

Kristinestads gymnasium 2021

Namn	Kristinestads gymnasium 2021
Kommun	Kristinestad
Skola	Kristinestads gymnasium
Träder i kraft	14.6.2021
Pdf skapad	26.1.2023

Innehållsförteckning

1. Uppgörande av och innehåll i läroplanen.	1
1.1. Uppgörandet av läroplanen.	1
1.2. Läroplanens innehåll.	2
2. Gymnasieutbildningens uppdrag och värdegrund.	4
2.1. Gymnasieutbildningens uppdrag.	4
2.2. Värdegrunden.	4
3. Undervisningen.	6
3.1. Studiernas uppbyggnad.	6
3.2. Synen på lärande.	6
3.3. Studiemiljöer och studiemetoder.	7
3.4. Verksamhetskultur.	8
3.5. Samarbete mellan hem och läroanstalt.	11
3.6. Högskolor, arbetsliv och internationalisering.	12
3.7. Kristinestads gymnasieutbildning.	15
3.8. Språkprogram.	15
4.Handledning och stöd för den studerande.	17
4.1.Handledning.	17
4.2. Specialundervisning och övrigt stöd för lärandet.	28
4.3. Studerandevård.	30
4.3.1. Utbildningsanordnarens studerandevårdsplan.	31
4.4. Disciplin.	34
4.4.1. Innehållet i planen för användning av disciplinära åtgärder och förfaringssätt.	40
4.4.2. Ordningsstadga.	41
4.5. Särskilda frågor angående språk och kultur.	42
5. Bedömningen av den studerandes lärande och kunnande.	45
5.1. Bedömningens syfte och uppdrag i gymnasieutbildningen.	45
5.2. Bedömning av ett studieavsnitt.	46
5.2.1. Siffervitsord och prestationsanteckningar.	46
5.2.2. Självständigt genomförda studier.	47
5.2.3. Bedömningen av muntlig språkfärdighet.	47
5.2.4. Uppföljning av framsteg i studierna i samarbete med vårdnadshavarna.	47
5.2.5. Erkännande av kunnande och tillgodoräknande av studier.	48
5.2.6. Bedömning av mångsidig kompetens.	49
5.3. Bedömningen av en ämneslärokurs.	49

5.4. Fullgörande av gymnasiets lärokurs.	50
5.5. Sökande av ändring i ett beslut som gäller bedömning av en studerande och begäran om omprövning som gäller avläggande av en lärokurs.	51
5.6. Betyg och betygsanteckningar.	52
5.7. Frågor kring bedömning som avgörs på lokal nivå.	54
5.7.1. Allmänna principer för bedömning och respons samt uppföljning av hur detta förverkligas.	55
5.7.2. Studieprestationernas antecknande.	56
5.7.3. Icke slutförda studieprestationer samt komplettering av studier.	56
5.7.4. Omtagning av godkända och icke godkända studieprestationer.	57
5.7.5. Erkännande av kunnande och tillgodoräknande av studier.	58
5.7.6. Självständigt genomförda studier.	58
5.7.7. Eventuella olika sätt att framskrida med studierna.	59
6. Mål för lärandet och centralt innehåll i undervisningen.	60
6.1. Allmänna mål för undervisningen.	60
6.2. Mångsidig kompetens.	61
7. Elevhälso-/studerandevårdsplan.	65
8. Krisplan.	71
9. Plan för jämställdhet och likabehandling.	91
10. Läroämnen.	95
10.1. Modersmål och litteratur (AI).	95
10.1.1. Svenska och litteratur (AI2).	97
Mo 1. Jag och texten, 2 sp (AI1).	99
Mo 2. Språkets mångfald, 2 sp (AI2-AI3).	100
Mo 3. Medveten multilitteracitet, 2 sp (AI4).	101
Mo 4. Språkets makt, 2 sp (AI5).	102
Mo 5. Texten och strukturen, 2 sp (AI6-AI7).	103
Mo 6. Texten i världen, 2 sp (AI8).	104
Mo 7. Kommunikation och kontext, 2 sp (AI9).	105
Mo 8. Fördjupad skrivkompetens, 2 sp (AI10).	106
Mo 9. Multimodalitet och textkonsumtion, 2 sp (AI11).	106
Mo 10. Min röst i skrivprocessen, 2 sp (AI12LOKAL).	107
Mo 11. Förberedelse inför studentskrivningarna, 2 sp (AI13LOKAL).	107
Mo 12. Modern litteratur, 2 sp (AI14LOKAL).	108
Mo 13 Media, 4 sp (AI15LOKAL).	108
10.2. Finska (TKFI).	110

10.2.1. Finska, A-lärokurs (TKFIA1).	114
FinA 1. Språklig identitet och kommunikation, 4 sp (FINA1-2). . .	114
FinA 2. Hållbar framtid och vetenskap, 2 sp (FINA3).	116
FinA 3. Medier och samhälle, 2 sp (FINA4).	117
FinA 4. Utbildning och arbetsliv, 2 sp (FINA5).	118
FinA 5. Språk och kultur, 2 sp (FINA6).	119
FinA 6. Skriftlig kommunikation, 2 sp (FINA7).	120
FinA 7. Kommunicera och påverka muntligt, 2 sp (FINA8).	121
FinA 8. Repetitionskurs inför gymnasiestudier, 2 sp (FINA9Lokal).	122
FinA 9. Tvåspråkigt samarbete med vänskola, 2 sp (FINA10LOKAL).	123
FinA 10. Preparationskurs inför studentexamen, 2 sp (FINA11LOKAL).	124
10.3. Främmande språk (VK).	124
10.3.1. Främmande språk, engelska, A-lärokurs (VKENA1).	129
EnA 1. Språklig identitet och engelskan som globalt språk, 4 sp (ENA1-ENA2).	129
EnA 2. Engelska språket och kulturen som kreativt uttryckssätt, 2 sp (ENA3).	131
EnA 3. Engelskan som ett verktyg för att påverka, 2 sp (ENA4). .	132
EnA 4. Hållbar framtid och vetenskap, 2 sp (ENA5).	133
EnA 5. Engelska i fortsatta studier och arbetsliv, 2 sp (ENA6). . .	133
EnA 6. Miljö och hållbar livsstil, 2 sp (ENA7).	134
EnA 7. Kommunicera och påverka muntligt, 2 sp (ENA8).	135
EnA 8. Preparationskurs inför studentexamen, 2 sp (ENA9LOKAL).	136
EnA 9. Kulturprojekt, 2 sp (ENA10LOKAL).	137
10.3.2. Främmande språk, Tyska B3-lärokurs (TYB3).	137
TYB3 1. Hallo Freunde!, 2 sp (TYB31).	138
TYB3 2. Bei uns zu Hause, 2 sp (TYB32).	139
TYB3 3. Alltag und Freizeit, 2 sp (TYB33).	140
TYB3 4. Willkommen bei uns!, 2 sp (TYB34).	141
TYB3 5. Uns geht's gut, 2 sp (TYB35).	141
TYB3 6. Die deutsche Kultur, 2 sp (TYB36).	142
TYB3 7. Studium, Arbeit und Zukunft, 2 sp (TYB37).	143
TYB3 8. Aktualitäten und Medien, 2 sp (TYB38).	144
10.3.3. Främmande språk, Franska B3-lärokurs (FRB3).	145
FrB3 1. Salut les amis!, 2 sp (FRB31).	145

FrB3 2. La famille et la vie quotidienne, 2 sp (FRB32).	146
FrB3 3. Les loisirs, 2 sp (FRB33).	147
FrB3 4. Bienvenue chez nous!, 2 sp (FRB34).	148
FrB3 5. On va bien, 2 sp (FRB35).	149
FrB3 6. La culture française, 2 sp (FRB36).	150
FrB3 7. Ma vie scolaire et professionnelle, 2 sp (FRB37).	151
FrB3 8. Les actualités et les médias, 2 sp (FRB38).	152
10.4. Matematik (MA).	152
10.4.1. Gemensamt studieavsnitt i matematik (MAY).	155
Tal och ekvationer, 2 sp (MAG1).	155
10.4.2. Lång lärokurs i matematik (MAA).	156
MaA 2. Funktioner och ekvationer 1, 3 sp (MAA2).	156
MaA 3. Geometri, 2 sp (MAA3).	157
MaA 4. Analytisk geometri och vektorer, 3 sp (MAA4).	157
MaA 5. Funktioner och ekvationer 2, 2 sp (MAA5).	158
MaA 6. Derivata, 3 sp (MAA6).	159
MaA 7. Integralkalkyl, 2 sp (MAA7).	160
MaA 8. Statistik och sannolikhet, 2 sp (MAA8).	161
MaA 9. Ekonomisk matematik, 2 sp (MAA9-MAB6).	162
MaA 10. 3D-geometri, 2 sp (MAA10).	162
MaA 11. Algoritmer och talteori, 2 sp (MAA11).	163
MaA 12. Analys och kontinuerlig fördelning, 2 sp (MAA12).	164
Repetitionskurs, 2 sp (MaA13).	165
10.4.3. Kort lärokurs i matematik (MAB).	165
MaB 2. Uttryck och ekvationer, 2 sp (MAB2).	165
MaB 3. Geometri, 2 sp (MAB3).	166
MaB 4. Matematiska modeller, 2 sp (MAB4).	167
MaB 5. Statistik och sannolikhet I, 2 sp (MAB5).	168
MaB 6. Ekonomisk matematik, 2 sp (MAB6-MAB7).	169
MaB 7. Matematisk analys, 2 sp (MAB8).	170
MaA 9. Ekonomisk matematik, 2 sp (MAA9-MAB6).	170
MaB 8. Statistik och sannolikhet II, 2 sp (MAB9).	171
10.5. Fysik (FY).	171
Fy 1. Introduktion till fysiken, 2 sp (FY1-FY2).	174
Fy 2. Energi och värme, 2 sp (FY3).	175
Fy 3. Kraft och rörelse, 2 sp (FY4).	176
Fy 4. Periodisk rörelse och vågor, 2 sp (FY5).	176
Fy 5. Elektricitet, 2 sp (FY6).	177

Fy 6. Elektromagnetism och ljus, 2 sp (FY7).	178
Fy 7. Materia, strålning och kvantisering, 2 sp (FY8).	179
10.6. Kemi (KE).	180
Ke 1. Introduktion till kemi, 2 sp (KE1-KE2).	183
Ke 2. Molekyler och modeller, 2 sp (KE3).	184
Ke 3. Kemisk reaktion, 2 sp (KE4).	185
Ke 4. Kemisk energi och cirkulär ekonomi, 2 sp (KE5).	186
Ke 5. Kemisk jämvikt, 2 sp (KE6).	187
10.7. Biologi (BI).	188
Bi 1. Livet och evolutionen, 2 sp (Bi1).	191
Bi 2. Ekologins grunder, 2 sp (Bi2-Bi3).	192
Bi 3. Cellen och ärftligheten, 2 sp (Bi4).	193
Bi 4. Människans biologi, 2 sp (Bi5).	194
Bi 5. Biotekniken och dess tillämpningar, 2 sp (Bi6).	196
10.8. Geografi (GE).	197
Ge 1. En värld i förändring, 2 sp (Ge1).	199
Ge 2. Den blå planeten, 2 sp (Ge2).	201
Ge 3. En gemensam värld, 2 sp (Ge3).	202
Ge 4. Geomedia, 2 sp (Ge4).	203
10.9. Historia (HI).	205
Hi 1. Människa, miljö och historia, 2 sp (HI1).	207
Hi 2. Internationella relationer, 2 sp (HI2).	210
Hi 3. Det självständiga Finlands historia, 2 sp (HI3).	212
Hi 4. Den europeiska människan, 2 sp (HI4).	214
Hi 5. Sveriges östra rikshalva blir Finland, 2 sp (HI5).	216
Hi 6. Globala kulturmöten, 2 sp (HI6).	218
Hi 7. Historiens vingslag, 2 sp (HI7).	220
Hi 8. Historiebruk: det medvetna och icke medvetna bruket av historia, 2 sp (HI8).	220
Hi 9. Finland och Europa i samtiden, 2 sp (HI9).	221
10.10. Samhällslära (YH).	222
Sl 1. Det finländska samhället, 2 sp (SL1).	224
Sl 2. Ekonomikunskap, 2 sp (SL2).	226
Sl 3. Finland, Europa och en värld i förändring, 2 sp (SL3).	228
Sl 4. Lagkunskap, 2 sp (SL4).	230
10.11. Religion (KT).	231
10.11.1. Evangelisk- luthersk religion (KT1).	234
Re 1. Religionen som fenomen - i judendomens, kristendomens och islams fotspår, 2 sp (Re01).	234

Re 2. Kristendomen i världen, 2 sp (Re02).	235
Re 3. Religioner och religiösa rörelser i världen, 2 sp (Re03). . .	236
Re 4. Religion, kultur och samhälle i Finland, 2 sp (Re04).	237
Re 5. Religion inom konsten och populärkulturen, 2 sp (Re05). . .	238
Re 6. Religion, vetenskap och medier, 2 sp (Re06).	239
10.12. Livsåskådningskunskap (ET).	240
Lk 1. Jag och det goda livet, 2 sp (ET1).	242
Lk 2. Jag och samhället, 2 sp (ET2).	243
Lk 3. Kulturer, 2 sp (ET3).	244
Lk 4. Åskådningar, 2 sp (ET4).	246
Lk 5. Religioner och irreligiositet, 2 sp (ET5).	247
Lk 6. Framtiden, 2 sp (ET6).	248
10.13. Psykologi (PS).	249
Ps 1. Den aktiva och lärande människan, 2 sp (PS01).	251
Ps 2. Människans utveckling, 2 sp (PS02).	252
Ps 3. Människan som informationsbearbetare, 2 sp (PS03).	254
Ps 4. Känslor och mental hälsa, 2 sp (PS04).	255
Ps 5. Människan som individ och social varelse, 2 sp (PS05).	257
10.14. Filosofi (FI).	258
Fi 1. Introduktion till filosofiskt tänkande, 2 sp (FI01).	261
Fi 2. Etik, 2 sp (FI02).	262
Fi 3. Samhällsfilosofi, 2 sp (FI03).	263
Fi 4. Sanningen, 2 sp (FI04).	264
10.15. Hälsokunskap (TE).	265
Hä 1. Hälsan som resurs, 2 sp (TE01).	267
Hä 2. Hälsa och miljö, 2 sp (TE02).	268
Hä 3. Hälsa och samhälle, 2 sp (TE03).	270
10.16. Studiehandedning (OP).	271
Sh 1. Jag som studerande, 2 sp (SH01).	272
Sh 2. Fortsatta studier, arbetsliv och framtid, 2 sp (SH02).	273
10.17. Bildkonst (KU).	275
Ko 1. Egna bilder, delade kulturer, 2 sp (KO1).	277
Ko 2. Rum, platser och fenomen i miljön, 2 sp (K02).	279
Ko 3. Bilder kommunicerar och påverkar, 2 sp (KO3).	280
Ko 4. Konstens många världar, 2 sp (KO4).	282
10.18. Musik (MU).	283
Mu 1. Intro - ljud och jubel, 2 sp (MU1).	286
Mu 2. Puls - musikaliska uttryck, 2 sp (MU2).	287

Mu 3. Genre - global nyfikenhet, 2 sp (MU3).	288
Mu 4. Demo - kreativt tillsammans, 2 sp (MU4).	289
Mu 5. Musikteknologi, 2 sp (MU5).	290
10.19. Gymnastik (LI).	291
Gy 1. En lärande och aktiv studerande, 2 sp (GY1).	293
Gy 2. En aktiv livsstil, 2 sp (GY2).	294
Gy 3. Nya möjligheter, 2 sp (GY3).	295
Gy 4. Gemensam aktivitet, 2 sp (GY4).	296
Gy 5. Rörelse ger energi, 2 sp (GY5).	297
Gy 6. Snabbhet, styrka och uthållighet A, 2 sp (GY6).	298
Gy 7. Snabbhet, styrka och uthållighet B, 2 sp (GY7).	298
Gy 8. Snabbhet, styrka och uthållighet C, 2 sp (GY8).	299
Gy 9. Snabbhet, styrka och uthållighet D, 2 sp (GY9).	299
Gy 10. Snabbhet, styrka och uthållighet E, 2 sp (GY10).	300
Gy 11. De äldstes dans, 2 sp (GY11).	300
10.20. Gymnasiediplom (LD).	301
Gd 1. Gymnasiediplom i gymnastik, 2 sp (GYGD4).	302
Gd 2. Gymnasiediplom i bildkonst, 2 sp (KULD2).	303
10.21. Temastudier (TO).	304
Laborationskurs i KE-FY tillsammans med Kristiinankaupungin lukio, 2 sp (FYKELOKAL).	304
Tyskan/Franskan runt omkring oss, 2 sp (TYFRALOKAL).	305
10.22. Ekonomi och företagsamhet (EKF).	305
Marknadsföring, kommunikation och presentation, 2 sp (EKF1).	305
Koll på ekonomin, 2 sp (EKF2).	306
Cirkulär ekonomi, 2 sp (EKF3).	307
10.23. Ämnesövergripande studieavsnitt.	308
MaA 9. Ekonomisk matematik, 2 sp (MAA9-MAB6).	308
11. Bilagor.	310
11.1. Statsrådets förordning om gymnasieutbildning.	310
11.2. Nivåskala för språkkunskap och språkutveckling.	310
11.3. Anvisning: mål, centralt innehåll och bedömning av den studerandes lärande i undervisning i samiska som kompletterar gymnasieutbildningen.	316
11.3.1. Mål, centralt innehåll och bedömning av den studerandes lärande i undervisning i samiska som kompletterar gymnasieutbildningen.	317
11.4. Anvisning: mål, centralt innehåll och bedömning av den studerandes lärande i undervisning i romani som kompletterar gymnasieutbildning.	322

11.4.1. Mål, centralt innehåll och bedömning av den studerandes lärande i undervisning i romani som kompletterar gymnasieutbildningen.	323
11.5. Anvisning: mål, centralt innehåll och bedömning av den studerandes lärande i undervisning i den studerandes eget modersmål som kompletterar gymnasieutbildningen.	328
11.5.1. Mål, centralt innehåll och bedömning av den studerandes lärande i undervisning i den studerandes eget modersmål som kompletterar gymnasieutbildningen.	328
11.6. Anvisningar för gymnasiediplomet i gymnastik.	334

1. Uppgörande av och innehåll i läroplanen

Läroplanen som är gemensam för Kristinestads gymnasier har uppgjorts enligt grunderna för gymnasiets läroplan 2019. I detta arbete ligger tyngdpunkten på de båda gymnasiernas gemensamma verksamhet och delaktighet. Läroplanen har uppgjorts i samarbete mellan lärarna, studerandena, rektorerna och representanterna för studerandevården vid Kristiinankaupungin lukio och Kristinestads gymnasium samt med vårdnadshavarna. I den årliga läsårsplanen som utarbetats på basis av läroplanen redogör gymnasierna för det praktiska ordnandet av undervisningen och utvecklingsarbetet.

1.1. Uppgörandet av läroplanen

Läroplanssystemet för gymnasieutbildningen omfattar:

- gymnasielagen (714/2018)
- statsrådets förordning om gymnasieutbildning (810/2018)
- Utbildningsstyrelsens föreskrift om grunderna för gymnasiets läroplan
- den läroplan som utbildningsanordnaren godkänner
- den årliga plan som utgår från läroplanen.

Alla som ordnar gymnasieutbildning för unga ska göra upp en lokal läroplan utgående från föreliggande grunder för gymnasiets läroplan, om inte annat följer av utbildningstillståndet som beviljats av undervisnings- och kulturministeriet. Om tillståndet att ordna gymnasieutbildning innefattar en särskild utbildningsuppgift, ska bestämmelserna angående den beaktas då läroplanen utarbetas. Gymnasieutbildningen är en helhet där målen och innehållet inom olika delområden hör samman och bildar en grund för undervisningen och verksamhetskulturen. Utöver bestämmelser om mål, centralt innehåll och bedömning av den studerandes lärande innehåller grunderna för läroplanen även närmare beskrivningar som förtydligar dessa. Av textens karaktär framgår om det är frågan om en förpliktande bestämmelse eller en text som preciserar den.

I den lokala läroplanen beslutas om undervisningen och fostran i gymnasiet. Utbildningsanordnaren ska varje år utgående från den av utbildningsanordnaren godkända läroplanen utarbeta en plan för hur undervisningen i praktiken ska ordnas under läsåret. Den studerande ska med stöd av läroanstaltens undervisnings- och handledningspersonal göra upp en studieplan som innehåller en plan för studierna, en plan för studentexamen samt en plan för fortsatta studier och yrkeskarriär.

När den lokala läroplanen görs upp ska man beakta undervisningsutbudet i andra skolor, gymnasiets verksamhetsmiljö, regionala styrkor och specialresurser. Gymnasieortens eller -regionens natur och miljö, historia, språkförhållanden samt näringsliv och kulturliv ger läroplanen en lokal prägel. Praktiskt samarbete med sakkunniga på olika områden fördjupar studierna och gör dem mer livsnära. I samband med att läroplanen görs upp ska också de mål och innehåll som föreskrivs i grunderna för gymnasiets läroplan uppdateras.

Innan den lokala läroplanen tas i bruk ska utbildningsanordnaren godkänna den separat för undervisningen på svenska, finska och samiska samt vid behov för undervisning på något annat språk.

Den studerandes möjlighet att slutföra de studier som ingår i gymnasiets lärokurs inom tre år bör i enlighet med 13 § i gymnasielagen (714/2018) tryggas genom flexibla studier och genom att erbjuda det stöd för lärande och studier som behövs. Den lokala läroplanen ska göras upp så att den studerande har möjlighet att göra individuella val vid den egna läroanstalten och om hen önskar även utnyttja undervisning som ordnas vid övriga läroanstalter och vid högskolor.

Utbildningsanordnaren ska avgöra på vilket sätt den lokala läroplanen görs upp utifrån grunderna för gymnasiets läroplan. Den lokala läroplanen ska göras upp i samarbete med gymnasiets personal och de studerandes vårdnadshavare och till de delar lagen förutsätter det med välfärdsområdets myndigheter som ordnar social- och hälsovårdstjänster. Man kan också samarbeta med andra utbildningsanordnare och olika intressegrupper i läroplansarbetet. Alla vårdnadshavare ska ha möjlighet att bekanta sig med läroplanen. Innan läroplanen godkänns ska utbildningsanordnaren höra gymnasiets studerandekår och personal samt erbjuda alla studerande i gymnasiet möjlighet att framföra sin åsikt om planen. Avsikten med samarbetet är att försäkra sig om att gymnasieutbildningen är av hög kvalitet och samhällseligt betydelsefull och att hela skolsamfundet förbinder sig att följa de gemensamt överenskomna målen och arbetsätten.

När den lokala läroplanen görs upp bör man sträva efter lösningar som utvecklar verksamhetskulturen i gymnasiet, stödjer de studerandes välbefinnande, ork och delaktighet samt bidrar till mångsidig kommunikation både inom gymnasiet och med det omgivande samhället.

Kristinestads gymnasier följer de nationella grunderna för gymnasiets läroplan med beaktande av stadens särdrag; tvåspråkigheten förstärks genom gymnasiernas samarbete över språkgränserna. Vid uppgörandet av läroplanen har man strävat efter lösningar som utvecklar gymnasiernas verksamhetskultur, stödjer studerandenas välbefinnande och stärker deras delaktighet samt möjliggör mångsidigare växelverkan mellan gymnasierna och med närsamhället.

1.2. Läroplanens innehåll

Den lokala läroplanen ska innehålla följande delar:

- gymnasiets verksamhetsidé och värdeprioriteringar
- synen på lärande, studiemiljöer och studiemetoder
- gymnasiets verksamhetskultur i huvuddrag
- en av utbildningsanordnaren godkänd timfördelning för gymnasiet
- gymnasiets språkprogram
- principer för självständiga studier
- delområdena inom mångsidig kompetens
- läroämnets uppdrag samt allmänna mål för undervisningen och bedömningen
- mål och centralt innehåll för studieavsnitten, hur målen för mångsidig kompetens uppfylls samt bedömningen per studieavsnitt
- hur samarbetet mellan hem och läroanstalt genomförs
- handledningsplan
- undervisningen för studerande som behöver stöd för lärande och studier
- undervisningen för olika språk- och kulturgrupper
- samarbetet med andra gymnasier och samarbetet med yrkesläroanstalter
- samarbetet med universitet, yrkeshögskolor och övriga läroanstalter och instanser
- internationellt samarbete
- samarbete med arbetslivet
- studerandevården
- bedömningen av den studerandes lärande och kunnande
- den kontinuerliga utvecklingen och utvärderingen av verksamheten.

Om gymnasiet ordnar undervisning på främmande språk eller ger möjlighet att avlägga gymnasiediplom, ska detta beskrivas i läroplanen.

I 33 § i gymnasielagen (714/2018) föreskrivs om säkerställande av de studerandes möjligheter att påverka och om studerandekårsverksamhet. Sådan verksamhet som avses i paragrafen ska planeras som en del av eller i samband med den lokala läroplanen och andra planer som grundar sig på läroplanen.

Utbildningsanordnaren svarar för att det utarbetas utbildningsanordnarens studerandevårdsplan för hur studerandevården ska genomföras, utvärderas och utvecklas (lag om elev- och studerandevård (1287/2013, 13 § [ändrad genom lag 377/2022])).

I enlighet med 13 § i lagen om elev- och studerandevård ska det i utbildningsanordnarens studerandevårdsplan ingå en plan för hur de studerande ska skyddas mot våld, mobbning och trakasserier.

Enligt 40 § 3 mom. i gymnasielagen (714/2018) ska utbildningsanordnaren i samband med den lokala läroplanen utarbeta en plan för användning av disciplinära åtgärder och tillhörande förfaringssätt och ge anvisningar för hur planen ska användas.

I enlighet med 5a § i lagen om jämställdhet mellan könen (609/1986, ändrad genom lag 1329/2014) ansvarar utbildningsanordnaren för att det i samarbete med personalen och de studerande årligen utarbetas en jämställdhetsplan för läroanstalten i fråga. I stället för en årlig genomgång kan en plan utarbetas för högst tre år i sänder. Planen kan ingå i den lokala läroplanen eller i någon annan av gymnasiets planer.

Enligt 6 § 2 mom. i diskrimineringslagen (1325/2014) ska utbildningsanordnaren se till att läroanstalten har en plan för de åtgärder som behövs för att främja likabehandling. Planen för att främja likabehandling kan ingå i den lokala läroplanen.

2. Gymnasieutbildningens uppdrag och värdegrund

2.1. Gymnasieutbildningens uppdrag

Gymnasieutbildningens uppdrag är att stärka en bred allmänbildning. Med allmänbildning i gymnasieutbildningen avses värderingar, kunskaper, färdigheter, attityder och vilja med vars hjälp en kritiskt och självständigt tänkande individ kan handla på ett ansvarsfullt och empatiskt sätt samt samverka med andra och utveckla sig själv.

Under gymnasietiden fördjupar den studerande kunskaper och engagemang som är väsentliga i förhållande till människan, olika kulturer, miljön och samhället. Undervisningen handleder den studerande att förstå komplexa beroendeförhållanden i livet och i världen och att analysera omfattande företeelser.

Gymnasieutbildningen har som uppdrag att undervisa och fostra. Vid planeringen och ordnandet av samt vid beslutsfattandet om gymnasieutbildningen ska man i fråga om studerande under 18 år i första hand beakta barnets bästa. (L om gymnasieutbildning 714/2018, 2 § 2 mom., ändrad med lag 165/2022) Under gymnasietiden formar den studerande sin identitet, människosyn, världsbild och världsåskådning och finner sin plats i världen. Samtidigt utvecklar den studerande sin förståelse för historien och får beredskap att möta framtiden. Gymnasieutbildningen ska fördjupa den studerandes intresse för vetenskapens och konstens värld samt utveckla hens livskompetens och färdigheter för arbetslivet.

Gymnasieutbildningen bygger på den grundläggande utbildningens lärokurs. Den ger allmänna och mångsidiga förutsättningar för fortsatta studier vid universitet, yrkeshögskolor och för sådan yrkesutbildning som bygger på gymnasiet lärokurs. Kunskaperna och färdigheterna som inhämtats i gymnasiet påvisas genom avgångsbetyget från gymnasiet, studentexamensbetyget, gymnasiediplom och övriga prestationer.

Gymnasieutbildningen ska vägleda den studerande att göra upp framtidsplaner, tillägna sig världsmedborgarskap och vägleda till livslångt lärande.

Med hjälp av samarbetet stöder man gymnasierna i Kristinestad och de studerandena att vara mera tillsammans. Genom gemensam planering strävar man efter att bygga upp en gemensam studiebricka för att underlätta studerandenas möjligheter att utgående från sina individuella studiestigar röra sig flexibelt mellan olika studieavsnitt mellan gymnasierna. Gymnasieutbildningen i Kristinestad redogörs noggrannare i kap. 3.1 med en beskrivning av gymnasiernas samarbete och specialuppdrag.

2.2. Värdegrunden

I grunderna för gymnasiet läroplan bygger värdegrunden på demokrati och det finländska bildningsidealet, enligt vilket samhället och kulturen utvecklas och förnyas genom utbildning och lärande. Bildning innebär att kunna utveckla en omdömesförmåga på basis av kunskap, etisk reflektion och genom att sätta sig in i en annan människas situation, både individuellt och i grupp. Bildning innebär även förmåga och vilja att på ett etiskt, empatiskt och konstruktivt sätt hantera konflikter mellan ideal och verklighet. Bildning kommer till uttryck i omsorg, tolerans, en mångsidig uppfattning om verkligheten samt i en vilja att arbeta för positiva förändringar. Bildningsidealet i gymnasiet är en strävan efter sanning, godhet och skönhet samt rättvisa och fred.

Undervisningen ska utgå från människolivets okränkbarhet och respekt för liv och de mänskliga rättigheterna. Gymnasieundervisningen ska bygga på de viktigaste konventionerna om mänskliga rättigheter. Den studerande ska under gymnasietiden bilda sig en klar uppfattning om vilka värderingar, centrala grundläggande normer och människorättsnormer som ligger till grund för

de grundläggande och mänskliga rättigheterna samt på vilka sätt dessa rättigheter främjas. Gymnasieundervisningen ska utveckla den studerandes kunskap om olika värden genom att behandla motsättningar mellan offentligt uttalade värderingar och verkligheten.

Gymnasieundervisningen ska främja likabehandling och jämställdhet samt demokrati och välbefinnande. Undervisningen ska vara religiöst och partipolitiskt obunden och icke-konfessionell och får inte användas i kommersiellt syfte. Gymnasieundervisningen ska sporra den studerande att reflektera över olika möjligheter, alternativ och missförhållanden i det finländska samhället och i den globala utvecklingen. All verksamhet i gymnasiet ska präglas av delaktighet, aktivitet och gemenskap.

Gymnasieundervisningen ska lyfta fram nödvändigheten av en hållbar livsstil samt bygga en kunskapsgrund för en ekonomi som gynnar miljön och främjar medborgarnas välbefinnande. Den studerande ska förstå betydelsen av sina egna handlingar och det globala ansvarets betydelse då det gäller att säkra en hållbar användning av naturresurser, för att motverka klimatförändringen och för att bevara den biologiska mångfalden. Gymnasieundervisningen ska uppmuntra till ansvarsfullt agerande samt till internationellt samarbete och världsmedborgarskap i enlighet med FN:s åtgärdsprogram för hållbar utveckling Agenda 2030.

Varje gymnasium är en gemenskap, där människor med olika bakgrunder har möjlighet att upptäcka gemensamma värderingar och principer för ett gott liv. I gymnasiet ska de studerande uppmuntras att bry sig om och ta hand om varandra. Kreativitet, initiativförmåga, ärlighet och uthållighet ska värdesättas. Den mänskliga och kulturella mångfalden ska ses som en rikedom och en källa till kreativitet. Gymnasieutbildningen ska värna om kulturarvet samt förmedla och utvärdera kunskap om kulturarvet i ett nutidsperspektiv.

Värdegrunden ska preciseras i den lokala läroplanen i frågor som är väsentliga för det egna gymnasiet. Värdegrunden ska genomsyra gymnasiet verksamhetskultur, undervisningen i alla läroämnen och organiseringen av arbetet. Värdegrunden i gymnasiet konkretiserar den mångsidiga kompetens som beskrivs i dessa grunder för gymnasiet läroplan.

Kristinestads gymnasium är ett litet gymnasium där vi av tradition mår om varje enskild studerande och hens behov. Vi vill att varje studerande ska känna att hen är värdefull och att man duger sådan som man är. Vi vill sporra de studerande till att vara aktiva och företagsamma och i studierna betonar vi därför såväl inre som yttre företagsamhet. Jämlikhet och delaktighet är nyckelord för oss och samtliga studerande ska få möjlighet att bidra med sitt kunnande och sina styrkor. Vi vill uppmuntra våra studerande till kreativitet och till att tänka utanför boxen för att få de färdigheter som behövs för att bygga upp en hållbar framtid. I gymnasiet betonar vi särskilt cirkulär ekonomi, som är en förutsättning för hållbar utveckling.

Befolkningen i Kristinestad är starkt tvåspråkig, andelen finskspråkiga och svenskspråkiga är nästan lika stor. Tvåspråkigheten ses som ett särdrag och en styrka för området. Stadens tvåspråkighet är en rikedom för orten som möjliggör samarbete mellan gymnasierna.

Genom samarbete mellan gymnasierna stävar man efter ökat samarbete med närsamhället och området. På detta sätt kan man stöda studerandena, visa att man bryr sig om varandra och visa omtanke. Gymnasiernas samarbete ökar de ungas jämställdhet, likvärdighet och välmående i området. Studerandena lär sig samarbeta över språkgränserna, vilket förbättrar den vidsynta och öppna gemenskapen samt det sociala ansvaret. Med stödåtgärder och språkmedvetna verksamhetssätt säkerställer vi att alla studerande har likvärdiga möjligheter att delta i undervisningen.

Kristinestad är en av Finlands äldsta och bäst bevarade städer. Studeranden lär sig känna och värdesätta sin egen stads särdrag och historia. Närheten till havet är också en resurs som vi vill ta till vara, inte minst med tanke på hållbar utveckling. Studeranden förstår att ens egna val inverkar på Östersjöns välbefinnande.

3. Undervisningen

3.1. Studiernas uppbyggnad

I gymnasieutbildningen för unga omfattar gymnasiets lärokurs 150 studiepoäng.

Gymnasiestudierna ska bestå av obligatoriska och nationella valfria studier som utbildningsanordnaren ska erbjuda den studerande enligt bilaga 1 i statsrådets förordning om gymnasieutbildning (810/2018). Lärokursen för gymnasieutbildning för unga ska innefatta nationella valfria studier enligt statsrådets förordning till en omfattning av minst 20 studiepoäng. Lärokursen kan därtill omfatta gymnasiediplom och övriga valfria studier på det sätt som utbildningsanordnaren beslutar.

Utbildningsstyrelsen har utarbetat grunderna för gymnasiets läroplan för sådana obligatoriska och nationella valfria studier som avses i bilaga 1 i statsrådets förordning om gymnasieutbildning, med undantag av temastudier. Därtill har Utbildningsstyrelsen utarbetat grunder för läroplanen för gymnasiediplom. Gymnasiediplomen omfattar två studiepoäng.

Utbildningsanordnaren beslutar i hur omfattande studieavsnitt studierna erbjuds för den studerande. Utbildningsanordnaren ska ändå erbjuda den studerande möjlighet att avlägga valfria nationella studier enligt bilaga 1 i statsrådets förordning om gymnasieutbildning som studieavsnitt som omfattar två studiepoäng.

I den lokala läroplanen bestäms i vilken ordning studierna i ett läroämne ska avläggas och hur de delas in i studieavsnitt.

Kristinestads gymnasium erbjuder förutom de obligatoriska och nationella valfria studierna även lokala valfria studier. De studieavsnitt som är lokala valfria framkommer under ämnet i fråga i läroplanen och kurskoden avslutas med beteckningen LOKAL.

3.2. Synen på lärande

Grunderna för gymnasiets läroplan bygger på en syn på lärande, där lärandet är ett resultat av den studerandes aktiva och målinriktade arbete. Under lärprocessen tolkar, analyserar och utvärderar den studerande olika slag av information och bygger ny kunskap utgående från sina tidigare erfarenheter och kunskaper. Den studerande utvecklar lösningar och nya helheter genom att kombinera kunskaper och färdigheter på ett nytt sätt.Handledning och konstruktiv respons stärker självförtroendet och hjälper den studerande att ställa upp egna mål, utveckla sitt tänkande och arbeta på ett ändamålsenligt sätt i riktning mot sina mål.

Lärandet sker genom samverkan med andra studerande, lärare och sakkunniga samt i olika grupper och miljöer. Lärandet är mångfasetterat och knutet till den aktivitet, den situation och den kultur där det försiggår. Viktigt med tanke på lärandet är också språket, den kroppsliga uttrycksförmågan och användningen av olika sinnen. I gymnasiet ska den studerande handledas att upptäcka samband mellan begrepp, vetenskapsområden och kunskaper och att i föränderliga situationer tillämpa det hen tidigare lärt sig. Samtidigt utvecklas även färdigheter som det kontinuerliga lärandet förutsätter. En studerande som är medveten om sina lärprocesser kan bedöma och utveckla sina studiefärdigheter och sitt tänkande samt i tilltagande grad självständigt ta ansvar för sina studier. Framgångar i studierna och andra positiva erfarenheter samt uppmuntrande handledning stärker den studerandes tilltro till sina egna möjligheter och inspirerar till studier.

3.3. Studiemiljöer och studiemetoder

Studiemiljöerna och -metoderna i gymnasiet ska utformas utgående från synen på lärande och målen för undervisningen. I utvecklingen av studiemiljöer och val av studiemetoder ska man även ta i beaktande de studerandes olika utgångslägen och förutsättningar, intressen, åsikter och individuella behov samt de förutsättningar som krävs i framtiden och arbetslivet.

Studiemiljöer

Mångsidiga, trygga och trivsamma studiemiljöer i gymnasiet främjar studie- motivationen, berikar erfarenheterna som studierna ger samt uppmuntrar till verksamhet som följer principen om hållbar utveckling. En bra studiemiljö stödjer såväl interaktion som kollaborativt och självständigt arbete. Vid utvecklingen av studiemiljöerna ska man fästa uppmärksamhet vid tillgänglighet och hinderfrihet. Den studerande aktiveras till att utveckla sina studiemiljöer.

Den byggda miljön och naturen ska utnyttjas i studierna så att kreativt tänkande och forskningsbaserade studier är möjliga. Lokaler, material och sakkunskap som erbjuds av universitet, yrkeshögskolor och andra läroanstalter, bibliotek, idrotts- och naturcenter, medborgarorganisationer och konst- och kulturinstitutioner, arbetslivet samt företag och andra parter ska utnyttjas såväl på nationell som på internationell nivå. De studerande ska erbjudas möjligheter att lära sig även i autentiska arbetsmiljöer som företag, andra arbetslivsorganisationer eller inom ett övningsföretag. Studiemiljöerna ska även vidgas till sammanhang utanför läroanstalten med hjälp av informations- och kommunikationsteknik.

Den studerande ska handledas att använda digitala studiemiljöer, studiematerial och verktyg för att söka, behandla och utvärdera information och för att producera och dela ny kunskap. Den studerandes individuella studiegång, lärtig och kunskapsutveckling ska stödjas genom att hen erbjuds möjligheter att genomföra studier också som nätbaserade studier.

När studierna genomförs som självständiga studier är det viktigt att beakta den studerandes förutsättningar att genomföra studierna utan att delta i under- visning. Man ska också beakta den studerandes behov av handledning och stöd.

Studiemetoder

I gymnasiet ska man använda mångsidiga undervisnings-, handlednings- och studiemetoder som anknyter till det kunnande om vetenskapsområdets begrepp och metoder som läroämnet förutsätter. Med olika undervisningsrelaterade lösningar kan man stödja den studerande att utveckla sin förmåga att behärska helheter och sina ämnesövergripande kunskaper. Studiemetoder som bygger på undersökning, experiment och problemlösning främjar förmågan att lära sig och utvecklar ett kritiskt och kreativt tänkande.

Meningsfulla lärupplevelser förbinder och motiverar till studier. Den studerande ska ges möjligheter att arbeta med uppgifter, i vilka kunskaper och färdigheter kopplas ihop dels med hens egna erfarenheter, dels med olika företeelser i omgivningen och samhället. Den studerande ska uppmuntras att lösa problembaserade och tillräckligt utmanande uppgifter, upptäcka problem och att ställa frågor och söka svar.

Målet med undervisnings- och studiemetoderna i gymnasiet är att den studerande ska arbeta aktivt och utveckla samarbetsfärdigheter. Den studerande ska vägledas att planera sina studier, utvärdera sina arbetsfärdigheter och sin arbetsteknik samt ta ansvar för sitt lärande. Hen ska använda digitala verktyg på ett mångsidigt sätt, både i kollaborativt och självständigt arbete.

Vid valet av studiemetoder och i handledningen av arbetet ska man fästa uppmärksamhet vid jämlika studiemöjligheter samt sträva efter att identifiera och förändra könsbundna attityder och rutiner.

Studiemiljöer

Vid vårt gymnasium är stadens historia, dess natur och kultur en naturlig lärmiljö i undervisningen. I studiemiljön tar vi tvåspråkigheten i beaktande och våra studerande har möjlighet att dra nytta av den i sina studier. De studerande får bekanta sig med arbetslivet genom t.ex. kurser i företagsamhet och företagsbesök. I undervisningen använder vi nätbaserade lärplattformar och på kursbrickan finns också nätbaserade kurser via Vi7 och aktörer inom tredje stadiet. De temadagar som vi ordnar längs med läsåret ska vara ett stöd för inläringen.

Studiemetoder

För att befärma inläringen varierar vi studiemetoderna enligt kursens innehåll. Våra studerande får handledning i användningen av adekvata digitala verktyg i olika kurser. Skolväsendets ICT-plan styr undervisningen när det gäller utvecklingen av den digitala kunskapen.

3.4. Verksamhetskultur

Verksamhetskulturen är en tolkning av vad gymnasietts uppdrag att undervisa och fostra innebär i praktiken. Den ska genomsyra läroanstaltens hela verksamhet och allas sätt att bemöta varandra. Gymnasiet är en egen utbildningsform och varje gymnasium har en egen verksamhetskultur. De olika delarna av den lokala läroplanen konkretiseras i verksamhetskulturen. Verksamhetskulturen innehåller både medvetna och omedvetna faktorer som återspeglas i läroanstaltens verksamhet.

Verksamhetskulturen ska stödja den studerande att vara aktiv och delta i den gemensamma verksamheten. Verksamhetskulturen ska främja varje enskild studerandes möjlighet att delta i utvecklingen av studiemiljön och den gemensamma verksamhetskulturen. I grunderna för gymnasietts läroplan betonas en verksamhetskultur som skapar en positiv attityd och uppmuntrar till lärande samt främjar en hållbar framtid. Verksamhetskulturen ska utvecklas i samarbete med de studerande, vårdnadshavarna, gymnasietts hela personal och samarbetspartner. Principerna för att utveckla och utvärdera verksamhetskulturen, särskilda utbildningsuppgifter och eventuella lokala prioriteringar ska beskrivas i den lokala läroplanen.

Utvecklingen av verksamhetskulturen ska utgå från följande teman:

En lärande gemenskap

Gymnasiet är en lärande gemenskap som ska främja alla sina medlemmars lärande och utmana till målinriktat arbete. För att bygga upp en lärande gemenskap förutsätts att alla är med och skapar en atmosfär som präglas av omtanke. Arbetssätt som stärker det kollaborativa och individuella lärandet ska systematiskt utvecklas. Arbetet ska utgå från den studerande och stärka hans utveckling och välbefinnande, lärande och ork. En positiv inställning till lärandet lägger grund för framtida färdigheter och kontinuerligt lärande.

En lärande gemenskap skapar rutiner för kommunikationen både inom läroanstalten och med det omgivande samhället. Det förutsätter samarbete med vårdnadshavarna, andra läroanstalter och utbildningsstadier, med kultur- och forskningsinstitut, medborgarorganisationer och arbets- och företagsliv. Digitaliseringen möjliggör kollaborativt lärande och skapande av kunskap samt användning av olika slag av studie- och kunskapsmiljöer. Den studerande ska handledas att agera också i en nätverksbaserad och globaliserad värld.

Delaktighet och gemenskap

Delaktighet och demokratisk verksamhet ger den studerande förutsättningar att växa till en aktiv medborgare. Gymnasiet ska främja den studerandes delaktighet och ge hen mångsidiga möjligheter att delta i utvecklingen av studiemiljön, verksamhetskulturen och i beredningen av beslut som inverkar på den studerande. Man ska se till att den studerande får vara med och bygga upp gemenskapens verksamhet och välbefinnande. Den studerande ska uppmuntras att uttrycka sin åsikt, vara med och besluta om gemensamma frågor samt agera ansvarsfullt i olika grupper och i samhället. Hen ska även uppmuntras att vara aktiv och att delta i till exempel studerandekårs- och tutorverksamhet.

Läroanstalten ska systematiskt, i samarbete med olika samarbetspartner, utveckla konstruktiva handlingssätt som skapar delaktighet och gemenskap. I undervisningen ska man använda kollaborativa arbetssätt och stödja den studerande att utveckla sociala relationer i grupp. I början av gymnasiestudierna ska fokus ligga på att öva på kollaborativa arbetssätt till exempel med hjälp av grupphandledning.

Välbefinnande och en hållbar framtid

Gymnasieutbildningen stärker den studerandes fysiska, psykiska och sociala välbefinnande och ger färdigheter att upprätthålla välbefinnandet under olika skeden i livet. Studiernas inverkan på den studerandes välbefinnande ska tas i beaktande i allt planerings- och utvecklingsarbete i gymnasiet som även de studerande ska delta i. Välbefinnandet styr all verksamhet i gymnasiet och allas arbete, såväl i dagliga möten med andra som i undervisningen.

Verksamhetskulturen ska uppmuntra den studerande att tillägna sig en aktiv livsstil samt skapa strukturer som betonar rörlighet och motion i gymnasiets vardag. En verksamhetskultur som främjar en aktiv livsstil bidrar till mindre stillasittande och leder till att den studerande upplever mindre stress samtidigt som den främjar lärandet. Pauser under skoldagen och tillräcklig vila stödjer den studerandes ork och återhämtning. Måltiden är en del av en verksamhetskultur som främjar den studerandes välbefinnande. Arbetssätt som främjar samhörighet, en trygg atmosfär och psykiskt välbefinnande är en del av skoldagen. Den studerande vägleds att identifiera sig själv som en unik individ och att skapa och upprätthålla mänskliga relationer samt att värdesätta sig själv och andra.

Den studerande ska uppmuntras att arbeta för en rättvis och hållbar framtid. Ett ansvarsfullt förhållningssätt till miljön ska återspeglas i vardagens val och rutiner vid läroanstalten. Verksamhetssätten och praxisen ska stödja den studerandes och gruppens välbefinnande och skapa en rofylld och trygg atmosfär. Kommunikationen i gruppen ska präglas av öppenhet, omsorg och ömsesidig respekt. Dessa aspekter ska beaktas i läroanstaltens hela verksamhet och styra allas arbete. Handledning och studerandevård är hela läroanstaltens gemensamma uppgift. Den studerande har rätt till lagenlig handledning och stöd med hänsyn till hens individuella och särskilda behov.

Jämlikhet och likabehandling

Gymnasiet ska främja likabehandling och jämställdhet i all sin verksamhet. Gemenskapens medlemmar ska bli hörda, sedda och behandlas på lika grunder. Upplevelser av rättvisa, trygghet och av att bli accepterad skapar förtroende och främjar arbetsron. Mobbning, trakasserier, våld, rasism eller diskriminering accepteras inte, utan de ska förebyggas och tas itu med.

Likabehandling förutsätter att de grundläggande rättigheterna och möjligheterna att delta tryggas för alla och att den studerandes individuella behov tas i beaktande och värdesätts. Undervisningen är genusmedveten och respekterar den studerandes integritet. Den lärande gemenskapen uppmuntrar den studerande till att identifiera sina egna värderingar, attityder och styrkor. Den studerande handleds att förhålla sig till olika läroämnen och val utan könsbundna rollmodeller och att ha ett öppet förhållningssätt till sin framtid och sina egna mål.

Kulturell mångfald och språklig medvetenhet

Kulturell och språklig mångfald ska värdesättas i gymnasiet. Olika språk, religioner och åskådningar lever sida vid sida och i växelverkan med varandra. Den lärande gemenskapen ska dra nytta av landets kulturarv, national- och minoritetsspråk samt den egna och omgivningens kulturella, språkliga, religiösa och åskådningsmässiga mångfald. Det är viktigt att förstå språkens centrala betydelse för lärande och kommunikation samt för identitetsskapande och integrering i samhället. Varje läroämne har sitt eget sätt att använda språket, sitt eget begreppssystem och textbruk, vilket öppnar upp olika perspektiv på de företeelser som behandlas i undervisningen. I ett språkmedvetet gymnasium utvecklar den studerande flerspråkighet, vilket innebär kunskaper om och i språkbruket inom olika vetenskapliga discipliner, inom modersmålet och dess språkliga varianter såsom dialekter, samt inom övriga språk på varierande nivå. I gymnasiet är varje lärare också lärare i språket inom den vetenskapliga disciplin som läroämnet grundar sig på samt lärare i multilitteracitet.

En lärande gemenskap

Kristinestads gymnasium är en lärande gemenskap som främjar alla sina medlemmars lärande och utmanar till målinriktat arbete. Vi utvecklar kontinuerligt arbetssätt som stärker kollaborativa metoder samtidigt som det individuella lärandet ständigt är i fokus. För att ge våra studerande lugn och ro erbjuder vi också läsrum.

Till vår verksamhetskultur hör samarbete med andra aktörer såsom vårdnadshavare, andra läroanstalter och utbildningsanordnare, kultur- och forskningsinstitut, medborgarorganisationer och arbets- och företagsliv. Viktiga samarbetsparter är bl.a. Vi7, TeamNord och Kristiinankaupungin lukio. Digitaliseringen möjliggör kollaborativt lärande och skapande av kunskap samt användning av olika slag av studie- och kunskapsmiljöer. Vår viktigaste undervisningsplattform är itslearning, men vi använder också andra molnbaserade tjänster vid behov.

Delaktighet och gemenskap

Kristinestads gymnasium främjar den studerandes delaktighet och ger hen mångsidiga möjligheter att delta i utvecklingen av studiemiljön, verksamhetskulturen och i beredningen av beslut som inverkar på den studerande. Vi ser till att den studerande får vara med och bygga upp gemenskapens verksamhet och välbefinnande. Vi strävar efter att bevara den familjära stämningen som råder i vår skola. Alla studerande ska känna att de blir sedda och att de är en del av gemenskapen. Den studerande ska få att uttrycka sin åsikt, vara med och besluta om gemensamma frågor samt agera ansvarsfullt i olika grupper och i samhället. Vi uppmanar våra studerande att vara aktiva och att delta i till exempel studerandekårsverksamhet och olika planeringsgrupper.

Välbefinnande och en hållbar framtid

Våra studerande har egna klassrum och ergonomiskt inställda arbetsstolar och –bord. Vi uppmanar den studerande att tillägna sig en aktiv livsstil samt skapa strukturer som betonar en aktiv livsstil med rörlighet och motion i gymnasiets vardag. Lärarna uppmanar dessutom de studerande att röra på sig genom att t.ex. ha pausgymnastik och att lämna klassrummet under rasterna. Utöver det har de studerande tillgång till klubbtrum där de kan återhämta sig t.ex. under håltimmar. Målsättningen är att minska stress samtidigt som lärandet befrämjas.

Vi arbetar för en rättvis och hållbar framtid i alla ämnen. Ett ansvarsfullt förhållningssätt till miljön återspeglar sig i vardagens val och rutiner vid gymnasiet. Vi jobbar aktivt för att främja miljömedvetenhet och hållbar utveckling, också på det lokala planet.

Jämlikhet och likabehandling

Vid Kristinestads gymnasium strävar vi efter att uppmuntra den studerande till att identifiera sina egna värderingar, attityder och styrkor. Målsättningen är att våra studerande ska bygga upp en identitet som bär dem ända in i framtiden. Vi strävar även efter att bryta den heteronormativa traditionen.

Kulturell mångfald och språklig medvetenhet

Den lärande gemenskapen ska dra nytta av landets och bygdens kulturarv, national- och minoritetsspråk samt den egna och omgivningens kulturella, språkliga, religiösa och åskådningmässiga mångfald. Undervisningen är kontextorienterad genom att de studerande ser olika samband och sammanhang såväl i sin närmiljö som i globala sammanhang.

För att stärka den språkliga medvetenheten tar våra studerande del av handledning i form av bl.a. Kodknäckaren. De lär sig att använda sitt språk på ett adekvat sätt och anpassat enligt kontext. Den finska språkutvecklingen och den kulturella identiteten stärks genom samarbetet med bl.a. Kristiinankaupungin lukio. I vårt gymnasium är varje lärare en språklig förebild för de studerande och också lärare i språket, särskilt när det gäller de begrepp som hör ihop med ämnet man undervisar.

3.5. Samarbete mellan hem och läroanstalt

Enligt 31 § i gymnasielagen (714/2018) förutsätts att gymnasieutbildningen för unga genomförs i samarbete med hemmen. Utgångspunkten för samarbetet är en öppen och jämlik kommunikation och ömsesidig respekt. Ett aktivt samarbete ska stödja den studerandes förutsättningar för lärande samt hens sunda utveckling och välbefinnande. Ett aktivt samarbete främjar de studerandes och vårdnadshavarnas delaktighet samt stärker gemenskapen, välbefinnandet och tryggheten vid läroanstalten. Samarbetet med vårdnadshavarna och hemmen ska ingå i gymnasietets verksamhetskultur och fortgå under den studerandes hela gymnasietid.

Samarbetet ska vara mångsidigt och samarbetsformerna ska systematiskt utvecklas. Vårdnadshavarna ska informeras om gymnasiet som utbildningsform och om gymnasietets praxis och uppmuntras att stödja den studerande i hans studier samt att delta i samarbetet och utvecklingen av läroanstaltens verksamhet. Tillsammans med den studerande ska man följa med hur arbetet och studierna framskrider och i tillräcklig grad informera vårdnadshavarna om situationen. De studerande och vårdnadshavarna ska också ges information om handledningen och den gemensamma studerandevården samt om specialundervisningen och det övriga stödet för lärande.

Samarbetet ska utgå från den studerandes individuella förutsättningar och behov. I samarbetet mellan läroanstalten och hemmet och i synnerhet i den individuella studerandevården ska man beakta den unga vuxnas och myndiga studerandes växande självständighet och ansvar. Också olika typer av familjer och deras specifika behov ska tas i beaktande. Att utnyttja vårdnadshavarnas kompetens inom läroanstalten stärker verksamhetskulturen. Samarbetet är särskilt viktigt vid utbildningens övergångsskeden, i planeringen av studierna och i handledningen av och stödet för en studerande som eventuellt behöver stöd.

Ansvar för att utveckla samarbetet samt för att skapa förutsättningar och former för samarbetet ligger hos utbildningsanordnaren. Utbildningsanordnaren ska i den lokala läroplanen fastställa hur samarbetet mellan hem och läroanstalt genomförs. I enlighet med 31 § i gymnasielagen (714/2018) ska utbildningsanordnaren regelbundet utreda de studerandes och deras vårdnadshavares åsikter om läroanstaltens och utbildningsanordnarens verksamhet.

Lokal tillämpning

Vårdnadshavarna till studerande vid Kristinestads gymnasium kan följa gymnasiets verksamhet via gymnasiets informationskanaler som i huvudsak är Wilma, staden Kristinestads webbsidor och gymnasiets egen studieguide.

Längs med året ordnar vi också föräldrakvällar och evenemang där vi informerar om studier och gymnasiets övriga verksamhet. Vi strävar efter att utveckla verksamheten i samarbete med vårdnadshavarna.

När det gäller informationen för första årets studerande och deras vårdnadshavare ligger fokus på gymnasiestudier i allmänhet men också på gymnasiets tyngdpunktsområden. Andra årets studerande och deras vårdnadshavare får i huvudsak ta del av information om studentskrivningarna och abiturient-året. För det tredje årets studerande och deras vårdnadshavare ligger fokus på att informera om möjligheterna till fortsatta studier.

Tillsammans med den studerande följer vi med hur studierna framskrider och vid behov informerar vi också vårdnadshavarna om den studerandes studieframgångar. Vårdnadshavarna ska godkänna periodbetyget vid åtminstone två tillfällen. De kan också följa med den studerandes framsteg i studierna via Wilma.

Vid Kristinestads gymnasium har vårdnadshavarna möjlighet att delta i gymnasiets studerandevårdsgrupp. Både de studerande och deras vårdnadshavare får ta del av information om studiehandledningen, den gemensamma studerandevården samt specialundervisningen och det övriga stödet för lärande. Grupphandledaren och studiehandledaren har insikt i antalet avlagda kurser och tar vid behov kontakt med den studerande och vårdnadshavarna. Ämneslärarna ansvarar för sina egna ämnen och är i kontakt med hemmen vid behov.

I enlighet med 31 § i gymnasielagen (714/2018) utreder Kristinestads gymnasium årligen de studerandes och deras vårdnadshavares åsikter om läroanstaltens och utbildningsanordnarens verksamhet.

3.6. Högskolor, arbetsliv och internationalisering

Gymnasieutbildningens lärokurs för unga ska ge den studerande möjlighet att utveckla sina färdigheter för fortsatta studier, sitt internationella kunnande samt sitt arbetslivs- och företagarkunnande (gymnasielagen 714/2018, 15 §). För att stödja gymnasiestudiernas framskridande och övergången till fortsatta studier och arbetsliv ska den studerande göra upp en individuell studieplan.

Den studerande ska ha möjlighet till individuella val som gäller studierna så att hen kan delta i undervisning som ges av högskolor och andra läroanstalter både i hemlandet och på internationell nivå.

Gymnasieutbildningen ska mångsidigt utnyttja studiemiljöer som ökar kännedomen om fortsatta studier och arbetsliv, även på internationell nivå, samt stödjer den studerandes studiemotivation och hjälper hen att hitta sina styrkor (statsrådets förordning om gymnasieutbildning 810/2018, 4 §). Därtill ska den studerande få insikter i framtidstänkande och prognostisering.

Utbildningsanordnaren ska också erkänna kunnande som förvärvats på annat håll och som motsvarar målen och innehållet i läroplanen. (Gymnasielagen 714/2018, 27 §.)

Då man planerar gymnasiets studieutbud kan man till studieavsnitten kombinera delar av internationellt kunnande och arbetslivskunnande och orienterande högskolestudier. I den lokala läroplanen ska man definiera målen för samarbetet och hur det genomförs samt besluta om samarbetspartner. Gymnasiets verksamhetskultur och den mångsidiga kompetensen bidrar tillsammans med samtliga läroämnen till att stärka den studerandes färdigheter för fortsatta studier samt hens arbetslivskunnande och internationella kunnande.

Samarbete med högskolor

Gymnasieutbildningen ger den studerande färdigheter att inleda studier som leder till högskoleexamen vid ett universitet eller en yrkeshögskola. (Gymnasielagen 714/2018, 2 § 1 mom.)

En del av studierna i gymnasieutbildningens lärokurs ska ordnas i samarbete med en eller flera högskolor. (Gymnasielagen 714/2018, 13 § 3 mom.)

Undervisningen och den övriga verksamheten i gymnasiet ska ordnas så att alla studerande har mångsidiga möjligheter att få information om och erfarenheter av högskolestudier. Ett centralt mål är att övergången från gymnasiet till högskolestudier och vidare till arbetslivet ska ske smidigare.

Högskolestudier och de färdigheter som den studerande behöver för dem ska kopplas till den mångsidiga kompetensen samt målen för och innehållen i olika läroämnen.Handledningsverksamheten i gymnasiet ska i samarbete med undervisningen i olika läroämnen motivera den studerande att bekanta sig med studieutbudet vid högskolor och andra läroanstalter och de livsval och yrkes- och karriärmöjligheter som de medför.Handledningen ska också stödja den studerande i utarbetandet av en plan för fortsatta studier. I den studerandes individuella studieplan ska ingå studier där den studerande får bekanta sig med högskolestudier och studier som avläggs vid en högskola.

Den studerande ska handledas att fördomsfritt bekanta sig med studieutbudet vid olika högskolor utan könsbundna attityder och andra förutfattade meningar. Den studerande handleds till kontinuerligt lärande och till att skaffa sig mång- sidiga färdigheter som behövs inom olika högskolestudier och för arbetslivet i olika branscher. Den studerande får bekanta sig med vilka möjligheter det finns till fortsatta studier och en karriär på internationell nivå. Undervisningen ska lyfta fram vilken betydelse allmänbildning, språkkunskaper och kännedom om olika kulturer har som en förutsättning för framgångsrika fortsatta studier och en framgångsrik karriär. Av delområdena inom mångsidig kompetens betonas tvärvetenskaplig och kreativ kompetens, kommunikativ kompetens samt global och kulturell kompetens då den studerande förbereder sig för högskolestudier. I den lokala läroplanen ska man fastställa fokusområdena för introduktionen till högskolestudier samt på vilka konkreta sätt den studerande ska bekanta sig med högskolestudier.

Arbetslivsfärdigheter

Undervisningen enligt lärokursen ska ordnas så att den studerande har möjlighet att utveckla sitt internationella kunnande samt sitt arbetslivs- och företagarkunnande (gymnasielagen 714/2018, 13 § 3 mom.).

Undervisningen och den övriga verksamheten i gymnasiet ska ordnas så att alla studerande har mångsidiga möjligheter att få information om hurdana framtidsutsikter och utvecklingsmöjligheter arbetslivet erbjuder för att de ska kunna planera sin egen framtid och sina fortsatta studier. Den studerande ska uppmuntras att bekanta sig med vilka arbetslivsmöjligheter det finns på internationell och global nivå. Den studerande bekantar sig med nya sätt att arbeta och nya former av entreprenörskap och ekonomisk verksamhet för att bilda sig en uppfattning om vilka kunskaper och färdigheter som behövs nu och i framtiden. Den studerande ska erbjudas lärupplevelser som inspirerar hen att vara fördomsfri, initiativtagande och företagsam, att samarbeta och ta ansvar samt lösa problem på ett konstruktivt sätt i enlighet med principerna för en hållbar framtid.

Den studerande ska uppmuntras att agera på ett kreativt, etiskt hållbart och modigt sätt i en verksamhetsmiljö som förändras snabbt, i arbetslivet och andra skeden i livet. Den studerande ska också uppmuntras att ta till vara olika möjligheter. Den studerande handleds att bli medveten om och dokumentera sina intressen, styrkor och kunskaper som berör studier och arbete. Gymnasiet skapar möjligheter för den studerande att aktivt, fördomsfritt och systematiskt reflektera över och dela med sig av sina kunskaper i anslutning till arbetsliv och entreprenörskap.

Den studerandes företags- och arbetslivsfärdigheter ska utvecklas i samband med olika läroämnena som en del av studieavsnitten och studiehandledningen samt i samband med all övrig verksamhet i gymnasiet. Man ska utveckla mångsidiga samarbetsformer, i synnerhet mellan gymnasiet och arbetslivet, men också mellan gymnasiet, företag och tredje sektorn. Läroämnena och den mångsidiga kompetensen i gymnasiet samt verksamhet utanför gymnasiet som räknas till godo i studierna ger den studerande insikt i ett meningsfullt liv där arbetet utgör en central del.

Av delområdena inom mångsidig kompetens betonas kommunikativ kompetens, tvärvetenskaplig och kreativ kompetens, samhällskompetens samt etisk kompetens och miljökompetens då den studerande förbereder sig för arbetslivet. Som en del av eller utöver dessa ska studierna även betona livsfärdigheter, samarbetsförmåga, språkkunskaper och kulturell kompetens, motivation att lära sig, flexibilitet, förmåga att bedöma och utveckla sitt eget kunnande samt förmåga att förstå vad förändringarna som sker i arbetslivet innebär för utvecklingen av det egna kunnandet.

I den lokala läroplanen ska gymnasiet dra upp riktlinjer för sitt samarbete med arbetslivet, såsom representanter för företagsvärlden, den offentliga sektorn och tredje sektorn.

Internationellt kunnande

Undervisningen enligt lärokursen ska ordnas så att den studerande har möjlighet att utveckla sitt internationella kunnande samt sitt arbetslivs- och företagarkunnande (gymnasielagen 714/2018, 13 § 3 mom.).

Internationalisering som en del av gymnasieutbildningen ger den studerande en mångsidigare upplevelsevärld, vidgar hans världsbild och stärker hans färdigheter att agera på ett etiskt hållbart sätt i en globaliserad värld full av utmaningar och möjligheter. I utvecklingen av det internationella kunnandet fästs uppmärksamhet vid FN:s åtgärdsprogram för hållbar utveckling Agenda 2030 och särskilt dess mål 4.7, som tar fasta på världsmedborgarskap.

Den studerandes internationella kunnande utvecklas utifrån de olika läroämnena och samarbetet mellan dem samt utifrån den mångsidiga kompetensen. Uppmärksamhet ska fästas vid gymnasiets och utbildningsanordnarens mång- sidiga språkprogram och dess lösningar samt att den studerande får fördjupa sina kunskaper om olika kulturer.

Den studerande handleds till aktiv och systematisk internationell verksamhet genom att kunna ta del av internationalisering på hemmaplan och internationell mobilitet. Internationalisering på hemmaplan inbegriper till exempel besök eller projekt som genomförs i gymnasiet, i närheten av gymnasiet eller med hjälp av virtuell teknologi. Den studerande ska också uppmuntras att självständigt eller utifrån gymnasiets utbud ta del av orienterande studier, studieperioder eller utbytesstudier utomlands.

Av delområdena inom mångsidig kompetens stärker i synnerhet kommunikativ kompetens, samhällskompetens och global och kulturell kompetens den studerandes internationella kunnande. Som en del av eller utöver dessa ska man i undervisningen även betona en världsmedborgarattityd, språkkunskaper och kulturell kompetens, ett öppet intresse för nya dimensioner och möjligheter samt kontinuerligt lärande.

I den lokala läroplanen ska man besluta vad som betonas i utvecklingen av de studerandes internationella kunnande samt om formerna för internationaliseringen i gymnasiet.

Högskolor och arbetsliv

Vi strävar efter att studerandena ska känna till fortsatta utbildningsmöjligheter, såväl nationella som internationella studier och alla ska få hjälp med att forma sin egen utbildningsväg efter gymnasiet. Studerandena ska under gymnasietiden få bekanta sig med utbildningsarrangörer på

tredje stadiet genom att göra besök till olika skolor och ta emot besök från utbildningsarrangörer. Dessutom kan vi ta emot besök från utbildningsarrangörer från andra länder. Vi deltar dessutom i olika evenemang som t.ex. mässor, öppna dörrar, öppet hus och virtuella föreläsningar. Våra studerande får varje år information om vilka kurser de kan avlägga vid andra skolor/högskolor och gymnasier. Vi samarbetar bl.a. med Lappfjärds folkhögskola, det finska gymnasiet i Kristinestad och Vi7.

Vid vårt gymnasium vill vi öka kännedomen om arbetslivet på lokal, regional, nationell och internationell nivå. Vi strävar efter att öka insikterna i arbetslivet bland våra studerande. Vi vill uppmuntra och erbjuda dem möjligheter till att utveckla sina färdigheter inför arbetslivet. För att öka deras kännedom om olika branscher besöker vi årligen företag och organisationer i såväl vår egen närregion som i Österbotten och också övriga orter i Finland. Representanter från företag brukar också besöka skolan för att berätta om sitt yrkesområde.

Internationellt kunnande

Internationaliseringen kommer naturligt upp i gymnasiets språkprogram där vi betonar vikten av språkkunskaper och kännedom om olika kulturer. Inom respektive läroämne följer vi med aktuella händelser i världen och behandlar aspekter av fenomenen ur det aktuella läroämnets synvinkel. Kristinestads gymnasium idkar fortlöpande verksamhet som främjar internationalisering, till exempel i form av utländska gäster, utbyteselever, projektresor utomlands samt verksamhet med internationell karaktär både inom landet och utomlands. Utöver det får våra studerande ta del av bl.a. temadagar och företagsbesök.

Vi strävar efter att skapa nätverk med skolor både nationellt och globalt.

3.7. Kristinestads gymnasieutbildning

Gymnasierna i Kristinestad erbjuder en mångsidig, flexibel och modernt framåtsträvande utbildning där de studerandes och personalens bästa är centralt. Detta omfattar allt från studier, välmående till ett gott samarbete med hemmen.

Utbildningen kännetecknas också av ett vittgående samarbete mellan de båda gymnasierna där ett språkutvecklande klimat står i fokus. Gymnasierna erbjuder som en del av samarbetet sina studerande öppna valmöjligheter att fritt välja studier från de båda gymnasiernas utbud. Gymnasieutbildningen präglas också av en öppenhet gentemot samhället i övrigt. Studerande vid gymnasierna i Kristinestad ska därigenom ha möjlighet att stärka sina kompetenser. Närsamhället är en naturlig samarbetspart för gymnasierna, likväl erbjuds de studerande möjlighet att bekanta sig med internationalism i globala miljöer.

En plan för samarbetet mellan de båda gymnasierna uppgörs läsårsvis och där finns noggrannare beskrivet hur samarbetet genomförs.

3.8. Språkprogram

Lokal tillämpning

I enlighet med *Grunderna för gymnasiets läroplan 2019* ska den lokala tillämpningen av läroplanen bl.a. innehålla gymnasiets språkprogram. Vid Kristinestads gymnasium erbjuder vi finska som A-lärokurs, engelska som A-lärokurs, tyska som B3-lärokurs och franska som B3-lärokurs. Utöver dessa språk kan den studerande utöka sina språkstudier med valfria moduler via gymnasienätverket Vi7 eller stadens medborgarinstitut. I mån av möjlighet kan en studerande vid Kristinestads gymnasium också avlägga språkstudier i främmande språk vid Kristiinankaupungin lukio.

Vi erbjuder alla de obligatoriska modulerna och ett flertal fördjupade och tillämpade moduler i de ovannämnda språken. I den första modulen i finska och engelska och i den andra modulen i svenska och litteratur utarbetar varje studerande en personlig språkprofil.

Språkprofilens syfte är att den studerande ska identifiera och synliggöra sina färdigheter i språk, medvetet ta ansvar över, samt utveckla sina färdigheter under hela gymnasietiden och vid fortsatta studier. Vi uppdaterar språkprofilen under gymnasiestudiernas gång och utfärdar också eventuella intyg över språkkunskap. Vi bearbetar språkprofilen i huvudsak i den första och sista obligatoriska modulen, med undantag för det andra inhemska språket. Där bearbetar vi den i den första och femte modulen. Vad gäller B3-språk bearbetar och kompletterar vi språkprofilen vartefter studierna framskrider.

Inom modulen för muntlig språkfärdighet (FINA8 och ENA8) avlägger den studerande provet för muntlig språkfärdighet. I modulen FINA8 tillämpar vi tandem som undervisningsmetod och en stor del av modulen sker i samarbete med Kristiinankaupungin lukio. I den tillämpade modulen FINA10 samarbetar gymnasiet med ett annat finskspråkigt gymnasium i Finland och fokus sätts på både språk, identitet och kultur. Inom modulen för den tillämpade kursen ENA10 ingår en språkresa som avslutning på modulen.

Vi utvecklar också det språkliga samarbetet med Kristiinankaupungin lukio inom andra moduler. Språk är en väsentlig del av de ämnesöverskridande studieavsnitten som gymnasiet erbjuder.

4.Handledning och stöd för den studerande

4.1.Handledning

En studerande som genomgår gymnasieutbildningens lärokurs har rätt att få personlig handledning enligt sina behov och annan handledning som anknyter till studierna och ansökan till fortsatta studier (gymnasielagen 714/2018, 25 § 2 mom.). Handledningen i gymnasiet ska bilda en helhet som fördjupar handledningen som den studerande har fått inom den grundläggande utbildningen och som pågår under hela gymnasieutbildningen ända till de fortsatta studierna. Handledningen ger den studerande bättre färdigheter att klara av förändrade livssituationer och utvecklar hens förmåga att göra val och fatta beslut om sina gymnasiestudier och fortsatta studier med beaktande av framtidens kompetensbehov. I enlighet med målen för mångsidig kompetens för gymnasieutbildningen blir studierna konkreta i form av arbetslivsfärdigheter och ett brett samhälleligt kunnande.

Handledningen ska stödja den studerandes välbefinnande, fostran och utveckling, erbjuda verktyg för bättre självkänedom och självreglering och uppmuntra till aktivt medborgarskap. Gemenskapen mellan de studerande, deras delaktighet, initiativförmåga och tillit till sitt eget kunnande ska utvecklas och upprätthållas under gymnasietiden. Handledningen ska främja jämlikhet och likabehandling i utbildningen samt förebygga marginalisering. Handledningen ska vara genusmedveten för att skapa jämlika förutsättningar för könen att komma in till fortsatta studier och i arbetslivet. Studierna och den studerandes välbefinnande ska följas upp och stödjas i samarbete med vårdnadshavarna och studerandevårdspersonalen.

Handledningen ska vara ett gemensamt arbete för hela läroanstaltens personal och ska ledas på ett målinriktat sätt. Man ska även samarbeta med högskolorna och arbetslivet. Handledningen kan ordnas som undervisning i form av ett studieavsnitt, individuellt och i smågrupper, som kamrathandledning eller

som en kombination av dessa. Den studerande ska vara aktiv och delaktig i handledningen och hen ska ha möjlighet att under gymnasiestudiernas gång delta i studiehelheter som ordnas tillsammans med högskolorna och arbetslivet. Studiehandledaren svarar för koordineringen och det praktiska genomförandet av studiehandledningen vid läroanstalten. Grupphandledaren fungerar som närmaste handledare för sin studerandegrupp. Ämnesläraren handleder den studerande i studietekniken i sitt eget ämne och hjälper den studerande att utveckla sin förmåga att lära sig lära. I samarbetet med högskolor och arbetslivet ska ämnesläraren stödja den studerandes förutsättningar för fortsatta studier och den studerandes arbetslivskunskaper vad beträffar ämnet i fråga.

Ämnesläraren ska i sin undervisning behandla helheter som förknippar det ämne som undervisas med fortsatta studier och arbetsliv.

Handledningen ska differentieras genom att beakta den studerandes personliga utgångspunkter, behov, mål, fritidssysselsättningar, intresseområden, kunskaps- områden och faktorer som inverkar på livssituationen. För att ännu bättre beakta den studerandes personliga behov kan handledningen genomföras i samarbete med olika sakkunniga. Den studerande ska informeras om vilka uppgifter olika personer har inom handledningen samt i vilka frågor och hur den studerande kan få hjälp av dem.

I den lokala läroplanen ska man beskriva hur samarbetet ordnas med den grundläggande utbildningen, yrkesutbildningen, högskolorna och andra utbildningsanordnare i utbildningens övergångsskeden. Därtill ska man tillsammans med högskolor utforma sätt att ge de studerande möjlighet till orienterande studier på högskolenivå och utveckla alternativa vägar till fortsatta studier. I den

lokala läroplanen ska också beskrivas hur det yrkesövergripande samarbetet genomförs på regional nivå tillsammans med arbetslivet, de lokala arbets- och näringsbyråerna, social- och hälsovårdssektorn, ungdomsväsendet och andra aktörer. I den lokala läroplanen ska definieras hur man med hjälp av handledningen försäkrar att den studerande har möjlighet att utveckla sitt internationella kunnande och sitt arbetslivs- och företagarkunnande.

Som en del av den lokala läroplanen ska man utarbeta en handledningsplan som beskriver hur handledningen ordnas vid läroanstalten. Handledningsplanen är ett verktyg för att utvärdera och utveckla handledningsverksamheten.

Gymnasiets handledningsplan ska på basis av grunderna för gymnasiets läroplan innehålla följande:

- centrala begrepp i handledningen
- uppdrag och mål för handledningen
- hur handledningen ordnas
- aktörer och arbetsfördelning inom handledningen
- handledning vid övergångsskeden i utbildningen: samarbete med den grundläggande utbildningen, samarbete med högskolor, samarbete med yrkesläroanstalter på andra stadiet och övriga utbildningsanordnare samt hur den fortsatta handledningen ordnas
- innehåll, metoder och arbetssätt inom handledningen
- samarbete med arbetslivet och andra aktörer utanför läroanstalten
- utvärdering av handledningen.

I handledningsplanen ska man också fästa uppmärksamhet vid eventuella hinder vid utbildningens övergångsskeden. I planen ska man beskriva verksamhets- modeller med vilka man tryggar likabehandlingen då de studerande söker sig till gymnasieutbildning och därifrån till fortsatta studier. I planen ska också ingå en beskrivning av åtgärder som ska säkerställa en hinderfri lärtig och studiemiljö.

Som stöd för framskridandet i gymnasiestudierna och övergången till fortsatta studier och arbetsliv ska en studerande som genomgår gymnasieutbildningens

lärokurs i enlighet med 26 § 1 mom. i gymnasielagen (714/2018) utarbeta en individuell studieplan som innehåller en plan för studierna, en plan för student- examen och en plan för fortsatta studier och karriär. Enligt 26 § 2 mom. i gymnasielagen ska planen utarbetas i början av studierna med stöd av läro- anstaltens undervisnings- och handledningspersonal och den ska uppdateras regelbundet under studiernas gång.

Den individuella studieplanen ska bestå av följande delar:

1. en studieplan
 - tidigare utbildning och annat kunnande
 - kunskaper i svenska/finska och övriga språkkunskaper samt färdigheter för språkstudier
 - studier och/eller lärokurser som räknas till godo samt annat kunnande som räknas till godo
 - studier som avläggs; hur gymnasiestudierna ska framskrida, val av studieavsnitt
 - studieförhållanden, sätt på vilka studierna avläggs och eventuella särskilda undervisningsarrangemang
 - studiefärdigheter och eventuellt behov av stöd
 - studie- och/eller introduktionsperioder som genomförs vid högskolor eller eventuellt vid andra läroanstalter
 - arbetslivsorientering
 - beräknad tid för att avlägga studierna
2. en plan för studentexamen
3. en plan för fortsatta studier och karriären.

I 27 § 1 mom. i gymnasielagen (714/2018) föreskrivs att utbildningsanordnaren, i samband med att den studerandes individuella studieplan utarbetas, har som uppgift att utreda och identifiera den studerandes tidigare förvärvade kunskande på basis av en utredning som den studerande framlägger. Enligt 27 § 2 mom.

i gymnasielagen ska utbildningsanordnaren också erkänna kunskande som förvärvats på annat håll och som motsvarar målen och innehållet i läroplanen. Den studerande ska i enlighet med 27 § 3 mom. i gymnasielagen vid behov visa sitt kunskande på det sätt som utbildningsanordnaren beslutar.

Handledningen är särskilt viktig vid övergångsskedena i utbildningen. Läroanstalten ska informera eleverna, vårdnadshavarna, elevhandledarna och lärarna i den grundläggande utbildningen om gymnasieutbildningen och ge dem möjligheter att bekanta sig med undervisningen i gymnasiet. Då en ny studerande inleder sina studier vid gymnasiet ska hen bekanta sig med läroanstaltens verksamhet och gymnasiestudierna. Under handledningsprocessen ska den studerande planera sitt studieprogram så, att hen identifierar och beaktar möjligheterna som de fortsatta studierna och arbetslivet erbjuder. Detta ska behandlas i handledningen under hela gymnasietiden.

En studerande har rätt att få handledning för att söka vidare till andra studier om den studerandes studierätt för att genomföra gymnasiets lärokurs snart upphör eller hen har meddelat att hen tänker avbryta gymnasiestudierna (gymnasielagen 714/2018, 25 § 3 mom.). En studerande som har avlagt gymnasiets lärokurs men inte fått en studieplats inom en utbildning som leder till examen har rätt att under året efter att gymnasiets lärokurs avlagts få handledning för fortsatta studier och karriärplanering. Den utbildningsanordnare hos vilken den studerande har avlagt gymnasiets lärokurs har ansvaret för handledningen. (Gymnasielagen 714/2018, 25 § 4 mom.).

Handledningsplan för Kristinestads gymnasium

INNEHÅLL

1. Centrala begrepp i handledningen
2. Uppdrag och mål för handledningen
3. Hur handledningen ordnas
4. Aktörer och arbetsfördelning inom handledningen
5. Handledning vid övergångsskeden
 - 5.1 Samarbete med den grundläggande utbildningen
 - 5.2 Samarbete med högskolor
 - 5.3 Samarbete med yrkesläroanstalter på andra stadiet
 - 5.4 Samarbete med övriga utbildningsanordnare
 - 5.5 Ordning av den fortsatta handledningen
 - 5.6 Hindersfrihet i övergångsskedet
6. Innehåll, metoder och arbetssätt inom handledningen
7. Samarbete med arbetslivet och andra aktörer utanför läroanstalten
8. Utvärdering av handledningen
 1. Centrala begrepp i handledningen

Handledningen i gymnasiet ska bilda en helhet som fördjupar handledningen som den studerande fått inom den grundläggande utbildningen och som pågår under hela gymnasieutbildningen ända till de fortsatta studierna. Handledningen ger den studerande bättre färdigheter att klara av föränderliga livssituationer och utvecklar hans förmåga att göra val och fatta beslut om sina gymnasiestudier och fortsatta studier med beaktande av framtidens kompetensbehov. I enlighet med målen för mångsidig kompetens för gymnasieutbildningen blir studierna konkreta i form av arbetslivsfärdigheter och ett brett samhälleligt kunnande.

2. Uppdrag och mål för handledningen

Handledningen vid Kristinestads gymnasium ska stöda den studerandes inläring, individuella tillväxt och utveckling samt välbefinnande så att hen får en uppfattning om sina egna möjligheter och mål som en aktiv medlem i samhället.

Målet med handledningen är att stöda och utveckla den studerandes självkänedom. Genom handledningen utvecklas den studerandes färdigheter att möta olika livssituationer och ta ansvar för de val hen gör.

Ett centralt mål för handledningen vid Kristinestads gymnasium är att hjälpa den studerande att utarbeta sin egen studieplan för gymnasiets lärokurs, studentexamen och fortsatta studier. Handledningen främjar den studerandes förmåga att på egen hand göra val rörande studierna och att lära sig ta till sig kunskap. Handledningen stöder även den studerandes utveckling av studie- och samarbetsfärdigheter.

Gymnasiets personal känner till skolans stödtjänster och är beredd att vägleda studeranden till dem. Ett av målen med handledningen är att främja jämlikheten och jämställdheten inom utbildningen samt att förebygga marginalisering.

Förutsättningen för att målen ska uppnås är att den studerande står i centrum för handledningen och att aktörerna har nära samarbete med både den studerande och de övriga aktörerna. Handledningen är ett målinriktat styrt gemensamt arbete.

Vid Kristinestads gymnasium är målsättningarna för handledningen att varje studerande avlägger sina gymnasiestudier i enlighet med sin förmåga och sina färdigheter. Det är också viktigt att den studerande får tillräckliga färdigheter för att kunna planera sin framtid och hitta en så ändamålsenlig fortsatt studieplats som möjligt.

3. Hur handledningen ordnas

I handledningsverksamheten deltar studiehandledaren, rektorn, grupphandledarna, ämneslärarna och specialläraren. Handledningen består av studiehandledarens studiehandledningstimmar, handledning individuellt och i smågrupper samt besök på mässor, läroinrättningar och företag. Handledningen omfattar också mångsidigt samarbete med läroanstalter, näringsliv och andra samarbetsaktörer. Grupphandledarnas och ämneslärarnas handledningsarbete kompletterar studiehandledarens arbete. Specialläraren stöder studeranden i utmanande situationer i studierna och i ärenden som berör dyslexitester och -utlåtanden samt andra ärenden som anknyter till specialundervisningen.

År 1

<p>Grupphandledare</p> <p>Tidpunkt: sen hösttermin</p> <p>Genomförande: Individuellt eller i smågrupp (max 4 pers)</p> <p>Målsättning: Välbefinnande och gymnasieidentitet</p> <p>Exempel på innehåll (be gärna studerande öppna sin studieplan i Wilma):</p> <ul style="list-style-type: none"> -Hur trivs du i din grupp och i skolan? -Hur tycker du att dina studier har fungerat under din första termin? -Vilka personliga styrkor upplever du att du har haft nytta av i dina studier? -Vilken är din målsättning med gymnasiestudierna? -Hur ser din vardag ut utanför skolan, vill du berätta? 	<p>Studiehandledare</p> <p>Tidpunkt: sen vårtermin</p> <p>Genomförande: Individuellt</p> <p>Målsättning: Valkompetens i studierna</p> <p>Innehåll:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Avlagda studiepoäng -Planerade studieavsnitt inför år 2 -En första planering av studentexamen
---	--

År 2

<p>Grupphandledare</p> <p>Tidpunkt: sen hösttermin</p> <p>Genomförande: Individuellt</p> <p>Målsättning: Studieframgång</p> <p>Exempel på innehåll (be gärna studerande öppna sin studieplan i Wilma):</p> <ul style="list-style-type: none"> -hur ser du på ditt andra gymnasieår i jämförelse med ditt första? -arbetsbörda, motivation, aktivitet -verktyg (personliga resurser, stödfunktioner etc.) 	<p>Studiehandledare</p> <p>Tidpunkt: sen vårtermin</p> <p>Genomförande: Individuellt</p> <p>Målsättning: Studentexamen</p> <p>Innehåll:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Avlagda studiepoäng -Planerade studieavsnitt inför år 3 -Studentexamensplanering
--	--

År 3

Grupphandledare	Studiehandledare
Tidpunkt: tidig vårtermin	Tidpunkt: höstterminen
Genomförande: Individuellt	Genomförande: Individuellt, med komplettering i smågrupper
Målsättning: Exitsamtal	Målsättning: Framtidssamtal
Exempel på innehåll: -Vad tar du med dig från din gymnasietid? -Hur ser du på din roll som abi?	Innehåll: -Planer för fortsatt utbildning -Ansökningsprocess -Genomgång av avlagda studiepoäng inför gymnasiebetyg -Studentexamen

4. Aktörer och arbetsfördelning inom handledningen

Den studerande

Den studerande planerar och uppdaterar själv sina studieval och ansvarar för att studierna framskrider. Vid behov får hen stöd och hjälp. Studeranden följer upp studiernas framskridande med hjälp av sin individuella studieplan via Wilma.

Studiehandledaren

Studiehandledaren handleder studerandena i planeringen och genomförandet av gymnasiestudierna och studentexamen tillsammans med de andra aktörerna som deltar i handledningen. Studiehandledaren bär huvudansvaret för helhetsplaneringen av studiehandledningen. Studiehandledarens huvuduppgift är att handleda i studier och karriärval. Handledning sker individuellt och i smågrupper. Studiehandledaren ska också organisera möjligheter för de studerande att praktiskt bekanta sig med arbetslivet och följa upp hur studierna framskrider. Studiehandledaren deltar i samarbetskvällar och är medlem i gymnasiets studerandevårdsgrupp. Studiehandledaren är vid behov i kontakt med olika myndigheter, näringsliv och andra läroanstalter. Studiehandledaren samarbetar också med de andra studiehandledarna i Vi7 nätverket. Studiehandledaren handleder och informerar studerandena i möjligheterna att delta i högskolornas öppna kurser.

Grupphandledarna

Grupphandledarens uppgift är att handleda de studerande och att uppmuntra och handleda sina studeranden under gymnasiestudierna. Hen ska främja att studerandegruppens studier löper väl samt stöda de studerandes välmående tillsammans med de andra som handleder på skolan. Som grupphandledare känner hen till den studerandes studiesituation och hur den studerandes livssituation påverkar studierna. Grupphandledaren skapar gemenskap och en trygg studiemiljö i sin grupp och i hela gymnasiet. Grupphandledaren är regelbundet i kontakt med studerandena i sin grupp. Grupphandledarens uppgift är att regelbundet övervaka att studierna för gruppens studerande framskrider samt att så snabbt som möjligt ingripa i problem. Grupphandledaren sköter även om kontakterna till vårdnadshavarna och aktörerna inom gymnasiets studerandevård. Grupphandledaren följer upp hur studerandenas studier framskrider och deras frånvaro. Grupphandledaren följer upp studentexamensplanen och hur den förverkligas för sin egen grupp. Grupphandledaren träffar studerandena i sin grupp i grupphandlingsstunder då man går igenom aktuella ärenden, bl.a. introduktionen till gymnasiestudier. Grupphandledaren erbjuder studerandena och vårdnadshavarna möjlighet till personliga samtal. Vid behov hänvisar

grupphandledaren den studerande vidare för diskussion till hälsovårdare, studiehandledare, rektor eller andra sakkunniga.

Ämnesläraren

Ämnesläraren handhar uppföljningen och handledningen för sitt eget ämne. Ämnesläraren känner till teknikerna för inläring i sitt eget ämne och handleder den studerande i att lära sig att ta till sig kunskap både under kurserna, under de självständiga prestationerna, vid utvärderingen av den egna inlärningsprocessen och då den studerande förbereder sig inför studentskrivningarna. Ämnesläraren ingriper omedelbart i den studerandes problem och vägleder vid behov hen till stöd. Vid behov får rektorn, studiehandledaren och studerandevårdsgruppen information.

Ämnesläraren beaktar vid undervisningen och utvärderingen även studerande med främmande språk och studerande med specialbehov. Ämnesläraren känner till möjligheterna för fortsatta studier i sitt ämne och behoven inom arbetslivet och beaktar dessa i mån av möjlighet i undervisningen. Ämnesläraren handleder studerandena vid behov med förberedelserna inför avläggandet av studentexamen ur sitt eget ämnes synvinkel.

Specialläraren

Specialläraren deltar vid behov i planeringen av den studerandes studier och handleder hen att hitta lämpliga studiesätt för sig själv. I samarbete med ämneslärarna identifierar specialläraren de studerande som behöver stöd och planerar stödåtgärder tillsammans med lärarna och personalen inom studerandevården. Specialläraren hjälper studerande som behöver stöd att hitta sitt sätt att studera och stöder ämneslärarna i användningen av mångsidiga undervisningsmetoder. Specialläraren sköter om ordnandet av dyslexitest och dyslexiutlåtanden. Hen handleder studeranden också i samband med ansökningen om specialarrangemang av Studentexamensnämnden. Information om gymnasiets specialundervisning ingår i gymnasiets läroplan kapitel 4.2 Specialundervisning och annat stöd för lärande.

Kuratorn

Kurators uppgift är att stöda studiegemenskapens välbefinnande och gemensamma förutsättningar för god inläring. Kuratorn stöder den studerandes skolgång, uppväxt och livsplanering. Hen ger handledning och råd rörande studierna och olika livssituationer, till exempel i socioekonomiska ärenden samt ärenden som rör människorelationer, studierna, olika kriser och utmanande livssituationer samt rusmedelsproblem. Förutom att ge handledning och rådgivning samarbetar kuratorn med den studerandes anhöriga och olika nätverk.

Psykologen

Till psykologens grunduppgifter hör att hjälpa de studerande med problem i studierna och livssituationen samt stöda studiegemenskapens välmående och gemensamma förutsättningar för god inläring.

Psykologen ger handledning och rådgivning i grupp och individuellt för studierna och olika livssituationer. Vid behov utreder och bedömer psykologen frågor med anknytning till den studerandes mentala hälsa, psykosociala utveckling och inläring. Psykologen för även stödsamtal med den studerande och vägleder vid behov hen till fortsatta undersökningar och stöd utanför läroanstalten. Psykologen ger vid behov den övriga personalen konsultation samt bidrar med psykologisk expertis till studerandearbetet. Den studerande kan komma till psykologens mottagning via gymnasiets hälsovårdare och skolläkaren.

Hälsovårdaren

Hälsovårdaren hjälper de studerande att förstå betydelsen av en hälsosam livsstil på lyckade studier och kontrollen över livet. Hälsovårdaren deltar i ordnandet av studerandenas hälsogranskningar hos skolläkaren. Vid behov hänvisar hälsovårdaren studeranden vidare till olika hälsovårdspersonal.

Rektorn

Rektorn skapar förutsättningar för att handledningen som helhet fungerar som den ska i gymnasiet genom att ordna tillräckliga resurser, stödja handledarna och skapa gynnsamma strukturer för handledningen. Rektorn stöder planeringen av handledningen och ser till att den studerande får tillräcklig individuell handledning under sina gymnasiestudier. Rektorn ansvarar för informationen och arrangemangen inför studentexamensproven. Rektorn leder verksamheten i gymnasiets studerandevårdsgrupp och den gemensamma studerandevårdsgruppen. Rektorn ansvarar för genomförandet av samarbetskvällarna tillsammans med grupphandledaren.

Skolsekreteraren

Skolsekreteraren känner till gymnasiets verksamhetskultur. Tack vare sin sakkunskap kan hen ge studerandena ändamålsenliga råd i praktiska situationer. Skolsekreteraren skriver studieintygen och handhar de administrativa system som stöder handledningen.

Skolsekreteraren är sakkunnig inom administration. Hens uppgift är bl.a. att dela ut de administrativa lösenorden och föra in kursprestationerna i Primus. Hen ansvarar för ärenden som berör studiestöd och resebidrag.

Studerandevårdsgrupp

Gymnasiets studerandevårdsgrupp tillämpar ett förebyggande verksamhetssätt i gymnasiet enligt den årsklocka som utarbetats för Kristinestads gymnasiums studerandevårdsgrupp. I studerandevårdsgruppens möten deltar en studentrepresentant från varje årskurs förutom studerandevårdsgruppens medlemmar.

Årsklocka för Kristinestads Gymnasiums studerandevårdsgrupp ur handlednings synvinkel:

Augusti

- Kartläggning/utvärdering av åtgärder som genomförts under föregående läsår. Planering av läsår.
- Intro-dag för grupp I
- Teambuilding-aktiviteter för grupp I

September

- Revidering av årsklockan och studerandevårdsplanen. Tema fastslås.
- Föräldramöte, grupp I
- Planering av förebyggande- och hälsofrämjande åtgärder för kommande läsåret
- "Studera smart" (studieteknik) – för grupp I

Oktober

- Gruppdiskussion kring början av skolåret med grupphandledaren
- Yrkesvägledningssamtal med grupp 3

November

- Föräldramöte för grupp 3
- Miljökartläggning – enkät till studerande kring skolmiljön, riskbedömning
- Utvecklingssamtal efter periodbetyg med grupp 1-3(grupphandledaren)
- Yrkesvägledningssamtal med grupp 3

December

- Utvärdering av studerandevårdsgruppens verksamhet under hösten
- Yrkesvägledningssamtal med grupp 3

Januari

- Information och samtal kring val av kurser, grupp 1-2
- Yrkesvägledningssamtal med grupp 3

Februari

- Utvecklingssamtal efter period 4 vid oro, grupp 1-2

Mars

- Information om studentskrivningar för grupp 2. Vid behov handledning.

April

- Samarbete i övergångsskedet (högstadiet & gymnasiet)

Maj

- Utvärdering av studerandevårdsgruppens verksamhet under vårterminen
- Planering av intro-dag för grupp 1

Vårdnadshavaren

Kontaktar grupphandledaren vid behov. Deltar i gymnasiets samarbetskvällar. Vårdnadshavaren har till uppgift att följa studiernas framskridande och stöda studeranden. Vårdnadshavaren kontaktar vid behov olika aktörer efter att behov konstaterats. Samarbetet mellan hemmet och gymnasiet är delaktiggörande, planenligt och regelbundet. Utgångspunkten för samarbetet är respekten för den ungas självbestämmanderätt vid övergången till vuxenlivet. Gymnasiet ordnar samarbetskvällar och vid behov sammankomster med övriga vårdnadshavare samt öppet hus. Vårdnadshavarna informeras om samarbetskvällar och andra evenemang huvudsakligen elektroniskt.

5.Handledning i övergångsskedet

Handledningen är speciellt viktig i utbildningens övergångsskeden. Gymnasiet informerar eleverna, vårdnadshavarna, elevhandledare och lärarna i den grundläggande utbildning och ger dem möjligheter att bekanta sig med undervisningen i gymnasiet. Då en ny studerande inleder sina studier vid gymnasiet ska hen bekanta sig med gymnasiets verksamhet och gymnasiestudierna. Under handledningsprocessen ska den studerande planera sitt studieprogram så, att hen identifierar och beaktar möjligheterna som de fortsatta studierna och arbetslivet erbjuder. Detta ska behandlas i handledningen under hela gymnasietiden.

Handledningen är särskilt viktig vid övergångsskedena. Läroanstalten ska ge information om de elever som fortsätter till gymnasiet efter högstadiet enligt den sammansättning av personal som elevvårdsgruppen anser är mest lämplig. Målet med detta är att grupphandledaren ska vara medveten om handledningsbehovet för sina blivande studerande. Handledningen i övergångsskedet sker på ett mycket strukturerat sätt i ett litet gymnasium. Fördelen med Kristinestads gymnasium är att både högstadieskolan och gymnasiet har nästan samma personal. Gymnasiestuderande som kommer från andra kommuner får individuell handledning så att studiehandledaren träffar studeranden och ger handledning bl.a. i att göra sina ämnesval eller ger individuell handledning per telefon.

Elever som söker sig till gymnasiet får handledning i ämnesval innan gymnasiestudierna inleds. Genom handledningen säkerställs den studerandes färdigheter att anskaffa information om fortsatta studier samt att klara av olika söksystem.

5.1 Samarbete med den grundläggande utbildningen

Gymnasiet ger information om gymnasieutbildningen till grundskolelever och ordnar bl.a. introduktionstillfällen där eleverna får bekanta sig med gymnasielektionerna. När studierna inleds utnyttjas grundskolans eventuella informationsöverföringsblanketter som utarbetats i grundskolan när den studerandes studieplan görs upp och nödvändig information som överförs från grundskolan utnyttjas för att kunna ordna bra undervisning och tillräckliga stödåtgärder.

Båda skolorna beaktas i planeringen av gymnasiet och högstadiets temadagar så att de stöder båda skolornas behov, bl.a. handledning till fortsatta studier, karriärhandledning, arbetslivsfärdigheter.

5.2 Samarbete med högskolor

Gymnasiet skapar och upprätthåller ett tillräckligt samarbete med universiteten, högskolorna, yrkeshögskolorna. Det multiprofessionella och branschövergripande samarbetet är viktigt. Genom att delta i olika högskoledagar och öppet hus evenemang får studeranden mera information om högskolestudier.

För den studerande ordnas mångsidiga möjligheter att bekanta sig med studierna vid inrättningar som ordnar fortsatta studier, t.ex. yrkeshögskolor och universitet. Studeranden har möjlighet att ta in studier som anknyter till fortsatta studier i studieplanen. Gymnasiet erbjuder i mån av möjlighet s.k. introduktionskurser på eftergymnasial nivå i vilka studeranden kan delta under sina gymnasiestudier.

5.3 Samarbete med yrkesläroanstalter på andra stadiet

Gymnasiet samarbetar med närområdets yrkesläroanstalter på andra stadiet. Under läsåret besöks gymnasiet av representanter för olika läroverk som presenterar möjligheter till fortsatta studier. Andra stadiets läroinrättningar kan besöka gymnasiet och där de kan presentera sitt utbildningsutbud. Studerandena besöker utbildningsmässor och i mån av möjlighet evenemang där närområdets läroanstalter presenterar sig. Gymnasiet samarbetar med Kristiinankaupungin lukio och övriga arrangörer av gymnasieutbildning.

5.4 Samarbete med övriga utbildningsanordnare

Gymnasiet samarbetar också med medborgarinstituten som bl.a. erbjuder studerandena sommargymnasiekurser och eventuella kortkurser. Samarbete med musikleäroverk. Samarbete med stadens finskspråkiga gymnasium, bl.a. för ordnande av gemensamma studieperioder. Lappfjärds folkhögskola är också en samarbetspartner.

5.5 Ordnande av den fortsatta handledningen

Under gymnasietiden har vi som mål att presentera olika utbildningsområden på ett så omfattande sätt som möjligt. Studerandena bekantar sig med olika branscher med hjälp av olika yrkesvalstester, arbetslivsorienteringsperioder samt olika övningar såsom intervjuer av olika yrkesgrupper. Studeranden skriver under sin studietid en täckande meritförteckning på åtminstone två språk. Studeranden ges fortsatt handledning så att hans situation kartläggs även efter att hen avslutat sin gymnasieutbildning. Fortsatt handledning erbjuds bl.a. genom att ringa runt till studerandena för att få veta om studerandes situation efter gymnasiet och hur hans fortsatta studier börjar. Kartläggning av fortsatt handledning genom telefonkontakt och tilläggshandledning vid behov på studiehandledarens kontor. Studeranden erbjuds möjlighet till fortsatt handledning enligt behov. Inom ramen för den fortsatta handledningen finns möjlighet att samarbeta med stadens uppsökande ungdomsarbete.

5.6 Hinderfrihet i övergångsskedet

Gymnasiet garanterar alla studeranden jämlika rättigheter och möjligheter att söka sig till och bli vald till en utbildning samt studera och avlägga en examen. Gymnasiet ser till att alla studeranden känner sig accepterade och trygga och känner sig vara en del av gymnasiegemenskapen. Studerandevården främjar tidig identifiering av inlärningssvårigheter och andra problem, vilket är ett sätt att förebygga att studierna avbryts samt utbildningsmässig utslagning. Studerandena

informerar om studiesociala förmåner och hjälpmedel som finns att tillgå. Gymnasiet samarbetar med olika instanser som stöder studeranden och studerandens vårdnadshavare i alla skeden av utbildningen inklusive avslutningsskedet.

6. Innehåll, metoder och arbetssätt inom handledningen

En studerande som avlägger gymnasiet läroplan ska ha rätt att få individuell och övrig studiehandledning i enlighet med sina behov samt handledning i anslutning till ansökningen till fortsatta studier.

Studiehandledningsperioderna består av följande moduler:

- Jag som studerande (SH1) 2 sp
- Fortsatta studier, arbetsliv och framtid (SH2) 2 sp

En studerande som avlägger gymnasiet läroplan utarbetar en individuell studieplan i vilken ingår en studieplan, en plan för studentexamen och en plan för fortsatta studier och karriären till stöd för fortsatta studier och övergång till arbetslivet. Bottnarna till dessa planer finns i Wilma, under fliken blanketter och de går igenom under studierna och uppdateras under studiernas gång. Blanketterna ifylls både gemensamt under studiehandledningstimmarna och självständigt som läxa. Ämnesvalen för följande termin och anmälningarna till studentskrivningarna görs elektroniskt via Wilma. De elever i årskurs nio som söker sig till gymnasiet gör sina ämnesval redan under vårterminen på årskurs nio tillsammans med studiehandledaren.

Förutom studiehandledningslektionerna för studiehandledaren diskussioner om fortsatta studier med varje gymnasiestuderande minst en gång per termin. Gymnasiestuderanden erbjuds tillräckligt med stöd under gymnasietiden för att de ska kunna klara av sina studier och för att studeranden ska kunna övergå till fortsatta studier och arbetslivet. Studerandena kan också arbeta i smågrupper då man gruppvis kan identifiera varje studerandes individuella behov av fortsatta studier utgående från deras intresseområden. Studerandena ges tillräckliga arbetslivsfärdigheter så att de får bekanta sig med olika företag och göra övningar som förbereder dem för arbetslivet, såsom intervjuer av olika yrkesgrupper och arbetslivsorientering.

7. Samarbete med arbetslivet och andra aktörer utanför läroanstalten

Studerandena bekantar sig med företagslivet med hjälp av olika presentatörer, föreläsare, temadagar och arbetslivsorienteringsdagar. Målet är att studerandena ska lära sig de viktigaste sakerna via skolans olika intressentgrupper samt samarbeta med arbetslivet under hela gymnasietiden. Studerandena uppmuntras att söka sommarjobb och gör en modellansökan samt en meritförteckning på studiehandledningstimmarna. Meritförteckningen uppdateras under hela gymnasietiden.

Studerandena informeras om olika studiesociala förmåner. Man håller kontakt med de arbetslivstjänster som erbjuds av staden. Studerandena bekantar sig med olika aktörer i staden och hela Finland såsom näringslivsbyrå, TE-tjänsterna, FPA, uppsökande ungdomsarbete, församlingarna, Finlands Röda Kors, studerandeorganisationerna, ungdoms- och fritidstjänsterna osv. Studerandena bekantar sig med internationella studerandeorganisationer och studiemöjligheter.

8. Utvärdering av handledningen

Handledningsverksamheten utvärderas regelbundet. I utvärderingen beaktas följande synpunkter:

- studerandeorienterad verksamhet
- tillgänglighet, hinderfrihet
- jämlikhet, likabehandling
- deltagande, öppenhet

- yrkesmässiga tjänster och personal
- forskningsbaserade studier

Utvärdering görs bl.a. i form av studerandeenkäter samt själv- och kamratutvärdering av prestationer. Gymnasiets handledning utvecklas på basis av resultaten. I utvecklings- och utvärderingsverksamheten beaktas studerande- och vårdnadshavarrepresentanternas synpunkter.

4.2. Specialundervisning och övrigt stöd för lärandet

I enlighet med gymnasielagen har en studerande, som på grund av särskilda språkliga svårigheter eller andra inlärningssvårigheter har svårt att klara av studierna, rätt att få specialundervisning och annat stöd för lärandet enligt individuella behov (gymnasielagen 714/2018, 28 § 1 mom.). Specialundervisning och övrigt stöd för lärandet möjliggör en jämlik ställning för alla studerande. Centralt är hinderfrihet och tillgänglighet i studierna, samt förebyggande av svårigheter för lärande och tidig identifiering. Syftet är att stödja den studerande att slutföra sina studier och främja hens välbefinnande och ork. Syftet är också att ge den studerande färdigheter för att övergå till fortsatta studier.

En studerande har rätt att få stöd för sitt lärande oberoende av vad som orsakar behovet. Inlärningssvårigheter kan bero på till exempel läs- eller skrivsvårigheter, matematiska eller uppmärksamhetsrelaterade svårigheter eller på sjukdom, funktionsnedsättning eller problem i den aktuella livssituationen.

Enligt 28 § 2 mom. i gymnasielagen (714/2018) ska behovet av stöd bedömas då studierna inleds och regelbundet under studiernas gång. Lärarna bedömer behovet av stöd tillsammans med den studerande och vid behov med vårdnadshavaren. Med den studerandes samtycke kan även sådana sakkunniga som behövs för att ordna stödåtgärderna delta i bedömningen. Konstaterandet av behovet av stöd kan enligt 40 § i lagen om grundläggande utbildning (628/1998, ändrad genom lag 1288/2013) även grunda sig på information som är nödvändig med tanke på ordnandet av utbildningen eller på den studerandes egna, lärarnas eller den övriga personalens observationer eller olika bedömningar. Därtill kan behovet av stöd bedömas på andra sätt, till exempel med hjälp av kartläggningar i början av studierna.

Stödåtgärderna ska planeras och sättas in i ett så tidigt skede som möjligt. Den studerandes lärare ska planera stödåtgärderna tillsammans med den studerande. Stödåtgärderna kan vid behov och med den studerandes samtycke planeras i samarbete med andra sakkunniga. Stödåtgärderna antecknas på den studerandes begäran i hens individuella studieplan (gymnasielagen 714/2018, 28 § 2 mom.). Lärarna ska se till att den studerande är medveten om möjligheten att få åtgärderna antecknade i studieplanen. Man ska regelbundet följa upp och utvärdera hur stödåtgärderna genomförs och vilken inverkan de har. Eventuella ändringar som berör stödåtgärderna ska antecknas på förutnämnda sätt.

Stödåtgärderna ska i enlighet med 28 § 1 mom. i gymnasielagen (714/2018) genomföras i samarbete mellan undervisningspersonalen. Positiv och uppmuntrande respons främjar den studerandes uppfattning om sig själv som studerande. Samtidigt stärks den studerandes förmåga till självvärdering och att planera sin framtid. Lärarna handleder den studerande att utveckla studiefärdigheter och att ta ansvar för sitt lärande och sitt arbete samt att tillämpa sådana studiestrategier som är typiska för respektive läroämne.

Stödet för lärandet innebär lösningar som berör gemenskapen och studiemiljön samt att man svarar på den studerandes individuella behov. Stöd för lärandet kan vara till exempel att undervisningen differentieras, stödundervisning och andra pedagogiska lösningar. Därtill kan man

stödja den studerande med en individuellt planerad mångsidig studiehandledning och stöd av grupphandledaren samt genom att utnyttja möjligheten till val av olika studier. Den studerandes lärande kan också främjas genom att erbjuda sådana studier som ingår i gymnasiets lärokurs som främjar lärandet och välbefinnandet. De kan stödja den studerandes studiefärdigheter och livsfärdigheter eller studier i matematik och andra läroämnen.

Specialundervisningen ges av en speciallärare och stödjer ämnesundervisningen. Specialundervisningen kan genomföras som kompanjonundervisning, undervisning i grupp eller som individuellt stöd. Specialundervisning går bland annat på ut på undervisning i studiefärdigheter och att handleda den studerande att använda sina egna styrkor i sitt lärande. Specialläraren samarbetar med de övriga lärarna i frågor som berör en studerande som behöver stöd i undervisningen och för sitt lärande.

Avvikande studiearrangemang i enlighet med 29 § i gymnasielagen (714/2018) kan också gälla studerande som behöver specialundervisning eller annat stöd för lärandet. Avvikande studiearrangemang innebär att studierna för den studerande delvis kan ordnas på annat sätt än vad som bestäms och föreskrivs i gymnasielagen och statsrådets förordning om gymnasieutbildning samt i den lokala läroplanen. Avvikande arrangemang ska tillämpas endast till den del det är nödvändigt och de ska skrivas ner i den studerandes individuella studieplan. Studierna kan ordnas på ett avvikande sätt efter ansökan av den studerande eller med den studerandes samtycke.

Den studerande ska vid behov handledas att ansöka om assistenttjänster, särskilda hjälpmedel och andra tjänster. För att stödja den studerandes ork och välbefinnande kan man samarbeta med studerandevårdens tjänster eller vid behov med andra aktörer. Vid sidan av specialundervisning och annat stöd för lärandet har den studerande rätt att få individuell studerandevård.

Då en studerande behöver stöd ska hans arbete, lärande och kunnande bedömas på ett mångsidigt sätt. På så sätt tryggas den studerandes möjlighet att visa sitt kunnande på olika sätt, till exempel i situationer då den studerande har svårt att producera text. Olika sätt och tillfällen att visa kunnandet ska planeras utifrån den studerandes behov. Individuella arrangemang för bedömningen kan vara till exempel att den studerande får förlängd tid i bedömningssituationen, den studerande kan få sitta i ett avskilt rum, man använder en större textfont eller att den studerande har möjlighet att använda en egen skärm. Vid bedömningen kan man även använda sig av andra ändamålsenliga specialarrangemang.

Den studerande ska få information om specialarrangemang i studentexamensproven genast då hen inleder studierna och därefter vid behov. Den studerande ska ha möjlighet att pröva på specialarrangemangen under gymnasiestudierna för att man ska kunna bedöma behovet av arrangemangen och hur de fungerar. Den studerande ska vid behov få hjälp med att skaffa nödvändiga utlåtanden och begära om specialarrangemang för studentexamensproven.

I den lokala läroplanen ska man besluta om och beskriva följande beträffande hur stödet ordnas i praktiken:

- stödåtgärder och hur de studerande och vårdnadshavarna informeras om rättigheterna som berör stöd
- bedömningen av behov av stödåtgärder
- hur stödåtgärderna skrivs in i den individuella studieplanen
- hur stödet genomförs
- uppföljningen och utvärderingen av stödet
- samarbetet, ansvars- och arbetsfördelningen i förutnämnda frågor.

Specialundervisning och övrigt stöd för lärande i Kristinestad

I vårt gymnasium bedömer vi behovet av stöd då studierna inleds för att stödåtgärder ska kunna sättas in i ett tidigt skede. Vi utvärderar kontinuerligt behovet av stöd under studiernas

gång i samarbete med de studerande, vårdnadshavare, lärare och vid behov även med andra sakkunniga. Det är i första hand specialläraren eller ämnesläraren som ger stödet. Det går att ordna enskilt, i grupp eller i form av kompanjonundervisning.

Informationen om vilka stödåtgärder skolan kan erbjuda och vilka stödåtgärder gymnasieelever har rätt till går ut till studerande och vårdnadshavare i högstadiets årskurs 9 och gymnasiets årskurs 1. Under september månad utreder vi behovet av stödåtgärder bland första årets studerande. Vid utredningen använder vi studentexamensnämndens test samt ämneslärarnas utlåtanden. De studerande får vid behov en egen individuell studieplan med förslag till stödåtgärder. Studieplanen förs in i Wilma.

Vid vårt gymnasium strävar vi efter att ge de studerande möjlighet att visa sitt kunnande på varierande sätt och vi försöker ta de studerandes olika inlärningsstilar i beaktande. De studerande får vid behov längre tid vid prov och de har också möjlighet att komplettera uppgifter muntligt. Det individuella stödet sker i huvudsak i samarbete med studiehandledare, speciallärare och ämneslärare, men också studerandevården kan ge ett viktigt stöd. Vi följer upp och utvärderar det individuella stödet längs med studierna.

Ämnesläraren ansvarar för kursinnehållet, studiehandledaren för studietekniken och specialläraren för information om hjälpmedel som stöder och underlättar inläringen för studerande med inlärningssvårigheter.

4.3. Studerandevård

I dessa grunder används begreppen studerande, studerandevård och läroanstalt. För läroanstalt används även begreppet gymnasium. Det som nedan föreskrivs om välfärdsområden gäller även Helsingfors stad (lag om elev- och studerandevård 1287/2013 1 §, ändrad genom lag 377/2022).

I det här kapitlet anges de centrala principerna för studerandevården och målen för den studerandevård som hör till undervisningsväsendet samt utbildningsanordnarens skyldighet att göra upp en studerandevårdsplan enligt lagen om elev- och studerandevård (gymnasielag 714/2018 12 § och 32 § och lag om elev- och studerandevård 1287/2013 13 §, ändrad genom lag 377/2022).

Med studerandevård avses främjande och upprätthållande av den studerandes studieframgång, goda psykiska och fysiska hälsa och sociala välbefinnande samt understödande verksamheter inom läroanstaltsgemenskapen (lag om elev- och studerandevård 1287/2013 3 §). Den studerande har rätt att avgiftsfritt få sådan studerandevård som förutsätts för att hen ska kunna delta i utbildningen, med undantag av sjukvårdstjänster för studerande som fyllt 18 år (lag om elev- och studerandevård 1287/2013 9 §). Studerandevårdsarbetet ska utgå från barnets bästa (FN:s konvention om barnets rättigheter och gymnasielag 714/2018 2 §, ändrad genom lag 165/2022).

Studerandevården ska ordnas som systematiskt samarbete mellan undervisningsväsendet och välfärdsområdet och de studerande och deras vårdnadshavare samt vid behov andra samarbetspartner (lag om elev- och studerandevård 1287/2013 3 §, ändrad genom lag 377/2022). Studerandevården ska i första hand vara förebyggande, gemensamt arbete. Studerandevården är en gemensam uppgift för alla yrkesverksamma vid läroanstalten. De studerande har dessutom rätt till studerandevårdstjänster, som utgörs av studerandehälsovård och kurators- och psykologtjänster. (Lag om elev- och studerandevård 1287/2013 4 § och 3 §) Studerandevårdstjänsterna ska i första hand ordnas som närservice, som utbildningsanordnaren ska erbjuda ändamålsenliga lokaler för. Studerandehälsovårdstjänsterna på andra stadiet kan även anordnas centraliserat vid studerandehälsovårdens verksamhetsställe. Även i detta fall ska tjänsterna vara lättillgängliga för de studerande. (Hälso- och sjukvårdslag 378/2022 15 a § och lag om elev- och studerandevård 1287/2013 9 §, ändrad genom lag 377/2022)

4.3.1. Utbildningsanordnarens studerandevårdsplan

Utbildningsanordnaren ska göra upp en studerandevårdsplan för genomförandet av studerandevården som helhet (lag om elev- och studerandevård 1287/2013 13 §, ändrad genom lag 377/2022). För den allmänna planeringen, utvecklingen, styrningen och utvärderingen av den anordnarspecifika studerandevården svarar en sektorsövergripande styrgrupp (lag om elev- och studerandevård 1287/2013 14 §). Studerandevårdsplanen ska göras upp i samarbete med läroanstalterna och studerandevårdstjänsternas personal, de studerande och deras vårdnadshavare (lag om elev- och studerandevård 1287/2013 13 §, ändrad genom lag 377/2022). Vårdsområdet har i enlighet med hälso- och sjukvårdslagen en samarbetskyldighet vid beredningen av utbildningsanordnarens studerandevårdsplan (hälso- och sjukvårdslag 378/2022 15 a §).

Utbildningsanordnarens studerandevårdsplan ersätter den lokala läroplanen för studerandevårdens del. I studerandevårdsplanen ingår de anordnarspecifika målen och de centrala principerna för studerandevårdsarbetet samt åtgärder för att genomföra och följa upp studerandevården (egenkontroll) och preciserade uppgifter för helheterna 1–5 enligt läroanstalt. I studerandevårdsplanen ska utbildningsanordnaren beskriva hur man i läroanstalterna följer upp och vid behov ser över hur planen genomförs. (Lag om elev- och studerandevård 1287/2013 13 §, ändrad genom lag 377/2022)

Utbildningsanordnaren ska i enlighet med bestämmelserna bereda en studerandevårdsplan för varje utbildningsform. Utbildningsanordnaren avgör på lokal nivå hur de nödvändiga uppgifterna om helheterna sammanställs och hur läroanstalternas verksamhet styrs med hjälp av uppgifterna. För studerandevårdstjänsternas del sker detta i samarbete med vårdsområdet. Planen bifogas till kommunens vårdsplan för barn och unga. (Lag om elev- och studerandevård 1287/2013 13 §, ändrad genom lag 377/2022)

Utbildningsanordnaren svarar för att följande uppgifter enligt läroanstalt ingår i planen för hur studerandevården ska genomföras, utvärderas och utvecklas (helheterna 1–5) (lag om elev- och studerandevård 1287/2013 13 §, ändrad genom lag 377/2022):

1) En uppskattning av det totala behovet av studerandevård och tillgängliga studerandevårdstjänster

För uppskattningen av det totala behovet av studerandevård och tillgängliga studerandevårdstjänster (studerandehälsovård och kurators- och psykologtjänster) sammanställs uppgifter för varje läroanstalt. Uppgifterna anges i utbildningsanordnarens studerandevårdsplan som årsverken för studerandevårdstjänsternas personal. Med uppskattningen säkerställs studerandevårdstjänsternas tillräcklighet med beaktande av de studerandes behov och behoven inom gemenskapen i gymnasiet, genomförandet av hälsoundersökningar och förverkligandet av personaldimensioneringen samt anordnandet av tjänsterna inom lagstadgad tid. (Lag om elev- och studerandevård 1287/2013 15 § och 17 § och hälso- och sjukvårdslag 1326/2010 16 §)

En uppskattning av det totala behovet av studerandevård

I uppskattningen av det totala behovet av studerandevård ingår de nödvändiga resurserna för den individuella och gemensamma studerandevården samt för samarbetet inom studerandevården. Vid uppskattningen av det totala behovet beaktas bland annat antalet läroanstaltsenheter och antalet studerande vid läroanstalterna samt särdragen i verksamhetsmiljön. Vid uppskattningen utnyttjas på ett mångsidigt sätt lokal uppföljningsinformation om barnens och de ungas hälsa, välbefinnande och levnadsförhållanden, som även samlats in av de studerande och vårdnadshavarna, undervisningspersonalen och studerandevårdstjänsternas personal.

En uppskattning av tillgängliga studerandevårdstjänster

I utbildningsanordnarens uppskattning av de studerandevårdstjänster som är tillgängliga anges antalet årsverken för studerandevårdstjänsternas personal (studerandehälsovården och kurators- och psykologtjänsterna).

2) Gymnasiegemenskapens åtgärder för att främja den gemensamma studerandevården

Den gemensamma studerandevården är en viktig del av verksamhetskulturen inom gymnasieutbildningen och för att utveckla denna krävs ledarskap. Främjande av de studerandes hälsa och välbefinnande i enlighet med 6 § i lagen om elev- och studerandevård (elevhälsa enligt läroplanen och elevhälsa som anordnas av utbildningsanordnaren) ingår i den samlade gemensamma studerandevården. Med detta avses verksamhet med hjälp av vilken man följer upp och utvecklar det gemensamma och det individuella välbefinnandet samt uppkomsten av en sund, trygg och tillgänglig lärmiljö, främjar den psykiska hälsan och lärandet och förebygger marginalisering. (Lag om elev- och studerandevård 1287/2013 6 §) Läroanstaltens personal bär det primära ansvaret för välbefinnandet i studiegemenskapen (lag om elev- och studerandevård 1287/2013 4 §).

I utbildningsanordnarens studerandevårdsplan beskrivs

- rutinerna och de centrala resultaten för uppföljningarna av de studerandes välbefinnande, hälsa och trygghet samt välbefinnandet, hälsan och tryggheten inom gymnasiegemenskapen
- de läroanstaltspecifika studerandevårdsgruppernas ledning, sammansättning och verksamhetssätt
- uppföljning av deltagande i undervisningen, förebyggande av och ingripande vid frånvaro
- hur man förebygger användning av tobaksvaror och andra rusmedel och hur man ingriper i användningen av dessa
- samarbetet vid och rutiner för granskningen av sundheten och tryggheten i lärmiljön och välbefinnandet bland de studerande (hälso- och sjukvårdslag 1326/2010 16 § och statsrådets förordning om rådgivningsverksamhet, skol- och studerandehälsovård samt förebyggande mun- och tandvård för barn och unga 388/2011 12 §).

3) Åtgärder för att tillhandahålla de stödinsatser som behövs (individuell studerandevård)

Med den individuella studerandevården avses studerandehälsovårdens tjänster, studerandevårdens kurators- och psykologtjänster samt den sektorsövergripande studerandevården för enskilda studerande som genomförs i en sektorsövergripande expertgrupp (lag om elev- och studerandevård 1287/2013 5 §). Inom den individuella studerandevården följer man upp och främjar den studerandes helhetsmässiga hälsa, välbefinnande, delaktighet och lärande, samt förebygger problem och erbjuder tidigt stöd.

Den individuella studerandevården bygger alltid på den studerandes samtycke (gymnasielag 714/2018 58 § och kulturutskottets betänkande 14/2013 rd). Den studerandes delaktighet och åsikter ska tas i beaktande vid åtgärderna och lösningarna i enlighet med dennes ålder och utvecklingsnivå (lag om elev- och studerandevård 1287/2013 18 §). Inom den individuella studerandevården ska man följa bestämmelserna om sekretess samt mottagande och utlämnande av uppgifter (EU:s dataskyddsförordning (679 /2016), dataskyddslag (1050/2018), lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999), gymnasielag (714/2018 58 §), lag om patientens ställning och rättigheter (1992/785), lag om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (2000/812) och lag om elev- och studerandevård 1287/2013 22 §, ändrad genom lag 377/2022, och 23 §).

I utbildningsanordnarens studerandevårdsplan beskrivs

- hur den studerande hänvisas till studerandevårdstjänsterna (studerandehälsovård, kurators- och psykologtjänster) (lag om elev- och studerandevård 1287/2013 16 §, ändrad genom lag 377/2022).
- hur den sektorsövergripande expertgruppen till stöd för en enskild studerande sammansätts, hur samtycke inhämtas och hur man deltar i arbetet (lag om elev- och studerandevård 1287/2013 19 §)
- hur studerandevårdsjournalerna utarbetas och förvaras samt hur en ansvarsperson för utbildningsanordnarens studerandevårdsregister utses (lag om elev- och studerandevård 1287/2013 20 §, ändrad genom lag 377/2022 och 21 §)

- anordnandet av nödvändig studerandevård i samband med en skriftlig varning och avstängning för viss tid eller i samband med att den studerande förvägras att delta i undervisning (gymnasielag 714/2018 41 §, ändrad genom lag 165/2022)
- rutinerna för att meddela om specialdiet eller medicinering för den studerande under skoldagen vid läroanstalten
- hur sjukvårdstjänster inom studerandehälsovården ordnas och hur de studerande hänvisas till dem

4) Samarbetet med de studerande och deras familjer samt personalen vid läroanstalten och andra aktörer som stöder de studerandes välbefinnande

Studerandevården är en gemensam uppgift för alla som arbetar vid läroanstalten och studerandevårdstjänsternas personal (lag om elev- och studerandevård 1287/2013 4 §). Det centrala inom studerandevården är att de studerande, vårdnadshavarna, undervisningsväsendets personal och studerandevårdstjänsternas personal samt samarbetspartnerna är delaktiga i planeringen, förverkligandet och utvärderingen av tillvägagångssätten inom studerandevården. Detta förutsätter gemensamma tillvägagångssätt och samarbete i synnerhet mellan utbildningsanordnaren och välfärdsområdet.

I utbildningsanordnarens studerandevårdsplan beskrivs

- hur de studerande, vårdnadshavarna, undervisningsväsendets personal och studerandevårdstjänsternas personal deltar i utarbetandet av utbildningsanordnarens studerandevårdsplan och genomförandet av den gemensamma studerandevården (lag om elev- och studerandevård 1287/2013 13 §, ändrad genom lag 377/2022)
- hur man ser till att gymnasiets undervisningspersonal och den övriga personalen introduceras i och innehar den kompetens som behövs inom den gemensamma studerandevården
- samarbetet med utomstående samarbetspartner såsom ungdomsarbetet, barnskyddet, specialistsjukvården och polisen
- hur de studerande, vårdnadshavarna, personalen och samarbetspartnerna informeras om principerna för och verksamheten inom den gemensamma och individuella studerandevården (lag om elev- och studerandevård 1287/2013 11 §)

5) Planer för hur de studerande ska skyddas mot våld, mobbning och trakasserier samt krisplanen

Den studerande har rätt till en trygg studiemiljö. Det innebär såväl fysisk, psykisk, social och pedagogisk trygghet. (Gymnasielag 714/2018 40 §) Utbildningsanordnaren bär ansvaret för systematisk utveckling av verksamhetskulturen, gemensam beredning och utarbetande av gemensamma tillvägagångssätt tillsammans med läroanstalterna i syfte att säkra tryggheten. Utbildningsanordnaren introducerar sin personal och studerandevårdstjänsternas personal i förfaringssätten i olika problemsituationer och sköter kommunikationen om och uppdateringen av planerna.

Planer för att skydda de studerande mot våld, mobbning och trakasserier

I utbildningsanordnarens studerandevårdsplan beskrivs separat åtgärderna för att förebygga våld, mobbning och trakasserier, följa upp deras förekomst och ingripa i problemsituationer samt rutinerna som förutsätts för uppföljningen efteråt. I planen beskrivs lärarens eller rektorns skyldighet att meddela om trakasserier, mobbning, diskriminering eller våld som skett i studiemiljön eller under skolvägen och som kommit till hans eller hennes kännedom, till vårdnadshavaren eller någon annan laglig företrädare för de inblandade studerande (gymnasielag 714/2018 40 §, ändrad genom lag 165/2022). Dessutom beskrivs förfaringssätten för att hänvisa de studerande som är i behov av stöd (både den studerande som misstänks för gärningen och den studerande som utsatts) till studerandevårdstjänsterna. En beskrivning av samarbetet med vårdnadshavarna och samarbetet med myndigheterna, inklusive förfaringssätten gällande anmälningsskyldigheten till socialvården och/eller polisen, är en del av planen (lag om elev- och studerandevård 1287/2013 23 §, barnskyddslag 471/2007 25 § och socialvårdslag 1301/2014 35 §).

Krisplan (plan för kriser, hot och faror)

I utbildningsanordnarens studerandevårdsplan ingår en krisplan, där agerandet vid plötsliga kriser och hotfulla eller farliga situationer ska beskrivas. I planen beskrivs hur man förebygger och förbereder sig på samt agerar i krissituationer och hur man övar beredskapen att agera. I planen beskrivs dessutom principerna för ledningen av helheten, samarbetet samt arbets- och ansvarsfördelningen. I planen beskrivs principerna för den interna och externa kommunikationen samt informationsgången mellan utbildningsanordnaren och läroanstalten. Planen ska beredas i samarbete med myndigheterna i välfärdsområdet och övriga nödvändiga myndigheter med beaktande av övriga anvisningar för kriser och hotfulla eller farliga situationer samt principerna för anordnandet av psykosocialt stöd.

4.4. Disciplin

Den studerande har i enlighet med 40 § 1 mom. i gymnasielagen (714/2018) rätt till en trygg studiemiljö. Utbildningsanordnaren ska skydda den studerande från mobbning, våld och trakasserier. Enligt 30 § 2 mom. i gymnasielagen ska den studerande låta bli att mobba och diskriminera andra och handla så att hen inte äventyrar säkerheten eller hälsan för andra studerande, gymnasiegemenskapen eller studiemiljön (L om gymnasieutbildning 714/2018, 30 § 2 mom., ändrad med lag 165/2022). Samarbete och olika pedagogiska lösningar i gymnasiet skapar förutsättningar för en bra arbetsro. Anordnaren av gymnasieutbildningen har även rätt att använda sådana disciplinära åtgärder som nämns i gymnasielagen (L om gymnasieutbildning 714/2018, 41 § 1 mom., ändrad med lag 165/2022).

Enligt 40 § 3 mom. i gymnasielagen ska utbildningsanordnaren i samband med den lokala läroplanen utarbeta en plan och anvisningar om användningen av disciplinära åtgärder och tillhörande förfaringssätt. Utbildningsstyrelsen ger i grunderna för gymnasiets läroplan anvisningar om hur planen ska utarbetas. Syftet med planen är att se till att förfaringssätten är lagenliga och enhetliga och att de studerande behandlas jämlikt. Planen bidrar också till att gymnasiets ordningsregler följs.

Vid utarbetandet av planen är det viktigt att notera att man i samband med disciplinära åtgärder och då man tryggar arbetsron, endast bör använda lagenliga disciplinära åtgärder. Dessa åtgärder ska iakttas de allmänna rättsskyddsprinciperna inom förvaltningen.

Skriftlig varning och avstängning för viss tid

- En studerande som stör undervisningen eller i övrigt bryter mot ordningen eller gör sig skyldig till fusk kan ges en skriftlig varning.
- Om förseelsen är allvarlig eller om den studerande fortsätter att uppföra sig olämpligt på ovan avsett sätt efter en skriftlig varning, kan den studerande avstängas från läroanstalten för viss tid, dock högst ett år, samt sägas upp från elevhemmet för viss tid eller för den tid som återstår av studierna. En läropliktig kan avstängas från läroanstalten för högst tre månaders tid.

Användningen av de disciplinära åtgärderna skriftlig varning och avstängning för viss tid ska grunda sig på sakliga, allmänt godtagbara och objektiva skäl. Konsekvenserna av likartade gärningar ska vara de samma, oberoende av gärningsman, dock så att upprepade gärningar kan anses som en försvårande omständighet. De disciplinära konsekvenserna ska stå i proportion till gärningen och får inte användas på ett osakligt sätt, till exempel för att hämnas eller i kränkande syfte. När dessa disciplinära åtgärder övervägs ska utbildningsanordnaren beakta gärningens art samt den studerandes ålder och utvecklingsnivå. Innan beslut fattas om dessa disciplinära åtgärder ska den studerande och vårdnadshavaren höras. Ett beslut ska ges om skriftlig varning och avstängning för viss tid. (Gymnasielag 714/2018, 42 § 1 mom., ändrad med lag 165/2022)

Tillsägelse att avlägsna sig eller förvägran att delta i undervisningen

- En studerande som stör undervisningen kan förordnas att lämna klassrummet eller det rum där undervisningen ges för den tid som återstår av lektionen, eller en tillställning som ordnas vid läroanstalten.

- *En studerande kan förvägras rätt att delta i undervisningen för högst tre arbetsdagar, om det föreligger en risk för att säkerheten för en annan studerande eller för en person som arbetar vid läroanstalten eller i ett annat undervisningsutrymme äventyras av den studerandes våldsamma eller hotfulla beteende eller om undervisningen eller därtill hörande verksamhet försvåras orimligt mycket på grund av den studerandes störande uppförande. Under den tid som den studerande förvägrats att delta i undervisningen ska det för den studerande ordnas möjlighet till ett personligt samtal med studerandevårdens psykolog eller kurator.*

Tillsägelse att avlägsna sig eller förvägran att delta i undervisningen ska meddelas den studerandes vårdnadshavare. Vid förvägran av rätt att delta i undervisningen ska även vid behov den myndighet som ansvarar för uppgifter i anslutning till implementeringen av socialvården i välfärdsområdet där läroanstalten är belägen meddelas. Tillsägelsen att avlägsna sig eller förvägran att delta i undervisningen ska antecknas skriftligt. (Gymnasielag 714/2018, 42 § 1 mom., ändrad genom lag 165/2022)

Plan för användning av disciplinära åtgärder och därtill hörande förfaringsätt

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Planens syfte, tillämpning och innehåll
2. Allmänna rättsskyddsprinciper vid användningen av disciplinära åtgärder och därtill hörande förfaringsätt
3. Disciplinära straff och andra förfaringsätt som tillämpas för att säkra tryggheten och säkerheten i Kristinestads gymnasium
4. Förfarandet i disciplinärenden och verkställighet av disciplinära straff
5. Beskrivning av förfarandet vid verkställandet av disciplinära straff och andra åtgärder
6. Information om ordningsstadgan och planen för disciplinära åtgärder och förfaringsätt
7. Uppföljning och utvärdering av plan för användning av disciplinära åtgärder och därtill hörande förfaringsätt samt av ordningsstadgan
8. Säkerställande av personalen kompetens för att utöva disciplinära befogenheter
9. Samarbetet med olika myndigheter och vårdnadshavarna

1. Planens syfte, tillämpning och innehåll

Enligt grunderna för gymnasiet läroplan ansvarar utbildningsanordnaren för att en plan för användning av disciplinära åtgärder och därtill hörande förfaringsätt utarbetas. Syftet med planen är att främja trivsel och trygghet i skolan samt att se till att förfaringsätten är lagenliga vid användandet av disciplinära åtgärder. Som en separat del av planen fungerar läroanstaltens ordningsstadga som preciserar vilka regler som gäller. Ordningsstadgan medföljer som bilaga.

Principerna för utarbetandet av denna plan baserar sig på grunderna för gymnasiet läroplan. De mest centrala principerna för utarbetandet av planen beskrivs nedan:

"Den studerande har i enlighet med 40 § 1 mom. i gymnasielagen (714/2018) rätt till en trygg studiemiljö. Utbildningsanordnaren ska skydda den studerande från mobbning, våld och trakasserier. Enligt 30 § 2 mom. i gymnasielagen ska den studerande låta bli att mobba andra och undvika aktiviteter som kan äventyra säkerheten eller hälsan för andra studerande, gymnasiegemenskapen eller studiemiljön. Samarbete och olika pedagogiska lösningar i gymnasiet skapar förutsättningar för en bra arbetsro. Anordnaren av gymnasieutbildningen har även rätt att använda sådana disciplinära åtgärder som nämns i gymnasielagen.

Enligt 40 § 3 mom. i gymnasielagen ska utbildningsanordnaren i samband med den lokala läroplanen utarbeta en plan och anvisningar om användningen av disciplinära åtgärder och tillhörande förfaringssätt. Utbildningsstyrelsen ger i grunderna för gymnasiets läroplan anvisningar om hur planen ska utarbetas. Syftet med planen är att se till att förfaringssätten är lagenliga och enhetliga och att de studerande behandlas jämligt. Planen bidrar också till att gymnasiets ordningsregler följs.

Vid utarbetandet av planen är det viktigt att notera att man i samband med disciplinära åtgärder och då man tryggar arbetsron, endast bör använda lagenliga disciplinära åtgärder. Dessa åtgärder ska iaktta de allmänna rättsskyddsprinciperna inom förvaltningen. Användningen av disciplinära åtgärder ska grunda sig på sakliga, allmänt godtagbara och objektiva skäl. Konsekvenserna av likartade gärningar ska vara de samma, oberoende av gärningsman, dock så att upprepade gärningar kan anses som en försvårande omständighet. De disciplinära konsekvenserna ska stå i proportion till gärningen och får inte används på ett osakligt sätt, till exempel för att hämnas eller i kränkande syfte." (Grunderna för gymnasiets läroplan, 2019)

Ordningsstadgan tillämpas under skoltid och på skolans område. Ordningsstadgan gäller även i undervisning eller verksamhet som ordnas enligt läroplanen eller läsårsplanen på annan tid och plats än den ordinarie. Stadgan gäller således när den studerande är i skolan, på skolans område eller deltar i skolans verksamhet utanför skolans område. Som exempel på det senare kan nämnas klassutflykter, studiebesök och exkursioner. Ordningsstadgan grundar sig delvis på bestämmelser genom lag.

Planen för användning av disciplinära åtgärder och därtill hörande förfaringssätt innehåller följande:

- förfaringssätt som används vid förseelser och störande beteende, ansvars- och arbetsfördelning samt metoder för samarbete och dokumentation
- hur man vid användningen av disciplinära åtgärder ser till att förvaltningens allmänna rättsskyddsprinciper iakttas
- hur man ser till att personalen har den kompetens som behövs för att utöva disciplinära befogenheter
- hur olika parter informeras om planen, ordningsreglerna och de lagstadgade disciplinära åtgärderna
- samarbetet med olika myndigheter och vårdnadshavarna
- med vilka metoder man följer upp planen och utvärderar genomförandet och effekten av åtgärderna

2. Allmänna rättsskyddsprinciper vid användningen av disciplinära åtgärder och därtill hörande förfaringssätt:

När läroanstaltens personal vidtar åtgärder som syftar till att disciplinära åtgärder och därtill hörande förfaringssätt verkställs skall förvaltningens allmänna rättsskyddsprinciper beaktas. Dessa principer utgår enligt vad som finns föreskrivet i Finlands grundlag (731/1999) och i Förvaltningslag (434/2003):

o Användningen av disciplinära åtgärder ska grunda sig på de åtgärder och förfaringsätt som omnämns i lag.

o Användningen av åtgärder ska grunda sig på sakliga, allmänt godtagbara och objektiva skäl.

o Konsekvenserna av likartade gärningar ska vara de samma, oberoende av gärningsman, dock så att upprepade gärningar kan anses som en försvårande omständighet.

o De disciplinära konsekvenserna ska stå i proportion till gärningen. Också den studerandes ålder och utvecklingsstadium ska beaktas.

o Disciplinära åtgärder får inte användas på ett sätt som kränker eller förolämpar eleven.

3. Disciplinära straff och andra förfaringsätt som tillämpas för att säkra tryggheten och säkerheten i Kristinestads gymnasium

Disciplinära åtgärder som tillämpas vid Kristinestads gymnasium följer bestämmelser i lag (Gymnasielag 714/2018):

1. En studerande som stör undervisningen eller i övrigt bryter mot ordningen eller gör sig skyldig till fusk kan ges en **skriftlig varning**. Om förseelsen är allvarlig eller om den studerande fortsätter att uppföra sig olämpligt på ovan avsett sätt efter en skriftlig varning, kan den studerande **avstängas från läroanstalten för viss tid**, högst ett år.

2. En studerande som stör undervisningen kan bli **tillsagd att lämna klassrummet eller ett annat rum** där undervisningen ges för den tid som återstår av lektionen, **eller en tillställning som arrangeras av läroanstalten**.

3. En studerande kan **förvägras rätt att delta i undervisningen** för högst tre arbetsdagar, om det föreligger en risk för att säkerheten för en annan studerande eller för en person som arbetar vid läroanstalten eller i ett annat undervisningsutrymme äventyras av elevens våldsamma eller hotfulla beteende eller om undervisningen eller därtill hörande verksamhet försvåras oskäligt mycket på grund av den studerandes störande uppförande.

4. Om en studerande är föremål för rannsakan med anledning av brott, kan den studerande för den tid som rannsakan pågår **avstängas från studierna** om detta är motiverat med hänsyn till det brott som han eller hon misstänks ha gjort sig skyldig till eller omständigheter som har samband med detta.

4. Förfarandet i disciplinärenden och verkställighet av disciplinära straff

I gymnasiet finns två olika typer av disciplinära straff samt andra åtgärder som tillämpas för att säkra tryggheten och säkerheten i skolan. De disciplinära straffen är skriftlig varning och avstängning från skolan på viss tid.

Allmänna principer

Innan ett beslut fattas ska den **handling eller försummelse, eller det misstänkta brott** eller den omständighet som hänför sig till detta och som åtgärden grundar sig på **preciseras, den studerande höras samt annan behövlig utredning skaffas**.

Innan en studerande påförs disciplinStraff ska hans eller hennes vårdnadshavare ges tillfälle att bli hörd. I fråga om andra åtgärder ska den studerandes vårdnadshavare underrättas och om att den studerande förvägras undervisning ska den myndighet som sköter uppgifter i samband med verkställigheten av socialvården i den kommun där läroanstalten är belägen underrättas vid behov. Beträffande åtgärder ska ett beslut meddelas och åtgärder ska registreras.

Ett beslut om avstängning av en studerande för viss tid kan verkställas även om det överklagats, om inte utbildningsanordnaren eller förvaltningsdomstolen beslutar något annat.

Ett beslut om verkställighet av ett icke lagakraftvunnet beslut och ett beslut om den tidpunkt då verkställigheten inleds ska fattas samtidigt som beslutet om avstängning för viss tid.

Beslut om avstängning från läroanstalten, avstängning från studierna och tilldelande av en skriftlig varning fattas av den svenska utbildningsnämnden i Kristinestad. Rektorn kan ges behörighet att besluta om avstängning från läroanstalten för en tid av högst tre månader.

Beslut om att uppmana en studerande att för den tid som återstår av lektionen lämna klassrummet eller något annat rum där undervisningen ges ska fattas av den lärare som håller lektionen eller undervisningstillfället. Beslut om att uppmana en studerande att lämna en tillställning som arrangeras av läroanstalten fattas av rektorn eller en lärare. Beslut om att förvägra en studerande undervisning fattas av rektorn.

5. Beskrivning av förfarandet vid verkställandet av disciplinära straff och andra åtgärder

Skriftlig varning

En studerande som stör undervisningen eller i övrigt bryter mot ordningen i skolan eller gör sig skyldig till fusk kan ges en skriftlig varning.

- Beslut om skriftliga varningar fattas av svenska utbildningsnämnden i Kristinestad. Besväransvisningar bifogas beslutet.

- Skriftlig varning ges då flera disciplinära åtgärder vidtagits utan förbättring i beteendet hos den studerande eller om ordningsbrottet är av allvarlig art.

- Innan en studerande ges en skriftlig varning ska den handling eller försummelse som åtgärden grundar sig på preciseras, den studerande ska höras samt annan behövlig utredning skaffas.

- Innan en studerande ges en skriftlig varning ska vårdnadshavarna ges tillfälle att bli hörd.

- Utbildningsanordnaren ska se till att nödvändig studerandevård ordnas för en elev som getts en skriftlig varning.

Avstängning för viss tid

Om en studerandes förseelse är allvarlig eller om en studerande fortsätter att uppföra sig olämpligt efter att ha fått en skriftlig varning, kan den studerande avstängas för viss tid, dock högst ett år.

- Beslut om avstängning för viss tid fattas av svenskspråkiga utbildningsnämnden i Kristinestad.

- Det organ som svarar för socialvården ska vara representerat vid behandling av ärenden som gäller avstängning av ett läropliktigt barn, om inte organet bedömer att närvaron är uppenbart onödig.

- Innan en studerande blir avstängd för viss tid ska den handling eller försummelse som åtgärden grundar sig på preciseras, den studerande höras samt annan behövlig utredning skaffas.

- Innan en studerande avstängs för viss tid ska vårdnadshavarna ges tillfälle att bli hörd. Beslut ska fattas om avstängning för viss tid.

- Ett beslut om avstängning för viss tid kan i regel inte verkställas förrän det har vunnit laga kraft. Beslutet vinner laga kraft när det inte längre kan överklagas. I fråga om verkställigheten gäller det som bestäms i förvaltningsprocesslagen.

- Då en studerande har uppfört sig så våldsamt eller hotfullt att säkerheten för en annan studerande eller en person som arbetar i skolan eller i ett annat undervisningsutrymme blivit lidande eller allvarligt äventyrats, och det finns en uppenbar risk för att det våldsamma eller hotfulla uppförandet upprepas, kan ett beslut om avstängning för viss tid verkställas innan det har vunnit laga kraft. Ett beslut om verkställighet av ett icke lagakraftvunnet beslut om avstängning för viss tid och ett beslut om den tidpunkt då verkställigheten inleds ska fattas i samband med beslutet om avstängning.

- Utbildningsanordnaren ska se till att nödvändig studerandevård ordnas för en studerande som avstängs för viss tid.

Ge tillsägelse om att lämna klassrummet

En studerande som stör undervisningen kan av sin lärare bli tillsagd att lämna klassrummet eller det rum där undervisningen ges för den tid som återstår av lektionen. Rektorn eller en lärare kan bestämma att en studerande som stör undervisningen ska avlägsna sig från en skoltillställning.

- Den studerandes vårdnadshavare ska underrättas om att den studerande blivit tillsagd att lämna ett rum eller en tillställning. Tillsägelsen ska dokumenteras.

- Utbildningsanordnaren ska se till att nödvändig studerandevård ordnas för en studerande som avlägsnats från en lektion eller skoltillställning.

Förvägra elev att delta i undervisning

Rektor kan förvägra en studerande rätt att delta i undervisningen för högst tre arbetsdagar, om det föreligger en risk för att en annan studerande eller en person som arbetar i skolan eller i ett annat undervisningsutrymme blir lidande av elevens våldsamma eller hotfulla uppförande eller om undervisningen eller därtill hörande verksamhet försvåras orimligt mycket på grund av den studerandes störande uppförande.

- Om en studerande förvägrats rätt att delta i undervisning ska den studerandes vårdnadshavare underrättas om det, och vid behov även den myndighet som sköter uppgifter i samband med verkställandet av socialvården i den kommun där skolan är belägen.

- Åtgärden ska dokumenteras.

Ålägga elev att ersätta skada

Om en studerandes skyldighet att ersätta skada hon/han åsamkat regleras i skadeståndslagen.

- Beslut fattas av lärare eller rektor.

- Åtgärden dokumenteras.

- Vårdnadshavarna underrättas.

6. Information om ordningsstadgan och planen för disciplinära åtgärder och förfaringsätt

Det är viktigt att alla studerande, skolans personal och vårdnadshavarna känner till den gemensamt överenskomna ordningsstadgan samt planen för disciplinära åtgärder och förfaringssätt. Från skolans sida informeras om ordningsstadgans och planens innehåll i början av läsåret. Informationen till de studerande ges i skolan av grupphandledarna och till vårdnadshavarna skickas en skriftlig version. Speciellt viktigt är det att nya studerande och personal vid skolan görs bekanta med ordningsstadgan och planen.

7. Uppföljning och utvärdering av plan för användning av disciplinära åtgärder och därtill hörande förfaringssätt samt av ordningsstadgan

Ordningsstadgan och planen för användning av disciplinära åtgärder ses över i början av varje läsår av skolans studerandevårdsteam. Studerandevårdsteamet som består av representanter för skolan, vårdnadshavare, studerande och skolhälso- samt socialvård bedömer huruvida behov finns att uppdatera ordningsstadgan och planen, ändå så att ärendet tas till behandling vid något av skolårets första studerandevårdsmöten.

I processen med att utarbeta en ny ordningsstadga skall alla berörda parter ha möjlighet att bli hörda. Ordningsstadgan godkänns av rektor i samråd med de studerandena.

8. Säkerställande av personalen kompetens för att utöva disciplinära befogenheter

Grunden för att personalen ska kunna utöva disciplinära befogenheter är att alla är informerade och uppdaterade om planens innehåll. Detta säkerställs genom skolning av personal i början av varje läsår. Efter att planen och ordningsstadgan uppdaterats av studerandevårdsteamet tas de till behandling för personalen som därmed får insyn i eventuella uppdateringar eller ändringar i planen.

Planen och stadgan finns ständigt tillgänglig för personalen i elektronisk form för att säkerställa allas möjlighet att ta del av innehållet. Vid behov ordnas särskild skolning för personal i frågor kring disciplinärenden som är svårtolkade.

9. Samarbetet med olika myndigheter och vårdnadshavarna

Kristinestads gymnasium har ett naturligt samarbete med myndigheter och vårdnadshavare genom bl.a. studerandevårdsgruppen där medlemmar för ovan nämnda finns representerade. I samarbetet med myndigheter och vårdnadshavare betonas dels det preventiva arbetet, där information om föreliggande risker tas på allvar, dels det direkta arbetet på fältet med riktade insatser. Samarbetet ska bygga på en trygg och professionell ömsesidig relation där de studerandes välmående och trygghet alltid finns i fokus.

Viktigt att notera gällande samarbetet med vårdnadshavarna är att information från skolan sida inte kan skickas ut till vårdnadshavarna efter att den studerande fyllt 18 år, om inte den studerande ger sitt samtycke.

4.4.1. Innehållet i planen för användning av disciplinära åtgärder och förfaringssätt

Utbildningsanordnaren ska utarbeta planen för användning av disciplinära åtgärder och förfaringssätt i samarbete med gymnasiets personal och de studerande. Innan planen godkänns eller uppdateras ska utbildningsanordnaren höra studerandekåren och läroanstaltens personal samt erbjuda alla studerande i gymnasiet möjlighet att framföra sin åsikt om den. Samarbete med vårdnadshavarna, ansvariga vid social- och hälsovårdstjänsterna inom välfärdsområdet samt andra myndigheter som behövs stödjer utarbetandet och genomförandet av planen.

Planen för användning av disciplinära åtgärder och därtill hörande förfaringssätt ska innehålla följande helheter:

- förfaringssätt som används vid förseelser och störande beteende, ansvars- och arbetsfördelning samt metoder för samarbete och dokumentation
- utarbetandet av en plan för den studerande under den tid den studerande förvägrats delta i undervisningen och för att stödja återgången till undervisningen (L om gymnasieutbildning 714/2018, 41 § 3 mom., ändrad med lag 165/2022)
- hur man vid användningen av disciplinära åtgärder ser till att förvaltningens allmänna rättsskyddsprinciper iakttas
- hur man ser till att personalen har den kompetens som behövs för att utöva disciplinära befogenheter
- hur man informerar om planen, ordningsreglerna och de lagstadgade disciplinära åtgärderna
- samarbetet med olika myndigheter och vårdnadshavarna
- med vilka metoder man följer upp planen och utvärderar genomförandet och effekten av åtgärderna.

Planen kan ingå i den lokala läroplanen eller utgöra en separat plan.

4.4.2. Ordningsstadga

ORDNINGSSTADGA FÖR KRISTINESTADS GYMNASIUM

Ordningsstadgan vid Kristinestads gymnasium har uppgjorts av studerandekåren och personal. Följande punkter omfattar alla som på ett sätt eller annat deltar i skolans verksamhet:

1. Jag tar ansvar för en trivsamt och hälsosamt skolmiljö och städar upp efter mig.
2. Jag lyssnar på andra, respekterar andras åsikter och samarbetar med alla.
3. Jag kommer i tid till lektioner.
4. Jag ger arbetsro åt andra.
5. Jag eller vårdnadshavare (studerande under 18 år) meddelar i tid om frånvaro till skolan.
6. Jag tar hand om eget och skolans material och egendom. Om jag sönderar eller förstör skolans eller någon annans egendom är jag skyldig att ersätta den uppkomna skadan.
7. Jag äter och dricker inte under lektionstid.
8. Jag fuskar inte.
9. Jag parkerar mitt fordon på avsedd parkeringsplats.
10. Jag använder inte tobaksprodukter, alkohol eller andra rusmedel under skoltid.
11. Jag läser skolans kommunikationskanaler (Wilma) dagligen. Enbart i nödfall kontaktas studerande, vårdnadshavare eller personal under andra tider än klockan 08.00 – 20.00.
12. Jag använder inte ett språk, text eller symboler som kränker andra. Jag delar och sprider heller inte material som kan sårar eller kränka andra.
13. Jag berör inte andra fysiskt utan deras vilja.

14. Jag tar inte med mig föremål eller ämnen till skolan som är förbjudna i lag, som är farliga eller som kan skada mig själv eller andra.

15. Jag använder mobiltelefon och dator under lektionstid då läraren ger tillåtelse.

Ordningsstadgan har godkänts av rektor 1.6.2021

4.5. Särskilda frågor angående språk och kultur

All undervisning ska följa de gemensamma målen och principerna som beskrivs i grunderna för gymnasiets läroplan. Den studerandes språkliga färdigheter och kulturella bakgrund ska beaktas i gymnasieundervisningen. Varje studerandes språkliga och kulturella identiteter ska stödjas på ett mångsidigt sätt. Den studerande ska handledas att förstå och respektera vars och ens grundlagsenliga rätt till sitt eget språk och sin egen kultur. Den studerande ska vägledas att bli medveten om sina språkliga och kulturella rättigheter i olika situationer.

Målet är att vägleda alla studerande att värdesätta den språkliga och kulturella mångfalden samt att främja två- och flerspråkighet och på så sätt stärka den studerandes språkliga medvetenhet och metalingvistiska färdigheter. Flerspråkiga undervisningssituationer kan ingå i gymnasieutbildningen.

I gymnasieutbildningen är läroanstaltens undervisningsspråk antingen svenska eller finska. Undervisningsspråket kan också vara samiska, romani eller teckenspråk. Dessutom kan en del av undervisningen enligt 14 § 1 mom. i gymnasielagen (714/2018) meddelas på något annat språk i de fall då den studerande har ett annat modersmål än de ovan nämnda. I så fall ska man i läroplanen anteckna i vilka ämnen, i vilken utsträckning och på vilka sätt språket i fråga används i undervisningen eller i studierna.

Samer och samisktalande

I undervisningen av samiska studerande ska man beakta att samerna är ett ursprungsfolk med ett eget språk och en egen kultur. Ett särskilt mål för gymnasieundervisningen för samiska studerande är att ge de unga möjlighet att bli delaktiga i sitt eget språk, sin kultur och sin gemenskap och att bygga sin egen identitet. Gymnasieundervisningen kan också bidra till att revitalisera det samiska språket och stödja de studerande att återuppliva sina kunskaper i samiska. Gymnasieundervisningen ska främja kännedomen om den egna historien, kulturen och den samiska gemenskapen som sträcker sig över flera länder, stärka medvetenheten om att samerna är ett av världens ursprungsfolk samt ge de studerande möjligheter att få kunskap om samiska traditioner.

Undervisningen ska också främja de studerandes möjligheter till högskolestudier i och på samiska i Finland och i våra grannländer.

De samiska språk som talas i Finland – enaresamiska, skoltsamiska och nordsamiska – kan i enlighet med 15 § i gymnasielagen (714/2018) undervisas enligt läroplanen i läroämnet modersmål och litteratur. Samiska kan också undervisas enligt olika långa lärokurser i främmande språk eller som undervisning som kompletterar gymnasieutbildningen. Samiska kan undervisas enligt läroplanen i läroämnet modersmål och litteratur även om gymnasiet inte ger undervisning på samiska. Studerande som studerar samiska som modersmål ska undervisas i svenska eller finska antingen enligt en särskild lärokurs avsedd för samisktalande eller enligt lärokursen svenska och litteratur eller finska och litteratur. Samiska studerande som inte haft möjlighet att lära sig samiska i sin egen omgivning kan erbjudas undervisning i samiska som främmande språk. Undervisningen kan också ordnas i samarbete med andra läroanstalter och som distansundervisning.

Samiska kan vara undervisningsspråk i gymnasiet och målet är att studerande som fått undervisning på samiska i den grundläggande utbildningen också ska få undervisning på samiska i gymnasiet. Ett särskilt mål för undervisningen på samiska är att stödja de studerande att utveckla sin tvåspråkighet. Undervisningen ska stödja samernas jämlika möjligheter att studera och komma

till rätta på samiska både i samiskspråkiga och i svensk- eller finskspråkiga sammanhang. I undervisningen på samiska ska undervisningen och studierna i de olika läroämnena stödja utvecklingen av kunskaperna i samiska. Undervisningen på samiska ska följa grunderna för gymnasiets läroplan med hänsyn till den samiska kulturens särdrag. Undervisningen ska fokusera på kunskap om samernas historia, traditionella samiska näringsgrenar och traditionell kunskap, naturen i Sameland och de samiska musik-, berättar- och hantverkstraditionerna. Närmiljön, släktgemenskapen, samiska medier och aktiva kontakter med andra sameområden ska utnyttjas som resurser i undervisningen. Samiska studerande ska informeras om sina rättigheter i studentexamen.

Romer

I undervisningen av studerande med romskt ursprung ska de finländska romernas ställning som en etnisk och kulturell minoritet beaktas. Det särskilda målet för gymnasieundervisningen är att de unga kan bli delaktiga i sitt eget språk, sin kultur, sin gemenskap och i samhället samt bygga sin egen identitet. Målet är också att främja romska studerandes övergång till fortsatta studier.

Romani kan i enlighet med 15 § i gymnasielagen (714/2018) undervisas enligt lärokursen modersmål och litteratur. Romani kan även undervisas inom ramen för undervisning som kompletterar gymnasieutbildningen. Undervisningen i romani i gymnasiet ska främja de studerandes möjligheter både att revitalisera språket och att bedriva högskolestudier i romani. Undervisningen i romani i gymnasiet ska stärka de romska studerandenas identitet och ge dem möjligheter att använda sitt språk och uttrycka sig så att de kunskaper och färdigheter som de fått i hemmet, i sin gemenskap och i den grundläggande utbildningen samt deras egen vilja att uttrycka sin identitet beaktas. Undervisningen ska främja den studerandes kunskap om sin historia och sitt språk samt kännedomen om romerna i Finland och andra länder. Undervisningen i romani kan också ordnas i samarbete med andra läroanstalter och som distansundervisning. I studierna kan närmiljön, den romska gemenskapen och romska medier utnyttjas.

Teckenspråkiga

Det särskilda målet för gymnasieutbildningen för teckenspråkiga är att stärka de studerandes teckenspråkiga identitet och lära dem att uppskatta sitt språk och sin kultur som jämbördiga med majoritetsspråket och majoritetskulturen. Studerande som använder teckenspråk kan vara döva, ha nedsatt hörsel eller vara hörande.

I undervisningen av studerande med teckenspråk som modersmål ska gymnasiets allmänna mål för fostran och lärande följas så att de anpassas till den teckenspråkiga kulturen och kommunikationen. Undervisningsspråket kan vara finlandssvenskt eller finskt teckenspråk, varvid svenska eller finska används vid läsning och skrivning. Teckenspråk eller kommunikationsmetoder härledda ur

dem kan också användas vid sidan av den svenska eller finska undervisningen. De studerande ska handledas att använda tolk- och samhällstjänster för teckenspråkiga. Ett annat mål är att de studerande ska bli medvetna om den ljudmiljö som skiljer sig från teckenspråkets värld samt lära sig de hörandes kultur och tillvägagångssätt så att de kan fungera smidigt i två eller flera kulturer. Teckenspråk kan undervisas som en lärokurs inom ramen för läroämnet modersmål och litteratur även om gymnasiet inte ger undervisning på teckenspråk.

Studerande som studerar teckenspråk som modersmål ska undervisas i svenska eller finska antingen enligt en särskild lärokurs avsedd för teckenspråkiga eller enligt lärokursen svenska och litteratur eller finska och litteratur.

Eftersom både det finlandssvenska teckenspråket och det finska teckenspråket är minoritetsspråk ska man i undervisningen fästa särskild vikt vid att skapa en så stimulerande teckenspråkig studiemiljö som möjligt. Teckenspråket har inte något allmänt skriftsystem, vilket ökar betydelsen av den personliga språkliga kommunikationen. I undervisningen ska man utnyttja de möjligheter som informations- och kommunikationstekniken ger för att kommunicera och skaffa information på teckenspråk. Undervisningen kan också ordnas i samarbete med andra läroanstalter och som distansundervisning.

Teckenspråkiga studerande ska informeras om sina rättigheter i studentexamen.

Flerspråkiga studerande

I undervisningen av flerspråkiga studerande ska de gemensamma målen och principerna som beskrivs i grunderna för gymnasiet läroplan och i den lokala läroplanen följas med hänsyn till den studerandes bakgrund och utgångsläge, såsom deras kunskaper i svenska/finska, deras modersmål, deras kännedom om den finländska gymnasieutbildningen och finländsk studiekultur samt deras tidigare skolgång. Undervisningen och studierna i gymnasiet ska stödja de studerandes kunskaper i undervisningsspråket, deras flerspråkiga identitet, uppskattning för den egna språkliga och kulturella bakgrunden samt deras utveckling till aktiva och balanserade medlemmar i ett kulturellt mångskiftande samhälle.

En studerande, vars modersmål inte är svenska, finska eller samiska, kan undervisas i läroämnet modersmål och litteratur enligt lärokursen svenska/ finska som andraspråk och litteratur. Lärokursen svenska/finska som andraspråk och litteratur är ändamålsenlig, om den studerande har bristfälliga grundläggande kunskaper i svenska eller finska inom något delområde av språkkunskapen och den studerandes kunskaper i svenska eller finska därmed inte ger tillräckliga förutsättningar för studier i lärokursen svenska/finska och litteratur. Den studerandes eget modersmål kan undervisas som undervisning som kompletterar gymnasieutbildningen. Det egna modersmålet kan också enligt 15 § i gymnasielagen (714/2018) undervisas enligt lärokursen modersmål och litteratur. Utbildningsanordnaren beslutar hur undervisningen i svenska eller finska som andraspråk och litteratur, undervisningen på det egna språket och undervisningen i det egna modersmålet ordnas, och när det är ändamålsenligt att ordna undervisningen i samarbete mellan flera läroanstalter.

Studerande med ett övrigt språk som modersmål ska informeras om sina studiemöjligheter och olika stödåtgärder i gymnasiet samt om sina rättigheter i studentexamen.

Ifall den studerande har genomfört studieavsnitt inom utbildning som förbereder invandrare och personer med ett annat språk som modersmål för gymnasieutbildning, kan de räknas till godo i gymnasiestudierna.

5. Bedömningen av den studerandes lärande och kunnande

5.1. Bedömningens syfte och uppdrag i gymnasieutbildningen

Studerandenas arbete, lärande och kompetensutveckling ska bedömas mångsidigt. Syftet med bedömningen är att leda och sporra studerandena i deras studier och att utveckla deras förutsättningar för självbedömning. Den studerande har rätt att få uppgifter om bedömningsgrunderna och hur de har tillämpats på honom eller henne. Den studerande ska under gymnasiestudierna ges en möjlighet till självbedömning. (Gymnasielagen (714/2018), 37 § 1 mom.)

I grunderna för gymnasiet läroplan används begreppen självvärdering och kamratrespons i stället för de i gymnasielagen (7014/2018, 37 § 1 mom.) använda begreppen självbedömning och kamratbedömning.

Bedömningen är alltid kopplad till en särskild situation och särskilda mål. Bedömningen i gymnasiet har två centrala uppdrag:

- Bedömningen ska stödja och handleda lärandet. Det här sker genom respons som ges under studieavsnittets gång, så kallad formativ bedömning. Responsen ska beskriva den studerandes framsteg i förhållande till målen som ställts upp. Den formativa bedömningen är en viktig del av växelverkan mellan den studerande och läraren. Responsen som ges under studieavsnittet och självvärderingen och kamratresponsen som genomförs med lärarens stöd under gymnasiestudiernas gång hjälper den studerande att förstå sitt eget lärande, identifiera sina styrkor, korrigera fel och utveckla sina arbetssätt så att hen kan nå målen som ställts upp för lärandet.
- Bedömningen ska visa hur väl den studerande uppnått målen som ställts upp för kunnandet och lärandet. Det här sker genom bedömning av den studerandes kunnande och lärande, så kallad summativ bedömning. Bedömningen av den studerandes kunnande ska grunda sig på prestationer som den studerande har visat och av vilka det framgår hur väl och i vilken mån den studerande har uppnått målen för studieavsnittet. Vitsordet för ett studieavsnitt fastställs utifrån läroämnets mål och centrala innehåll, utifrån målen som ställts upp för mångsidig kompetens inom läroämnet samt utifrån de bedömningsgrunder som angetts för läroämnet.

Såväl den formativa som den summativa bedömningen omfattar bedömning av den studerandes arbete, som grundar sig på målen som ställts upp för arbetet i läroämnet och hur väl den studerande har uppnått dem.

Bedömningen ska vara mångsidig och genomföras med ändamålsenliga metoder. Under studieavsnittet ska den studerande få flera olika möjligheter, tillfällen och sätt att visa vad hen kan och har lärt sig. Bedömningen ger läraren information som underlättar planeringen av undervisningen så att den motsvarar de studerandes behov.

Utöver de allmänna bedömningsgrunderna ska målen och bedömningsgrunderna för respektive studieavsnitt klargöras för och diskuteras med de studerande i början av studieavsnittet och de studerande ska få stöd för att planera sina studier. Den studerande ska få information om vad hen förväntas lära sig under studieavsnittet och hur hens framsteg i studierna bedöms. Bedömningsgrunderna bidrar till att bedömningen blir mer transparent.

Målen och uppdragen för bedömningen konkretiseras i gymnasiet bedömningskultur, som är en del av läroanstaltens verksamhetskultur. Med gymnasiet bedömningskultur avses de värderingar, normer och förfaringssätt som tillämpas i det gemensamma bedömningsarbetet. För att synliggöra och utveckla bedömningskulturen förutsätts att gymnasiet har fastställt

gemensamma principer och förfaringssätt för bedömningen och att man följer upp hur de genomförs.

5.2. Bedömning av ett studieavsnitt

När ett studieavsnitt enligt läroplanen genomgås ska den studerandes arbete, lärande och kompetensutveckling bedömas i förhållande till målen för studieavsnittet. Den studerande ska få respons på hur hans eller hennes lärande har utvecklats. (Gymnasielagen 714/2018, 37 § 2 mom.)

Ett studieavsnitt enligt läroplanen bedöms när det har slutförts. (Gymnasielagen 714/2018, 37 § 3 mom.)

Den studerandes lärande ska bedömas under studieavsnittets gång genom att den studerande får respons på hur hen uppnår studieavsnittets mål. Respons som stödjer lärandet ska ges i ett tillräckligt tidigt skede av studieavsnittet så att den studerande har möjlighet att utveckla sina studier och sitt arbete utgående från responsen.

Efter ett avslutat studieavsnitt ska den studerande ges ett vitsord eller en prestationsanteckning för sina studier. Om studieavsnittet omfattar flera moduler som hör till samma lärokurs, ska den studerande ges endast ett vitsord för studieavsnittet. Om det är fråga om ett studieavsnitt som är gemensamt för flera läroämnen, ska den studerande ges ett vitsord för varje läroämne. Vitsorden, som visar hur väl målen för studieavsnittet uppnåtts, ska grunda sig på mångsidiga prestationer som visar på lärande, kunskaper och inhämtad kunskap. Föremål för bedömningen är den studerandes kunskaper, färdigheter och arbete. Den studerandes värderingar, attityder och personliga egenskaper ska inte bedömas. I den lokala läroplanen ska man närmare fastställa hur bedömningen genomförs.

Olika behov av stöd för lärandet, såsom utmaningar som orsakas av en sjukdom eller en funktionsnedsättning, särskilda läs- och skrivsvårigheter, språksvårigheter hos invandrare och andra faktorer som gör det svårt för den studerande att visa sina kunskaper, ska beaktas i bedömningen så att den studerande ges möjlighet till specialarrangemang och alternativa sätt att visa sina kunskaper på.

5.2.1. Siffervitsord och prestationsanteckningar

Vid bedömning med siffror används skalan 4–10. Vitsordet 5 anger hjälpliga, 6 försvarliga, 7 nöjaktiga, 8 goda, 9 berömliga samt 10 utmärkta kunskaper och färdigheter. En underkänd prestation anges med vitsordet 4. Ett studieavsnitt eller läroämne som inte bedöms med siffror bedöms som avlagt eller underkänt. (Statsrådets förordning om gymnasieutbildning 810/2018, 17 §.)

Den studerande ska ges ett vitsord för studier som ingår i ett studieavsnitt. Vitsordet för de obligatoriska studier och nationella valfria studier som ingår i studieavsnitten ges med siffror, med undantag av studieavsnitten i studiehandledning, som bedöms med en anteckning om avlagt studieavsnitt (A = avlagd, U = underkänd). Övriga valfria studier kan i enlighet med vad som fastställs i den lokala läroplanen bedömas antingen med siffror eller med en anteckning om avlagda studier.

Ett vitsord kan kompletteras och preciseras med ett skriftligt verbalt omdöme eller med muntlig respons vid ett utvärderingssamtal. I den lokala läroplanen ska man fastställa hur ett icke slutfört studieavsnitt ska noteras och kompletteras.

Om en studerande inte har slutfört ett studieavsnitt med godkänt resultat ska hen i enlighet med 37 § 3 mom. i gymnasielagen (714/2018) beredas möjlighet att visa att hen har inhämtat de kunskaper och färdigheter som förutsätts för studieavsnittet.

Den studerande har rätt att höja såväl ett godkänt som ett underkänt vitsord genom att påvisa sitt kunnande i de kunskaper och färdigheter som är centrala i studieavsnittet. Hur omtagningen går till ska beskrivas närmare i den lokala läroplanen. Bedömningen ska även i sådana fall vara mångsidig. Det bästa vitsordet av omtagningarna blir det slutliga vitsordet för den studerande.

5.2.2. Självtändigt genomförda studier

Den studerande har rätt att få undervisning enligt läroplanen. Det kan förutsättas att en del av studierna som ingår i gymnasieutbildningens lärokurs studeras självständigt om detta inte äventyrar uppnåendet av målen för utbildningen och den studerandes förutsättningar att slutföra lärokursen och avlägga studentexamen. Efter ansökan kan den studerande under samma förutsättningar även beviljas tillstånd att genomgå studier självständigt. (Gymnasielagen 714/2018, 25 §.)

I den lokala läroplanen ska fastställas vilka studier som kan avläggas på egen hand eller vilka som inte kan genomföras självständigt. Ett studieavsnitt som den studerande genomför på egen hand bör avläggas med godkänt vitsord.

Om en studerande genomför ett studieavsnitt helt eller delvis självständigt, följs i tillämpliga delar ovan nämnda principer för bedömning. Också i sådana fall ska bedömningen vara tillräckligt mångsidig och omfattande. Bedömningen ska även beakta hur den studerande har uppnått målen och gjort framsteg i riktning mot målen.

5.2.3. Bedömningen av muntlig språkfärdighet

I språkundervisningen ska den studerandes muntliga språkkunskaper bedömas utöver de övriga delområdena inom språkkunskaperna. De muntliga språkkunskaperna kan bedömas genom ett separat prov. (Gymnasielagen 714/2018, 37 § 4 mom.)

I samband med de obligatoriska och nationella valfria studierna i det andra inhemska språket och främmande språk bedöms också den studerandes muntliga språkfärdighet.

Om användningen av det prov i muntlig språkfärdighet som Utbildningsstyrelsen utarbetat, eller andra prov på kunnande enligt Utbildningsstyrelsens separata anvisningar, föreskrivs i de läroämnesspecifika kapitlen i grunderna för gymnasiet läroplan. Ett intyg över prov i muntlig språkfärdighet som hör till de valfria studierna ges som bilaga till avgångsbetyget.

5.2.4. Uppföljning av framsteg i studierna i samarbete med vårdnadshavarna

Vid ordnande av studier som hör till gymnasieutbildningens lärokurs för unga ska utbildningsanordnaren samarbeta med de studerandes vårdnadshavare. Vårdnadshavarna ska tillräckligt ofta ges information om den studerandes arbete och studiernas framskridande. Utbildningsanordnaren ska regelbundet utreda de studerandes vårdnadshavares åsikter om läroanstaltens och utbildningsanordnarens verksamhet. (Gymnasielagen 714/2018, 31 § 1 mom.)

Undervisnings- och handledningspersonalen ska följa med hur den studerandes studier framskrider. I den lokala läroplanen ska man besluta om förfaringssätt för uppföljningen av den studerandes framsteg i studierna. Man kan emellertid inte skärpa de krav på hur lärokursen i ett ämne ska avläggas, vilka beskrivs i föreliggande grunder för gymnasiet läroplan, genom att definiera hur den studerande får gå vidare i studierna.

För att försäkra sig om att vårdnadshavarna får information om den studerandes arbete och framsteg i studierna, kan gymnasiet begära att vårdnadshavaren undertecknar betyg eller informationsmeddelanden skriftligt eller elektroniskt för de studerandes del som ännu inte är myndiga.

5.2.5. Erkännande av kunnande och tillgodoräknande av studier

I samband med att den studerandes individuella studieplan utarbetas har utbildningsanordnaren som uppgift att utreda och identifiera den studerandes tidigare förvärvade kunnande på basis av en utredning som den studerande framlägger. Utbildningsanordnaren ska erkänna studier enligt 11 § som avlagts vid en annan läroanstalt som ger utbildning enligt denna lag [gymnasielagen] och tillgodoräkna dem som en del av gymnasieutbildningens lärokurs. Utbildningsanordnaren ska också erkänna kunnande som förvärvats på annat håll och som motsvarar målen och innehållet i läroplanen. I fråga om erkännande av den studerandes kunnande iakttas vad som i 37 och 38 § föreskrivs om bedömning och beslut om bedömning. Vid behov ska kunnandet visas på det sätt som utbildningsanordnaren bestämmer. Beslut om erkännande av kunnande ska på särskild begäran fattas innan de studier eller en studiehelhet som gäller kunnande som ska tillgodoräknas inleds. Utbildningsstyrelsen meddelar närmare föreskrifter om erkännande av kunnande och förfarandet i samband med det. (Gymnasielagen 714/2018, 27 §.)

Utöver vad som fastställs i gymnasielagen bör man genom tillgodoräknande av studier och erkännande av kunnande som förvärvats på annat sätt undvika överlappningar i studierna och förkorta studietiden.

Den studerande ska tillstålla gymnasiet rektor en ansökan om tillgodoräknande av studier som genomförts i andra sammanhang eller erkännande av kunnande som förvärvats på annat sätt. Den studerande ska uppvisa ett tillförlitligt utlåtande om sina studier eller sitt kunnande. Gymnasiet kan be den studerande att komplettera sin prestation i enlighet med gymnasieutbildningens mål. Gymnasiets rektor ska se till att kunnande som förvärvats på annat sätt samt studier som genomförts i andra sammanhang till sitt innehåll och sin omfattning motsvarar målen för gymnasieundervisningen. Den studerande ska få information om gymnasiets förfarings sätt vid erkännande av kunnande.

Studier som genomförts i andra sammanhang eller kunnande som förvärvats på annat sätt kan i gymnasiestudierna räknas till godo som en del av gymnasiets lärokurs. Om studierna eller kunnandet som förvärvats på annat sätt räknas till godo i de studier som enligt grunderna för läroplanen ska bedömas med siffror, ska studierna bedömas med siffror. Vid behov kan tilläggsprestationer förutsättas som stöd för vitsordsgivningen. Vad gäller bedömningen av kunskaper som förvärvats på annat sätt ska man följa de bestämmelser om bedömningen av studieavsnitten och lärokurserna som finns i grunderna för gymnasiets läroplan och i den lokala läroplanen.

När studier från andra läroanstalter räknas en studerande till godo ska man hålla sig till bedömningen i den läroanstalt där prestationen har utförts. Om det handlar om studier som enligt den lokala läroplanen ska bedömas med siffror, ska vitsordet omvandlas till gymnasiets vitsordsskala enligt följande tabell:

skala 1–5	gymnasieskala	skala 1–3
1 (nöjaktiga)	5 (hjälppliga)	1
2 (nöjaktiga)	6 (försvarliga)	1
3 (goda)	7 (nöjaktiga)	2
4 (goda)	8 (goda)	2
5 (berömliga)	9 (berömliga), 10 (utmärkta)	3

I sådana fall där man inte kan avgöra om ett gymnasievitsord för studier som avlagts vid en annan läroanstalt motsvarar ett högre eller ett lägre vitsord, ska vitsordet bestämmas till den studerandes fördel. Vid erkännande av kunnande och tillgodoräknande av studier som genomförts utomlands ska samma principer iakttas som för studier som genomförts i Finland.

I sitt avgångsbetyg kan den studerande i ett läroämne ha en lärokurs av endast en omfattning. När en studerande övergår från en lång lärokurs i ett ämne till en kort, räknas studier som avlagts enligt den långa lärokursen till godo i den korta lärokursen i den utsträckning som målen och det centrala innehållet motsvarar varandra. Vitsorden för den långa lärokursen överförs då direkt som vitsord för den korta lärokursen, om inte den studerande visar tilläggsprestationer som berättigar till ett högre vitsord. På den studerandes begäran ska möjlighet till tilläggsprestationer ges för att fastslå kunskapsnivån. Övriga studier enligt en lång lärokurs som avlagts med godkänt resultat eller delar av studier enligt den långa lärokursen kan i den korta lärokursen utgöra valfria studier i enlighet med vad som bestäms i den lokala läroplanen. Samma principer ska följas då en studerande mitt i studierna övergår från kort till lång lärokurs i ett läroämne. I sådana fall kan kompletterande studier förutsättas och vitsorden för de redan avlagda studierna ska samtidigt omprövas.

En studerande som studerar ämnet modersmål och litteratur enligt lärokursen svenska/finska som andraspråk och litteratur ska bedömas enligt denna lärokurs, oberoende av om särskild undervisning i svenska/finska som andraspråk och litteratur har ordnats för hen eller om gymnasiet har kunnat erbjuda endast en del av studieavsnittet i lärokursen svenska/finska som andraspråk och litteratur. Studier som avlagts enligt lärokursen svenska/finska och litteratur räknas i sin helhet till godo i studierna i svenska/finska som andraspråk och litteratur, och vitsordet för dem gäller som vitsord för studierna i svenska/finska som andraspråk. Studier i svenska/finska som andraspråk och litteratur ersätter lärokursen i svenska/finska och litteratur i den utsträckning de motsvarar varandra till mål och centralt innehåll. Den studerande kan i sitt betyg ha vitsord för antingen lärokursen svenska/finska och litteratur eller svenska/finska som andraspråk och litteratur, inte för vardera.

5.2.6. Bedömning av mångsidig kompetens

Delområdena som utgör den mångsidiga kompetensen bildar de gemensamma målen för läroämnena i gymnasiet. Delområdena är 1) kompetens för välbefinnande, 2) kommunikativ kompetens, 3) tvärvetenskaplig och kreativ kompetens, 4) samhällelig kompetens, 5) miljökompetens och etisk kompetens samt 6) global och kulturell kompetens.

I grunderna för gymnasiet läroplan beskrivs hur delområdena som utgör den mångsidiga kompetensen ingår i respektive läroämne. De har också beaktats i målen för läroämnena. I den lokala läroplanen ska man skilt för varje studieavsnitt definiera hur målen för och delområdena inom mångsidig kompetens ska förverkligas. Den mångsidiga kompetensen bedöms inom ramen för den formativa och summativa bedömningen i varje studieavsnitt.

5.3. Bedömningen av en ämneslärokurs

När studierna som hör till gymnasieutbildningens lärokurs har slutförts ges ett vitsord för lärokursen i varje läroämne som slutbedömning. En studerande som inte har godkänts i ett ämne eller som önskar höja sitt vitsord ska ges möjlighet att slutföra lärokursen i ämnet med godkänt resultat eller att höja sitt vitsord. Stödåtgärder enligt 28 § och avvikande sätt att ordna studierna enligt 29 § kan beaktas i bedömningen av ett studieavsnitt och i slutbedömningen. (Gymnasielagen 714/2018, 37 § 3 mom.)

Beslut om bedömningen av varje enskilt studieavsnitt görs av den studerandes lärare eller, om lärarna är många, av lärarna gemensamt. Beslut om slutbedömningen för ett läroämne görs av rektorn och den studerandes lärare gemensamt. (Gymnasielagen 714/2018, 38 §.)

En ämneslärokurs består av de studier i läroämnet som ingår i den studerandes individuella studieplan. Den studerandes studieplan ska preciseras under gymnasiestudiernas gång. Uppgörandet och uppföljningen av studieplanen hjälper den studerande att ändamålsenligt och målinriktat välja studieavsnitt. Lärokursen i ett läroämne kan vara olika lång för olika studerande.

De obligatoriska och nationella valfria studierna i de olika läroämnena finns beskrivna i grunderna för gymnasiet läroplan. Den gemensamma modulen i matematik räknas till den lärokurs i matematik som den studerande valt. Det är inte möjligt att i efterhand stryka obligatoriska studier

som den studerande avlagt eller sådana nationella valfria studier som den studerande avlagt med godkänt resultat. I den lokala läroplanen ska definieras huruvida övriga valfria studier eller temastudier ingår i lärokursen i något läroämne. Av dem räknas endast de studier som den studerande avlagt med godkänt resultat till lärokursen i ämnet.

För att avlägga lärokursen i ett läroämne med godkänt resultat ska den studerande avlägga största delen av studierna i läroämnet med godkänt vitsord. I de obligatoriska och de nationella valfria studierna får den studerande högst ha underkända vitsord enligt följande:

Obligatoriska och nationella valfriastudier som den studerande har avlagt	av vilka underkända prestationer kan utgöra högst
2–5 studiepoäng	0 studiepoäng
6–11 studiepoäng	2 studiepoäng
12–17 studiepoäng	4 studiepoäng
18 studiepoäng eller mer	6 studiepoäng

Vitsordet för lärokursen i ett läroämne fastställs som det vägda aritmetiska medeltalet av vitsorden i enlighet med studiepoängen för de obligatoriska och nationella valfria studier som den studerande har slutfört.

Om den studerande i ett särskilt förhör visar större mognad och behärskar läroämnet bättre än vad vitsordet i ämnet som baserar sig på vitsorden för studieavsnitten skulle förutsätta, ska vitsordet höjas. Vitsordet kan också höjas om de som ansvarar för bedömningen beslutar att den studerandes kunskaper och färdigheter på basis av den studerandes prestationer när studierna i läroämnet avslutas är bättre än vitsorden som grundar sig på studieavsnitten.

Lärokurser i obligatoriska läroämnen och valfria främmande språk ska bedömas med siffror i enlighet med statsrådets förordning om gymnasieutbildning (810/2018). Studiehandledning bedöms med en anteckning om avlagda studier. Den studerande kan på begäran få en anteckning om avlagda studier i gymnastik och sådana läroämnen inom vilka den studerande har avlagt lärokurser med en omfattning på endast två studiepoäng samt valfria främmande språk, ifall den lärokurs som den studerande har avlagt i språket omfattar högst fyra studiepoäng.

Övriga i den lokala läroplanen definierade studier som lämpar sig för gymnasiets uppgift ska bedömas i enlighet med vad som bestäms i läroplanen.

5.4. Fullgörande av gymnasiets lärokurs

Lärokursen för gymnasieutbildning för unga omfattar 150 studiepoäng – –. (Gymnasielagen 714/2018, 10 § 3 mom.)

I gymnasieutbildningens lärokurs ingår studier i modersmålet och litteratur, det andra inhemska språket och främmande språk, matematisk-naturvetenskapliga studier, humanistisk-samhälleliga studier, studier i religion eller livsåskådningskunskap och studier i konst- och färdighetsämnen (läroämnesgrupper) samt studiehandledning. ... För studerande som avlägger gymnasieutbildningen enligt lärokursen för vuxna är dock studierna i konst- och färdighetsämnen frivilliga. Gymnasieutbildningens lärokurs kan innefatta tematiska studier som utvecklar den mångsidiga kompetensen. Gymnasieutbildningens lärokurs kan också innehålla studiehelheter som genomfås i olika läroämnesgrupper eller läroämnen och som innefattar ett arbete som påvisar särskilt kunnande och intresse [gymnasiediplom]. (Gymnasielagen 714/2018, 11 § 1 och 2 mom.)

I lärokurserna för gymnasieutbildning och utbildning som förbereder för gymnasieutbildning ingår enligt bilaga 1–3 till [statsrådets] förordning obligatoriska och riksomfattande valfria studier som utbildningsanordnaren ska erbjuda de studerande. I lärokurserna kan därtill ingå gymnasiediplom

och andra valfria studier på det sätt som utbildningsanordnaren bestämmer. (Statsrådets förordning om gymnasieutbildning 810/2018, 12 §.)

Gymnasieutbildningens lärokurs eller lärokursen för utbildning som förbereder för gymnasieutbildning slutförs när studierna som hör till lärokursen har slutförts på det sätt som föreskrivs i den statsrådsförordning som avses i 11 § 4 mom. med beaktande därtill av en eventuell särskild utbildningsuppgift enligt 6 § eller ett försökstillstånd enligt 18 §. (Gymnasielagen 714/2018, 36 § 1 mom.)

Den studerande har slutfört gymnasiets lärokurs när hen har avlagt de enskilda ämneslärokurserna med godkänt resultat och minimiantalet 150 studiepoäng uppfylls. Gymnasiets lärokurs ska inbegripa nationella valfria studier till en omfattning av minst 20 studiepoäng. Till gymnasiets lärokurs räknas utöver obligatoriska och nationella valfria studier endast sådana studier som den studerande avlagt med godkänt resultat.

Studierna för en studerande kan efter den studerandes ansökan eller med den studerandes samtycke delvis ordnas på annat sätt än vad som bestäms och föreskrivs i denna lag [gymnasielagen] eller med stöd av den, om 1) den studerande till någon del redan anses ha kunskaper och färdigheter som motsvarar lärokursen för gymnasieutbildningen, 2) det med hänsyn till den studerandes förhållanden och tidigare studier till någon del är oskäligt att den studerande ska genomgå lärokursen för gymnasieutbildningen, 3) det är motiverat av skäl som har samband med den studerandes sjukdom eller skada eller något annat skäl som gäller hälsotillståndet. (Gymnasielagen 714/2018, 29 §.)

Om studierna för en studerande ordnas på något annat sätt än vad som föreskrivs i lagstiftning ska minimiantalet på 150 studiepoäng oavsett uppfyllas.

5.5. Sökande av ändring i ett beslut som gäller bedömning av en studerande och begäran om omprövning som gäller avläggande av en lärokurs

I ett beslut ... som gäller bedömning av en studerande får ändring inte sökas genom besvär. En studerande kan hos rektorn begära ett nytt beslut om studieframstegen eller slutbedömningen inom två månader efter det att han eller hon fick del av beslutet. Skolans rektor och den studerandes lärare beslutar gemensamt om ny bedömning. Den studerande får hos regionförvaltningsverket på det sätt som anges i förvaltningslagen inom 14 dagar från det att han eller hon fick del av beslutet begära omprövning av den nya bedömning som gjorts på begäran eller av ett avgörande genom vilket begäran har avslagits. Efter att ha tagit upp omprövningsbegäran till prövning kan regionförvaltningsverket ändra förvaltningsbeslutet, upphäva beslutet, avslå begäran om omprövning eller återförvisa ärendet till rektorn för ny behandling. (Gymnasielagen 714/2018, 53 §.)

Anordnaren av gymnasieutbildning ska informera de studerande om möjligheten att söka ändring eller begära om omprövning.

Omprövning av beslut som avses i denna lag [gymnasielagen] får begäras hos regionförvaltningsverket på det sätt som anges i förvaltningslagen, om beslutet gäller

- 1) antagning som studerande,
- 2) beviljande av extra tid enligt 23 § 2 mom. eller studierättens upphörande enligt 24 §,
- 3) tillgodoräknande av slutförda studier,
- 4) avvikande studiearrangemang,
- 5) rätt att få undervisning i religion eller livsåskådningskunskap. (Gymnasielagen 714/2018, 49 §.)

Ett beslut som meddelats med anledning av en begäran om omprövning enligt ovan nämnda 49 § [i gymnasielagen] får överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som anges i förvaltningsprocesslagen, om inte något annat föreskrivs någon annanstans i lag. (Gymnasielagen 714/2018, 50 § 2 mom.)

Om inte annat föreskrivs i denna lag [gymnasielagen], får ett beslut av förvaltningsdomstolen överklagas genom besvär endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd. (Gymnasielagen 714/2018, 52 §.)

Ett beslut av förvaltningsdomstolen genom vilket besvär som anförts i ett ärende enligt 49 § [i gymnasielagen] har avgjorts och ett beslut av regionförvaltningsverket genom vilket begäran om omprövning av ett ärende enligt 53 § har avgjorts får inte överklagas genom besvär. (Gymnasielagen 714/2018, 54 § 2 mom.)

I fråga om undervisning som ordnas utomlands är den behöriga förvaltningsdomstolen Helsingfors förvaltningsdomstol och den behöriga regionförvaltningsmyndigheten Regionförvaltningsverket i Södra Finland. (Gymnasielagen 714/2018, 55 §.)

5.6. Betyg och betygsanteckningar

En studerande som har slutfört gymnasieutbildningens lärokurs ges ett avgångsbetyg. För slutförande av lärokursen för utbildning som förbereder för gymnasieutbildning ges ett betyg. Ett betyg över de studier som har slutförts ges till en studerande vars studierätt har upphört medan lärokursen för gymnasieutbildning eller utbildning som förbereder för gymnasieutbildning genomgås. För en ämnesstuderande och en studerande som delvis har slutfört gymnasieutbildningens lärokurs i en särskild examen ges ett betyg över slutförda lärokursen i läroämnena och övriga studier. Som bilaga till betygen som avses i [gymnasielagen 39 §] 1 och 2 mom. ges därtill ett separat betyg om slutförande av gymnasiediplom och provet i muntliga språkkunskaper. I grunderna för läroplanen bestämmer Utbildningsstyrelsen om uppgifterna som antecknas på betygen och om andra bilagor till betygen än de som avses i 3 mom.

(Gymnasielagen 714/2018, 39 §.)

I gymnasiet används följande betyg:

1. Avgångsbetyg från gymnasiet ges till en studerande som har slutfört gymnasiet hela lärokursen. Intyg över provet i muntlig språkfärdighet och över avläggande av ett gymnasiediplom ges som bilaga till avgångsbetyget.
2. Betyg över slutförd enskild lärokurs ges när en studerande har slutfört en eller flera av gymnasiet ämneslärokursen.
3. Betyg över utträde ur gymnasiet (skiljebetyg) ges till en studerande som avgår från gymnasiet innan hen har slutfört gymnasiet hela lärokursen.

Gymnasiets betyg ska innehålla följande uppgifter:

- betygets namn
- utbildningsanordnarens namn
- datum för tillståndet att ordna gymnasieutbildning som beviljats av undervisnings- och kulturministeriet
- läroanstaltens namn
- den studerandes namn och personbeteckning
- de studier som har slutförts
- ort, datum för utfärdandet av betyget och rektors underskrift
- bedömningsskalan
- en redogörelse för lärokurserna i språk

SV2/S2 = lärokursen svenska/finska som andraspråk och litteratur i läroämnet modersmål och litteratur

A = en lärokurs i ett språk som inletts i årskurserna 1–6 i den grundläggande utbildningen

B1 = en lärokurs i ett obligatoriskt språk som inletts i den grundläggande utbildningen

B2 = en lärokurs i ett valfritt språk som inletts i den grundläggande utbildningen

B3 = en lärokurs i ett valfritt språk som har inletts i gymnasiet

M /ÄO = modersmålsinriktad lärokurs i det andra inhemska språket (finska/svenska)

- en anteckning om att betyget har utfärdats enligt grunderna för gymnasiets läroplan 2019 som fastställts av Utbildningsstyrelsen.

I gymnasiets avgångsbetyg antecknas "Gymnasiets lärokurs motsvarar nivå fyra enligt den nationella referensramen för examina och övriga samlade kompetenser och den europeiska referensramen för examina".

För vitsordet i religion och livsåskådningskunskap antecknas i betygen "religion/livsåskådningskunskap" utan att specificera vilken undervisning den studerande har deltagit i.

Svenska/finska som andraspråk och litteratur antecknas i betyget under punkten Modersmål och litteratur.

I avgångsbetyget från gymnasiet och i ett betyg över slutförd lärokurs antecknas de läroämnen som den studerande har studerat, antalet studiepoäng som fullgjorts i läroämnena och vitsordet i varje läroämne med ord och med siffror (till exempel: berömliga 9) eller enbart att läroämnet har fullgjorts med godkänt resultat (avlagd A).

För temastudierna antecknas att studierna har avlagts. Namnen på de tematiska studiernas studieavsnitt specificeras i en bilaga.

I avgångsbetyget och i ett betyg över slutförd lärokurs ska det också finnas en punkt för tilläggsuppgifter. Här antecknas de intyg över prestationer i anslutning till gymnasiestudierna som ges som bilagor till och som kompletterar avgångsbetyget, till exempel avlagda gymnasiediplom och prov i muntlig språkfärdighet samt en specifikation av avlagda temastudier. Därtill specificeras övriga studier som hör till gymnasiets lärokurs och som inte ingår i ämneslärokurserna.

Om en studerande har avlagt över hälften av studierna i en ämneslärokurs på ett annat språk än skolans egentliga undervisningsspråk, ska detta antecknas i betyget under tilläggsuppgifter.

I ett skiljebetyg från gymnasiet antecknas läroämnena och de avlagda studierna och antalet studiepoäng samt övriga gymnasiestudier som den studerande har fullgjort. I betyget antecknas för alla avlagda studier ett siffervitsord eller att studierna har avlagts (A = avlagd, U = underkänd).

Gymnasiet ska föra ett register över de studerandes studieprestationer, där avlagda studier och vitsord framgår.

För gymnasiets hela lärokurs ges inget allmänt vitsord, vare sig som medeltal av vitsorden i de olika läroämnena eller på annat sätt.

De studier som den studerande totalt har avlagt antecknas i betyget i form av antalet studiepoäng. Av underkända studier ska här antecknas endast obligatoriska och nationella valfria studier.

Utbildningsanordnaren beslutar om betygens utformning.

Intyg över prov i muntlig språkfärdighet och gymnasiediplom ges som bilagor till avgångsbetyget från gymnasiet.

I intyget över provet i muntlig språkfärdighet ska följande uppgifter antecknas:

- *intygets namn*
- *utbildningsanordnarens namn*
- *datum för tillståndet att ordna gymnasieutbildning som beviljats av undervisnings- och kulturministeriet*
- *läroanstaltens namn*
- *den studerandes namn och personbeteckning*
- *i vilket språk och i vilken lärokurs provet avlagts samt provvitsord*
- *ort, datum när intyget utfärdats (datumet på avgångsbetyget från gymnasiet) och rektors underskrift*
- *bedömningsskalan.*

Gymnasiediplomet är en bilaga till avgångsbetyget från gymnasiet och antecknas under tilläggsuppgifter. I intyget över gymnasiediplom antecknas följande uppgifter:

- *intygets namn*
- *utbildningsanordnarens namn*
- *datum för tillståndet att ordna gymnasieutbildning som beviljats av undervisnings- och kulturministeriet*
- *läroanstaltens namn*
- *den studerandes namn och personbeteckning*
- *läroämne eller motsvarande, i vilket gymnasiediplomet avlagts*
- *vitsord*
- *antalet studiepoäng som avlagts i det läroämne som gymnasiediplomet gäller, inklusive studieavsnittet där gymnasiediplomet avlagts*
- *ort, datum när intyget utfärdats (datumet på avgångsbetyget från gymnasiet) och rektors underskrift*
- *bedömningsskalan.*

5.7. Frågor kring bedömning som avgörs på lokal nivå

Följande centrala frågor kring bedömningen ska på basis av avsnittet om bedömning i grunderna för gymnasiets läroplan fastställas i den lokala läroplanen:

- *frågor som avgörs skilt för varje studieavsnitt: studieavsnittets mål och centrala innehåll, hur målen för och delområdena inom den mångsidiga kompetensen uppfylls i studieavsnittet samt bedömningen av studieavsnittet*
- *principer för läroanstaltens bedömningsskylt och gemensamma förfaringssätt som berör bedömningen*
- *genomförandet av bedömningen och därtill hörande olika sätt att ge respons*
- *uppföljning av hur de gemensamma principerna och förfaringssätten som gäller bedömningen förverkligas*
- *hur ett icke slutfört studieavsnitt ska noteras och kompletteras*
- *principerna för att höja godkända och underkända vitsord och antalet gånger prestationerna får tas om*
- *vilka studier det är möjligt för en studerande att avlägga på egen hand*
- *eventuella olika sätt att framskrida med studierna*
- *betygens utformning.*

Innehåll:

- 5.7.1 Allmänna principer för bedömning och respons samt uppföljning av hur detta förverkligas
- 5.7.2 Studieprestationernas antecknande
- 5.7.3 Icke slutförda studieprestationer samt komplettering av studier

- 5.7.4 Omtagning av godkända och icke godkända studieprestationer
- 5.7.5 Erkännande av kunnande och tillgodoräknande av studier
- 5.7.6 Självständigt genomförda studier
- 5.7.7 Eventuella olika sätt att framskrida med studierna
- frågor som avgörs skilt för varje studieavsnitt: studieavsnittets mål och centrala innehåll, hur målen för och delområdena inom den mångsidiga kompetensen uppfylls i studieavsnittet samt bedömningen av studieavsnittet (**beskrivs skilt för varje studieavsnitt, temastudie, diplom**)
- genomförandet av bedömningen och därtill hörande olika sätt att ge respons (**beskrivs skilt för varje studieavsnitt, temastudie, diplom**)
- betygens utformning (**beskrivs skilt, se 5.6**)

5.7.1. Allmänna principer för bedömning och respons samt uppföljning av hur detta förverkligas

Allmänna principer för bedömning och respons

- Bedömningen ska stödja och handleda lärandet. Det här sker genom respons som ges under studieavsnittets gång, så kallad formativ bedömning. Responsen ska beskriva den studerandes framsteg i förhållande till målen som ställts upp. Den formativa bedömningen är en viktig del av växelverkan mellan den studerande och läraren. Responsen som ges under studieavsnittet och självvärderingen och kamratresponsen som genomförs med lärarens stöd under gymnasiestudiernas gång hjälper den studerande att förstå sitt eget lärande, identifiera sina styrkor, korrigera fel och utveckla sina arbetssätt så att hen kan nå målen som ställts upp för lärandet.
- Bedömningen ska visa hur väl den studerande uppnått målen som ställts upp för kunnandet och lärandet. Det här sker genom bedömning av den studerandes kunnande och lärande, så kallad summativ bedömning. Bedömningen av den studerandes kunnande ska grunda sig på prestationer som den studerande har visat och av vilka det framgår hur väl och i vilken mån den studerande har uppnått målen för studieavsnittet. Vitsordet för ett studieavsnitt fastställs utifrån läroämnets mål och centrala innehåll, utifrån målen som ställts upp för mångsidig kompetens inom läroämnet samt utifrån de bedömningsgrunder som angetts för läroämnet.
- Bedömningen ska vara mångsidig och genomföras med ändamålsenliga metoder.
- Under studieavsnittet ska den studerande få flera olika möjligheter, tillfällen och sätt att visa vad hen kan och har lärt sig.
- Målen och bedömningsgrunderna för respektive studieavsnitt ska klargöras för och diskuteras med de studerande i början av studieavsnittet och de studerande ska få stöd för att planera sina studier.
- Den studerande ska få information om vad hen förväntas lära sig under studieavsnittet och hur hens framsteg i studierna bedöms.
- Den studerandes värderingar och personliga egenskaper är inte föremål för bedömning.
- Efter avslutat studieavsnitt, temastudie eller diplom bedöms den studerandes kunnande och lärande. Senast två veckor efter att den studerande inlämnat sina studieprestationer och studieavsnittet är avslutat registreras den studerandes vitsord.

- Den studerandes önskan om höjning av vitsord meddelas via läroanstaltens blankett senast två veckor efter att studieprestationerna från ifrågavarande studieavsnitt, temastudie eller diplom registrerats. Vid andra tillfället för höjning av ett underkänt vitsord skall önskan om höjning meddelas senast två veckor efter att den studerandes resultat från första tillfället registrerats.

Uppföljning av hur bedömningen förverkligas

- bedömning av lärande och kunskap är en kontinuerlig process som fortgår tills ämneslärokursen är slutförd för en studerande. Examinatorn har en central roll i att stöda den studerande genom processen och bedömningen är däri ett viktigt verktyg för såväl den studerande som examinatorn.
- Inom läroanstalten diskuteras grunder för bedömning och bedömningens förverkligande utvärderas årligen.

5.7.2. Studieprestationernas antecknande

Studieprestationer antecknas enligt följande:

- Siffervitsord: 4 – 10
 - Avlagd (A)
 - Underkänd (U)
 - Icke slutförd studieprestation
- Siffervitsord (4-10) tillämpas i de nationella obligatoriska och valfria studieavsnitten samt för gymnasiediplom, med undantag av studieavsnitten i studiehandledning, som bedöms med en anteckning om avlagt studieavsnitt. Vitsordet 4 innebär underkänd prestation.
 - I de lokala valfria studieavsnitten samt i temastudier tillämpas bedömningen Avlagd – Underkänd.
 - För icke slutförd studieprestation ges ingen anteckning. Tills studieprestationen är kompletterad med godkänt (siffervitsord 5-10, A) eller underkänt (siffervitsord 4, U) vitsord betecknas den som icke slutförd.
 - En mer specifik beskrivning av bedömning av studieprestationer finns för varje enskilt studieavsnitt, temastudie och diplom.

5.7.3. Icke slutförda studieprestationer samt komplettering av studier

Icke slutförda studieprestationer samt komplettering av studier

Gymnasielag 714/2018, § 37:

"Ett studieavsnitt enligt läroplanen bedöms när det har slutförts."

GLP 2019:

"Ett vitsord kan kompletteras och preciseras med ett skriftligt verbalt omdöme eller med muntlig respons vid ett utvärderingssamtal. I den lokala läroplanen ska man fastställa hur ett icke slutfört studieavsnitt ska noteras och kompletteras."

- En studerande som vid avslutat studieavsnitt, temastudie eller diplom saknar, eller som inte lämnat in centrala delar av det materialet som skall bedömas (exempelvis ogjort prov eller ogjorda större inlämningsuppgifter), ombeds komplettera studieavsnittet enligt examinatorns instruktioner, för att prestationen skall kunna bedömas. Om en studieprestation inte kompletteras så betecknas den som icke slutförd (inte bedömningsbar).
- Om en bedömning inte kan göras på grund av att en studieprestation inte är slutförd (inte bedömningsbar) så förfaller den påbörjade studieprestationen, om inget annat beslut fattats.
- En studieprestation som examinatorn inte kan bedöma på grund av för stor frånvaro betecknas som icke slutförd. Lärande, arbete eller kompetensutveckling som en studerande missat p.g.a. lektionsfrånvaro utan godtagbar orsak kan inte kompletteras. Vid godtagbar frånvaro är det möjligt att komplettera lärande, arbete och kompetensutveckling.
- Kompletteringen skall vara slutförd senast inom följande period efter att undervisningen av studieavsnittet, temastudien eller diplommet avslutats.
- Den studerande kan anhålla om förlängning av tiden för komplettering med hänvisning till särskilda orsaker (sjukdom, synnerligen svår livssituation, annan av den studerande oberoende orsak).
- Examinatorn kan efter ett prövningsbeslut förlänga tiden för komplettering och ansvarar samtidigt för att följa upp situationen enligt den överenskommelse som nåtts med den studerande.

5.7.4. Omtagning av godkända och icke godkända studieprestationer

Omtagning av godkända och icke godkända studieprestationer

Gymnasielag 714/2018, § 37:

"En studerande som inte har slutfört ett studieavsnitt med godkänt resultat ska beredas möjlighet att visa att han eller hon inhämtat sådana kunskaper och färdigheter som förutsätts för studieavsnittet.

"En studerande som inte har godkänts i ett ämne eller som önskar höja sitt vitsord ska ges möjlighet att slutföra lärokursen i ämnet med godkänt resultat eller att höja sitt vitsord."

GLP 2019:

"Den studerande har rätt att höja såväl ett godkänt som ett underkänt vitsord genom att påvisa sitt kunnande i de kunskaper och färdigheter som är centrala i studieavsnittet. Hur omtagningen går till ska beskrivas närmare i den lokala läroplanen. Bedömningen ska även i sådana fall vara mångsidig. Det bästa vitsordet av omtagningarna blir det slutliga vitsordet för den studerande."

- Utgångspunkten för bedömningen som gäller studerande med underkända resultat eller studerande som vill höja godkända resultat är att bedömningen skall vara mångsidig och den studerande skall kunna påvisa sitt kunnande i de kunskaper och färdigheter som är

centrala i studieavsnittet. Detta gäller inte studerande som getts möjlighet att komplettera sina studier så länge studieavsnittet inte är bedömt.

- Examinatorn ansvarar för och ger en skriftlig beskrivning av genomförandets form och innehåll till den studerande.
- En studerande med underkänt resultat i ett studieavsnitt ges möjlighet att höja vitsordet två gånger under ett läsår. Om resultatet fortfarande är underkänt efter de två omtagningsförsöken uppmanas den studerande gå om studieavsnittet följande läsår.
- En studerande med godkänt resultat i ett studieavsnitt ges möjlighet att höja vitsordet en gång under studietiden.
- Det bästa vitsordet av omtagningarna blir det slutliga vitsordet för den studerande.

5.7.5. Erkännande av kunnande och tillgodoräknande av studier

Den studerande ska tillstålla gymnasiets rektor en ansökan om tillgodoräknande av studier som genomförts i andra sammanhang eller erkännande av kunnande som förvärvats på annat sätt. Den studerande ska uppvisa ett tillförlitligt utlåtande om sina studier eller sitt kunnande. Gymnasiet kan be den studerande att komplettera sin prestation i enlighet med gymnasieutbildningens mål. Följande kriterier bör uppfyllas för att en studerandes kunnande skall kunna erkännas eller för att andra studier skall kunna tillgodoräknas:

- kunnande som motsvarar gymnasieutbildningens mål
- utlåtande av den egna läroanstaltens lärare i läroämne som till innehållet motsvarar det kunnande som den studerande anhåller om att få räkna tillgodo
- till sin omfattning motsvara minst 2sp i gymnasiets lärokurs
- ledd verksamhet
- registrerad organisation ansvarar för verksamheten

5.7.6. Själständigt genomförda studier

Själständigt genomförda studier

- Avläggande av studier på egen hand är provningsbaserat och den studerande anhåller om detta av rektor. Rektor fattar, efter diskussion med examinator, beslut i saken.
- Avläggande av studier på egen hand skall basera sig på särskild orsak (sjukdom, synnerligen svår livssituation, annan av den studerande oberoende orsak).
- Avläggande av studier på egen hand skall basera sig på mångsidig bedömning och den studerande skall påvisa sitt kunnande med hjälp av mångsidiga uppgifter (video, röstinspelningar, uppgifter via digitala plattformar, uppgifter i läromedel, prov etc).
- Prov avläggs på av examinatorn anvisad tid och plats.
- Examinatorn kan vid behov(t.ex. för bedömning) ordna för den studerande obligatoriska digitala eller fysiska tillfällen.

- Studier som inte erbjuds vid eget gymnasium kan avläggas på egen hand efter konsultation med rektor eller studiehandledare.

5.7.7. Eventuella olika sätt att framskrida med studierna

Inom gymnasieutbildningen möjliggörs olika sätt att framskrida med studierna som baserar sig på den studerandes livssituation. Läroanstalten kan när skäl föreligger finna alternativa sätt för den studerande (individuella studieplaner) att framskrida med studierna som avviker från den traditionella undervisningen i klass. Beslut om olika sätt att framskrida med studierna som avviker från den traditionella undervisningen ges av rektor eller annan behörig myndighetsperson. Nedan ges förslag på flexibla modeller som alternativ:

- distansstudier
- studier avlagda vid andra läroanstalter, t.ex. vid utbytesstudier
- interna och externa nätstudier

6. Mål för lärandet och centralt innehåll i undervisningen

6.1. Allmänna mål för undervisningen

Undervisningen och den övriga verksamheten i gymnasiet ska ordnas enligt de allmänna riksomfattande målen för gymnasieutbildningen som fastställs i statsrådets förordning om gymnasieutbildning (810/2018), så att den studerande ska ha möjlighet att utvecklas till en bildad samhällsmedlem, tillägna sig kunskaper och färdigheter som förutsätts i en föränderlig värld och utveckla färdigheter för kontinuerligt lärande. Målen betonar betydelsen av en bred allmänbildning och förståelse för helheter samt uppmuntrar till etiskt ansvarsfull och aktiv medverkan på lokal, europeisk och global nivå.

Gymnasieutbildningen ska stärka den studerandes identitet och hjälpa den studerande att förstå sitt värde som unik individ. Förutsättningarna för att skapa en genusmedveten undervisning är att man har förståelse för olika sexuella läggningar och könsaspekter.

Gymnasieutbildningen ska stärka den studerandes förståelse för hur mänsklig verksamhet påverkar miljön. Undervisningen ska vägleda den studerande att förstå nödvändigheten och de olika dimensionerna av en hållbar livsstil. Undervisningen ska uppmuntra den studerande att ge akt på och hantera etiska frågor, konflikter och spänningar ur flera perspektiv. Undervisningen ska även sporra den studerande att påverka och arbeta för ett mer rättvist och hållbart samhälle och en värld som visar respekt för de mänskliga rättigheterna.

Under gymnasietiden ska den studerande få mångsidiga erfarenheter av att bygga ny kunskap på olika sätt och över läroämnesgränserna. Den studerande ska utveckla sin förmåga att söka och tillämpa information och lösa problem. Den studerande ska få erfarenheter av undersökande lärande och av att bidra till vetenskap och forskning. Undervisningen ska även bidra till att utveckla den studerandes multilitteracitet. Målet är att den studerande ska förstå språket inom olika vetenskapsområden och konstarter samt bli motiverad att utforska, producera och tolka olika texter. Den studerande ska även vänja sig vid att utvärdera och kritiskt granska olika slag av information. Språk ska värdesättas och lyftas fram på ett mångsidigt sätt inom gymnasieutbildningen. Den studerande ska lära sig att kommunicera såväl på de båda inhemska språken som på främmande språk. Undervisningen ska vägleda den studerande att utveckla sin digitala kompetens och fördjupa sin förståelse för informationsteknologi samt att använda digitala verktyg på ett ändamålsenligt, ansvarsfullt och tryggt sätt i både individuellt och kollaborativt arbete.

Genom att sporra den studerande att utveckla sin kommunikations-, samarbets- och uttrycksförmåga kan man inom gymnasieundervisningen skapa gemenskap, delaktighet och välbefinnande. I studierna ska de studerande få erfarenheter av målinriktad verksamhet och kollaborativt lärande i team och projekt. Gymnasieutbildningen ska uppmuntra den studerande att använda uttrycksformer som är karakteristiska för olika konstarter och att delta i konst- och kulturlivet. Fysisk aktivitet och hälsosamma levnadsvanor ska ses som grundläggande förutsättningar för hälsa och välbefinnande.

Under gymnasietiden ska den studerande utveckla och bredda sin förmåga att lära sig att lära. Den studerande ska lära känna sina styrkor och utvecklingsbehov som lärande individ och att lita på sina möjligheter att lära sig. Det är viktigt att den studerande inser betydelsen av att engagera sig för det egna lärandet och på så sätt stärker sin förmåga att självständigt ta ansvar för sitt lärande. Gymnasieutbildningen ska hjälpa den studerande att hitta lämpliga studiestrategier och utveckla sin förmåga att använda dem. Under gymnasietiden ska den studerande utveckla en god förmåga och vilja för att lärandet ska ske kontinuerligt och på nya sätt.

Undervisningen ska ge den studerande kunskaper om och erfarenhet av olika utbildningsmöjligheter, samhälle och arbetsliv. Undervisningen hjälper den studerande att planera sin framtid och fortsatta utbildning samt sin arbetskarriär i hemlandet och utomlands. Utbildningen

ska stärka den studerandes jämlika och likvärdiga möjligheter att utveckla sina kunskaper och att göra val både under studietiden och inför framtiden.

6.2. Mångsidig kompetens

Mångsidig kompetens har en samordnande uppgift inom gymnasieutbildningen. Delområdena som ingår i den mångsidiga kompetensen utgör gemensamma målsättningar för läroämnena i gymnasiet. Bilden nedan åskådliggör den mångsidiga kompetensen i sin helhet.

Mångsidig kompetens i gymnasiet

Mål

- god allmänbildning
- färdigheter att bygga upp en hållbar framtid
- goda färdigheter för fortsatta studier samt arbetslivs- och internationella färdigheter

Lärokurserna i läroämnena som beskrivs i grunderna för gymnasiets läroplan utgör grunden för det kunnande som den studerande utvecklar under gymnasiestudierna. Den allmänbildning som gymnasieutbildningen har i uppdrag att ge bygger på de kunskaper inom ett vetenskapsområde som definieras för läroämnet. Den mångsidiga kompetensen stödjer och fördjupar de här kunskaperna.

Mångsidig kompetens inbegriper en god allmänbildning och att den studerande ska växa upp till en god människa och ha färdigheter att bygga upp en hållbar framtid. Mångsidig kompetens omfattar också kunskaper, värderingar, attityder och vilja som behövs för att bygga upp färdigheter för fortsatta studier, arbetsliv och internationalisering.

Gymnasieutbildningens värdegrund, syn på lärande och verksamhetskultur skapar en grund för att utveckla mångsidig kompetens. Målen som ställs upp för delområdena inom mångsidig kompetens ska främjas inom hela gymnasieutbildningen. Varje läroämne närmar sig mångsidig kompetens utifrån det egna fack- och vetenskapsområdet. Mångsidig kompetens är en central del både av studierna i enskilda ämnen och i studier som överskrider läroämnesgränserna.

Inom studierna som utvecklar mångsidig kompetens fördjupar den studerande sin kompetens genom att utforska olika kulturella och samhällsliga företeelser och deras samband och beroendeförhållanden. Den studerande lär sig tillämpa de kunskaper hen tidigare har förvärvat samt lär sig söka, tolka, utvärdera, dela och producera information i olika former, miljöer och gemenskaper och med hjälp av olika verktyg. Genom att den studerande utvecklar en mångsidig kompetens stöds utvecklingen av förmågan att tänka kritiskt, samarbeta, lösa problem på ett kreativt sätt, lära sig lära samt färdigheterna för kontinuerligt lärande.

I enlighet med bilden ovan finns det sex delområden inom mångsidig kompetens som är gemensamma för alla gymnasier. De bildar en helhet där de kompletterar och är kopplade till varandra. Delområdena inom mångsidig kompetens är:

- kompetens för välbefinnande
- kommunikativ kompetens
- tvärvetenskaplig och kreativ kompetens
- samhällelig kompetens
- etisk kompetens och miljökompetens
- global och kulturell kompetens

Syftet är att den studerande med studier inom samtliga delområden ska

- iakttä och analysera moderna företeelser och verksamhetsmiljöer och lära sig finna element för att skapa en bra framtid
- kunna uttrycka motiverade synpunkter på önskvärda förändringar och uppmuntras att stödja etiskt hållbara lösningar både vad gäller den egna vardagen och samhället
- få möjligheter att utmana sin egen bekvämlighetszon och dela med sig av sitt kunnande samt möjligheter till kollaborativt lärande och att tillsammans komma med idéer och utveckla lösningar.

Den lokala läroplanen ska innehålla mer konkreta och kompletterande beskrivningar av mångsidig kompetens skilt för varje läroämne och varje studieavsnitt. Mångsidig kompetens tas i beaktande i gymnasiet verksamhetskultur. Hur den mångsidiga kompetensen tas i beaktande i gymnasieutbildningen ska även anges i de beskrivningar av högskolestudier, arbetslivsorientering och internationellt kunnande som ska ingå i läroplanen. Innehållet i temastudierna kan väljas utifrån delområdena inom mångsidig kompetens.

Nedan redogörs närmare för målen för delområdena inom mångsidig kompetens. I undervisningen ska man först behandla delområdena och målen ur individens perspektiv och sedan i en bredare kontext.

Kompetens för välbefinnande

Den studerande bygger upp sin identitet genom att identifiera sina styrkor och utvecklingsområden och fördjupa sitt kunnande utifrån den ökande självkännetiden. Gymnasiestudierna utvecklar den studerandes förmåga att klara av osäkerhet samt den studerandes uthållighet och tro på framtiden.

Den studerande förstår betydelsen av hälsa och hälsosamma levnadsvanor samt värnar om sin funktionsförmåga och sitt välbefinnande både ur ett fysiskt, psykiskt och socialt perspektiv.

Den studerande kan tillämpa förfaringssätt som stödjer hens välbefinnande och som ger glädje och hen kan identifiera gemenskaper som stödjer dessa. Tillräcklig fysisk aktivitet och sömn, pauser under dagens lopp och hälsosam kost stödjer lärandet och den studerandes ork och återhämtning. Den studerande utvecklar också levnadsvanor som tar fasta på kultur som är meningsfull på ett individuellt plan samt på ansvarsfull användning av teknologi och en etisk livsstil.

Den studerande är aktiv för att hen själv och andra ska må bra och vara trygga. Gymnasiestudierna utvecklar den studerandes färdigheter att identifiera och förebygga faktorer som har en negativ inverkan på välbefinnandet och tryggheten, såsom utbrändhet, mobbning och trakasserier. Den studerande utvecklar färdigheter för att själv uppsöka eller hänvisa andra till olika tjänster och handledning vid problem- och undantagssituationer.

Under gymnasie studierna får den studerande bekanta sig med samhällliga, kulturella och globala förfaringssätt för att främja gemenskapernas och ekosystemens välbefinnande. De studerande får möjlighet att fungera och lära sig i grupp och finna olika sätt att hantera den osäkerhet som en värld i ständig förändring medför.

Kommunikativ kompetens

Utgångspunkten för god kommunikation är förmågan till empati, vilket ger möjlighet att uppleva meningsfullhet. Den studerande får uppleva att hen är en del av gymnasiegemenskapen och att hen blir hörd sådan som hen är. Den studerande utvecklar sina kommunikationsfärdigheter genom att identifiera, behandla och reglera sina känslor. Den studerande lär sig också att lyssna till och respektera samt förutse andras känslor och synpunkter och hur de tar sig uttryck. Hen lär sig att använda sina egna känslor som en resurs i kommunikationen med andra.

De studerande lär sig kommunicera tillsammans och genom samarbete samt i olika slags miljöer. Samtidigt utvecklas den studerandes språkliga medvetenhet och multilitteracitet. Hen förstår den språkliga medvetenhetens och multilitteracitetens betydelse för att producera och tolka information och finna lösningar. Kommunikativ kompetens stödjer den studerande att ställa upp mål för sina studier och andra aktiviteter.

Gymnasiestudierna ger den studerande färdigheter för konstruktiv kommunikation. Hen fördjupar sina färdigheter att behandla motsättningar och konflikter på ett konstruktivt och medlande sätt. Den studerande får erfarenhet av att förmedla budskap och betydelser även i kommunikationssituationer som överskrider språkliga och kulturella gränser.

I utvecklingen av kommunikationsfärdigheterna ingår att reflektera över yttrandefrihetens betydelse och hur den används på ett ansvarsfullt sätt samt hur uppfattningen om och förmedlingen av kunskap kan se olika ut ur olika perspektiv. Den studerande skapar sig en uppfattning om vilken betydelse konstruktiv kommunikation och förståelse mellan olika kulturer har för en hållbar framtid, demokrati och fred.

Tvärvetenskaplig och kreativ kompetens

Tvärvetenskaplig kompetens stödjer en etisk, estetisk och ekologisk värdegrund som utgångspunkt för den studerandes sätt att tänka, för hens synpunkter och sätt att agera. Den studerande bekantar sig med olika sätt att skaffa och framställa information och övar att tillämpa dem. Samtidigt stärks den studerandes förmåga att bedöma informationens tillförlitlighet. Den studerande vänjer sig vid att bedöma behovet av olika slag av information och dess betydelse för livskompetensen och studierna, för planeringen av fortsatta studier och arbetsliv samt för olika gemenskaper. Det här tar sig konkret i uttryck genom att den studerande får bekanta sig med hur man bygger upp information och använder sig av sitt kunnande i samband med högskolestudier och lärande i arbetet. Samtidigt stärks den studerandes färdigheter att lära sig lära samt hens färdigheter för fortsatta studier och andra livsskeden.

Den studerandes multilitteracitet vidareutvecklas på ett målinriktat sätt. Multilitteracitet grundar sig på det vidgade textbegreppet. Gymnasiestudierna stärker den studerandes nyfikenhet och förmåga att välja, tolka och producera olika slag av texter som utgår från en varierande svårighetsgrad samt olika perspektiv och kontexter. Den studerande reflekterar över hur teknologin och digitaliseringen stödjer individernas och gruppernas förmågor och färdigheter. Den studerande utforskar olika möjligheter att lösa komplicerade problem.

Den studerande reflekterar över lösningar som är hållbara med tanke på framtiden och funderar över deras samband med miljö, ekonomi, teknologi och politik. Den studerande lär sig att skapa och bedöma olika alternativa framtidsscenarier ur individens, gemenskapernas och ekosystemens perspektiv.

Samhällelig kompetens

Utgångspunkten för samhällelig kompetens är att den studerande får mångsidiga erfarenheter av att delta, påverka och arbeta och har förmåga att reflektera över dem. Studierna fördjupar den studerandes förståelse för sin egen roll, sitt ansvar och sina möjligheter att stödja en mångsidig demokrati i det omgivande samhället och i samarbete med andra.

Den samhällseliga kompetensen stödjer den studerandes färdigheter för fortsatta studier, arbetsliv och medborgaraktiviteter. Den samhällseliga kompetensen bidrar till att den studerande kan tillägna sig en företagsam och reformvänlig attityd inom olika livsområden. Den studerande övar på att planera sin framtid med ett öppet sinne och vågar ta motiverade risker samt lär sig hantera osäkerhet, frustration och misslyckanden.

Den studerande lär sig förstå och värdesätta principerna och strukturerna inom ett samhälle som grundar sig på demokrati, rättvisa, jämlikhet och likabehandling. Den studerande förstår hur det gemensamma sociala kapitalet blir till och hur det kan utökas. Den studerande tillägnar sig färdigheter att vara en aktiv och engagerad medborgare. Hen inspireras till att aktivt ta ställning till samhällsfrågor och att ta initiativ samt genom samarbete föra ärenden vidare både på lokal och internationell nivå. I studierna lyfter man fram vilken betydelse den studerandes arbete och insatser har för att bygga upp en god framtid.

Etisk kompetens och miljökompetens

Den studerande värderar och planerar sina egna handlingar ur ett etiskt och ansvarsfullt perspektiv. Hen känner till grundläggande fakta om de ekologiska, ekonomiska, sociala och kulturella dimensionerna av en hållbar livsstil och hur de är beroende av varandra. Den studerande förstår varför den mänskliga verksamheten måste anpassas till naturens bärkraft samt till de begränsade naturresurserna och en hållbar användning av dem. Erfarenheter av att ta hand om andra och naturen stärker tron på att goda gärningar i vardagen har betydelse.

Den studerande bekantar sig med forskningsrön och förfaringssätt som har anknytning till att motverka klimatförändringen och trygga naturens mångfald. Hen får möjlighet att iakttä, planera, utforska och bedöma olika former av verksamhet med vilka de här företeelserna kan utvecklas i en hållbar riktning. Den studerande reflekterar över sina iakttagelser och strävar efter att identifiera strukturer som ger möjlighet för eller hindrar olika gemenskaper att leva på ett hållbart sätt.

Den studerande känner till grundläggande fakta om globaliseringen och hur den inverkar på möjligheterna för människor med olika livsvillkor att upprätthålla en hållbar livsstil. Hen känner till målen för FN:s åtgärdsprogram för hållbar utveckling Agenda 2030 och bedömer hur de framskrider. Den studerande reflekterar över och stärker sina egna insatser och det samarbete som behövs för en hållbar framtid.

Global och kulturell kompetens

Den studerande fördjupar sina kunskaper om och sin förståelse för sin egen identitet och gymnasiegemenskapens och samhällets mångfald, där olika identiteter, språk, religioner och livsåskådningar lever sida vid sida och i växelverkan med varandra. Den studerande stärker sitt internationella kunnande och sin multilitteracitet med hjälp av kulturellt och språkligt mångskiftande nätverk, medier och källmaterial. Hen får erfarenheter av att studera, samarbeta och agera på ett etiskt sätt genom att utnyttja olika internationella verksamhetsformer och teknologiska miljöer.

Den studerande lär sig identifiera och reflektera över kulturarv, värderingar, olika verksamhetsmiljöer och andra aspekter som kulturella identiteter och levnadssätt bygger på i den egna vardagen, i det finländska samhället, i Europa och på en global nivå. Samtidigt vänjer hen sig vid att värdesätta människors och gemenskapers rätt till olika kulturella identiteter och att agera för en kulturell mångfald.

Den studerande får olika möjligheter att utforska, öva och utveckla sina färdigheter att fungera som en världsmedborgare och agera på ett etiskt sätt i linje med FN:s åtgärdsprogram för hållbar utveckling Agenda 2030. Samtidigt lär hen sig skilja på internationalisering och globalisering som fenomen. Den studerande stärker sina kunskaper om mänskliga rättigheter för att främja en jämlik, rättvis och etiskt hållbar livsstil. Hen lär sig känna igen och utnyttja kreativt, multilateralt samarbete till förmån för en bra framtid.

7. Elevhälso-/studerandevårdsplan

ELEVHÄLSOPLAN FÖR KRISTINESTADS HÖGSTADIESKOLA OCH KRISTINESTADS GYMNASIUM

INNEHÅLL

1. Innehållet i elevhälsoplanen	
2. Elev- och studerandevårdsgruppens uppgift, organisation och dokumentation...	
3. Gemensam elev- och studerandehälsa.....	
4. Individuellt inriktad elev- och studerandehälsa.....	
5. Elevens/studerandens tillgång till elev- och studerandehälsotjänster.....	
6. Den sektorövergripande expertgruppen.....	
7. Genomförande och uppföljning av elevhälsoplanen	
8. Elevhälsoregistret och sekretess.....	
9. Uppföljning och utvärdering.....	

1. Innehållet i elevhälsoplanen

Utbildningsanordnaren svarar för att det för varje läroanstalt utarbetas en *elevhälsoplan* för hur elev- och studerandehälsöverksamheten ska genomföras, utvärderas och utvecklas. Planen ska utarbetas i samverkan med läroanstaltens personal, elev-/studerandehälsovården, kuratorstjänsterna, de studerande och deras vårdnadshavare. Elevhälsoplanen kan också vara gemensam för två eller flera läroanstalter.

Elevhälsoplanen beskriver:

- Hur verksamheten organiseras
- Hur olika elev-/studerandehälsotjänster ordnas och görs tillgängliga för elever
- Hur den sektorövergripande expertgruppens individuellt inriktade stöd ordnas och görs tillgängligt för eleven/studeranden
- Samarbetet inom elev-/studerandehälsan
- Läroanstaltens verksamhetsformer och praxis för elev-/studerandehälsöarbete
- Åtgärder för att genomföra och följa upp elevhälsoplanen (t.ex. årsklocka)
- Hur de studerande ska skyddas mot våld, mobbning och trakasserier (skild plan)
- Vilka åtgärder vidtas i plötsliga kriser samt i hotande och farliga situationer (skild plan)
- Hur förebygger man och vilka åtgärder vidtas vid användning av tobaksprodukter, alkohol och andra berusningsmedel (skild plan)

2. Elev-/studerandevårdsgruppens uppgift, organisation och dokumentation

Med elevhälsa avses främjande och upprätthållande av de studerandes studieframgång, goda psykiska och fysiska hälsa och sociala välbefinnande och understödjande verksamheter inom läroanstalten. Med elevhälsa avses såväl elevvård enligt lagen om grundläggande utbildning som studerandevård enligt gymnasielagen och lagen om yrkesutbildning.

Elevhälsan ska främst vara förebyggande gemensam elevhälsa som stöder hela läroanstalten. Eleverna/de studerande ska dessutom ha rätt till individuellt inriktad elevhälsa.

Den gemensamma elevhälsan utvärderar genomförandet av elevhälsan med hjälp av bl.a. elev-/studerandeenkäter, diskussioner med personalen och resultaten från den nationella skolhälsoenkäten. Behovet av individuellt inriktad elevhälsa utvärderas kontinuerligt bl.a. utgående från studieframgång, behovet av särskilt stöd och eventuell annan oro. Gruppernas handledare följer upp elevernas/studerandenas frånvaro och hur studierna framskrider och har en central roll i detta arbete.

Elevvårdsgruppen vid Kristinestads högstadieskola och studerandevårdsgruppen vid Kristinestads gymnasium:

Uppgift:

Förverkligar elevhälsan i första hand som en förebyggande gemensam elevhälsa. Ansvarar för planeringen, utvecklandet, genomförandet, bedömningen och utvärderingen av den gemensamma elevhälsan

Organisation:

Består av representanter för läroanstalten, elev-/studerandehälsotjänsterna, elever och studeranden samt vårdnadshavare. Dessa utses i början av läsåret eller då medlem avgår.

Gruppen ska samlas tillräckligt ofta (enligt den kommunala läroplanen en gång per månad).

Dokumentation:

Såväl elev- och studerandevårdsgruppens som expertgruppens möten dokumenteras i protokoll eller mötespromemorior som förvaras inlåsta i studiehandledarens rum.

3. Gemensam elevhälsa

Med gemensam elevhälsa avses en verksamhetskultur och åtgärder som innebär att man inom hela läroanstalten främjar de elevernas/studerandes inläring, välbefinnande, hälsa, sociala ansvarstagande, växelverkan och delaktighet samt en sund, trygg och tillgänglig studiemiljö. Den gemensamma elevhälsans insatser genomförs av alla aktörer inom elevhälsan.

Alla som arbetar med elever/studerande vid läroanstalten samt de myndigheter och anställda som ansvarar för elevhälsotjänsterna ska i sina uppgifter främja elevernas/de studerandes välbefinnande och välbefinnandet inom läroanstalten samt samarbetet mellan hemmen och läroanstalten. Läroanstaltens personal bär det primära ansvaret för välbefinnandet inom läroanstalten. Vid Kristinestads högstadieskola och Kristinestads gymnasium arbetar elevvårdsgruppen med den gemensamma elev-/studerandehälsan enligt följande principer:

Utgångspunkten för elevhälsan är förebyggande elevhälsa som

- Främjar och upprätthåller elevernas/de studerandes lärande, välbefinnande, hälsa, sociala ansvarstagande, växelverkan och delaktighet.
- Stärker delaktigheten via elevkårsverksamheten.
- Stöder grupphandledarna och ämneslärarna i att förebygga och ingripa i frånvaro
- Utveckla och främja en sund studiemiljö och en trygg och tillgänglig lärmiljö samt välbefinnande i gemenskapen

- Samarbeta med ungdomsväsendet, barnskyddet och polisen.
- Ska synas i all verksamhet och som en del av skolans verksamhetskultur
- Gälla frågor på allmän och generell nivå: grupper, klasser och gemenskapen gällande atmosfär, arbetsro, mobbning, välbefinnande, hälsa, hälsovanor och delaktighet
- Stöda det samverkande samarbetet mellan hem och skola, informera vårdnadshavarna och elevhälsosystemet och tjänster i Wilma sam i skolans läsårsplan.
- Utnyttja skolhälsoenkäter i planeringen av elevhälsosystemerna: Hälsa i skolan, Främjandet av hälsa och välfärd, KiVa-situationskartläggning, granskning av sund och trygg studiemiljö. Uppgifter som samlas in av elever och vårdnadshavare erbjuder ett värdefullt perspektiv på välbefinnandet hos elever/studerande och i gemenskapen.

4. Individuellt inriktad elevhälsa

Med individuellt inriktad elevhälsa avses att en enskild elev/studerande tillhandahålls:

- Kurators-, psykolog- och skol- och elev-/studerandevårdstjänster för enskild elev/studerande.
- Sektorövergripande individuellt inriktade insatser från elev-/studerandehälsan som genomförs som stöd för eleven/studerande, och beroende på situation, för vårdnadshavare och andra närstående i den sektorövergripande expertgruppen.

Genomförs tillsammans med eleven/studerande samt beroende på situation också med vårdnadshavare eller andra närstående.

Psykolog- och kuratorstjänster:

Med psykolog- och kuratorstjänster avses att elevhälsans psykolog och kurator ger stöd och handledning för studierna och skolgången, vilket

- a) främjar välbefinnandet i skol- och studiegemenskapen samt samarbetet med elevernas/de studerandes familjer och andra närstående,
- b) stöder elevernas/de studerandes inläring och välbefinnande och deras sociala och psykiska färdigheter.

Skol- och studerandehälsovård:

Med skolhälsovård avses skolhälsovård enligt 16 § i hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010) och med studerandehälsovård avses studerandehälsovård enligt 17 § i den lagen. Skol- och studerandehälsovård tillhandahålls av hälsovårdare och läkare.

Syftet med skol- och studerandehälsovårdstjänsterna enligt hälso- och sjukvårdslagen är att:

- 1) främja och följa välbefinnandet i läroanstalten samt en sund och trygg studiemiljö,
- 2) främja och följa elevernas/de studerandes sunda uppväxt och utveckling, välbefinnande och studieförmåga,
- 3) identifiera elevernas/de studerandes behov av tidigt stöd och anordna det stöd som behövs samt hänvisa till vård och undersökningar.

Inom skolhälsovården ska man dessutom stödja föräldrarnas och vårdnadshavarnas välbefinnande och fostringsarbete. I studerandehälsovården ingår hälso- och sjukvård för studerande, som ska organiseras som en sammanhängande helhet.

5. Elevens/studerandens tillgång till elevhälsotjänster

Kurators- och psykologtjänster

- Senast den sjunde arbetsdagen vid läroanstalten efter att ha begärt det.
- I brådskande fall, möjlighet till samtal samma eller nästa arbetsdag.
- Läroanstalten eller en anställd inom elevhälsan är skyldig att kontakta elevhälsans kurator eller psykolog om det upptäcks ett behov av dessa tjänster bland eleverna/de studerande.
- De studerande/eleverna utnyttjar alltid tjänsterna på frivillig basis.

Skol- och studerandehälsovårdstjänster

- Eleven/studeranden ska ha möjlighet till periodiska och ändamålsenliga hälsoundersökningar hos en hälsovårdare eller läkare.
- De dagar då hälsovårdaren är på plats ska eleverna/studerandena ha möjlighet att besöka mottagningen vid vissa angivna tidpunkter utan tidsbeställning.

6. Den sektorövergripande expertgruppen

Ärenden som gäller utredning av stödbehovet och hur elevhälsotjänster ska ordnas för en enskild studerande eller en viss grupp av studerande behandlas av en sektorsövergripande expertgrupp som tillsätts från fall till fall. Experter får utnämnas till medlemmar i gruppen bara med samtycke av eleven/den studerande eller, om han eller hon inte har förutsättningar att bedöma betydelsen av sitt samtycke, med samtycke av vårdnadshavaren. Expertgruppen utser inom sig en ansvarsperson. En medlem i en expertgrupp får inte använda de sekretessbelagda uppgifter som han eller hon får tillgång till som medlem i gruppen för något annat ändamål än elevhälsa. Grundprinciper för den sektorövergripande expertgruppens arbete:

- Samlas från fall till fall som stöd för eleven/studeranden när det behövs experter från olika sektorer. Medlemmar kan också bytas ut i takt med att ärendet framskrider.
- I ett tidigt skede ta hand om elevens/studerandens oroväckande situation.
- Gruppen samlas av den aktör inom elevhälsan som observerar ett behov.
- Utomstående aktörer kan kallas in, men dessa blir inte medlemmar i gruppen.
- Inom expertgruppen väljs en ansvarsperson som ansvarar för att processen framskrider samt för att anteckningar från de gemensamma mötena förs in i registret.
- Stödja elevens/studerandens inlärningsförutsättningar, dock inte när det är fråga om problem med arbetsro, bedömning av disciplinära åtgärder, konsultationsuppdrag med anknytning till beslut om särskilt stöd.
- Önskvärt att klassföreståndaren ingår, såvida eleven/studeranden samtycker.
- Rektor bör inte ingå p.g.a. dubbla roller (rektor är den som vid behov i ett senare skede fattar administrativa beslut i frågan).

- Utgångspunkten är eleven/studeranden, samt beroende på situation även vårdnadshavaren eller annan laglig företrädare, deltar i expertgruppens möten.
- Det krävs alltid samtycke av eleven/studeranden, eller om elevens/studerandens ålder eller utvecklingsnivå så kräver, av vårdnadshavaren eller annan laglig företrädare, för att gruppen ska kunna samlas.
- Räcker med ena vårdnadshavarens samtycke, men båda ombeds ändå delta såvida inte eleven/studeranden förbjudit detta.
- Bra att be om skriftligt samtycke vid första mötet trots att muntlig överenskommelse om att inleda arbetet och gruppens sammansättning räcker.
- Eleven/studeranden bör känna till expertgruppens verksamhetsprinciper (bl.a. delge sekretessbelagda uppgifter sinsemellan) och medlemmar innan hen ger sitt samtycke.

7. Genomförande och uppföljning av elevhälsoplanen

Studerandevården vid Kristinestads gymnasium genomförs och följs upp enligt bifogad årsklocka.

8. Elevhälsans register och sekretess

Utbildningsanordnaren ska i egenskap av registeransvarig föra ett register över sektorsövergripande individuellt inriktade insatser från elevhälsan (*elevhälsoregister*). I registret införs de elevhälsojournaler som förs inom den sektorsövergripande individuellt inriktade elevhälsan vid läroanstalten och de övriga handlingar för enskilda studerande som upprättats eller fåtts i samband med uppgifter i anslutning till denna verksamhet.

Elevhälsoregistret

- Upprätthålls av utbildningsanordnaren.
- I registret ingår sektorövergripande expertgruppens elevhälsojournal
- Registeransvarige ansvarar för registrets datasekretess och dataskydd och utser en ansvarsperson för registret.
- Den ansvarsperson som utsetts för registret fastställer från fall till åtkomsträttigheterna till registret.
- Alla i en specifik expertgrupp ska ha åtkomsträtt till den elevhälsojournal som upprätthålls av samma registeransvarige och som berör samma elev.
- Uppgifter kan endast lämnas ut till en utomstående om det finns en bestämmelse i lag som berättigar att uppgifterna lämnas ut, eller att man har fått ett specifikt skriftligt samtycke av den berörda personen.
- De uppgifter som införts i det elevhälsoregister som gäller en enskild studerande eller någon annan enskild person är sekretessbelagda enligt 24 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet.

9. Uppföljning och utvärdering

Utbildningsanordnaren ska utvärdera genomförandet av elevhälsan tillsammans med undervisningsväsendet och social- och hälsovårdsväsendet i kommunen. De viktigaste resultaten av utvärderingen ska offentliggöras.

Utbildningsanordnaren ska trots sekretessbestämmelserna på begäran lämna utbildningsförvaltningsmyndigheten och Institutet för hälsa och välfärd de uppgifter som behövs för den riksomfattande utvärderingen, utvecklingen, statistikföringen och uppföljningen av elevhälsan.

Inom den skolvisa elevvårdsgruppen ska verksamheten utvärderas regelbundet och vid utvärderingen bör vårdnadshavare och elever/studerande beredas möjlighet att delta. Utvärderingen kan ske basis av enkäter eller undersökningar gjorda av skolan eller annan behörig organisation. Inom den skolvisa elevvårdsgruppen bör den så kallade årsklockan, som beskriver verksamhetsåret, utvärderas och uppdateras.

8. Krisplan

KRISPLAN FÖR KRISTINESTADS SKOLOR, FÖRSKOLOR OCH SMÅBARNSPEDAGOGIK

Innehåll

1. Inledning och målsättning.....	s. 2
2. Vad är kris?	s. 2
3. Krisgrupp och arbetsfördelning	s. 2
4. Barnen, eleverna och studerandena	s. 3
4.1. Allvarlig sjukdom hos barn/elev.....	s. 3
4.2. Allvarlig olycka/händelse under barnets/elevens dag	s. 3
4.3. Barn/elev avlider (under dagen eller på fritiden).....	s. 5
4.4. Allvarlig olycka/dödsfall under barns/elevs fritid	s. 8
4.5. Vid akut sjukdom/allvarlig olycka/dödsfall av elevs anhörig.....	s. 8
4.6. Barn/elev försvinner under dagen.....	s. 10
5. Personalen	s. 10
5.1. Allvarlig olycka/dödsfall under personalens arbetstid	s. 10
5.2. Allvarlig olycka/dödsfall under personalens ledighet	s. 12
5.3. Vid akut sjukdom/allvarlig olycka/dödsfall av personalens anhörig.....	s.12
5.4. Beredskap och verksamhetsprinciper för smittsamma sjukdomar.....	s. 12
5.5. Principerna för hur man ska agera i en hotande och farlig situation.....	s. 12
6. Allmänt om omhändertagande av människor i kris	s.13
7. Råd vid dödsfall	s. 13
8. Checklista	s. 14

Bilagor

1. Modell för brev till hemmen	s. 15
Modell om någon elev berörts av en tragisk händelse	s. 15
2. Samtal med klassen	s. 16
3. Samtalsstöd i grupp	s. 17
4. Innehållet i minneslådan	s. 18
5. Kontaktuppgifter, viktiga telefonnummer	s. 19
6. Beredskap och verksamhetsprinciper för smittsamma sjukdomar.....	s. 19

1. Inledning och målsättning

Denna krisplan beskriver hur vi som arbetar i Kristinestads skolor, förskolor och småbarnspedagogik ska hantera krissituationer som kan uppstå och planen är tänkt att fungera som en handledning för personalen om en olycka eller dödsfall skulle inträffa. Målsättningen med denna krisplan är således att ha beredskap för händelser som utlöser kris. Alla i enheten måste känna till krisplanen, vad den innehåller och var den finns.

Krisplanen minskar risken att man förbiser något viktigt. Det är av stor vikt att inte fatta något beslut ensam vid en kris, utan alltid se till att ha någon eller några att diskutera med samt involvera förmannen i ett tidigt skede. I denna krisplan redogörs rollfördelningen vid en krissituation.

2. Vad är kris?

Då något allvarligt händer kan det förorsaka en kris.

Kris kan bero på en plötslig förändring i våra liv, en avgörande eller ödesdiger händelse. Vi hamnar då i en situation där våra tidigare erfarenheter och vår förmåga till problemlösning kommer till korta eller inte fungerar för att vi ska klara av situationen. Tänkbara händelser kan vara att ett barn/en elev avlider eller skadas allvarligt under skoldagen/tiden i dagvård eller under fritiden. Om en nära anhörig eller någon i personalen avlider eller råkar ut för en allvarlig olycka, kan det också förorsaka en kris. Andra allvarliga händelser kan vara någon typ av storolycka, brand eller naturkatastrof. Vilka åtgärder som sätts in beror på krisens art.

3. Krisgrupp och arbetsfördelning

Skolans/enhetens krisgrupp består av rektor/föreståndare, vicerektor, kurator eller hälsovårdare samt eventuella andra personer som kan ha en central roll i händelse av kris. Dessa avgör vilka som ska informeras, hur informationen ska ske och vilken information som ska lämnas ut. Gruppen sammankallas en-två ggr per år för att uppdatera planen samt för att delge viktig information till varandra. Föreståndare/rektor sammankallar gruppen.

Vid kriser som också berör människor utanför den egna enheten tas kontakt med stadens allmänna krisgrupp (se bilaga med kontaktuppgifter).

I den akuta fasen av en kris är det alltid den personal/lärare som är på plats som ansvarar för att nödvändiga åtgärder vidtas (ger första hjälp, kallar på ambulans, meddelar rektor/föreståndare).

4. Barnen och eleverna

4.1. Allvarlig sjukdom hos barn/elev

När enheten får information om att ett barn/elev insjuknat allvarligt tar ansvarig personal kontakt med familjen för att visa sitt stöd samt för att komma överens om hur information ges till annan personal och till kompisar.

Personalen har ansvaret för att barngruppen/klassen, på bästa sätt, får en möjlighet att anpassa sig känslomässigt i takt med det drabbade barnets/elevens sjukdomsutveckling.

Krisgruppen utser en person för att sköta kontakt med vårdnadshavarna.

· I samråd med den insjuknades vårdnadshavare ges information till övrig personal och till den egna gruppen för den insjuknade.

- I vilken omfattning andra klasser och föräldrar samt personal ska informeras avgör vårdnadshavarna.
- Det är viktigt att hålla kontakten med den insjuknade och eventuella besök görs enligt överenskommelse med vårdnadshavarna.
- Skolelever har rätt till undervisning även vid sjukdom. Rektor eller lärare avgör formen av undervisning i samråd med vårdnadshavarna. Barn inom småbarnspedagogik deltar i verksamheten om vårdnadshavarna anser att de orkar och kan.

Om eleven avlider – se "Råd vid dödsfall", s.10

4.2. Allvarlig olycka/händelse under barnets/elevens dag

Akuta åtgärder på olycksplatsen:

- Ge första hjälpen.
- Tillkalla ambulans/polis/brandkår – ring 112.
- Krisgruppen (se bilaga) utser en person för att sköta kontakt med elevens förälder/vårdnadshavare.
- Kontakta elevens vårdnadshavare/förälder, eller annan nära anhörig.
- Håll obehöriga borta från olycksplatsen.
- Trösta och lugna.
- Se till att någon vuxen som känner eleven och vet vad som hänt följer med till sjukhuset.
- Ta särskilt hand om de som kan känna skuld till händelsen.
- Vid dödsfall underrättas anhöriga av polis.

Information till rektor/föreståndare

Ansvarig rektor/föreståndare meddelas omedelbart.

Information till anhöriga

Rektor/föreståndare utser en person som informerar vårdnadshavare om olyckan samt förser dem med de upplysningar de behöver:

- Informera lugnt och sakligt om vad som hänt
- Plats, där eleven befinner sig.
- Namn på läkare eller kontaktperson.
- Telefonnummer, t.ex. Sjukhuset.
- Kom överens med föräldrarna om ev. information till syskon. Ta reda på om någon bekant, annan anhörig kan ta hand om syskonen.

Information till andra vårdnadshavare

- Relevant information ges föräldrar till de barn som berörs av krisen
- Vid frågor hänvisas man till den som har ansvar för informationen
- Ett föräldramöte ordnas vid behov inom några dagar

Information till massmedia

- Kontakten till massmedia sköts alltid av enhetsansvariga (föreståndare/rektor) och **alltid i samförstånd** med Utbildningsdirektören eller Chefen för småbarnspedagogik.
- Be alltid att få läsa text innan den publiceras
- Var noga med att skydda barn/elever så att massmedia inte får tillfälle att kontakta dem.
- Massmedia skall alltid ha vårdnadshavares och föreståndare/rektors tillstånd för att intervjua barn.
- Ingen information sätts ut på sociala medier

Krisgrupp

- Rektor sammankallar krisgruppen.
- Lärare och krisgruppen ansvarar för **dokumentation** av och omsorg om elever som varit inblandade/vittne till olyckan.
- Information till övrig personal sker så fort möjligt av rektor eller medlem i krisgruppen
- Samtalsstöd i grupp, (se bilaga 3) ej samma dag.

Barngruppen/Klasserna

Föreståndare/Rektor, lärare eller annan därtill utsedd person samlar respektive grupp och informerar om vad som hänt, (se bilaga 2).

- Var saklig. Säg hellre att du inte vet om du är osäker på en uppgift.
- Håll berörd grupp/klass samlad under resten av skoldagen. Sänd INTE hem barn i förtid, innan du **vet** att vårdnadshavarna tagit del av information om händelsen.
- Krisgruppen ordnar så att elever som vill har möjlighet att stanna på enheten för att prata. Om möjligt, ordna något mellanmål.
- Rektor/klasslärare kontaktar vårdnadshavare i berörd klass så eleverna ges möjlighet att mötas upp av någon vuxen hemma.
- Föreståndare/rektor ansvarar för att övriga barns föräldrar får den information de behöver via Wilma eller annan kanal.

Övrigt

Rektor samlar personalgruppen för information och diskussion om ytterligare åtgärder.

Föreståndare/Rektor ansvarar för information till Chefen för småbarnspedagogik eller Bildningsdirektör för ev. mediakontakt och ev. andra behov av kontakt utåt.

Krisgruppen samt kontaktpersonerna samlas vid dagens slut.

Uppföljning

- Morgonen efter samlar föreståndare/rektor personalen för uppföljning och information.
- Läraren följer upp barns/elevs frånvaro noga de närmaste dagarna efter olyckan.
- Läraren diskuterar åter igenom olyckan med barngruppen/klassen, (se bilaga 3). Barnen/eleverna bör få tydlig information om vad som hänt. Bjud in polis eller annan person vid behov.
- Vid skador som leder till längre sjukhusvistelse eller en längre tids frånvaro från daghem/ skola håller läraren eller annan utsedd person kontakt med hemmet och sjukhuset (se avsnitt när elev blir allvarligt sjuk).

Vid dödsfall, Se "Råd vid dödsfall", s. 10.

4.3 Barn/elev avlider (under dagen eller på fritiden)

Barn och ungdomar reagerar, precis som vuxna, olika på budskapet om att någon dött. Det är viktigt att det finns vuxna tillhands så att barnen/eleverna har möjlighet få tröst och att tala om det som hänt.

Akuta åtgärder

- Larma räddningstjänst (112) om dödsfallet sker på enheten
- Skydda barn/elever från eventuell fara (om dödsfallet sker på enheten)
- Informera föreståndare/rektor som i sin tur informerar övrig personal
- Kontrollera om barnet/eleven har syskon på enheten eller annan enhet och informera kontaktperson där.

Kontakt till anhöriga

- Om dödsfallet sker på enheten informeras vårdnadshavare av polis, kan även göras tillsammans med enhetens personal.
- Om dödsfallet skett utanför verksamheten avgör förmannen vem som fungerar som kontaktperson till familjen.
- All information som ges till personal och barn ska ske med respekt för de anhörigas önskemål

Information till barngruppen/klassen

- Informationen ges i samråd med den drabbade familjen
- Lärare informerar barn och elever på ett ändamålsenligt sätt om vad som hänt
- Informationen ges tillsammans med någon annan vuxen tex. Kurator, hälsovårdare, barn-och ungdomsarbetare eller någon som barnen känner väl
- Tala öppet och konkret på ett sätt som barnen/eleverna förstår
- Låt barnen/eleverna tala om sina tankar och känslor
- Elever kan erbjudas möjlighet att stanna kvar i skolan efter skoldagen för att samtala med någon lärare eller person i krisgruppen
- Önskvärt är att någon förälder är hemma då eleven kommer hem
- **Dödsbudskap om kamrats död bör inte ges som avslutning på dagen**

Information till övriga vårdnadshavare

- **Föreståndare/rektor ansvarar för att samtliga vårdnadshavare i den drabbade gruppen underrättas**
- **Förslag på brev finns i bilaga 1**
- Föräldrar till barn i dagvård informeras också vid avhämtning
- Håll vid behov ett föräldramöte de närmsta dagarna

Flaggning

- När alla har informerats om händelsen hissas flaggan på halvstång av vaktmästaren

- Tänd ett ljus på den avlidnes pulpet eller annan lämplig plats
- Flaggnings på halvstång kan också ske på begravningsdagen

Minnesstund

- Ordnas någon eller några dagar efter dödsfallet i samråd med de anhöriga
- Fråga de anhöriga hur de önskar att minnesstunden utformas
- Både barn/elever och personal kan delta
- Församlingen närvarar vid behov
- Minnesstunden ordnas på en nivå som är lämplig för barnen/eleverna
- Kan innehålla sång, läsning, musik eller enligt andra önskemål
- Använd minneslådan (se bilaga)

Begravning

- Enhetens kontaktperson till de anhöriga frågar om de önskar låta barnets/elevens kamrater delta i begravningen
- Föreståndare/rektorer informerar eleverna eller vårdnadshavarna om deltagande i begravningen
- Om barnen/eleverna deltar i begravningen bör man noggrant innan diskutera vad som kommer att hända
- Föreståndare/rektorer ansvarar för blomuppvaktning

Uppföljning

- Läraren följer upp barnens/elevernas mående genom iakttagelser och samtal
- Elevvårdsgruppen håller uppföljningsmöte
- Uppföljningssamtal kan hållas med hela gruppen/klassen eller med enskilda barn/elever. Hålls av kurator eller annan utsedd person.

Dödsfall eller större krishändelse under lov

- Om ett barn/elev avlider under semesteruppehåll ska den personal som fått kännedom om fallet informera föreståndare/rektorer.
- Utsedd person kontaktar hemmet för att få relevant information.
- Klassen kan sammankallas innan skolstart för att få information och samtalsstöd det angående det som inträffat
- All personal på enheten bör informeras om det inträffade

4.4. Allvarlig olycka/händelse under barns/elevs fritid

Den som fått information om olyckan/händelsen av föräldrarna kontaktar föreståndare/rektorer.

Föreståndare/Rektor

- Samlar krisgruppen och hela personalen
- En kontaktperson ur Krisgruppen utses för att sköta kontakt med barnets/elevens vårdnadshavare.

- Informerar den berörda gruppen/klassen och föräldrar, muntligt och skriftligt. (I vilken omfattning avgör den drabbade elevens förälder/vårdnadshavare).
- Informerar därefter elever och föräldrar i andra klasser. (I vilken omfattning avgör den drabbade elevens förälder/vårdnadshavare).
- Ansvarar för att informera chefen för småbarnspedagogik/bildningsdirektör

Vid dödsfall

Se "Råd vid dödsfall".

4.5. Vid akut sjukdom/allvarlig olycka/dödsfall av elevs anhörig

Den personal som fått information om olyckan/dödsfallet kontaktar rektor.

Föreståndare/Rektor

- Samlar krisgruppen och hela skolans personal
- En kontaktperson ur Krisgruppen utses för att sköta kontakt med elevens förälder/vårdnadshavare.
- Med föräldrarnas medgivande kan vi informera övrig personal och eventuellt andra föräldrar.
- Vid allvarlig olycka eller dödsfall informeras den drabbade eleven i första hand av förälder eller nära anhörig. Om detta inte är möjligt, kontakta rektor och ev. krisgruppen.
- Samråd med den drabbade familjen om hur informationen till övriga kamrater ska genomföras.

Personalen

- Var inte rädd att ringa hemmet för att få information om det som hänt. Kom överens om vem som sköter kontakten
- Genom att ha en så tidig kontakt som möjligt med hemmet underlättas barnets/elevens återgång till daghem/skola.
- Genom att personalen tar initiativ till kontakt visar man att man bryr sig om det som hänt och vill hjälpa på bästa möjliga sätt.
- Ta dig tid att visa barnet/eleven uppmärksamhet kring det som händer. Prata med föräldrarna om hur barnet/eleven mår.
- Det är betydelsefullt för barnet/eleven att känna att personalen vet och förstår.
- Elev som mist nära anhörig mår oftast bäst av att börja daghem/skola så fort som möjligt.
- Sorgearbete hos människor tar tid.
- Det är viktigt att vara öppen i kontakten med eleven kring det som hänt.
- Ta några minuter då och då för att fråga och lyssna. Visa att du inte har glömt.
- Det är en fördel om kamraterna får reda på vad eleven vill att de ska säga eller göra när han/hon kommer tillbaka.

Information till barnets/elevens kamrater

- Läraren informerar barngruppen/klassen i samråd med den drabbade familjen
- En del barn/elever vill själva vara närvarande då informationen delges. Andra föredrar att inte delta. Båda sätten ska respekteras.

- Om den drabbade inte vill att kamraterna ska få veta något om händelsen ska detta också respekteras
- Rådgör gärna med den drabbade innan om hur hen vill bli bemött av sina kamrater.
- Förbered gruppen/klassen på att barnet/eleven kan vara lite känsligare än vanligt.

Starka sorgeupplevelser kan leda till koncentrationssvårigheter under mycket längre tid än man tror. Det kan handla om år.

4.6 Barn/elev försvinner under dagen

Om ett barn försvinner under skoldagen/tiden i dagvård bör eftersökningar göras omedelbart! All förlorad tid är spild tid. Hos polisen är ett försvunnet barn alltid prioriterat och ses som ett krävande uppdrag.

Arbetsgång:

- Kontakta polis. Ring 112.
- Kontakta barnets/elevens vårdnadshavare
- Den som uppmärksammat försvinnandet informerar polisen om platsen barnets setts senast på, kläder, andra kännetecken samt eventuella personlighetsdrag (diagnoser).
- En personal bör finnas kvar vid den plats barnet/eleven försvunnit ifrån, ifall hen kommer tillbaka.
- Personalen och andra vuxna deltar i sökandet endast på polisens uppmaning.
- Endast polisen ansvarar för information till massmedia samt eventuellt via sociala medier.
- Privatpersoner ger ingen information via sociala medier
- Vi undviker att vara arga då barnet/eleven hittas. Vi samtalar kring händelsen och informerar också övriga kamrater om det som skett.

5. Personalen

5.1. Allvarlig olycka/dödsfall under personalens arbetstid

Akuta åtgärder på olycksplatsen

- Ge första hjälpen.
- Tillkalla ambulans/polis/brandkår – ring 112.
- Kontakta närmast anhörig. Polis underrättar anhöriga vid dödsfall.
- Person som vet vad som hänt följer med i ambulansen.
- Håll obehöriga borta från olycksplatsen.
- Trösta och lugna.
- Ta särskilt hand om de som kan känna skuld till händelsen.
- Kontakta föreståndare/rektor.

Föreståndare / Rektor

- Sammankallar krisgruppen.

- Planerar fortsatt handläggning av det inträffade.
- Information till övrig personal, samling till gemensam träff
- Bedömer och tar kontakt om annan hjälp behövs, t ex kyrkans stödgrupp.
- Informerar vårdnadshavarna på skolan om vad som har hänt. Samråd med anhöriga innan.
- Ansvarar för att informera chefen för småbarnspedagogik eller bildningsdirektör som sedan sköter ev. mediakontakt.

Information till barn/elever

- Läraren samlar respektive klass och informerar om vad som hänt, (se bilaga 2).
- Om gruppens/klassens lärare är den som avlidit, informeras gruppen av annan bekant lärare tillsammans med kurator, hälsovårdare eller annan stödperson.
- Var saklig. Säg hellre att du inte vet om du är osäker på en uppgift.
- Håll berörd grupp/klass samlad under resten av dagen.
- Krisgruppen ordnar så att elever som vill, har möjlighet att stanna på skolan för att prata. Om möjligt, ordna mellanmål
- Läraren kontaktar vårdnadshavare så eleverna ges möjlighet att mötas upp av någon vuxen hemma.

Vid dödsfall av personal

Flaggning

- När alla har informerats om händelsen hissas flaggan på halvstång av vaktmästaren
- Tänd ett ljus på lämplig plats
- Flaggning på halvstång kan också ske på begravningsdagen

Minnesstund

- Ordnas någon eller några dagar efter dödsfallet i samråd med de anhöriga
- Fråga de anhöriga hur de önskar att minnesstunden utformas
- Både barn/elever och personal kan delta
- Församlingen närvarar vid behov

Begravning

- Föreståndare/rektor frågar de anhöriga om de vill att kolleger/barn/elever deltar i begravningen
- Om de anhöriga ställer sig positiva kan föreståndaren/rektorn tillsammans med de anhöriga göra en skriftlig inbjudan
- Om barnen/eleverna deltar i begravningen bör man noggrant innan diskutera vad som kommer att hända
- Föreståndare/rektor ansvarar för blomuppvaktning
- På begravningsdagen hissas enhetens flagga på halvstång av vaktmästaren

Uppföljning

- Läraren följer upp barnens/elevernas mående genom iakttagelser och samtal

- Elevvårdsgruppen håller uppföljningsmöte
- Uppföljningssamtal kan hållas med hela gruppen/klassen/personalen eller med enskilda barn/elever/anställda.

5.2. Allvarlig olycka/dödsfall under personalens ledighet

Den som fått information om olyckan/dödsfallet kontaktar rektor.

Föreståndare/ Rektor

- Sammankallar krisgruppen.
- Information till övrig personal, samling till gemensam träff
- Informerar den berörda klassen samt föräldrar/vårdnadshavare.
- Skriftlig information skickas ut till föräldrar i andra klasser. (Se bilaga 1).

5.3. Vid akut sjukdom/allvarlig olycka/dödsfall av personalens anhörig

Den personal som fått information om olyckan/dödsfallet kontaktar föreståndaren/rektor.

Rektor

- Sammankallar krisgruppen.
- Fördelar och utser den som ska ha en fortsatt kontakt med den drabbade.
- Ta dig tid att visa den drabbade uppmärksamhet kring det som händer.
- Med den drabbades medgivande informeras eventuellt övrig personal, föräldrar och barn.

5.4 Beredskap och verksamhetsprinciper för smittsamma sjukdomar

För smittsamma sjukdomar har utarbetats en plan som framgår av bilaga 6.

5.5. Principerna för hur man ska agera i en plötslig hotande och farlig situation

Instruktion om hur man agerar i en plötslig hotande eller farlig situation, bilaga 7.

Instruktion om hur man ingriper och förebygger användningen av tobaksprodukter, alkohol och andra berusningsmedel, bilaga 8.

6. Allmänt om omhändertagande av människor i kris

- Ge möjlighet till vila, värme, varm dryck och iakttag varsamhet.
- Sök kontakt med den drabbade snarast.
- Det är viktigt att människorna känner sig omhändertagna, att andra finns runt omkring som bryr sig om. "Hur känns det? Hur mår du?"
- Lyssna, visa medkänsla, låt den drabbade prata, var mer tystlåten som hjälpare.
- Acceptera den drabbades reaktioner, låt alla vara ledsna på sitt eget sätt.
- Reaktionen är första steget mot att bli en hel människa igen. Mycket viktigt för läkningen.

- Försköna inte, ge riktiga besked eller inga alls. **Trösta aldrig med en lögn.** Orkar du själv inte ge besked är det bättre att avstå, att säga att man inte vet.
- Uppmuntra inte sökande av syndabocker och lämna skulddiskussionen därhän.
- Ge inga orealistiska förväntningar.
- Skydda människor i kris från ev. intresse från massmedia, hänvisa till förman.

7. Råd vid dödsfall

Öppen och ärlig kommunikation

- Ge förklaringar som passar för olika åldrar.
- Undvik abstrakta förklaringar.
- Minska förvirring och oklarhet.
- Använd inte omskrivningar som "resa" eller "sömn" för döden.
- Ge tid för tankemässig hantering av problem.
- Tillåt frågor och samtal, det behövs troligen flera samtal, helst i mindre grupper.
- Var beredd på att samtalen kan bli korta.
- Det kan vara bra att besöka kyrkogården. Gör förlusten verklig.
- Visa egna känslor.
- Efter samråd med föräldrarna kan klasskamraterna ev vara med på begravningen.
- Låt minnen av den döde få vara framme, låt pulpeten stå kvar.
- Markering i skolan, t.ex flagga, foto.
- Markering i arbetsrummet, t.ex ljus.
- Besök på platsen vid olycka.
- Besök den dödes föräldrar efter samråd.
- Markera minnet på lång sikt, t.ex efter 1 år.
- Uppmuntra känslomässig bearbetning.
- Låt skolan fungera så långt det är möjligt.
- Bevara kontinuitet i hem och skola.
- Undvik onödiga separationer.
- Prata med eleverna om rädslan för att de själva eller föräldrarna ska dö.
- Prata med eleverna om deras eventuella skuld-känslor.

Minneslåda

En minneslåda är en färdigt förberedd låda som kan tas fram vid behov. Alla enheter bör göra en egen förberedd låda. Den kan innehålla saker som kan plockas fram vid tex en nära väns eller anhörigs bortgång. Innehållet i lådan anpassas enligt gruppens/klassens ålder. Tips på innehåll finns i bilaga 4.

Sorgflaggning

Rektor / Förman informerar vaktmästare om sorgflaggning

8. Checklista

Har krisgruppen informerats? / 20

Har krisgruppen samlats? / 20

Har lärarna och personalen informerats? / 20

Har eleverna informerats? / 20 Hur? _____

Har hemmen informerats? / 20 Hur? _____

Har pressen informerats? / 20 Vem ansvarar? _____

Har bildningsbyrån informerats? / 20

Har minnesstund arrangerats? / 20

Har utomstående hjälp inkallats? / 20 Vem? _____

Bilaga 1

MODELL FÖR BREV TILL HEMMEN OM NÅGOT TRAGISKT HÄNT I SKOLAN

Till Hemmen,

Skolan har idag mottagit ett sorgebud. En elev i vår skola har plötsligt omkommit i en olycka. Vi har idag informerat eleverna om det skedda i deras respektive grupper. Under dagen har lärare under lektioner och raster diskuterat det inträffade med eleverna. Klasskamrater och lärare känner en stor sorg och det är viktigt att prata om det inträffade och minnas en god vän. Det är viktigt att alla får möjligheten att uttrycka vad man känner om man önskar detta. En minnesstund kommer att ordnas i skolan i morgon. Vi tycker det är viktigt att ni där hemma vet vad som har hänt. En sådan här händelse väcker många olika reaktioner, tankar och känslor som det är viktigt att prata om. I morgon kommer det att finnas tillfälle för de elever som känner sig starkt berörda att diskutera med skolans kurator / representant från krisgrupp / församlingspastorn. Önskar någon i er familj kontakt med någon av oss i skolan är ni naturligtvis välkomna att kontakta oss.

Med vänlig hälsning rektor tel: -

MODELL OM NÅGON ELEV BERÖRTS AV EN TRAGISK HÄNDELSE

Till dig som berörts av X

Du har mottagit ett sorgebud. Alla reagerar individuellt på en sådan situation. Att komma över en sådan här händelse kan ta förvånansvärt lång tid. Vanliga känslor kan vara oro, gråtighet, kroppsligt illamående och ångslan. Det är också möjligt att du upplever skuld-känslor och ilska. I sådana här situationer är det vanligt med känslor som verkar irrationella och främmande för en själv. Det är viktigt att du pratar om de känslor du har, både hemma och med dina vänner. Det är en vanlig upplevelse att man känner ett behov av att tala om händelsen eller sina känslor om och om igen. I skolan kan du söka stöd av skolkuratoren (namn), hälsovårdaren (namn) eller någon lärare som du har speciellt förtroende för.

Vill du tala om det skedda eller har du frågor, kontakta skolan.

Rektorns eller lärarens namn

Bilaga 2

SAMTAL MED KLASSEN

I alla krissituationer är en av de allra viktigaste uppgifterna att informera. Den som informerar skall ha skaffat så mycket information som möjligt och inleda samtalet med att berätta vad som hänt.

Dispositionen av ett sådant samtal kan se ut så här:

1. Inledning
2. Fakta
3. Tankar
4. Reaktionen
5. Avslutning

När man samtalar med klassen när något svårt inträffat finns det några saker man speciellt bör tänka på

- Det är viktigt att man är två personer som leder samtalet, varav minst en är en person som är känd för eleverna.
- Man bör i förväg bestämma samtalsregler: "Alla olika reaktioner är tillåtna." "Ingen är tvingad att yttra sig."
- Berätta så konkret som möjligt om det som inträffat.
- Ge endast information som kommit från krisgruppen. Undvik ryktesspridning.
- Ge eleverna gott om tid och möjlighet att prata om sina känslor och tankar.
- Samla avslutningsvis ihop intrycken och rekommendera eleverna att fortsätta samtala med varandra. Förbered eleverna på att det kan komma olika reaktioner efter en tid och att detta är fullständigt normalt.
- Erbjud dig att finnas till hands när så behövs.
- Erbjud samtal med kurator eller skolsköterska.
- Var under en tid observant på olika reaktioner hos eleverna.

Bilaga 3

SAMTALSSTÖD I GRUPP

Man bör tänka på att:

Alla inblandade skall vara med.

Samtalet skall ske i nära anslutning till händelsen (dock ej samma dag).

Samtalet måste få ta den tid som behövs. Ofta tar det 2 till 4 timmar.

Alla som är närvarande skall kunna lita på att det som sägs inte förs vidare till någon annan.

Samtalet kan ledas av en lämplig person på skolan som har en god kännedom om hur ett sådant samtal genomförs.

Bilaga 4

Minneslådans innehåll

En vacker och hållbar låda

- vit duk
- ljus
- bok att läsa i klassen (eller kopior av lämpliga texter)
- psalmbok (eller kopior av lämpliga psalmer)
- tändstickor
- instruktioner för sorgeflaggning

Bilaga 5

Viktiga telefonnummer

Allmänt nödnummer	112
Polisens informationsnummer	029 5440 511
Giftinformationscentralen.....	0800 147 111 eller 09 471 977
Hälsovårdscentralen.....	(växel) 06 22 18 411
Jour, vårdbedömning	06 22 18 600
Fastighetsskötare.....	040 5792 330
Hälsovårdare	040 7052 339
Skolkurator.....	040 3558 803
Kristinestads sv församling, kyrkoherde Daniel Norrback	040 5862 370
Krisgrupp: Psykosociala centret	06 2241831
Barnskydd: Fam.omsorgschef.....	06 2216 221
Soc.arbetare telefontid vard. 9.30-10.30.....	(växel) 06 2216 200
Socialjour.....	06 3252 347
Barnpsyk. polikliniken, Vasa centralsjukhus	06 2132 241
Föreningen för mental hälsas kristelefon för stöd i svåra livssituationer, jour må,on kl 16-20, ti,to,fr kl 9-13	09 2525 0112
Bildningsdirektör.....	040 5565 733
Chef för småbarnspedagogik.....	040 5666 018

BEREDSKAP OCH VERKSAMHETSPRINCIPER FÖR SMITTOSAMMA SJUKDOMAR uppdaterad 11.8.2020

- På grund av sjukdomsfall i samband med en allvarlig smittosam sjukdom kan det vara nödvändigt att tillfälligt eller möjligtvis för en längre tid omorganisera det normala skolarbetet inom den grundläggande utbildningen, gymnasierna och verksamheten inom småbarnspedagogiken. Utgångspunkten för arrangemangen är att avvikelserna från den normala verksamheten är så små som möjligt. Då det gäller beredskapen är samarbetet mellan övriga myndigheter och elever och deras vårdnadshavare viktigt.
- Skolan förbereder sig för ärenden inom utbildningen, hälsovårdsmyndigheterna ger anvisningar i ärenden som berör hälso- och sjukvården men samarbetet och informationsgången är viktiga.
- I beredskapen och planeringen av verksamhetsätten i anslutning till beredskapen är det bra att samarbeta med lokala hälso- och sjukvårdsmyndigheter och skol- och studerandehälsovården. Till samarbetet hör också att på allmän nivå iaktta elevernas och de studerandens samt personalens hälsotillstånd och om det behövs vara i kontakt med hälsomyndigheterna. Man ska även övervaka att eventuella bestämmelser om karantän eller isolering som myndigheterna har utfärdat följs och meddela till exempel hälsovården om en elev som satts i karantän kommer till skolan.
- Eleverna och de studerande ska erbjudas elev- och studerandevårdens tjänster, såsom psykosocialt stöd, i den mån det finns behov, oberoende av orten där skolan eller läroanstalten är belägen.
- Förutom att man kommer överens om hur man hanterar undantagssituationer är det bra att vara beredd på att diskutera situationen med eleverna och de studerande samt barnen inom småbarnspedagogiken, utgående från deras utvecklingsnivå.
- Det är också skäl att se till att alla i personalen känner till förfaringssätten samt att informera barnens och de ungas vårdnadshavare. Det är också bra att informera eleverna, de studerande och deras vårdnadshavare om vem de ska kontakta på lokal nivå i frågor som berör skolgången och småbarnspedagogiken samt elev- och studerandevården.

A. HUR FÖRBEREDER VI OSS PÅ ETT PROAKTIVT SÄTT OM SMITTORISKEN ÄR UPPENBAR?

1.) BILDNINGSDIREKTÖREN ÄR I KONTAKT MED HÄLSOVÅRDSMYNDIGHETERNA

2.) INFORMATION TILL HEMMEN, ELEVERNA OCH PERSONALEN

Stadens alla enheter ger under samma dag följande inom om situationen via Wilma eller infobrev:

Hej vårdnadshavare!

ü Hälso- och sjukvården har som mål att förebygga coronavirusets spridning i vårt land. Vi på skolan har också förberett oss på situationen.

ü Om du varit på resa på riskområdena och misstänker att du blivit smittad är det ytterst viktigt att du kontaktar hälsovården genom att ringa hälsovårdscentralens jourmottagning tfn 06/2218600 (INTE besöker hälsocentralen).

ü Du får noggrannare information om hur du ska göra per telefon. Coronavirus förorsakar en akut inflammation i de övre luftvägarna. Symtomen kan vara hosta, halsont, feber, huvudvärk.

ü Om någon i er familj har varit på resa i riskområdena under de senaste två veckorna och får något av ovannämnda symtom, ska personen stanna hemma och kontakta hälsovårdscentralens jourmottagning PER TELEFON 06/2218600 (besök INTE hälsovårdscentralen!)

*ü Smitta som förorsakas av coronavirus förebyggs på samma sätt som andra inflammationer i andningsorganen. I första hand lönar det sig att sköta **handhygien** genom att tvätta händerna med vatten och tvål. Användningen av desinficerande ämnen är inte till så stor hjälp. **Man hostar***

eller nyser i "ärmen". Vid behov används **engångsnäsdukar** som efter användning läggs direkt i sopkärl och efter det tvättas händerna.

ü Vi har repeterat dessa åtgärder i skolan med eleverna.

Informationen om coronavirus uppdateras kontinuerligt på THL:s webbplats och därifrån kan man bland annat läsa om det aktuella läget om epidemiområdena:

<https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/ajankohtaista/ajankohtaista-koronaviruksesta-covid-19>

Med hälsningar rektor/ XXXX skola 040-136 XXXX

FÖRDELNING: Skolorna samt småbarnspedagogiken, eleverna, vårdnadshavarna samt personalen

UTARBETATS I SAMARBETE MED SKOLVÄSENDET OCH HÄLSOVÅRDSMYNDIGHETERNA

B. HUR GÖR MAN OM EN LÄRARE ELLER EN ELEV/ETT BARN INSJUKNAR UNDER SKOLDAGEN?

- 1) Vårdnadshavaren kontaktas omedelbart och ombeds hämta barnet från skolan/daghemmet. Klasserna informeras om saken och anvisningarna om god hygien repeteras.
- 2) Vårdnadshavaren uppmanas att ringa hälsovårdscentralen 06–2218600 hemifrån. Barnet får inte föras till hälsovårdscentralen utan hen får stanna hemma.
- 3) Rektorn meddelar om situationen till bildningsdirektören som är i kontakt med hälsovårdsmyndigheterna.
- 4) Hälsovårdscentralens infektionsläkare informerar om fortsatta åtgärder. Obs. Infektionsläkaren ger anvisningar om stängning av skola.
- 5) Bildningsdirektören ger skolan anvisningar i enlighet med de anvisningar som kommunens infektionsansvariga organ/läkare har gett.
- 6) Rektorerne informerar om situationen via Wilma och följer anvisningarna som getts i skolorna.
- 7) Rektorerne tar vid behov beslut om att undervisningen ska ordnas på annat sätt, till exempel som distansundervisning.
- 8) RFV beslutar om nedläggning av skola, alternativt kan en infektionsläkare försätta ett barn eller en klass/klasser i karantän.

BILAGA 1: Förteckning över telefonnummer

B. HUR GÖR MAN INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN OM EN I PERSONALEN ELLER ETT BARN INSJUKNAR UNDER DAGEN

- 1) Vårdnadshavaren kontaktas omedelbart och ombeds hämta barnet från daghemmet. Övriga personal informeras om saken och anvisningarna om god hygien repeteras.
- 2) Vårdnadshavaren uppmanas att ringa hälsovårdscentralen 06–2218600 hemifrån. Barnet får inte föras till hälsovårdscentralen utan hen får stanna hemma.
- 3) Daghemmet meddelar chefen för småbarnspedagogik som vidare meddelar om situationen till bildningsdirektören som är i kontakt med hälsovårdsmyndigheterna.
- 4) Hälsovårdscentralens infektionsläkare informerar om fortsatta åtgärder. Obs. Infektionsläkaren ger anvisningar om stängning av daghem.
- 5) Ansvarig förman ger daghemmet anvisningar i enlighet med de anvisningar som kommunens infektionsansvariga organ/läkare har gett.
- 6) RFV beslutar om nedläggning av daghem, alternativt kan en infektionsläkare försätta ett barn eller en grupp i karantän.

C. ANVISNINGAR OM HUR MAN GÖR OM ETT STORT ANTAL ELEVER ELLER LÄRARE ÄR BORTA

- Undervisningen kan ordnas som distansstudier endera för en enskild elev eller om en skola övergår till distansundervisning i undantagssituationer, tillämpas BILAGA 2. (Verksamhetsmodell för ordnande av distansundervisning i undantagsförhållanden). Detta kräver också ett särskilt beslut.
- I praktiken kan det handla om ändringar i exempel i var och hur undervisningen ska ordnas, man kan behöva slå ihop undervisningsgrupper eller göra ändringar i arbetstider eller ändringar som gäller provtillfällen.
- Förlorade arbetsdagar inom den grundläggande utbildningen ska kompenseras genom att arbetsdagarna utökas med högst sex dagar (23 § i lagen om grundläggande utbildning), om undervisningen av tvingande skäl inte kan ordnas på de dagar som har bestämts som arbetsdagar och målen i läroplanen inte annars kan nås.
- Att utöka antalet arbetsdagar är alltså ett sista alternativ om till exempel effektiviserad undervisning eller stödundervisning inte har varit tillräckliga åtgärder.
- Utbildningsanordnaren beslutar om utökningen av antalet arbetsdagar och hur dagarna placeras.
- Undervisningen kan ordnas som distansundervisning endera helt eller delvis så att eleven kan delta i undervisningen via undervisningsplattformar eller med hjälp av andra it-verktyg och program. Då måste man beakta att elevens rättigheter inte ska begränsas och att läroplanen fortsättningsvis ska följas. Då det gäller exceptionella undervisningsarrangemang (distansundervisning) kan man utgående från beslut som myndigheter för smittsamma sjukdomar fattat tillsammans besluta att man för högst en månad åt gången övergår till distansundervisning varefter situationen utvärderas på nytt.

D. HUR GÅR MAN TILL VÄGA OM UNDERVISNING BEHÖVER ORDNAS ÅT EN ELEV SOM ÄR I KARANTÄN ELLER ISOLERING?

- Vid behov ska man göra ändringar i skolans eller läroanstaltens årsplan och fatta beslut om särskilda undervisningsarrangemang för en elev (till exempel 18 § i lagen om grundläggande utbildning, med rektorns beslut eller om övergång till distansundervisning delvis eller helt)
- För eleven utarbetas en plan om hemmaundervisning och utses en ansvarslärare. Ansvarsläraren sköter kontakten mellan hemmet och skolan och arrangemangen i anslutning till undervisningen. Eleven får låna verktyg från skolan för distansundervisningen. (I-pad, cromebook).
- Om en elev i förskoleundervisning eller grundläggande utbildning blir intagen på sjukhus eller får specialiserad sjukvård, är det den kommun där sjukhuset, som ansvarar för elevens vård, finns som har skyldighet att ordna undervisning för eleven i den omfattning det är möjligt med hänsyn till patientens hälsa (4 a § i lagen om grundläggande utbildning).
- I gymnasier och yrkesutbildningen kan man utöver förutnämnda åtgärder även öka de studerandes självständiga arbete.

Bilaga 7

HUR AGERAR MAN I EN PLÖTSLIG HOTANDE OCH FARLIG SITUATION

HUR AGERAR MAN DÅ MAN FÅR BESKED OM EN HOTANDE ELLER FARLIG SITUATION

Då någon av personalen får besked om en hotande eller farlig situation med tanke på skolan, ett barn eller en studerande måste hen kontrollera och anteckna följande saker:

1. anmälarens namn och telefonnummer
2. vad som har hänt
3. var och varför
4. vem saken gäller, möjliga offer, gärningsmän etc.
5. hurdan är situationen just nu
6. vilka andra har blivit informerade om saken, sköts ärendet redan av någon av dem
7. anmälan till rektorn / vice rektorn / läraren

HUR AGERAR MAN I EN HOTANDE / FARLIG SITUATION

- rädda dem som är i akut fara
- rädda dig själv
- ring nödnumret 112
- ring rektorn, om du inte får tag i hen ring vice rektorn / läraren
- om du är på plats, instruera räddningsverket
- lyssna på instruktionerna
- var lugn

Rektorn, eller i dennes frånvaro vice rektorn, informerar studerandena och hemmen om situationen. Frågor och intervjufrågor hänvisas till rektorn. Barnet, eleven och studeranden måste skyddas från mediernas frågor och påflugenhet.

HUR MAN INGRIPER OCH FÖREBYGGER ANVÄNDNINGEN AV TOBAKSPRODUKTER ALKOHOL OCH ANDRA BERUSNINGSMEDEL

Kristinestads skolor stöder personalens och elevernas drogfrihet, rökfrihet hälsofrämjande livsstil. Om man blir orolig över en elevs eller studerandes användning av berusningsmedel styrs hen aktivt till elevvårdstjänster.

Att ingripa i användningen av tobaksprodukter

Det är förbjudet att använda tobaksprodukter i skolornas utrymmen, evenemang och verksamheter utanför skolan. Om man märker att någon använder tobaksprodukter under skoltid ingriper personalen genom att påpeka om saken samt meddela detta till elevens eller under 18-åriga studerandes vårdnadshavare. Dessutom görs en anteckning i Wilma. Förbud att använda tobaksprodukter ingår i skolans ordningsregler. Då användningen av tobaksprodukter stör skolans verksamhet behandlas saken som ett disciplinärt ärende.

Att ingripa i användning av droger

I Kristinestads skolor och vid tillfällen som anknyter till skolan är det förbjudet att använda alkohol, andra berusningsmedel och droger samt att vara påverkad av dem. Ifall man märker att en studerande är påverkad av alkohol eller andra berusningsmedel ageras på följande sätt:

1. Be studeranden att avlägsna sig från lektionen och hänvisa hen till skolhälsovårdaren eller kuratorn. Om dessa inte är tillgängliga, diskutera med studeranden för att kartlägga situationen. Be att också någon annan vuxen från personalen är på plats.
2. Be studeranden att överlåta berusningsmedlen. Kontrollera att studeranden inte orsakar skada för sig själv eller andra. Lämna inte studeranden ensam. Ring vid behov nödnumret 112.
3. Då det är fråga om en studerande under 18 år ta genast kontakt med vårdnadshavaren och be denne att hämta studeranden hem. Då det är fråga om en myndig studerande, kontrollera studerandes kondition och plan då hen avlägsnar sig från skolan.

Efter att den akuta situationen lösts behandlas saken med studeranden, vårdnadshavaren till minderårig studerande, grupphandledaren, elevvården och eventuellt andra aktörer. Gör tydliga planer för fortsatta åtgärder. Rektorn beslutar om eventuella disciplinära åtgärder efter att ha hört studeranden. Ring alltid nödnumret om situationen har orsakat en fara för studeranden eller någon utomstående eller om man misstänker att det är frågan om förmedling eller försäljning av berusningsmedel.

BILAGA 1.

Kontaktuppgifter skolor och daghem

Bildningsdirektör Maarit Söderlund

Tel 040 556 5733

Härkmeri skola Rektor Marina Barsetti

Tel 040 184 0117

Lappfjärd skola Rektor Marina Grindgårds

Tel 040 523 1400

Kristinestads skola Rektor Åsa Sandgårds

Tel 040 751 6880

Kantakaupungin koulu Rehtori Arto Leppiniemi

Puh 040 675 5012

Kristinestads högstadium och Rektor Peter Grannas

gymnasium Tel 040 706 3634

Kristiinanseudun koulu Rehtori Hanna Pylvänäinen

ja lukio Puh 040 159 8071

Lappfjärds förskola Chef för småbarnspedagogiken

Lapväärtin esikoulu Annika Heikkilä

Härkmeri förskola Tel 040 566 6018

Kristinestads förskola

Kristiinankaupungin esikoulu

Härkmeri daghem Föreståndare Sarah Sundblom

Dagsmark daghem Tel 040 141 8316

Lappfjärds daghem

Kristinestads daghem Föreståndare Hanna Smeds

Lilliputt (Tjock) Tel 040 531 5570

9. Plan för jämställdhet och likabehandling

Plan för jämställdhet och likabehandling för småbarnspedagogik och skola i Kristinestad

Plan för jämställdhet och likabehandling för småbarnspedagogik och skola i Kristinestad.

1. Inledning

"Enligt lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män § 5 (1329/2014) skall utbildningsanordnaren se till att flickor och pojkar har lika möjlighet till utbildning.

Jämställdhetslagen förbjuder diskriminering på grund av kön.

Lagen om likabehandling förbjuder diskriminering på grund av ålder, etniskt eller nationellt ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd, funktionshinder eller sexuell läggning.

Planen gäller elever/studerande, lärare och övrig personal som är engagerade i skolans verksamhet.

Jämställdhets- och likabehandlingsplanen är ett verktyg för utvärdering och utveckling av jämställdheten och likabehandlingen i våra skolor. Den används som grund för de åtgärder som eventuellt behöver vidtas för att alla ska behandlas jämställt.

2. Mål

Den som deltar i undervisningen har rätt till en trygg studiemiljö (Lagen om grundläggande utbildning § 29).

Vi strävar efter en trygg och säker arbetsmiljö för både barn/elever/studerande och personal inom småbarnspedagogiken och skolorna i Kristinestad. Vi accepterar inte någon form av kränkande behandling såsom mobbning, diskriminering, sexuella trakasserier, våld eller hot i skolmiljön.

Detta innebär att det för barn/elever/studerande och personal är förbjudet att genom tal, skrift, miner, beröring, gester eller symboler kränka någon. Detta innefattar också kränkning via medier såsom mobiltelefon och internet. Ingen får heller utsätta barn/elever/studerande eller personal för våld, hot, utfrysning eller annan kränkande behandling. Ett beteende som kränker människovärdet behöver inte riktas till en viss person för att kunna betraktas som trakasseri av honom eller henne, utan det kan även riktas till en viss grupp av människor.

Vi strävar efter att alla bedriver ett målinriktat arbete för att aktivt främja jämställdhet och likabehandling i våra daghem och skolor.

Planen ska verka som ett eget dokument i samverkan med andra dokument som styr skolan. Utbildningsanordnaren bör se till att barn/eleverna/studerandena, oberoende av kön, har samma möjlighet till undervisning och att läromedlen stöder syftet med jämställdhetslagen.

3. Rättigheter och skyldigheter

Det är allas rätt att ha tillgång till jämställdhets- och likabehandlingsplanen.

Både barn/elever/studerande och personal har skyldighet att vid misstanke om kränkning av en individ rapportera det till lärare, rektor eller annan ansvarig vuxen inom småbarnspedagogiken och skolan. Den vuxna ska omedelbart ingripa i akuta situationer där det förekommer våld, trakasseri eller mobbning. De vuxna är skyldiga att föra ärendet vidare för behandling till antimobbningsteamet eller barnteamet/elevvårdsteamet och vid behov till en extern instans. Rektorn beslutar om disciplinära åtgärder efter att ha hört de inblandade. Eventuella mobbningsfall som omfattas av straffrättsligt ansvar utreds av polisen.

Det är allas rättighet att ett ärende som anmäls blir behandlat.

4. Jämställdhets- och likabehandlingsprinciper

Jämställdhets- och likabehandlingsprinciperna rör alla barn/elever/studerande, lärare och övrig personal som är verksam inom småbarnspedagogiken och skolan.

Kön

- * Ingen ska bli diskriminerad på grund av kön.
- * Alla ska ha samma rättigheter, möjligheter och skyldigheter oberoende av kön.

Språk

- * Ingen ska bli diskriminerad på grund av det språk han/hon använder.

Etnisk bakgrund

- * Diskriminering eller kränkning ska inte förekomma på grund av individens etniska bakgrund.
- * Rasistiska handlingar tillåts inte.

Sexuell läggning

- * Sexuell kränkning genom tal, skrift, symboler, våld eller hot får inte förekomma.

Religion

- * Ingen ska diskrimineras på grund av sin religion eller avsaknad av denna.

Funktionshinder

- * Diskriminering eller trakasserier på grund av funktionshinder får inte förekomma.

Pedagogiskt material och undervisningsmetoder

- * Läromaterialet ska vara könsneutralt, om det inte finns relevanta orsaker till undantag.
- * Undervisningsmetoderna ska varieras, så att olika barns/elevs/studerandes inlärningsprofiler tas i beaktande. Läraren planerar sin undervisning med beaktande av barnens/elevernas/studerandenas åsikter och behov.

5. Åtgärder

Barn/elever/studerande och personal informeras om jämställdhets- och likabehandlingsplanen årligen. Planen finns tillgänglig på verksamhetsenheterna och utbildningsanordnarens hemsida

Jämställdhets- och likabehandlingsenkäter för barn/elever/studerande, vårdnadshavare och personal genomförs årligen.

Om enkäterna visar att någon/några upplever att de har blivit ojämnt behandlade diskuteras förhållandena med barnteamet/elevvårdsteamet och/eller kollegiet och lämpliga åtgärder vidtas och dokumenteras.

Utgående från barnens/elevernas/studerandenas/vårdnadshavarnas/personalens åsikter i enkäten planeras verksamheten kring jämställdhets- och likabehandlingsarbetet tillsammans med skolans elevkår/barnteamet/ elevvårdspersonal.

Resultaten från enkäterna antecknas i den skolspecifika jämställdhets- och likabehandlingsplanen.

6. Tidsplan

Den kommunala jämställdhets- och likabehandlingsplanen uppdateras med tre års mellanrum av en grupp bestående av representanter från samtliga skolor och småbarnspedagogiken.

Jämställdhets- och likabehandlingsenkäter genomförs i förskolan och i följande årskurser: åk. 2, 4, 6, och 8 samt åk. 2 i gymnasiet.

Den skolspecifika jämställdhets- och likabehandlingsplanen uppdateras vartannat år.

Bilagor:

Enkät i förskolan

Elevenkät inom grundläggande utbildningen åk 2, 4, 6, 8

Studera-enkät i gymnasiet åk 2

Skolspecifik jämställdhets- och likabehandlingsplan

Skolspecifik jämställdhets- och likabehandlingsplan/

Jämställdhets- och likabehandlingsplan inom småbarnspedagogiken

Enhetens namn:
Uppdaterat datum:
Utvärdering datum:
Ansvarspersoner:
1. Redogörelse för jämställdhetsläget inom enheten - resultat från enkäterna
2. Åtgärder för att främja jämställdhet och likabehandling - åtgärder, tidpunkt, ansvarsperson(er)
3. Utredning av hur åtgärderna genomförts och av resultaten

Anvisningar för ifyllandet av den skolspecifika jämställdhetsplanen

1. Kartläggning av jämställdhetsläget i skolan – identifiering av problemområden

· Uppmärksamhet fästes på jämställdhet vid ordnandet av undervisning, skillnader/bedömning av inläring och prestationer, förebyggande och eliminering av trakasserier.

2. Åtgärder, som behövs för att främja jämställdheten

- Exempel på åtgärdsområden och förfaringsätt:
- Klassvisa diskussioner om likabehandling och jämlikhet.
- Studera jämställdheten i läroböckerna, t.ex. hur framställs flick- och pojkroller i text och bild.
- Fortbildning för personalen.
- Temadagar om jämställdhet och respekt.
- Diskutera jämställdhet på ett föräldramöte.

3. Utvärdering av hur åtgärderna genomförts och av resultaten

- Hur har åtgärderna genomförts?
- Är resultatet tillfredsställande?
- Hur fortsätter arbetet?
- Dokumentera vad som behandlas under utvärderingen.

10. Läroämnen

10.1. Modersmål och litteratur (AI)

Läroämnets uppdrag

Läroämnet modersmål och litteratur har som uppdrag att utveckla den studerandes kunskaper i språk och litteratur samt hens kommunikationsfärdigheter och färdigheter i multilitteracitet. Studierna ska fördjupa den studerandes intresse för språk, litteratur och övrig kultur och öka den studerandes medvetenheten om sig själv som språkanvändare i kommunikation med andra. Undervisningen ska stödja utvecklingen av den studerandes språkliga medvetenhet, kulturella kompetens och lärande i alla läroämnen. Undervisningen ska sträva efter att utveckla sådana färdigheter och kunskaper som den studerande behöver för fortsatta studier och för aktivt medborgarskap. Modersmål och litteratur är ett mångvetenskapligt kunskaps-, färdighets- och kulturämne. Läroämnet hämtar sitt innehåll från språk-, litteratur- och kommunikationsvetenskaperna och från kulturforskningen. Inom ämnet modersmål och litteratur får den studerande bekanta sig med vårt kulturarv och dess olika former, med ordkonst och medie- och kommunikationskultur.

Undervisningen ska leda den studerande till att uttrycka sig på ett mångsidigt sätt, utveckla sina kommunikationsfärdigheter, aktivt skaffa information samt att kritiskt och ur ett etiskt perspektiv behandla och tolka informationen. Undervisningen ska utveckla den studerandes kognitiva färdigheter och studiefärdigheter samt stärker metaspråkliga färdigheter och kreativitet. Målet är att stödja och utveckla den studerandes språkliga medvetenhet och förmåga att tolka och producera multimodala texter.

Förmågan att behärska språkvetenskaplig kunskap ska integreras med det övriga innehållet i ämnet och studierna ska utveckla den studerandes förmåga att tolka och producera text. Målet för litteraturundervisningen är att den studerande ska förstå skön- och facklitteratur, få estetiska läsupplevelser och utveckla färdigheten att analysera och tolka texter ur olika synvinklar. Litteraturundervisningen ska utveckla den studerandes förmåga att reflektera ur ett etiskt och estetiskt perspektiv och utveckla kreativitet, kommunikationsfärdigheter och uttrycksförmåga. Studier i mediekunskap fördjupar den studerandes förmåga att kritiskt läsa, tolka och producera medietext och stärker hens förståelse för mediekultur samt utvecklar färdigheter i att aktivt och ansvarsfullt engagera sig i samhället.

Den studerande kommer i undervisningen i modersmål och litteratur i kontakt med språkliga drag, begrepp och olika sätt att bygga upp information som används i de olika vetenskapliga discipliner som läroämnet grundar sig på. Undervisningen baserar sig på ett vidgat textbegrepp, som innebär att texter är multimodala, till exempel skrivna, talade, visuella, audiovisuella eller bygger på kombinationer av dessa. Karakteristiska texter för läroämnet är fiktiva texter och faktatexter, medietexter samt institutionella och vardagliga samtal eller kombinationer av dessa uttrycksformer.

Lärokursen modersmål och litteratur är en del av språkpedagogiken och språkutvecklingen i gymnasiet, vars mål är att identifiera och synliggöra språkens roll för lärandet. Språkstudier ska utveckla den studerandes flerspråkiga kompetens, det vill säga den studerandes förmåga att på olika nivåer behärska sitt modersmål och andra språk samt olika dialekter och register. Språkpedagogik stärker den studerandes språkutveckling, språkliga medvetenhet och förmåga att använda olika språk parallellt samt utvecklar den studerandes multilitteracitet och socialisering i den språkliga gemenskapen. Språkpedagogik och språkutveckling bidrar till att bygga upp den studerandes språkliga och kulturella identitet. Målet är att den studerande ska lära sig att identifiera och värdesätta språklig och kulturell mångfald samt språkliga rättigheter, både i den egna vardagen och i samhället överlag. I undervisningen ska man fästa uppmärksamhet vid den språkliga mångfalden i Finland, vid finskans och svenskans ställning som nationalspråk samt vid de samiska språken och deras roll som landets ursprungsspråk.

I undervisningen i modersmål och litteratur samarbetar man med biblioteken. Dessutom utnyttjas andra mångsidiga lärmiljöer som teatrar, museer och arkiv samt andra kulturinstitutioner. Den studerande ska också dra nytta av sina egna språk- och textmiljöer samt den språkliga och kulturella mångfalden i skolgemenskapen och andra kontexter. I undervisningen används material och metoder som är tillräckligt utmanande och som för den studerande känns meningsfulla och ger upplevelser samt utvecklar hens kreativitet. Den studerande producerar och tolkar texter både individuellt och i samspel med andra.

I undervisningen i modersmål och litteratur ska man integrera läroämnets olika delområden med varandra. De olika lärokurserna i modersmål och litteratur samarbetar med varandra och även med andra läroämnena.

Mångsidig kompetens

I läroämnet modersmål och litteratur utvecklas den studerandes mångsidiga kompetens med hjälp av både läroämnesspecifika och ämnesövergripande teman och kompetensområden. Läroämnet bidrar också till att utveckla den studerandes kulturella kompetens samt hens medie-, medborgar- och demokratikunskap.

I läroämnet modersmål och litteratur framhävs den mångsidiga kompetensens delområden **tvärvetenskaplig och kreativ kompetens, kommunikativ kompetens** och **samhällelig kompetens**. Den studerande lär sig att med hjälp av språket, olika uttryckssätt, texter och kommunikation skapa betydelser och kopplingar mellan olika människor. Den studerandes förmåga att påverka, argumentera, producera egna texter och kommunicera stödjer utvecklingen av arbetslivsfärdigheter och färdigheter för ett aktivt medborgarskap. Studierna utvecklar den studerandes kritiska och kulturella läsfärdighet, förmåga att producera texter, multilitteracitet, språkliga medvetenhet och kommunikativa kompetens. Dessa stödjer i sin tur studierna och lärandet i alla läroämnena och i samarbetet mellan olika läroämnena. För att den studerande ska utveckla sina färdigheter krävs långsiktigt, kreativt, undersökande, aktiverande och processinriktat arbete.

Studier i modersmål och litteratur stärker **miljökompetens** och **etisk kompetens** samt **global och kulturell kompetens**, vilket syns i valet av innehåll i undervisningen. Studierna ökar förståelse för aktuella miljörelaterade utmaningar och ger färdigheter för att bygga upp en hållbar framtid. Studier i mediekunskap och hur man söker och hanterar information är kopplade till kritisk och kulturell läskunnighet och etisk kompetens. I undervisningen vägleds den studerande att förstå språklig och kulturell mångfald samt reflektera över och identifiera olika identiteter. Målet är den studerande ska förstå sin egen identitet som en del av den finländska, europeiska och globala kulturen.

De kunskaper och färdigheter som uppnås med studierna i modersmål och litteratur stödjer på många olika sätt utvecklingen av den studerandes **kompetens för välbefinnande**. Utvecklingen av den studerandes språkliga medvetenhet, kommunikativa kompetens och kompetens i multilitteracitet stödjer och stärker utvecklingen av identiteten. Den studerande får öva sig på att utvärdera och reflektera över sitt eget och de andras kunnande på ett konstruktivt sätt. Med studier i kultur och i synnerhet litteratur får den studerande bredda sin syn på livet, människorna och världen. Läroämnet ger den studerande verktyg att verbalisera sina egna tankar, känslor och upplevelser samt förmåga att bilda sig en uppfattning om sitt eget liv och sina egna styrkor. Läroämnet stödjer den studerandes livskompetens genom att den studerande utvecklar kommunikations- och textkompetens och färdigheter att fungera ansvarsfullt, etiskt och konstruktivt i olika situationer.

10.1.1. Svenska och litteratur (AI2)

Läroämnets uppdrag

Lärokursen svenska och litteratur har samma omfattning och i stort sett samma mål och innehåll som lärokursen finska och litteratur, med vissa språkspecifika och kulturella särdrag. Modersmålsämnet har betydelse för den studerandes bildningsprocess och är i den bemärkelsen ett livskunskapsämne. Ämnet bidrar också till att fördjupa den studerandes identitet och hens kulturella och historiska medvetenhet.

Lärokursen har ett centralt kulturbärande och identitetsskapande uppdrag i de svenska skolorna i Finland. Undervisningen i svenska och litteratur ska kontinuerligt stödja den studerandes skolspråk och språkliga medvetenhet, parallellt med att flerspråkighet ses som en resurs. Den studerandes varierande språkliga och kulturella bakgrund ska uppmärksammas och beaktas i undervisningen. Undervisningen relaterar till en nordisk kontext.

Lärokursen ska fördjupa den studerandes kunskaper om och i det svenska språket, samt kunskaper om litteratur och kultur med särskilt fokus på det svenska i Finland. Svenska språket är objekt för undervisningen och primärt undervisningsspråk i övriga läroämnena. Undervisningen gör den studerande medveten om betydelsen av god språklig kompetens också i fortsatta studier. Inom modulerna integreras lärokursens olika delområden: läsning, skrivande, tal, kommunikation, litteratur, drama och mediekunskap. De olika kunskapsområdena och färdigheterna samverkar kontinuerligt med varandra. Under alla moduler ska den studerandes text- och kommunikationsfärdigheter och den skriftliga kompetensen kontinuerligt utvecklas och den studerande ska läsa och behandla skönlitteratur och andra multimodala texter med utgångspunkt i modulens tematik. Att läsa hela verk och skriva längre, sammanhållna texter ingår i det centrala innehållet i modulerna enligt den modell som den lokala läroplanen föreskriver. Under de obligatoriska modulerna läser den studerande minst åtta hela verk, av vilka minst ett verk är en fackbok.

Mångsidig kompetens

Mål

Målet med undervisningen i svenska och litteratur är att utveckla den studerandes kommunikationsfärdigheter och färdigheter att tolka och producera texter samt hens språkliga och kulturella medvetenhet. De allmänna målen för undervisningen är följande:

Kommunikationsfärdigheter

Målet är att den studerande ska

- fördjupa och bredda sin kommunikativa kompetens för att kunna kommunicera målinriktat, ändamålsenligt och etiskt såväl enskilt som i grupp samt kunna analysera, bedöma och utveckla sina egna kommunikationsfärdigheter
- kunna analysera och bedöma olika kommunikationssituationer och -relationer samt kommunikationsfärdigheter och kommunikationsetik som ingår i kontexten.

Att tolka texter

Målet är att den studerande ska

- utveckla sin kritiska och kulturella läskunnighet så att hen kan analysera och utvärdera multimodala texter med olika syften och i olika kontexter, till exempel fakta- och medietext, litteratur och muntlig text, samt kan använda sig av relevanta begrepp för att analysera text

- utveckla sin förmåga att tolka skön- och facklitteratur i estetiskt och funktionellt syfte, fördjupa sin förståelse för litterära medel och behärska relevanta begrepp för att analysera litteratur
- kritiskt kunna granska olika informationskällor, informationens tillförlitlighet, användbarhet och syfte.

Att producera texter

Målet är att den studerande ska

- utveckla sin kritiska och kulturella läskompetens så att hen kan producera och dra nytta av multimodala texter och vara medveten om deras syften och kontexter, kan uttrycka sig och motivera sina tankar samt använda ett för situationen lämpligt språk och uttryckssätt
- kunna behärska de olika faserna i en skrivprocess och reflektera över sina egna skrivprocesser, kunna ge och ta emot respons samt tillämpa respons i sitt skrivande
- stärka sina färdigheter att behärska standardspråkets normer i tal och skrift samt kunna använda olika källor på ett ändamålsenligt sätt och förstå och följa regler om upphovsrätt.

Att utveckla språklig och kulturell medvetenhet

Målet är att den studerande ska

- förstå vilken betydelse språket och olika vetenskapliga discipliner har för lärandet och tänkandet samt vilken betydelse språklig och kulturell mångfald har för identiteten
- fördjupa sina kunskaper om språkets struktur, olika register, uttrycksformer och nyanser och deras meningsskapande funktion såväl i litteraturen som i andra kulturella verk.

Bedömning

Syftet med bedömningen är att främja och stödja lärandet och synliggöra olika aspekter av den studerandes kunskaper och utveckling. Responsen och bedömningen av studierna i svenska och litteratur ska vara kopplade till målen för respektive modul som ställts upp utgående från lärokursens allmänna mål. Modulernas mål bildar målen för de lokala studieavsnitten, eller sammanfogas till sådana. Bedömningen ska vara mångsidig, öppen och rättvis samt basera sig på delaktighet och uppmuntran och vägleda den studerande till självvärdering. Den studerandes lärande och kunskaper ska bedömas mångsidigt, till exempel med hjälp av iakttagelser av den studerandes lärande och olika prestationer.

Bedömningen under ett studieavsnitt kan bestå av till exempel respons samt självvärdering och kamratrespons som stödjer den studerande att utveckla sina färdigheter under läroprocessens gång. Med hjälp av bedömningsdialog och respons samt självvärderingsfärdigheter utvecklar den studerande en uppfattning om sig själv och hur hen talar och lyssnar samt producerar och tolkar text.

Slutbedömningen av ett studieavsnitt grundar sig på målen för modulerna som ingår i studieavsnittet. Utöver målen för modulerna kan studieavsnittet också innehålla lokala mål för mångsidig kompetens. Då studieavsnitt inleds ska den studerande informeras om målen för studierna så att både läraren och den studerande kan följa upp framsteg i studierna. Bedömningen av ett studieavsnitt ska grunda sig på olika slags prestationer, till exempel skriftliga och muntliga prestationer och eventuella andra delprestationer samt på den studerandes aktivitet under studieavsnittets gång. Om studieavsnittet består av flera moduler från samma läroämne ges endast ett vitsord.

Slutbedömningen av lärokursen utgår från studieavsnittens medeltal. Som stöd för både slutbedömningen och då den studerande vill höja sitt medeltal kan man dessutom utgå från följande delar av läroämnets allmänna mål:

Kommunikationsfärdigheter

- färdigheter att kommunicera vid individuella framträdanden och i grupp

- *färdigheter att förstå kommunikationssituationer.*

Att tolka texter

- *färdigheter att analysera och tolka multimodala texter, i synnerhet medietexter*
- *färdigheter att förstå och tolka skön- och facklitteratur*
- *färdigheter att utvärdera information.*

Att producera texter

- *färdigheter att producera olika typer av texter och behärska olika uttrycksformer samt färdigheter att uttrycka sig själv*
- *färdigheter att behärska olika faser i en skrivprocess*
- *förmåga att behärska standardspråket*
- *förmåga att söka information samt bedöma och använda källor och material.*

Att utveckla språklig och kulturell medvetenhet

- *färdigheter att förstå den språkliga och kulturella mångfalden*
- *färdigheter att förstå språket inom olika vetenskapliga discipliner som läroämnet utgår från*
- *färdigheter att behärska språkvetenskapliga och läroämnesrelaterade begrepp.*

I slutskedet av studierna kan den studerande ges möjlighet att delta i slutprovet i muntlig kommunikation för andra stadiet.

Studieavsnitt

Mo 1. Jag och texten, 2 sp (AI1)

Studieavsnittets moduler

- Att tolka och producera text, 2 sp (MO1), Obligatorisk

Mål

Att tolka och producera text

Målen för modulen är att den studerande ska

- *lära sig producera, tolka och utvärdera multimodala texter, textstrukturer och uttrycksformer*
- *behärska de olika faserna i en skrivprocess och uppmuntras som skribent*
- *använda andra texter som underlag för den egna skrivprocessen*
- *stärka sin uppfattning om sig själv i fråga om att tolka och producera text samt ge och ta emot respons.*

Lokal precisering

- **utveckla sina kommunikativa färdigheter**

Centralt innehåll

Att tolka och producera text

- *centrala textgenrer: berättande, beskrivande, instruerande, ställningstagande och reflekterande texter och kombinationer av dessa*
- *att skapa texthelheter; analys av textens syfte, målgrupp, kontext, innehåll, struktur, uttrycksformer och synvinklar*
- *att skriva olika typer av texter i process, kollaborativt och individuellt samt skriva, referera och kommentera med andra texter som underlag*

- *textens flerstämmighet och intertextualitet*
- *text- och språkvård*

Lokal precisering

- den studerande bekantar sig med olika verktyg för att arbeta med texter och lär sig använda genremässiga begrepp
- textbegreppet i vid bemärkelse: multilitteracitet
- den studerande refererar och kommenterar

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

Tvärvetenskaplig och kreativ kompetens

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen är mångsidig och såväl formativ som summativ. Olika bedömningskriterier kan till exempel vara skriftliga och muntliga prestationer, respons, självvärdering och aktivitet.

Mo 2. Språkets mångfald, 2 sp (AI2-AI3)

Studieavsnittets moduler

- Text och språklig medvetenhet, 1 sp (MO2), Obligatorisk
- Kommunikation 1, 1 sp (MO3), Obligatorisk

Mål

Text och språklig medvetenhet

Målen för modulen är att den studerande ska

- *utveckla sin medvetenhet om text och språk*
- *fördjupa sin förståelse för språket och olika texter som meningsskapande element*
- *förstå språkets sociala funktion och betydelse både för individen och samhället.*

Kommunikation 1

Målen för modulen är att den studerande ska

- *uppmuntras att kommunicera aktivt, vidareutveckla sin kommunikationsprofil och sin uppfattning om språk och identitet*
- *fördjupa sina färdigheter att kommunicera i grupp och lära sig analysera och bedöma de fenomen som uppstår i samband med gruppkommunikation*
- *lära sig granska betydelsen av språkliga och icke-verbala medel och iaktta kontextbunden variation i olika kommunikationssituationer.*

Lokal precisering

- få bekanta sig med aktuell litteratur
- granska texter källkritiskt

Centralt innehåll

Text och språklig medvetenhet

- *olika uppfattningar om språk: språk som struktur, språk som ett meningsskapande element, språk som ett socialt och samhälleligt fenomen, språk som maktmedel*
- *multilitteracitet och textgenre som begrepp, det vidgade textbegreppet*
- *språkpolitik, en- och flerspråkighet, språkideologier, språkvård*

Kommunikation 1

- *reflektioner över den egna kommunikativa kompetensen, förmåga att ge och ta emot respons, förmåga att lyssna samt målinriktat och konstruktivt delta i gruppens kommunikation*
- *analys av olika kommunikationssituationer, konstruktion av samtal, betydelseförhandlingar, språket och icke-verbal kommunikation samt roller, anspänning, talängslan och kohesion i anslutning till gruppkommunikation*
- *språk och identitet samt hur språket är föränderligt och kontextbundet*

Lokal precisering

- *den egna identiteten i vår region, våra dialekter och vår kulturella mångfald*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

Tvärvetenskaplig och kreativ kompetens

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen är mångsidig och såväl formativ som summativ. Olika bedömningskriterier kan till exempel vara skriftliga och muntliga prestationer, respons, självvärdering och aktivitet.

Mo 3. Medveten multilitteracitet, 2 sp (AI4)

Studieavsnittets moduler

- Litteratur 1, 2 sp (MO4), Obligatorisk

Mål

Litteratur 1

Målen för modulen är att den studerande ska

- *fördjupa och utveckla mångsidigare läsvanor*
- *känna till skön- och facklitterära genrer och deras olika uttrycksformer*
- *bredda och utveckla sina läsfärdigheter, kunna närma sig litterära multimodala texter på ett ändamålsenligt sätt och analysera och tolka dem med hjälp av relevanta begrepp*
- *förstå att litteratur kan tolkas på många sätt*
- *fördjupa sina kunskaper om det finlandssvenska och nordiska kulturarvet.*

Lokal precisering

- *leva sig in i texten och iaktta berättarstilen*

Centralt innehåll

Litteratur 1

- litteraturens roller och olika sätt att läsa och uppleva litteratur, att läsa och skriva i funktionellt och estetiskt syfte
- berättelser och narrativitet i skön- och facklitteratur samt andra texter, till exempel teater, film, spel eller andra medietexter
- centrala litterära genrer, uttrycksformer och begrepp som används för att analysera
- olika sätt att tolka litteratur
- den finlandssvenska litteraturen som en del av den nordiska litteraturen

Lokal precisering

- inlevelsen och den egna tolkningen av texten

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Global och kulturell kompetens

Kompetens för välbefinnande

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen är mångsidig och såväl formativ som summativ. Olika bedömningskriterier kan till exempel vara skriftliga och muntliga prestationer, respons, självvärdering och aktivitet.

Mo 4. Språkets makt, 2 sp (AI5)

Studieavsnittets moduler

- Att tolka text 1, 2 sp (MO5), Obligatorisk

Mål

Att tolka text 1

Målen för modulen är att den studerande ska

- *vidareutveckla sin kritiska läskunnighet, i synnerhet gällande mediekunskap*
- *förstå hur medierna fungerar, deras betydelse för identiteten och deras roll som opinionsbildare i samhället*
- *lära sig tolka multimodala texter, i synnerhet medietexter samt lära sig analysera texternas olika former och uttryck*
- *göra sig förtrogen med olika sätt att påverka och argumentera samt stärka sina kunskaper och färdigheter i anslutning till det.*

Lokal precisering

Centralt innehåll

Att tolka text 1

- *ytrandefrihet, mediekritik, medieetik*
- *ideologiskt färgade texter och skillnaden mellan åsikter och vetenskaplig kunskap*
- *verbala och visuella medel som används i syfte att påverka mottagaren samt argumentation och retoriska stilmedel*
- *källkritik, informationssökning och -hantering, upphovsrätt*
- *att analysera och producera skriftliga och muntliga texter som tar ställning och påverkar*

Lokal precisering

- språkets och textens makt i samhället

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Global och kulturell kompetens

Samhällelig kompetens

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen är mångsidig och såväl formativ som summativ. Olika bedömningskriterier kan till exempel vara skriftliga och muntliga prestationer, respons, självvärdering och aktivitet.

Mo 5. Texten och strukturen, 2 sp (AI6-AI7)

Studieavsnittets moduler

- Att producera text 1, 1 sp (MO6), Obligatorisk
- Kommunikation 2, 1 sp (MO7), Obligatorisk

Mål

Att producera text 1

Målen för modulen är att den studerande ska

- *uppmuntras som skribent och fördjupa sina tidigare insikter om olika skeden av skrivprocessen*
- *fördjupa sin uppfattning om vilken inverkan disposition, språk och uttrycksform har på textens betydelse och struktur*
- *fördjupa sin förmåga att utgå från andra texter i sitt eget skrivande och bedöma materialets tillförlitlighet.*

Kommunikation 2

Målen för modulen är att den studerande ska

- *öka tilltron till sin förmåga att framträda och sin förståelse för anspänning*
- *utveckla sin färdighet att framträda samt förmåga att producera olika muntliga texter, även i digitala miljöer*
- *fördjupa sin förmåga att analysera och bedöma talade texter samt audiovisuell kommunikation.*

Lokal precisering

- ge konstruktiv kritik till sina klasskompisar

Centralt innehåll

Att producera text 1

- *skrivprocessen: val och avgränsning av tema, val av perspektiv, disposition, redigering och finslipning, ge och ta emot respons*
- *skriva med annat material som underlag, text- och språkvård*
- *ordkonst och kreativt skrivande som stärker skribentens egen röst*

Kommunikation 2

- *anspänning, talängslan och koncentrationsnivå, publikkontakt och åhörarnas ansvar*
- *sammanställning och framförande av ett inlägg individuellt, i grupp eller som en audiovisuell text; färdigheter i att fokusera, ta kontakt, åskådliggöra och uttrycka sig*
- *kommunikationsfärdigheter och -etik i olika kommunikationskanaler, till exempel sociala medier*
- *analys och bedömning av muntliga och audiovisuella texter*

Lokal precisering

- påverkan i audiovisuella texter
- genren bilderbok

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kompetens för välbefinnande

Kommunikativ kompetens

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen är mångsidig och såväl formativ som summativ. Olika bedömningskriterier kan till exempel vara skriftliga och muntliga prestationer, respons, självvärdering och aktivitet.

Mo 6. Texten i världen, 2 sp (A18)

Studieavsnittets moduler

- Litteratur 2, 2 sp (MO8), Obligatorisk

Mål

Litteratur 2

Målen för modulen är att den studerande ska

- *fördjupa sin kunskap om litteratur och kunna granska och analysera skönlitteratur som en del av ett samhälle i förändring*
- *förstå kontextens betydelse för hur litteraturen upplevs och tolkas*
- *känna till centrala verk och teman i den finländska litteraturen och i världslitteraturen och kunna analysera dem utgående från en kulturell kontext.*

Centralt innehåll

Litteratur 2

- *finländsk litteratur som en multimodal, flerstämmig och flerspråkig del av världslitteraturen*
- *analys och tolkning av litteratur i förhållande till olika kontexter, till exempel författarens och genrens kontext, den historiska och kulturella kontexten eller den samhälleliga och politiska kontexten*
- *granskning av texter ur olika synvinklar, till exempel utgående från olika människosyner, identiteter, världsbilder, värdegrunder och idévärldar*

Lokal precisering

- intertextualitet

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Global och kulturell kompetens

Kommunikativ kompetens

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen är mångsidig och såväl formativ som summativ. Olika bedömningskriterier kan till exempel vara skriftliga och muntliga prestationer, respons, självvärdering och aktivitet.

Mo 7. Kommunikation och kontext, 2 sp (A19)

Studieavsnittets moduler

- Kommunikation 3, 2 sp (MO9), Valfri

Mål

Kommunikation 3

Målen för modulen är att den studerande ska

- *utveckla mångsidiga kommunikationsfärdigheter, i synnerhet med tanke på fortsatta studier och arbetsliv*
- *utveckla färdigheter att förstå och lösa problem som uppstår i samband med kommunikation samt kunna agera ändamålsenligt och etiskt i olika, även utmanande kommunikationssituationer och förstå kommunikationens kulturella särdrag och kontextbundenhet*
- *fördjupa förmågan att analysera kommunikation ur olika synvinklar.*

Centralt innehåll

Kommunikation 3

- *kommunikationsfärdigheter som krävs i samband med studier och arbetsliv, till exempel sådana som relaterar till möten, förhandlingar och arbetsintervjuer*
- *framförandet av en egen idé eller synpunkt på ett övertygande sätt, argumentationsteknik och retoriska medel*
- *analys av olika kommunikationssituationer och -relationer samt av faktorer som påverkar dem, konflikter och problemlösning i grupp*
- *dialogisk och konstruktiv kommunikation, etiska spelregler för kommunikation*
- *eventuellt deltagande i slutprovet för muntlig kommunikation*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

Kompetens för välbefinnande

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen är mångsidig och såväl formativ som summativ. Olika bedömningskriterier kan till exempel vara muntliga prestationer, respons, självvärdering och aktivitet.

Mo 8. Fördjupad skrivkompetens, 2 sp (AI10)

Studieavsnittets moduler

- Att producera text 2, 2 sp (MO10), Valfri

Mål

Att producera text 2

Målen för modulen är att den studerande ska

- *vidareutveckla sin förmåga att uttrycka sig i skrift och skriva längre sakprosatext med utgångspunkt i olika textmaterial*
- *medvetandegöra sin egen förmåga att hantera skrivprocessen och redigera texter.*

Centralt innehåll

Att producera text 2

- *att planera och producera ställningstagande och reflekterande texter*
- *förmågan att hantera material, utvärdering av källor, källkritik, upphovsrätt*
- *medvetandegöra olika faser i skrivprocessen och fokusera tidsanvändningen*
- *avgränsning av tema, val av perspektiv och material samt olika sätt att använda material*
- *redigering och finslipning av text, skribentens egen röst, text- och språkvård*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Etisk kompetens och miljökompetens

Kompetens för välbefinnande

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen är mångsidig och såväl formativ som summativ. Olika bedömningskriterier kan till exempel vara skriftliga och muntliga prestationer, respons, självvärdering och aktivitet.

Mo 9. Multimodalitet och textkonsumtion, 2 sp (AI11)

Studieavsnittets moduler

- Att tolka text 2, 2 sp (MO11), Valfri

Mål

Att tolka text 2

Målen för modulen är att den studerande ska

- *bredda och fördjupa sin kritiska och kulturella läskunnighet*
- *kunna analysera, tolka och utvärdera multimodala texter*
- *förstå innebörden av syfte och kontext vid tolkningen av texter*
- *använda sig av relevanta begrepp för att framföra och motivera sin tolkning av texter.*

Centralt innehåll

Att tolka text 2

- analys och tolkning av olika slag av fakta- och medietexter och fiktiva texter med hjälp av relevanta begrepp
- olika sätt att tolka texter
- relationen mellan en text och dess situationsbundna och kulturella kontext
- olika sätt att skapa mening i texter, till exempel genom olika uttryckssätt och -former samt struktur

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Etisk kompetens och miljökompetens

Tvärvetenskaplig och kreativ kompetens

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen är mångsidig och såväl formativ som summativ. Olika bedömningskriterier kan till exempel vara skriftliga och muntliga prestationer, respons, självvärdering och aktivitet.

Mo 10. Min röst i skrivprocessen, 2 sp (AI12LOKAL)

Mål

Lokal precisering

- Vi samarbetar med andra ämnen för att skriva en längre textdokumentation

Centralt innehåll

Lokal precisering

- Vi kompletterar skrivfärdigheterna med olika skrivprojekt
- Vi fördjupar oss i källhantering
- Vi bekantar oss med hur man skriver vetenskaplig text

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Etisk kompetens och miljökompetens

Kompetens för välbefinnande

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

I bedömningen ingår såväl skrivprocessen som textproduktionen.

Mo 11. Förberedelse inför studentskrivningarna, 2 sp (AI13LOKAL)

Mål

Lokal precisering

- Vi förbereder oss för skrivningarna

Centralt innehåll

Lokal precisering

- Vi förkovrar oss i färdigheterna att skriva såväl läs- som skrivkompetens

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

Tvärvetenskaplig och kreativ kompetens

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen är mångsidig och såväl formativ som summativ. Olika bedömningskriterier kan till exempel vara skriftliga och muntliga prestationer, respons, självvärdering och aktivitet.

Mo 12. Modern litteratur, 2 sp (A14LOKAL)

Mål

Lokal precisering

- Vi fördjupar oss i litteraturanalis
- Vi fördjupar oss i den moderna litteraturen

Centralt innehåll

Lokal precisering

- Kursen genomförs i form av självstudier.
- Den studerande läser ett antal centrala västerländska skönlitterära verk från modern tid, enligt urval i samråd med examinator.
- Läsningen kompletteras med avsnitt ur litteraturhistoriska översiktsverk.

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Global och kulturell kompetens

Samhällelig kompetens

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningsgrunder: en skriftlig rapport om de skönlitterära verk som lästs samt en litteraturhistorisk tentamen

Mo 13 Media, 4 sp (AI15LOKAL)

Mål

Lokal precisering

- Samarbete över språkgränserna främjar tvåspråkigheten/ Yhteistyö edistää kaksikielisyttä
- Kursen främjar kritiskt samhällstänkande och ger färdigheter för arbetslivet / Kurssi antaa valmiuksia työelämään sekä valmistaa opiskelijoita kriittiseen yhteiskunta-ajatteluun.
- Studierna fördjupar medieundervisningen i såväl modersmål, bildkonst som andra ämnen / Opiskelu täydentää äidinkielen opintoja sekä muiden oppiaineiden sisältöjä.
- Uder kursen beaktar vi samtliga inlärningskanaler (t.ex. auditivt och visuellt) / Opiskelijat pääsevät käyttämään kaikkia oppimiskanavia (esim. auditiivisia ja visuaalisia).

Centralt innehåll

Lokal precisering

- Yritysviestintä/ Företagskommunikation
- Graafinen suunnittelu/Grafisk planering
- Valokuvaus/Fotografering
- Lehtikirjoittaminen/Tidningstexter
- Sosiaalinen media/sociala medier (Instagram, TikTok, Twitter, podcastit, blogi...)
- Videoiden tekeminen/Göra videor
- Auditivisuus/Auditivt
- Luennoitsijoita ja vierailuja/Föreläsare och besök
- Koulujen kotisivujen ehostaminen/ Fixa till skolans sociala media-profil
- Vierailu esim. johonkin mediataloon/ Besök till t.ex. ett mediahus
- Lopputyönä portfolio ja itsearviointi/ Bedömning: Portfolio och självutvärdering

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

- Portfolio ja itsearviointi lopputyönä (hyväksyty/hylätty) /Kursens bedömning baserar sig på den studerandes portfolio & den egna utvärderingen av inlärningsprocessen (godkänd/icke godkänd)

Fri beskrivning av studieavsnittet

- Kurssissa kaksi osaa
jaksoissa 3, 4 ja 5 yksi osuus (2 op)
- 3) markkinointi, retoriikka, sosiaalinen media, valokuvaaminen/marknadsföring, retorik, sociala medier, fotografering
- 4) videot, esim. Tiktok, äänimaailma, podcastit/videor, t.ex. Tiktok, ljudvärlden, podcasts/videor
- 5) lehtikirjoittaminen/tidningsarbete
- (2 op) syvennys ensimmäisestä kurssista, oma työ/ fördjupning av förra kursen, eget arbete
- Podcastit, pelit, elokuvat, historia, kuvankäsittely ja uudistuva journalismi/Pod casts, spel, filmer, historia, bildhantering och framtidens journalistik
- click bites, Google
- propaganda & photoshop
- trendien seuranta/trender, Sitra
- Besök vid ett mediahus / föreläsare

Portfolioon kootaan kaikki opintojakson aikana tehdyt työt. Alla kursens delmoment samlas i portfolion

- Lopuksi vielä kirjoitetaan itsearviointi, jossa kerrotaan, mitä on oppinut opintojakson aikana./ Självutvärdering efter både del I och del II

10.2. Finska (TKFI)

Läroämnets uppdrag

Språkämnen är både kunskaps- och färdighetsämnen och ett eget vetenskapsområde. Undervisningen i språk ska fördjupa och utveckla de språkkunskaper och den språkliga medvetenhet som den studerande har tillägnat sig inom den grundläggande utbildningen.

Det andra inhemska språket finska är en del av gymnasiets språkpedagogik, som syftar till att identifiera och lyfta fram de gemensamma uppdrag som språkundervisningen i gymnasiet har samt att synliggöra språkens betydelse för undervisningen och lärandet överlag. Språkundervisningen i gymnasiet ska utveckla den studerandes flerspråkighet, vilket innebär kunskaper i modersmålet, nationalspråken och främmande språk samt en förmåga att på olika nivåer behärska dialekter och register av dessa. Språkpedagogiken stärker den studerandes språkutveckling, språkliga medvetenhet och förmåga att använda olika språk parallellt, samt utvecklar hans multilitteracitet och förmåga att fungera i olika språkgemenskaper. Den studerande ska uppmuntras att använda olika språk på ett mångsidigt sätt med beaktande av språkkunskapens olika delområden och att värdesätta all språkkunskap.

Undervisningen i det andra inhemska språket finska grundar sig på det vidgade textbegreppet, som omfattar till exempel skrivna, talade, visuella och audiovisuella texter eller kombinationer av dessa uttryckssätt. Texterna kan vara berättande, beskrivande, reflekterande, instruerande eller ställningstagande, fiktiva texter eller faktatexter samt vardagliga eller institutionella situationer som kräver olika slags kommunikationsfärdigheter.

Finskundervisningens uppdrag är att på ett mångsidigt sätt utveckla den studerandes kunskaper i finska. Den studerande utvecklar mångsidiga språkkunskaper genom att tolka och producera olika typer av texter inom olika genrer. Den studerande framskrider från grundläggande till mångsidiga färdigheter och tillägnar sig först ett vardagligt språk för att sedan lära sig ett mera formellt och vetenskapligt språk. Den studerande handleds att utveckla sina kunskaper i olika språk, att vidga sin flerspråkiga kompetens och utveckla sina metaspråkliga färdigheter, det vill säga förmågan att förstå språket och utnyttja sin kunskap om språket, dess strukturer och funktioner samt sambanden mellan olika språk. Den studerande tränar ett mångsidigt språkbruk med hjälp av olika texter och kontexter. Den studerande lär sig söka och bearbeta, producera, dela samt värdera information.

Mångsidig kompetens

I undervisningen i det andra inhemska språket finska ska man behandla teman som bidrar till att språkinläringen utgör en del av gymnasieundervisningens ämneshelheter och arbetet över läroämnesgränserna. I undervisningen i det andra inhemska språket kan man samarbeta inom lärokurserna och med andra lärokurser i främmande språk samt med andra läroämnen. Samtidigt bidrar undervisningen till att skapa en förståelse för och kopplingar till livsskeden efter gymnasiet, studier och arbetsliv. Språkämnen utgör kunskaps- och färdighetsämnen som ger den studerande verktyg för att känna igen, utveckla och tillämpa sina färdigheter i mångsidig kompetens och för att analysera värderingar och attityder. Språkundervisningen grundar sig också på egna fack- och vetenskapsområden, till exempel sociolingvistik, kognitiv språkvetenskap eller textforskning. Dessa kan utnyttjas då man behandlar temahelheter som ingår i den mångsidiga kompetensen. Språken ger den studerande möjlighet att utveckla sin kreativa verksamhet genom att pröva på olika sätt att studera språk samt att granska de teman som behandlas ur ett intellektuellt och estetiskt perspektiv. De olika delområden som utgör den mångsidiga kompetensen bildar innehåll för undervisningen, mål för arbetet och grunder för valet

av olika lärmiljöer, arbetssätt eller metoder. Mångsidig kompetens i undervisningen i det andra inhemska språket syns bland annat i att den studerande ska lära sig ifrågasätta och reflektera över orsakssamband.

Genom studier i det andra inhemska språket får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes **kompetens för välbefinnande** och **kommunikativa kompetens** och tilltro till sina egna förmågor. Empati, gott uppförande och element som ingår i konstruktiv kommunikation (mediering) ska synas i alla språkämnen som en del av den mångsidiga kompetensen. Genom att granska olika faktorer som inverkar på konstruktiv kommunikation och tillämpa dylika färdigheter fördjupar den studerande sin förståelse av det obekanta och blir bättre på att bygga förståelse i situationer där det inte av språkliga eller kulturella orsaker finns gemensam förståelse.

Den studerande utvecklar sina färdigheter att lära sig språk genom att känna igen vilka lärstrategier som passar hen bäst och genom att utvärdera sina framsteg i studierna. Den studerande handleds i att förstå vilken betydelse mångsidiga språkkunskaper har för de fortsatta studierna och arbetslivet och för att bygga sin språkliga identitet.

Språkämnena kombinerar olika fack-, vetenskaps- och konstämnen och skapar kontaktytor till andra läroämnen och **tvärvetenskaplig och kreativ kompetens**. Temastudier och studier som överskrider läroämnesgränserna uppmuntrar den studerande att även använda sina begränsade kunskaper i olika språk samt sin flerspråkiga kompetens. Det är viktigt att temahelheter, olika frågor och lösningar behandlas kollaborativt. I undervisningen eftersträvar man situationer i vilka den studerande under trygga omständigheter ges möjlighet att utmana de egna färdigheterna. Studier och kunskaper i det andra inhemska språket finska ger den studerande möjlighet att bekanta sig med olika slag av diskurser, information, informationskällor och konstformer. Samtidigt kan man ifrågasätta vedertagna förfaringssätt och hitta nya, kreativa synsätt samt identifiera och förstå mångfald. I språkundervisningen är målsättningen att utveckla de kognitiva färdigheterna och den analytiska förmågan genom att använda mångsidiga undervisningsmetoder som fokuserar på den studerande samt genom att erbjuda meningsfulla, produktiva och tillräckligt utmanande uppgifter.

Studierna i det andra inhemska språket stärker den studerandes **samhälleliga kompetens**. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta och aktivt påverka i samhället och den globala världen. Samtidigt skapar man kopplingar till demokratifostran och jämlikhetsperspektiv samt till frågor som gäller språk, till exempel minoriteter och majoriteter, språkpolitik eller minskningen av den språkliga diversiteten. De färdigheter och kontakter den studerande får av studier i det andra inhemska språket finska underlättar hens övergång till fortsatta studier, arbetsliv och uppgifter som förutsätter medborgaraktivitet.

Studierna i det andra inhemska språket stärker **etisk kompetens och miljökompetens** genom att ge den studerande möjlighet att leva sig in i och förstå problem ur ett bredare perspektiv än det egna språket tillåter. Globala miljöfrågor, som till exempel klimatförändringen, ohållbara konsumtionsvanor och att naturens mångfald minskar är både individuella och kollektiva problem. Under studierna stärks den studerandes färdigheter att i samråd med andra finna kopplingar och bearbeta tänkbara lösningar på problem. Utöver att söka och producera information handleds den studerande att reflektera över attityder och värderingar och att utveckla sin ansvarskänsla och agera konstruktivt i olika sammanhang.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i det andra inhemska språket ska öka den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang. Mångsidiga språkkunskaper och förståelse för hur kunskaperna i det andra inhemska språket finska är användbara i nationellt, nordiskt och internationellt samarbete och för att granska globala frågor. De fördjupar den studerandes färdigheter att fungera som världsmedborgare och ger hen möjligheter till mångsidigt och kreativt

samarbete. Språkstudierna stärker den studerandes kännedom om det finska kulturarvet och erbjuder på ett naturligt sätt många olika synvinklar för att granska olika frågor.

Mål

Språk och lärokurs	Förmåga att kommunicera (inom parentes anges den kunskapsnivå som ställts upp som mål i slutet av den grundläggande utbildningen)	Förmåga att tolka texter (inom parentes anges den kunskapsnivå som ställts upp som mål i slutet av den grundläggande utbildningen)	Förmåga att producera texter (inom parentes anges den kunskapsnivå som ställts upp som mål i slutet av den grundläggande utbildningen)
A-lärokurs	B2.1 (B1.1)	B2.1 (B1.1)	B1.2 (A2.2)
Modersmålsinriktad lärokurs	B2.2 (B1.2)	B2.2 (B1.2)	B2.2 (B1.2)
B1-lärokurs	B1.1 (A1.3)	B1.1 (A1.3)	B1.1 (A1.3)
B3-lärokurs	A2.2	A2.2	A2.1

De allmänna målen för undervisningen i finska är kopplade till kulturell och språklig mångfald, studiefärdigheter, kommunikationsfärdigheter och färdigheter att tolka och producera text. De allmänna målen för undervisningen är följande:

Kulturell och språklig mångfald

Målet är att den studerande ska

- uppmuntras att använda det finska språket och fungera i en språkligt och kulturellt mångsidig värld där man möter andra människor i nationella, nordiska och internationella kontexter i vilka det är möjligt att använda sina kunskaper i finska och där målet inte är kunskaper på modersmålsnivå utan ökad konstruktiv kommunikation och ömsesidig förståelse
- förstå det finska språkets betydelse som nationalspråk
- visa att hen har kunskaper, färdigheter och vilja att fungera konstruktivt och kreativt i en kulturellt mångsidig värld
- uppleva att det är meningsfullt att utöka sin språkliga repertoar.

Studiefärdigheter

Målet är att den studerande ska

- kunna ställa upp mål och utvärdera sin utveckling som en del av den pågående läroprocessen
- identifiera sina egna styrkor och utvecklingsområden som språkstuderande
- effektivt kunna använda olika strategier och verktyg för att lära sig språk
- effektivt kunna använda olika strategier och verktyg för att lära sig språk.

Kommunikationsfärdigheter, färdigheter att tolka och producera text

Målet är att den studerande ska

- vänja sig vid att och våga använda finska språket i olika situationer och på ett mångsidigt sätt
- få erfarenhet av många olika finskspråkiga studiemiljöer och miljöer för språkanvändning
- kunna ställa sin språkkunskap i relation till den nivå som ställts upp i nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling (bilaga 2) enligt tabellen nedan samt ställa upp sina egna mål, utvärdera utvecklingen av sina kunskaper och vidareutveckla dem.

Bedömning

Bedömningens uppdrag i det andra inhemska språket finska är att stödja den studerandes utveckling att fungera på finska. Mångsidig bedömning och uppmuntrande respons stödjer den studerandes tilltro till sina förmågor och stärker studiemotivationen.

Bedömningen och den övriga responsen ska grunda sig på den studerandes förmåga att behärska de färdigheter och centrala innehåll som ställs upp som mål för lärokursen. För att förstå och utveckla det egna kunnandet och gruppens kunnande och lärprocesser används självvärdering och kamratrespons.

Bedömningen ska grunda sig på målen för kommunikationsfärdigheter, färdigheter att tolka och producera text samt målen som är kopplade till kulturell och språklig mångfald. Föremål för bedömningen är även den studerandes studiefärdigheter, till exempel utvecklingen av studiestrategier och arbetssätt som stödjer lärandet.

Nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling (bilaga 2) som grundar sig på den gemensamma europeiska referensramen (CEFR) ska i tillämpliga delar användas som stöd för bedömningen och som verktyg för läraren och för den studerandes självvärdering och för kamratrespons. Som stöd för bedömningen kan man också använda nationellt erkända examenssystem för det andra inhemska språket finska.

I början av studierna ska man speciellt ge respons på den studerandes förmåga att utveckla sina färdigheter för att studera språk. I takt med att studierna framskrider ska man i tilltagande grad använda sig av nivåskalan då man definierar nivån på den studerandes förmåga att kommunicera samt att tolka och producera texter.

Vitsordet ska systematiskt beakta samtliga målområden, inklusive målen som är kopplade till utvecklingen av studiefärdigheter, även om det förekommer skillnader mellan vad de olika studieavsnitten betonar.

Bedömning av muntlig språkfärdighet

I språkundervisningen ska den studerandes muntliga språkkunskaper bedömas utöver de övriga delområdena inom språkkunskaperna. De muntliga språkkunskaperna kan bedömas genom ett separat prov. (Gymnasielagen 714/2018, 37 § 4 mom.)

En studerande som slutfört gymnasieutbildningens lärokurs ges ett avgångsbetyg. För slutförande av lärokursen för utbildning som förbereder för gymnasieutbildning ges ett betyg. Som bilaga till betygen som avses i [Gymnasielagens 39 §] 1 och 2 mom. ges därtill ett separat betyg om slutförande av gymnasiediplom och provet i muntliga språkkunskaper. (Gymnasielagen 714/2018, 39 § 3 mom.)

I samband med de obligatoriska och valfria studierna i det andra inhemska språket finska bedöms även den studerandes muntliga språkfärdighet.

I den valfria modulen 8 i A-lärokursen och den valfria modulen 8 i lärokursen i modersmålsinriktad finska samt i den valfria modulen 6 i B1-lärokursen ska bedömningen basera sig på prestationer som den studerande visat under studierna och på vitsordet i det prov i muntlig språkfärdighet som Utbildningsstyrelsen utarbetar eller på vitsordet för andra prestationer som den studerande

visat i enlighet med Utbildningsstyrelsens separata anvisningar. Förutsättningarna för bedömning av studieavsnitten som bildas av ovannämnda moduler uppfylls när den studerande har visat sådant kunnande som krävs för studieavsnittet och avlagt det prov i muntlig språkfärdighet som Utbildningsstyrelsen utarbetar eller visat andra prestationer i enlighet med Utbildningsstyrelsens anvisningar.

I B3-lärokursen bedöms den studerandes muntliga språkfärdighet i enlighet med Utbildningsstyrelsens separata anvisningar.

Provet i muntlig språkfärdighet som ingår i studierna eller andra prestationer i enlighet med Utbildningsstyrelsens anvisningar bedöms i förhållande till målen som ställts upp för språket och lärokursen i fråga i grunderna för gymnasiet läroplan.

Intyg över provet i muntlig språkfärdighet som Utbildningsstyrelsen utarbetar eller prestationer i enlighet med separata anvisningar ges som bilagor till avgångsbetyget från gymnasiet.

10.2.1. Finska, A-lärokurs (TKFIA1)

Läroämnets uppdrag

Studieavsnitt

FinA 1. Språklig identitet och kommunikation, 4 sp (FINA1-2)

Studieavsnittets moduler

- Studiefärdigheter och språklig identitet, 1 sp (FINA1), Obligatorisk
- Miljö och kommunikation, 3 sp (FINA2), Obligatorisk

Mål

Studiefärdigheter och språklig identitet

Målen för modulen är att den studerande ska

- uppmuntras till att modigt använda sina språkfärdigheter
- fördjupa sin uppfattning om språklig medvetenhet och flerspråkighet
- analysera och utveckla färdigheterna i självvärdering och kamratrespons som stöd för lärandet
- utveckla sina strategier för språkstudier
- lära sig att använda ändamålsenliga hjälpmedel för språkstudier
- kunna ställa sin språkkunskap i relation till kunskapsnivå B2.1 (förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter) och B1.2 (förmåga att producera texter).

Miljö och kommunikation

Målen för modulen är att den studerande ska

- förstärka sina muntliga och skriftliga kunskaper och färdigheter i växelverkan med andra och sin språkliga självkänsla
- fördjupa sina kunskaper om språkliga strukturer
- använda språket aktivt i olika slags autentiska situationer
- kunna ge och ta emot konstruktiv respons.

Centralt innehåll

Studiefärdigheter och språklig identitet

- kunna ställa sin språkkunskap i relation till kunskapsnivå B2.1 (förmåga att kommunicera, förmåga att tolka texter) och B1.2 (förmåga att producera texter).
- ställa upp tydliga och realistiska mål för studierna i finska
- det vidgade textbegreppet och textgenrer som är relevanta för studierna i finska samt strategier för att analysera, tolka och producera olika typer av texter
- språk och identitet, den individuella språkliga repertoaren, tvåspråkighet, flerspråkighet, relation mellan olika språk och språkformer

Miljö och kommunikation

- muntliga och skriftliga kommunikationsstrategier
- språkliga varianter och betydelsen av finskt standardspråk
- aktiviteter och situationer i vardagen och närmiljön
- självvärdering och kamratrespons
- etiska spelregler i kommunikation
- kommunikationens inverkan på välbefinnandet och självkänslan
- textgenrer som anknyter till studierna och vardagen, deras funktion och kombinationer

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

- Den kommunikativa kompetensen övas parvis och i olika gruppkonstellationer.
- Studerande tränar på att vara en god lyssnare, visa empati och ge konstruktiv feedback till medstudierande.
- Studerandena uppmuntras till att använda det andra inhemska språket i situationer utanför skolan.

Etisk kompetens och miljökompetens

- utveckla sin vilja och färdigheter att arbeta i olika miljöer
- reflektera över sina attityder och värderingar till omvärlden

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Formativ bedömning sker i form av självvärdering, kamratrespons och lärarrespons. Det nationella verktyget för språkprofilen utnyttjas.

Studieavsnittet bedöms med hjälp av ord- och grammatikförhör, muntliga dialoger och gruppdiskussioner samt olika typer av skrivuppgifter, redovisningar och presentationer självständigt, i par eller i olika gruppkonstellationer.

Bedömning av språkfärdigheter relateras till vitsordet 8 i grundstadiets slutbedömning.

- Förmåga att kommunicera B1.1
- Förmåga att tolka B1.1
- Förmåga att producera A2.2

Arbetsfärdigheter bedöms enligt hur den studerande

- kan arbeta självständigt och i olika gruppkonstellationer
- kan planera och utvärdera sina studier
- ta ansvar över sina studier
- ge och ta konstruktiv feedback

Bedömningen av studieavsnittet sker kontinuerligt och mångsidigt.

Fri beskrivning av studieavsnittet

Studieavsnittet kan med fördel erbjudas samtidigt som ENA1 och MO2. Som undervisningsmetod kan klasstandem med Kristiinankaupungin lukio tillämpas.

FinA 2. Hållbar framtid och vetenskap, 2 sp (FINA3)

Studieavsnittets moduler

- Hållbar framtid och vetenskap, 2 sp (FINA3), Obligatorisk

Mål

Hållbar framtid och vetenskap

Målen för modulen är att den studerande ska

- *bredda och fördjupa sina läsfärdigheter och lära sig att använda ändamålsenliga lässtrategier i olika sammanhang*
- *öva sina färdigheter i att tolka och presentera inhämtad information och öva sig att sammanfatta olika typer av texter*
- *aktivt kunna ta del av diskussioner*
- *utveckla sina färdigheter att argumentera och formulera åsikter.*

Centralt innehåll

Hållbar framtid och vetenskap

- *fack- och vetenskapsområden som intresserar den studerande*
- *innovationer som stödjer hållbar utveckling individuellt och globalt*
- *språkets funktion som verktyg för att söka, analysera, tolka och presentera vetenskaplig information*
- *olika framtidsvisioner*
- *populärvetenskapliga texter, särdrag i vetenskapliga texter*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Etisk kompetens och miljökompetens

- Studerandes förståelse och ansvar för natur, klimat och konsumtionsvanor från individens och samhällets synvinkel ökar.

Samhällelig kompetens

- Fördjupar studerandes egen roll och ansvar för samhället runtomkring en.
- inspireras att vara en aktiv och engagerad medborgare

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Formativ bedömning sker i form av självvärdering, kamratrespons och lärarrespons.

Studieavsnittet bedöms med hjälp av ord- och grammatikförhör, muntliga dialoger och gruppdiskussioner samt olika typer av skrivuppgifter, redovisningar och presentationer självständigt, i par eller i olika gruppkonstellationer.

Bedömningen sker kontinuerligt och mångsidigt.

FinA 3. Medier och samhälle, 2 sp (FINA4)

Studieavsnittets moduler

- Medier och samhälle, 2 sp (FINA4), Obligatorisk

Mål

Medier och samhälle

Målen för modulen är att den studerande ska

- *bekanta sig med aktuella ämnen som behandlas i media*
- *utveckla sin förmåga att kritiskt granska olika typer av informationskällor, skilja på åsikt och fakta och att förstå värderingar i text*
- *muntligt och skriftligt uttrycka, formulera och motivera sina åsikter och kommunicera målinriktat och ändamålsenligt.*

Centralt innehåll

Medier och samhälle

- *mediekritik, källkritik, censur, yttrandefrihet, informationshantering, upphovsrätt och plagiat*
- *mänskliga rättigheter, jämlikhet*
- *aktivt medborgarskap som individ och i grupp*
- *olika uttryckssätt och -former i medier i sakfrågor och om aktuella händelser*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Samhällelig kompetens

- Den samhälleliga kompetensen stärks genom att kritiskt granska olika typer av medier och informationskällor.
- Minoriteter och språkpolitik granskas ur ett finländskt perspektiv.

Tvårvetenskaplig och kreativ kompetens

- Aktuella händelser granskas och behandlas individuellt och i grupp.
- Studerandens analysförmåga stärks.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Formativ bedömning sker i form av självvärdering, kamratrespons och lärarrespons.

Studieavsnittet bedöms med hjälp av ord- och grammatikförhör, muntliga dialoger och gruppdiskussioner samt olika typer av skrivuppgifter, redovisningar och presentationer självständigt, i par eller i olika gruppkonstellationer.

Bedömningen sker kontinuerligt och mångsidigt.

Fri beskrivning av studieavsnittet

Studieavsnittet kan med fördel erbjudas samtidigt som MO5.

FinA 4. Utbildning och arbetsliv, 2 sp (FINA5)

Studieavsnittets moduler

- Utbildning och arbetsliv, 2 sp (FINA5), Obligatorisk

Mål

Utbildning och arbetsliv

Målen för modulen är att den studerande ska

- fördjupa sin förmåga att analysera, tolka och producera formella texter och att uttrycka sig i mer formella sammanhang
- uppmuntras att använda finska i olika kommunikationssituationer i studier och arbete
- stärka sina färdigheter i att behandla ämnesområden som anknyter till studie- och arbetsliv
- utveckla sin kompetens att tänka kreativt, förhandla och samarbeta
- fördjupa sin kännedom om de textgenrer som är typiska för studier och karriärplanering
- kunna söka och använda den information som myndigheterna tillhandahåller.

Centralt innehåll

Utbildning och arbetsliv

- utbildning, yrken, näringsliv ur den studerandes och samhällets synvinkel
- komplettering av språkprofilen för framtida behov
- teamarbete, företagsamhet och innovation
- kommunikationssituationer och olika typer av texter som anknyter till studier, arbete och vuxenlivet

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Global och kulturell kompetens

- Ordkunskap och autentiska situationer som hör ihop med fortsatta studier och arbetsliv övas.
- Olika samarbeten kopplade till tredje stadiet och företagsvärlden är möjliga.

Samhällelig kompetens

- bidrar till en företagsam attityd
- planera sin framtid och ta motiverade risker

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Formativ bedömning sker i form av självvärdering, kamratrespons och lärarrespons.

Studieavsnittet bedöms med hjälp av ord- och grammatikförhör, muntliga dialoger och gruppdiskussioner samt olika typer av skrivuppgifter, redovisningar och presentationer självständigt, i par eller i olika gruppkonstellationer.

Bedömningen sker kontinuerligt och mångsidigt.

Fri beskrivning av studieavsnittet

Studieavsnittet kan med fördel erbjudas samtidigt som SH2. Som undervisningsmetod kan klasstandem tillämpas i samarbete med Kristiinankaupungin lukio.

FinA 5. Språk och kultur, 2 sp (FINA6)

Studieavsnittets moduler

- Språk och kultur, 2 sp (FINA6), Obligatorisk

Mål

Språk och kultur

Målen för modulen är att den studerande ska

- *fördjupa sin kunskap om det finska språkets strukturer och uttryckssätt, i synnerhet i skönlitterära texter*
- *utveckla sin förståelse för värderingar som finsk litteratur och kultur förmedlar och förstå litteraturens, kulturens och konstens betydelse för samhället, gemenskapen och individen*
- *utveckla sin förmåga att närma sig olika slags skön- och facklitterära genrer och reflektera över deras uttrycksformer*
- *utveckla sina färdigheter att göra egna analyser och tolkningar av olika faktaoch skönlitterära texter*
- *bredda och utveckla sin läsfärdighet på finska.*

Centralt innehåll

Språk och kultur

- *språkets, kulturens och litteraturens betydelse då man bygger upp sin identitet*
- *nyanser, stilfrågor, språket som estetiskt uttrycksmedel*
- *ordkonst*
- *centrala drag och teman i den finska skönlitteraturen*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Global och kulturell kompetens

- Förståelsen för de andra inhemska språket och kulturen stärks genom att bekanta sig med bakgrunden till språket och de regionala nyanserna.
- Studerandena bekantar sig med skönlitterära verk som har eller har haft en stor betydelse för den finländska kulturen.

Kompetens för välbefinnande

- utmana sig själv kreativt
- reflektera över livslång språkanvändning
- reflektera över kulturens och litteraturens påverkan på välbefinnandet

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Formativ bedömning sker i form av självvärdering, kamratrespons och lärarrespons.

Studieavsnittet bedöms med hjälp av ord- och grammatikförhör, muntliga dialoger och gruppdiskussioner samt olika typer av redovisningar och presentationer självständigt, i par eller i olika gruppkonstellationer.

Bedömningen sker kontinuerligt och mångsidigt.

Bedömning av språkfärdigheter relateras till vitsordet 8 i andra stadiets slutbedömning.

- Förmåga att kommunicera B2.1
- Förmåga att tolka B2.1
- Förmåga att producera B1.2

Fri beskrivning av studieavsnittet

Som undervisningsmetod kan klasstandem tillämpas i samarbete med Kristiinankaupungin lukio.

FinA 6. Skriftlig kommunikation, 2 sp (FINA7)

Studieavsnittets moduler

- Skriftlig kommunikation, 2 sp (FINA7), Valfri

Mål

Skriftlig kommunikation

Målen för modulen är att den studerande ska

- *fördjupa sina färdigheter att välja synvinkel, att behandla olika teman, att välja källa och hitta sitt eget sätt att uttrycka sig*
- *utveckla sina färdigheter att producera strukturerade och logiska texthelheter med hänsyn till textens målgrupp*
- *hitta texter som intresserar hen och använda dessa som underlag för fortsatt kommunikation.*

Centralt innehåll

Skriftlig kommunikation

- *skrivprocessen; bearbeta och sammanställa texter, kollaborativt och delat skrivande samt delade texter*
- *språkriktighet*
- *medietexter*
- *globalt ansvar*
- *teman som behandlats under lärokursens obligatoriska studier och komplettering av dem utifrån den studerandes behov*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

Studerandena utvecklar sin skriftliga kommunikativa kompetens genom att bearbeta och framställa olika typer av texter självständigt, parvis eller i olika gruppkonstellationer.

Tvårvetenskaplig och kreativ kompetens

- bedömer tillförlitlighet av information och informationskällor

- väljer, tolkar och producerar olika slag av texter självständigt och kollaborativt
- använder teknologi och digitala hjälpmedel som gynnar skrivandet

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Formativ bedömning sker i form av självvärdering, kamratrespons och lärarrespons.

Studieavsnittet bedöms med hjälp av ord- och grammatikförhör samt muntliga och skriftliga redovisningar och presentationer självständigt, i par eller i olika gruppkonstellationer.

Bedömningen sker kontinuerligt och mångsidigt.

FinA 7. Kommuniera och påverka muntligt, 2 sp (FINA8)

Studieavsnittets moduler

- Kommuniera och påverka muntligt, 2 sp (FINA8), Valfri

Mål

Kommunicera och påverka muntligt

Målen för modulen är att den studerande ska

- fördjupa sina kunskaper om de faktorer som påverkar muntliga kommunikationssituationer
- utveckla sina färdigheter i muntlig kommunikation
- utveckla sina färdigheter att förstå olika språkliga varianter
- öva muntlig produktion som förutsätter förberedelse

Lokal precisering

- våga tillämpa språket i praktiken

Centralt innehåll

Kommunicera och påverka muntligt

- talets olika särdrag och språkliga mönster och egenskaper
- förfaringssätt vid förhandlingar, möten, debatter, diskussioner och olika typer av framträdanden
- dialogisk kommunikation

Lokal precisering

- Studieavsnittet utförs i mån av möjlighet i samarbete med Kristiinankaupungin lukio.
- Som undervisningsmetod tillämpas klasstandem som är en modell för språkundervisning där språkgrupperna möts i autentisk interaktion.

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Global och kulturell kompetens

- Förståelsen för användbarheten för de andra inhemska språket ökar och självförtroendet om dig själv som språk-användare utvecklas i och med att klasstandem används som undervisningsmetod.

- Att träffa jämnåriga studerande som talar det andra inhemska språket motiverar och väcker nyfikenhet för språket och kulturen.

Kommunikativ kompetens

- lär sig kommunicera med olika slags människor i olika miljöer och kulturer
- förstår den språkliga identiteten och blir språkligt medveten
- utvecklar sin förståelse för empati i olika kommunikationssituationer

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Formativ bedömning: Självvärdering, kamratrespons och lärarrespons sker kontinuerligt

Summativ bedömning: Muntlig språkfärdighet uppvisas i slutet av studieavsnittet enligt Utbildningsstyrelsens anvisningar.

FinA 8. Repetitionskurs inför gymnasiestudier, 2 sp (FINA9Lokal)

Mål

Lokal precisering

- ge en bättre grund för gymnasiestudier i A-finska för de som har svag kunskap i finska
- utöka ordförrådet
- förbättra kunskaperna i grundläggande grammatiska strukturerna

Centralt innehåll

Lokal precisering

- grundläggande kunskap i grammatiska strukturer
- grundläggande ordkunskap

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kompetens för välbefinnande

- förstå sin egen kunskapsnivå
- ta ansvar för utvecklingen av språkkunskapen
- stärka tron på sin egen kompetens
- stärka förmågan av att förstå betydelsen för att kunna det andra inhemska språket

Kommunikativ kompetens

- ställer upp mål för sina studier i finska
- känner igen sina egna styrkor och svagheter

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

- Studerandes kunskaps- och arbetsfärdigheter kan bedömas med hjälp av ord- och grammatikförhör, muntliga dialoger och gruppdiskussioner samt olika typer av

skrivuppgifter, redovisningar och presentationer självständigt, i par eller i olika gruppkonstellationer.

- Formativ bedömning: kontinuerlig självvärdering, kamratrespons och lärarrespons
- Studieavsnittet bedöms med vitsordet 4-10.

FinA 9. Tvåspråkigt samarbete med vänskola, 2 sp (FINA10LOKAL)

Mål

Lokal precisering

- utveckla förståelse för det andra inhemska språket och kulturen
- våga använda det andra inhemska språket i autentiska situationer
- bli bekant med studerande i samma ålder från den andra språkgruppen

Centralt innehåll

Lokal precisering

- I studieavsnittet har gymnasiet regelbunden kontakt via sociala medier på det andra inhemska språket med en finskspråkig vänskola.
- Varje studerande får en sk. språkvän/vänner som man lär känna bättre. Tillsammans med språkvännen utför man olika uppgifter som har att göra med det andra inhemska språket och dess kultur.
- Alla deltagare upprätthåller tillsammans en gemensam blogg/vlogg eller dylikt tillsammans med kursdeltagarna i vänskolan.
- Vänskolorna ordnar i mån av möjlighet skolbesök till varandras gymnasier eller en annan gemensam träff.

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

- Studieavsnittet utvecklar studerandens kommunikativa kompetens.
- Kompetensen övas tillsammans och i samarbete med studerande från vänskolan i olika miljöer.
- Studerandena får erfarenheter av interaktion mellan språk och kulturgränserna.
- Hen lär sig att värdera sin rätt till sin egen språkliga och kulturella identitet och att förstå värdet av språklig och kulturell mångfald.

Global och kulturell kompetens

- motiverar och ger färdigheter att fungera i olika språkliga och kulturella miljöer
- förståelse för vikten av nationellt samarbete
- stärker det nationella kunnandet språkligt och kulturellt

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

- Studieavsnittet bedöms med en anteckning om avlagda studier (A) om uppgifterna som tillhör studieavsnittet är avlagda och om man deltagit i övrigt program under studieavsnittet.

FinA 10. Preparationskurs inför studentexamen, 2 sp (FINA11LOKAL)

Mål

Lokal precisering

- att få mer erfarenhet av olika uppgiftstyper i studentskrivningarna i finska
- att få en god grund inför stundande studentskrivningar i finska

Centralt innehåll

Lokal precisering

- centrala strukturer, ord och uttryck repeteras
- läs- och hörförståelse övas samt skriftlig kommunikation övas

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kompetens för välbefinnande

- Öka sin förståelse för sitt lärande och hur hen ska studera inför stundande studentskrivningar i antingen lång eller medellång lärokurs.

Kommunikativ kompetens

- utvärderar sina kunskaper i finska för att kunna välja rätt nivå i studentexamen

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

- Både muntlig och skriftlig lärarrespons ges under studieavsnittets gång.
- Studieavsnittet bedöms med hjälp av ordförhör, hörförståelser, läsförståelser och olika typer av skrivuppgifter.
- Studieavsnittet bedöms med en anteckning om avlagda studier (A) när studeranden lämnat in alla delar i ett studentpaket i antingen lång eller medellång lärokurs.

10.3. Främmande språk (VK)

Läroämnets uppdrag

Språkämnen är både kunskaps- och färdighetsämnen och ett eget vetenskapsområde. Undervisningen i språk ska fördjupa och utveckla de språkkunskaper och den språkliga medvetenhet som den studerande har tillägnat sig inom den grundläggande utbildningen.

Främmande språk är en del av gymnasiet språkpedagogik, som syftar till att identifiera och lyfta fram de gemensamma uppdrag som språkundervisningen i gymnasiet har samt att synliggöra språkens betydelse för undervisningen och lärandet överlag. Språkundervisningen i gymnasiet ska utveckla den studerandes flerspråkighet, vilket innebär kunskaper i modersmålet, nationalspråken och främmande språk samt språkliga varianter av dessa såsom dialekter. Språkpedagogiken stärker den studerandes språkliga medvetenhet och förmåga att använda olika språk parallellt samt utvecklar hens multilitteracitet och förmåga att fungera i olika språkgemenskaper. Den studerande ska uppmuntras att använda olika språk på ett mångsidigt sätt med beaktande av språkkunskapens olika delområden och att värdesätta all språkkunskap.

Undervisningen i främmande språk grundar sig på det vidgade textbegreppet, som omfattar till exempel skrivna, talade, visuella och audiovisuella texter eller kombinationer av dessa. Texterna kan vara berättande, beskrivande, reflekterande, instruerande eller ställningstagande, fiktiva texter eller faktatexter samt vardagliga eller institutionella situationer som kräver olika slags kommunikationsfärdigheter.

Uppdraget för undervisningen i främmande språk är att på ett mångsidigt sätt utveckla den studerandes kunskaper i respektive språk. Den studerande utvecklar mångsidiga språkkunskaper genom att tolka och producera olika typer av texter inom olika genrer. Den studerande framskrider från grundläggande till mångsidiga färdigheter och tillägnar sig först ett vardagligt språk för att sedan lära sig ett mer abstrakt språk som används inom olika vetenskapsområden. Den studerande handleds i att utveckla sina kunskaper i olika språk, att vidga sin flerspråkiga kompetens och utveckla sina metaspråkliga färdigheter, det vill säga förmågan att förstå och använda sig av språkets strukturer och funktioner samt sambanden mellan olika språk. Den studerande övar ett mångsidigt språkbruk med hjälp av olika texter och kontexter. Den studerande lär sig söka och bearbeta, producera, dela samt utvärdera information.

Koder

Koderna för främmande språk består av språkets bokstavsbezeichnung, lärokursens nivåbezeichnung och modulens nummer. Följande koder används för de främmande språken:

EN = engelska

LA = latin

FR = franska

SA = samiska

TY = tyska

RY = ryska

IA = italienska

SP = spanska

PO = portugisiska

KI = kinesiska

JP = japanska

AR = arabiska

SX = annat språk

I grunderna för gymnasiet läroplan används bokstavskoden FS för främmande språk med undantag för engelska, samiska och latin. För asiatiska och afrikanska språk används i grunderna för gymnasiet läroplan bokstavskoden FSAA. I den lokala läroplanen ska man i stället för dessa koder använda de bokstavskoder som fastställts för respektive språk ovan.

Mångsidig kompetens

I undervisningen i främmande språk ska man behandla teman som bidrar till att språkinläringen utgör en del av gymnasieundervisningens ämnesshelheter och arbetet över läroämnesgränserna. I undervisningen i de främmande språken kan man samarbeta inom de olika lärokurserna i främmande språk och med andra läroämnen. Samtidigt bidrar undervisningen till att skapa en förståelse för och kopplingar till livsskeden efter gymnasiet, studier och arbetsliv. Språkämnen utgör kunskaps- och färdighetsämnen som ger den studerande verktyg för att känna igen,

utveckla och tillämpa sin mångsidiga kompetens och för att analysera värderingar och attityder. Språkundervisningen grundar sig också på egna fack- och vetenskapsområden som erbjuder ytterligare dimensioner, såsom sociolingvistik, kognitiv språkvetenskap eller textforskning, för att iakttä och analysera de mångsidiga kompetenserna. De olika delområden som utgör den mångsidiga kompetensen bildar innehåll för undervisningen, mål för arbetet och grunder för valet av olika lärmiljöer, arbetssätt eller metoder. Mångsidig kompetens i undervisningen i främmande språk syns bland annat i att den studerande ska lära sig ifrågasätta och reflektera över orsakssamband. Språken ger den studerande möjlighet att utveckla sin kreativa verksamhet genom att pröva på olika sätt att studera språk samt att granska de teman som behandlas ur ett intellektuellt och estetiskt perspektiv.

Genom studier i främmande språk får den studerande bekanta sig med och analysera hur individens och gemenskapens identiteter byggs upp och hur man fungerar i grupp. Målet är att använda och värdesätta all språkkunskap de studerande har, vilket ger möjlighet att stärka den studerandes **kompetens för välbefinnande och kommunikativa kompetens** och tilltro till sina egna förmågor. Empati, gott uppförande och element som ingår i konstruktiv kommunikation (mediering) ska synas i alla språkfärdigheter som en del av den mångsidiga kompetensen. Genom att granska olika faktorer som inverkar på konstruktiv kommunikation och tillämpa dylika färdigheter fördjupar den studerande sin förståelse av det obekanta och blir bättre på att bygga förståelse i situationer där det av språkliga eller kulturella orsaker inte finns gemensam förståelse.

Den studerande utvecklar sina färdigheter att lära sig språk genom att känna igen vilka lärstrategier som passar hen bäst och genom att utvärdera sina framsteg i studierna. Den studerande handleds i att förstå vilken betydelse mångsidiga språkkunskaper har för fortsatta studier och arbetsliv samt för att bygga upp sin språkliga identitet.

Språkfärdigheterna kombinerar olika fack- och vetenskapsområden och skapar kontaktytor till andra läroämnen och **tvärvetenskaplig och kreativ kompetens**. Temastudier och studier som överskrider läroämnesgränserna uppmuntrar den studerande att även använda sina begränsade kunskaper i olika språk samt sin flerspråkiga kompetens. Det är viktigt att temahelheter, olika frågor och lösningar behandlas kollaborativt. I undervisningen eftersträvar man situationer i vilka den studerande under trygga omständigheter ges möjlighet att utmana de egna färdigheterna. Studier och kunskaper i främmande språk ger den studerande möjlighet att bekanta sig med olika slag av diskurser, information, informationskällor och konstformer. Samtidigt kan man ifrågasätta vedertagna förfaringsätt och hitta nya, kreativa synsätt samt identifiera och förstå mångfald. I språkundervisningen är målet att utveckla de kognitiva färdigheterna och den analytiska förmågan genom att använda mångsidiga undervisningsmetoder som fokuserar på den studerande samt genom att erbjuda meningsfulla, produktiva och tillräckligt krävande uppgifter.

Studierna i främmande språk stärker den studerandes **samhälleliga kompetens**. Undervisningen ger den studerande språkliga och kulturella färdigheter och verktyg för att delta och aktivt påverka i samhället och den internationella världen. Samtidigt skapar man kopplingar till demokratifostran och jämlikhetsperspektiv, liksom även till språkfrågor såsom språkliga majoriteter och minoriteter, språkpolitik och minskad språklig mångfald. De färdigheter och kontakter den studerande får av studierna i främmande språk underlättar hans övergång till fortsatta studier, arbetsliv och uppgifter som förutsätter medborgaraktivitet.

Studierna i främmande språk stärker **etisk kompetens och miljökompetens** genom att ge den studerande möjlighet att leva sig in i och förstå problem ur ett bredare perspektiv än det egna språket tillåter. Klimatförändringen och ohållbara konsumtionsvanor och att naturens mångfald och den språkliga diversiteten minskar är globala problem som språkundervisningen ger verktyg för att lösa. Under studierna stärks den studerandes färdigheter och man söker kopplingar för att finna och bearbeta gemensamma lösningar. Utöver att söka och producera information handleds den studerande i att reflektera över betydelsen av attityder och värderingar och att utveckla sin ansvarskänsla och agera konstruktivt i olika sammanhang.

Global och kulturell kompetens som en del av studierna i främmande språk ska öka den studerandes nyfikenhet, motivation och färdigheter att fungera i olika slags kulturella och språkliga miljöer och sammanhang. Mångsidiga språkkunskaper och förståelse för hur språkkunskaperna är användbara i nationellt, nordiskt och internationellt samarbete och för att granska globala frågor fördjupar den studerandes färdigheter att fungera som världsmedborgare och ger hen möjligheter till mångsidigt och kreativt samarbete. Språkstudierna stärker den studerandes kännedom om kulturarven och erbjuder på ett naturligt sätt många olika synvinklar för att granska olika frågor.

Mål

Språk och lärokurs	Förmåga att kommunicera (inom parentes anges den kunskapsnivå som ställts upp som mål i slutet av den grundläggande utbildningen)	Förmåga att tolka texter (inom parentes anges den kunskapsnivå som ställts upp som mål i slutet av den grundläggande utbildningen)	Förmåga att producera texter (inom parentes anges den kunskapsnivå som ställts upp som mål i slutet av den grundläggande utbildningen)
Engelska A-lärokurs	B2.1 (B1.1)	B2.1 (B1.1)	B2.1 (B1.1)
Asiatiska och afrikanska språk, A-lärokurs	A2.2–B1.1	A2.2–B1.1	A2.2–B1.1
Övriga språk, A-lärokurs	B1.2 (A2.2)	B1.2 (A2.2)	B1.2 (A2.1)
Engelska B1-lärokurs	B1.2	B1.2	B1.2
Övriga språk, B1-lärokurs	B1.1 (A1.3)	B1.1 (A1.3)	B1.1 (A1.3)
Engelska B2-lärokurs	B1.1	B1.1	B1.1
Övriga språk, B2-lärokurs	A2.2 (A1.3)	A2.2 (A1.3)	A2.2 (A1.2)
Engelska B3-lärokurs	B1.1	B1.1	A2.2
Asiatiska och afrikanska språk, B3-lärokurs	A2.1	A2.1 (talat språk) A1.3 (skriven text)	A2.1 (talat språk) A1.3 (skriven text)
Övriga språk, B3-lärokurs	A2.1	A2.1	A2.1

De allmänna målen för undervisningen i främmande språk är kopplade till kulturell och språklig mångfald, studiefärdigheter, kommunikationsfärdigheter och färdigheter att tolka och producera text. De allmänna målen för undervisningen är följande:

Kulturell och språklig mångfald

Målet är att den studerande ska

- uppmuntras som språkanvändare i en globaliserad värld där målet inte är kunskaper på modersmålsnivå utan ökad konstruktiv kommunikation och ömsesidig förståelse
- visa att hen har kunskaper, färdigheter och vilja att fungera konstruktivt och kreativt i en kulturellt mångsidig värld
- uppleva att det är meningsfullt att utöka sin språkliga repertoar.

Studiefärdigheter

Målet är att den studerande ska

- kunna ställa upp mål och utvärdera sin utveckling som en del av den pågående läroprocessen
- identifiera sina egna styrkor och utvecklingsområden som språkstudierande
- effektivt kunna använda olika strategier och verktyg för att lära sig språk
- bilda sig en uppfattning om att utvecklingen av språkkunskaperna som process fortsätter också efter gymnasiestudierna.

Kommunikationsfärdigheter, färdighet att tolka och producera text

Målet är att den studerande ska

- vänja sig vid och våga använda språket i olika situationer och på ett mångsidigt sätt
- få erfarenhet av målspråkets många olika studiemiljöer och miljöer för språkanvändning
- kunna ställa sin språkkunskap i relation till den nivå som ställts upp i nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling (bilaga 2) enligt tabellen ovan samt ställa upp sina egna mål, utvärdera utvecklingen av sina kunskaper och vidareutveckla dem.

Bedömning

Bedömningens uppdrag i främmande språk är att stödja den studerandes utveckling att fungera på ett främmande språk. En mångsidig bedömning och en lyckad, uppmuntrande respons ska stödja den studerandes tilltro till sina förmågor och stärka studiemotivationen.

Bedömningen och den övriga responsen ska grunda sig på den studerandes förmåga att behärska de färdigheter och centrala innehåll som ställts upp som mål för lärokursen. För att förstå och utveckla det egna och gruppens kunnande och läroprocesser används självvärdering och kamratrespons.

Bedömningen ska grunda sig på målen för kommunikationsfärdigheter, färdigheter att tolka och producera texter samt målen som är kopplade till kulturell och språklig mångfald. Föremål för bedömningen är även den studerandes studiefärdigheter, såsom utvecklingen av studiestrategier och arbetssätt som stödjer lärandet.

Nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling (bilaga 2) som grundar sig på den gemensamma europeiska referensramen (CEFR) ska i tillämpliga delar användas som stöd för bedömningen och som verktyg för läraren och för den studerandes självvärdering och för kamratrespons. Som stöd för bedömningen kan man också använda internationellt erkända examenssystem i främmande språk som är kopplade till den gemensamma europeiska referensramen med sex kunskapsnivåer för språk.

I början av studierna ska responsen fokusera på den studerandes förmåga att utveckla sina färdigheter att studera språk. I takt med att studierna framskrider kan man i tilltagande grad

använda sig av nivåskalan för språkkunskap och språkutveckling då man definierar nivån på den studerandes förmåga att kommunicera samt att tolka och producera texter.

Vitsordet ska systematiskt beakta samtliga delområden inom språkkunskaperna även om det förekommer skillnader mellan vad de olika studieavsnitten betonar.

Bedömning av muntlig språkfärdighet

I språkundervisningen ska den studerandes muntliga språkkunskaper bedömas utöver de övriga delområdena inom språkkunskaperna. De muntliga språkkunskaperna kan bedömas genom ett separat prov. (Gymnasielagen 714/2019, 37 § 4 mom.)

En studerande som har slutfört gymnasieutbildningens lärokurs ges ett avgångsbetyg. För slutförande av lärokursen för utbildning som förbereder för gymnasieutbildning ges ett betyg. Som bilaga till betygen som avses i [Gymnasielagens 39 §] 1 och 2 mom. ges därtill ett separat betyg om slutförande av gymnasiediplom och provet i muntliga språkkunskaper. (Gymnasielagen 714/2019, 39 § 3 mom.)

I samband med de obligatoriska och valfria studierna i de främmande språken bedöms även den studerandes muntliga språkfärdighet.

I den valfria modulen 8 i A-lärokursen och den valfria modulen 6 i B1-lärokursen i främmande språk ska bedömningen basera sig på prestationer som den studerande visat under studierna och på vitsordet i det prov i muntlig språkfärdighet som Utbildningsstyrelsen utarbetar eller på vitsordet för andra prestationer som den studerande visat i enlighet med Utbildningsstyrelsens separata anvisningar. Förutsättningarna för bedömning av studieavsnitten som bildas av ovannämnda moduler uppfylls när den studerande har visat sådant kunnande som krävs för studieavsnittet och avlagt det prov i muntlig språkfärdighet som Utbildningsstyrelsen utarbetar eller visat andra prestationer i enlighet med Utbildningsstyrelsens anvisningar.

Med undantag för latin bedöms den studerandes muntliga språkfärdigheter i fråga om lärokurserna B2 och B3 i enlighet med Utbildningsstyrelsens separata anvisningar.

Provet i muntlig språkfärdighet som ingår i studierna eller andra prestationer i enlighet med Utbildningsstyrelsens anvisningar bedöms i förhållande till målen som ställts upp för språket och lärokursen i fråga i grunderna för gymnasiets läroplan.

Intyg över provet i muntlig språkfärdighet som Utbildningsstyrelsen utarbetar eller prestationer i enlighet med separata anvisningar ges som bilagor till avgångsbetyget från gymnasiet.

10.3.1. Främmande språk, engelska, A-lärokurs (VKENA1)

Studieavsnitt

EnA 1.Språklig identitet och engelskan som globalt språk, 4 sp (ENA1-ENA2)

Studieavsnittets moduler

- Studiefärdigheter och språklig identitet, 1 sp (ENA1), Obligatorisk
- Engelskan som globalt språk, 3 sp (ENA2), Obligatorisk

Mål

Studiefärdigheter och språklig identitet

Målen för modulen är att den studerande ska

- uppmuntras till att modigt utveckla sina språkkunskaper
- fördjupa sin uppfattning om språklig medvetenhet och flerspråkighet
- analysera och utveckla färdigheterna i självvärdering och kamratrespons som stöd för lärandet
- utveckla sina strategier för språkstudier
- lära sig att använda ändamålsenliga hjälpmedel för språkstudier
- kunna ställa sin språkkunskap i relation till kunskapsnivå B2.1.

Engelskan som globalt språk

Målen för modulen är att den studerande ska

- identifiera sätt att utveckla konstruktiv kommunikation
- utveckla sina strategier för konstruktiv kommunikation och sin problemlösningss förmåga
- stärka sina kommunikationsfärdigheter och sin språkliga självkänsla
- fördjupa sin kunskap om engelskans ställning med hänsyn till den kulturella och språkliga mångfalden.

Centralt innehåll

Studiefärdigheter och språklig identitet

- utarbeta en personlig språkprofil
- ställa upp mål för språkstudierna
- flerspråkighet som resurs
- bekanta sig med olika textgenrer och -stilar
- bekanta sig med varandra, utbyta vardagskunskap och stärka kommunikationsfärdigheterna genom diskussion

Engelskan som globalt språk

- engelska som modersmål, andraspråk, officiellt språk och globalt språk
- internationella sammanhang i vardagen och i närmiljön, mobilitet
- internationella relationer
- konstruktiv kommunikation, betydelseförhandlingar och verbalisering som medel för att stärka välbefinnande och självkänsla
- talares olika bakgrund och hur status påverkar
- ljudbildning och talproduktion; olika varianter av engelska och jämförelse med andra språk
- kommunikationsstil i olika medier

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

- den kommunikativa kompetensen övas parvis och i olika gruppkonstellationer
- den studerande tränar på att bli en god lyssnare, visa empati och ge konstruktiv feedback till medstudenter
- den studerande uppmuntras att använda engelskan i varierande situationer utanför skolan

Kompetens för välbefinnande

- den studerande uppmuntras att se sig själv som en värdefull individ som har en egen historia att berätta

Global och kulturell kompetens

- den studerande att bekantar sig på olika sätt med vardagslivet i den engelskspråkiga delen av världen
- den studerande uppmuntras betrakta sig själv som en världsmedborgare och se likheter och skillnader mellan den egna och andra kulturer

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen går igenom tillsammans med de studerande i början av studieavsnittet. Bedömningen baserar sig i huvudsak på delprov eller summativt slutprov, skriftliga inlämningsuppgifter och muntliga presentationer. I bedömningen beaktas även olika typer av muntliga och skriftliga förhör eller övningar.

EnA 2. Engelska språket och kulturen som kreativt uttryckssätt, 2 sp (ENA3)

Studieavsnittets moduler

- Engelska språket och kulturen som kreativt uttryckssätt, 2 sp (ENA3), Obligatorisk

Mål

Engelska språket och kulturen som kreativt uttryckssätt

Målen för modulen är att den studerande ska

- *göra egna tolkningar av olika texter som anknyter till temat*
- *kunna producera mångsidiga texter om kulturella teman och fenomen som är viktiga för hen själv*
- *stärka färdigheterna att använda reflektion som ett verktyg för att lära sig språk.*

Centralt innehåll

Engelska språket och kulturen som kreativt uttryckssätt

- *kreativ verksamhet*
- *kulturens och konstens betydelse för individen och samhället*
- *olika sätt att uttrycka sig själv som en del av identitetsskapandet*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Global och kulturell kompetens

- utöka sin förståelse och nyfikenhet för andra kulturer
- bekanta sig med olika former av kultur och hur de tar sig uttryck

Tvärvetenskaplig och kreativ kompetens

- de studerande stiftar bekantskap med och reflekterar över diverse verk inom kulturens olika områden
- läser en roman på målspråket, analyserar dess olika delar för att slutligen skriva en recension om denna

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen går igenom tillsammans med de studerande i början av studieavsnittet. Bedömningen baserar sig i huvudsak på delprov eller summativt slutprov, skriftliga inlämningsuppgifter och muntliga presentationer. I bedömningen beaktas även olika typer av muntliga och skriftliga förhör eller övningar.

EnA 3. Engelskan som ett verktyg för att påverka, 2 sp (ENA4)

Studieavsnittets moduler

- Engelskan som ett verktyg för att påverka, 2 sp (ENA4), Obligatorisk

Mål

Engelskan som ett verktyg för att påverka

Målen för modulen är att den studerande ska

- *bekanta sig med aktuella ämnen i medierna och bakgrunden till dem*
- *utveckla sina färdigheter att uttrycka och analysera åsikter samt argumentera utifrån fakta*
- *använda olika informationskällor, lärmiljöer eller sätt att producera texter.*

Centralt innehåll

Engelskan som ett verktyg för att påverka

- *att påverka i civilsamhället*
- *människorättsfrågor, jämlikhet*
- *individens ansvar och skyldigheter, yttrandefrihet*
- *förhandlingsfärdigheter (vardagliga och institutionella)*
- *mediernas roll när det gäller att forma attityder*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Samhällelig kompetens

- de studerande stiftar bekantskap med samhället i stort
- genom olika uppgifter öva sig att uttrycka sin åsikt, diskutera, motivera
- reflektera över vad som är rätt och fel, våga välja sida

Global och kulturell kompetens

- försöka utvecklas till en ansvarstagande världsmedborgare
- reflektera över sitt eget liv och sätta det i relation till händelser ute i världen

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen går igenom tillsammans med de studerande i början av studieavsnittet. Bedömningen baserar sig i huvudsak på delprov eller summativt slutprov, skriftliga inlämningsuppgifter och muntliga presentationer. I bedömningen beaktas även olika typer av muntliga och skriftliga förhör eller övningar.

EnA 4. Hållbar framtid och vetenskap, 2 sp (ENA5)

Studieavsnittets moduler

- Hållbar framtid och vetenskap, 2 sp (ENA5), Obligatorisk

Mål

Hållbar framtid och vetenskap

Målen för modulen är att den studerande ska

- *lära sig att använda lämpliga lässtrategier i olika sammanhang och öva sig i att sammanfatta*
- *öva sina färdigheter i att på ett strukturerat sätt presentera iakttagelser om ämnen som intresserar hen själv, både ensam och i grupp.*

Centralt innehåll

Hållbar framtid och vetenskap

- *kunskaps- och vetenskapsområden som är av intresse för de studerande*
- *olika framtidsvisioner*
- *innovationer som skapar en hållbar framtid; möjligheter att lösa komplexa problem*
- *populärvetenskapliga texter, källkritik*
- *engelskan som vetenskapligt språk, särdrag hos vetenskapliga texter*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Etisk kompetens och miljökompetens

- *begrunda sina val i olika samhällliga och vetenskapliga frågor och reflektera över deras eventuella inverkan på nuet och framtiden*

Tvärvetenskaplig och kreativ kompetens

- *se på sig själv som en interaktiv social person på nätet och begrunda vilka spår man lämnar efter sig*
- *se på framtiden genom teknologins framsteg och sätta sig själv i relation till detta*

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen går igenom tillsammans med de studerande i början av studieavsnittet. Bedömningen baserar sig i huvudsak på delprov eller summativt slutprov, skriftliga inlämningsuppgifter och muntliga presentationer. I bedömningen beaktas även olika typer av muntliga och skriftliga förhör eller övningar.

EnA 5. Engelska i fortsatta studier och arbetsliv, 2 sp (ENA6)

Studieavsnittets moduler

- Engelska i fortsatta studier och arbetsliv, 2 sp (ENA6), Obligatorisk

Mål

Engelska i fortsatta studier och arbetsliv

Målen för modulen är att den studerande ska

- fördjupa sin kännedom om de textgenrer som är typiska för fortsatta studier och karriärplanering
- uppmuntras att använda engelska i olika kommunikationssituationer som anknyter till studier och arbete
- utveckla sina färdigheter att uttrycka sig även i formella sammanhang.

Centralt innehåll

Engelska i fortsatta studier och arbetsliv

- planering av fortsatta studier och karriär, karriärflexibilitet
- komplettering av den studerandes språkprofil för framtida behov
- nationella eller internationella organisationer eller företag som arbetsgivare
- hur den unga vuxna på väg in i arbetslivet hanterar vardagen och ekonomin

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Samhällelig kompetens

- uppmuntra till en företagsam attityd
- på olika sätt bekanta sig med livet efter gymnasiet

Kommunikativ kompetens

- uppmuntra till egna personliga reflektioner och val i fråga om framtida studier och arbetsliv
- öva att skriva en jobbsökan, göra upp ett CV och skriva ett följebrev

Global och kulturell kompetens

- bekanta sig med autentiska situationer som härrör sig till fortsatta studier och framtida arbetsliv
- reflektera över ens styrkor i ett globalt perspektiv

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen går igenom tillsammans med de studerande i början av studieavsnittet. Bedömningen baserar sig i huvudsak på delprov eller summativt slutprov, skriftliga inlämningsuppgifter och muntliga presentationer. I bedömningen beaktas även olika typer av muntliga och skriftliga förhör eller övningar.

EnA 6. Miljö och hållbar livsstil, 2 sp (ENA7)

Studieavsnittets moduler

- Miljö och hållbar livsstil, 2 sp (ENA7), Valfri

Mål

Miljö och hållbar livsstil

Målen för modulen är att den studerande ska

- stärka sina färdigheter att söka information, särskilt med hänsyn till källkritik
- utveckla sin förmåga att tänka genom att utnyttja språkkunskaperna för att analysera olika orsakssamband
- delta också i mer krävande muntliga eller skriftliga kommunikationssituationer.

Centralt innehåll

Miljö och hållbar livsstil

- globala miljöfrågor, till exempel klimatförändringen
- hållbar livsstil i den studerandes eget liv
- exempel på internationella avtal eller avtalsförhandlingar
- lösningsfokusering

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Global och kulturell kompetens

- bekanta sig med den globala naturen och all den mångfald den har att erbjuda

Etisk kompetens och miljökompetens

- reflektera över sina personliga val när det gäller naturresurser
- reflektera över hur jag som individ kan bidra till en hållbar utveckling

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen går igenom tillsammans med de studerande i början av studieavsnittet. Bedömningen baserar sig t.ex på studentprovets olika delar, skriftliga inlämningsuppgifter, muntliga presentationer, muntliga och skriftliga förhör och övningar.

EnA 7. Kommunicera och påverka muntligt, 2 sp (ENA8)

Studieavsnittets moduler

- Kommunicera och påverka muntligt, 2 sp (ENA8), Valfri

Mål

Kommunicera och påverka muntligt

Målen för modulen är att den studerande ska

- fördjupa sin förståelse för de faktorer som påverkar muntliga kommunikationssituationer
- utveckla sina färdigheter i muntlig kommunikation
- utveckla sina färdigheter att förstå olika språkliga varianter
- öva muntlig produktion som förutsätter förberedelse.

Centralt innehåll

Kommunicera och påverka muntligt

- talets olika särdrag

- *hur olika bakgrund och olika modersmål hos dem som använder engelska påverkar talsituationen*
- *dialoger*
- *teman som behandlats under lärokursens obligatoriska studier och komplettering av dem utifrån den studerandes behov*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Samhällelig kompetens

- hur fungerar jag tillsammans med andra
- hur påverkar mitt agerande andra
- vad kan jag som individ bidra med till ett fungerande samhälle

Kommunikativ kompetens

- våga använda målspråket i varierande situationer
- öva att uttrycka mig politiskt korrekt i olika situationer
- öva att fungera i grupp, ge och ta plats

Kompetens för välbefinnande

- hur kan jag genom mitt språk och beteende bidra till att göra livet runt omkring mig mera positivt

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen går igenom tillsammans med de studerande i början av studieavsnittet. Bedömningen baserar sig i huvudsak på ett muntligt slutprov som görs parvis, olika former av muntliga presentationer och diverse kommunikationsövningar.

EnA 8. Preparationskurs inför studentexamen, 2 sp (ENA9LOKAL)

Mål

Lokal precisering

Centralt innehåll

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kompetens för välbefinnande

- Öka min förståelse för mitt lärande och hur jag bäst utnyttjar mina styrkor för stundande studentskrivningar

Kommunikativ kompetens

- utvärdera mina kunskaper i engelska för att kunna välja rätt nivå och ställa realistiska mål inför studentexamen

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Både muntlig och skriftlig lärarrespons ges under studieavsnittets gång. Studieavsnittet bedöms med hjälp av ordförhör, hörförståelser, läsförståelser och olika typer av skrivuppgifter. Studieavsnittet bedöms med en anteckning om avlagda studier (A) när studeranden lämnat in alla delar i ett studentpaket.

EnA 9. Kulturprojekt, 2 sp (ENA10LOKAL)

Mål

Lokal precisering

- utveckla förståelse för det engelska språket och närmare bekanta sig med den engelska kulturen
- våga använda det engelska språket i autentiska situationer

Centralt innehåll

Lokal precisering

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

Den studerande övar sina färdigheter i det engelska språket i praktiken

Global och kulturell kompetens

Den studerande bekantar sig med nya kulturer och lär sig värdesätta kulturella skillnader och även se likheter och samband med den egna kulturen. Se sig på sig själv och agera som en världsmedborgare.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

- Studieavsnittet bedöms med en anteckning om avlagda studier (A) om uppgifterna som tillhör studieavsnittet är avlagda och om man deltagit i övrigt program under studieavsnittet.

Fri beskrivning av studieavsnittet

Förutom egna undersökande arbeten kan studieavsnittet inkludera en resa, där de studerande på ort och ställe bekantar sig närmare med de områden de undersökt.

10.3.2. Främmande språk, Tyska B3-lärokurs (TYB3)

Läroämnets uppdrag

Det särskilda uppdraget för lärokursen är att uppmuntra den studerande att utöka sin språkliga repertoar och att fortsätta lära sig språk samt att fortsätta språkstudierna även efter gymnasiet som en del av det kontinuerliga lärandet. Uppdraget är att stärka den studerandes språkliga och kulturella färdigheter utifrån målspråkets perspektiv. Undervisningen ska vägleda den studerande i att inse hur lärandet av ett nytt språk ökar förståelsen av sambandet mellan tänkande och språk.

Undervisningen ska särskilt i början av lärokursen betona den muntliga språkfärdigheten, men lärokursens uppdrag är att hjälpa den studerande att inse hur man också med begränsade språkkunskaper kan bekanta sig med språk- och kulturområdets texter samt kunskaps- och vetenskapsområden. Det nya språket öppnar också möjligheter till vidareutbildning på olika språk och ökar arbetslivsfärdigheterna. Lärokursens uppdrag är också att uppmuntra den studerande att förstå hur övrigt lärande stöds av att man lär sig ett nytt språk.

Studieavsnitt

TYB3 1. Hallo Freunde!, 2 sp (TYB31)

Studieavsnittets moduler

- Nybörjarnivå 1, 2 sp (VKB31), Valfri

Mål

Nybörjarnivå 1

Målen för modulen är att den studerande ska

- *bilda sig en uppfattning om det nya språkets relation till andra språk som hen kan eller har studerat och kunna använda sig av sin egen språkliga repertoar*
- *välja sådana lämpliga sätt att studera och lära sig språk som passar hen själv*
- *bilda sig en uppfattning om målspråkets ställning i världen*
- *kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A1.1.*

Centralt innehåll

Nybörjarnivå 1

- *rutinmässiga kommunikationssituationer*
- *de viktigaste kommunikationsstrategierna*
- *de vanligaste artighetsfraserna*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

- de studerande lär sig elementära ord och uttryck samt uttal och övar sig att använda dessa i enkla vardagliga situationer

Global och kulturell kompetens

- de studerande stiftar bekanskap med den tyska kulturen genom att bl.a titta på videor , läsa texter, etc

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen diskuteras tillsammans med de studerande i början av kursen. Bedömningen består t.ex av delprov eller ett summativt slutprov, skriftliga och muntliga förhör, skriftliga och muntliga inlämningsuppgifter, presentationer.

Fri beskrivning av studieavsnittet

Nybörjarkurs för dig som inte har läst språket förut. Vi lär oss bl.a. att hälsa och presentera sig och säga enkla saker. Vi går också igenom grunderna i grammatiken och uttalet.

TYB3 2. Bei uns zu Hause, 2 sp (TYB32)

Studieavsnittets moduler

- Nybörjarnivå 2, 2 sp (VKB32), Valfri

Mål

Nybörjarnivå 2

Målet för modulen är att den studerande ska

- *kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A1.1–A1.2.*

Centralt innehåll

Nybörjarnivå 2

- *beskriva den närmsta kretsen och vardagen*
- *sociala möten i vardagen*
- *uträttande av olika vardagliga ärenden*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

- de studerande utökar sitt ordförråd och övar sig i att använda målspråket i vardagliga situationer som berör en själv

Global och kulturell kompetens

- de studerande bekantar sig med vardagen och livet i de tyskspråkiga länderna och gör jämförelser med den egna vardagen.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen diskuteras tillsammans med de studerande i början av kursen. Bedömningen består t.ex av delprov eller ett summativt slutprov, skriftliga och muntliga förhör, skriftliga och muntliga inlämningsuppgifter, presentationer.

Fri beskrivning av studieavsnittet

Vi fortsätter att utöka ordförrådet och tränar kommunikationsstrategier kring teman som anknyter till resor och vardagen

TYB3 3. Alltag und Freizeit, 2 sp (TYB33)

Studieavsnittets moduler

- Nybörjarnivå 3, 2 sp (VKB33), Valfri

Mål

Nybörjarnivå 3

Målet för modulen är att den studerande ska

- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A1.2.

Centralt innehåll

Nybörjarnivå 3

- sociala möten i vardagen, uträttande av vardagliga ärenden
- fritid och hobbyer
- gymnasievardagen

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

genom muntliga övningar och hörförståelser övar vi oss att både förstå och tala tyska bättre i vardagliga situationer

Kompetens för välbefinnande

- vi berättar om vad vi tycker om att göra, om vår fritid och våra hobbyer
- vi beskriver hurudana vi är och vad vi värdesätter hos våra närmaste vänner

Samhällelig kompetens

- vi talar om skolan och drömmer om framtiden

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen diskuteras tillsammans med de studerande i början av kursen. Bedömningen består t.ex av delprov eller ett summativt slutprov, skriftliga och muntliga förhör, skriftliga och muntliga inlämningsuppgifter, presentationer.

Fri beskrivning av studieavsnittet

Vi repeterar tidigare kunskaper och reflekterar kring, planerar och utvecklar vårt språklärande. Vi övar kommunikation i vardagliga situationer, behandlar teman som tangerar intressen och fritid, familj och vänner samt boende.

TYB3 4. Willkommen bei uns!, 2 sp (TYB34)

Studieavsnittets moduler

- Grundnivå 1, 2 sp (VKB34), Valfri

Mål

Grundnivå 1

Målet för modulen är att den studerande ska

- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A1.3.

Centralt innehåll

Grundnivå 1

- målspråkets geografiska spridning, olika varianter av språket
- Finland på målspråket utifrån studieperspektiv
- vanor i vardagen och traditioner samt kulturella skillnader

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

- vi övar oss i att berätta om Finland på tyska

Global och kulturell kompetens

- vi bekantar oss med kroppsspråkets betydelse i olika kulturer
- vi bekantar oss med tysk kultur både i Tyskland och utanför dess gränser

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen diskuteras tillsammans med de studerande i början av kursen. Bedömningen består t.ex av delprov eller ett summativt slutprov, skriftliga och muntliga förhör, skriftliga och muntliga inlämningsuppgifter, presentationer.

Fri beskrivning av studieavsnittet

Vi lär känna livet och vardagen i Tyskland och bekantar oss även med det tyska utanför Tysklands gränser. Vi lär oss berätta om vårt eget land och kultur och får se på Finland genom en utomstående ögon. Vi tränar på mer kulturspecifik kommunikation, både skriftligt och muntligt.

TYB3 5. Uns geht's gut, 2 sp (TYB35)

Studieavsnittets moduler

- Grundnivå 2, 2 sp (VKB35), Valfri

Mål

Grundnivå 2

Målet för modulen är att den studerande ska

- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A1.3–A2.1.

Centralt innehåll

Grundnivå 2

- välbefinnande och hälsa
- olika livsskeden

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

- vi betraktar vardagen runtomkring oss och genom varierande övningar talar och skriver vi om vår verklighet och våra drömmar

Kompetens för välbefinnande

- vi bekantar oss med med olika dieter och talar om våra matvanor

Etisk kompetens och miljökompetens

- vi reflekterar över vad som är viktigt i våra liv
- vi reflekterar över det som varit och om framtiden

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen diskuteras tillsammans med de studerande i början av kursen. Bedömningen består t.ex av delprov eller ett summativt slutprov, skriftliga och muntliga förhör, skriftliga och muntliga inlämningsuppgifter, presentationer.

Fri beskrivning av studieavsnittet

Vi fördjupar oss i teman som människans livscykel, människorelationer, ett hälsosamt och gott liv och blickar framåt. Samtidigt fortsätter vi att utmana oss i att både tala och skriva tyska.

TYB3 6. Die deutsche Kultur, 2 sp (TYB36)

Studieavsnittets moduler

- Grundnivå 3, 2 sp (VKB36), Valfri

Mål

Grundnivå 3

Målet för modulen är att den studerande ska

- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A2.1.

Centralt innehåll

Grundnivå 3

- *språk- och kulturområdets olika kulturella teman*
- *aktuella kulturella teman*
- *kreativ verksamhet utifrån den studerandes egna intressen*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

- vi övar oss i att fråga vad andra tycker och tänker
- vi övar oss att uttrycka vår egen åsikt och motivera den
- vi bekantar oss med ungdomsspråket

Global och kulturell kompetens

- vi fördjupar oss i kulturen inom det tyska språkområdet och bekantar oss med fenomen som musik, teater, film och litteratur

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen diskuteras tillsammans med de studerande i början av kursen. Bedömningen består t.ex av delprov eller ett summativt slutprov, skriftliga och muntliga förhör, skriftliga och muntliga inlämningsuppgifter, presentationer.

Fri beskrivning av studieavsnittet

Vi bekantar oss med kulturella fenomen som musik, teater, film och litteratur och lär oss upptäcka kulturella fenomen i vårt eget liv. Vi frågar efter andras åsikter och lär oss även uttrycka och motivera våra egna.

TYB3 7. Studium, Arbeit und Zukunft, 2 sp (TYB37)

Studieavsnittets moduler

- Grundnivå 4, 2 sp (VKB37), Valfri

Mål

Grundnivå 4

Målet för modulen är att den studerande ska

- *kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A2.1.*

Centralt innehåll

Grundnivå 4

- *gymnasiestudier, eventuella fortsatta studier, arbetsliv*
- *framtidsplaner*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

- vi blickar alltmer framåt och funderar över vad vi vill göra efter gymnasiet, vad vi vill studera och jobba med och vi föreställer oss vårt liv som 50-åringar

Samhällelig kompetens

- vi bekantar oss med livet efter gymnasiet, t.ex med studier i Tyskland
- vi bekantar oss med arbetslivet och tyskt företagsliv
- vi reflekterar över förhållandet mellan jobb och fritid
- vi reflekterar över den ekonomiska aspekten

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen diskuteras tillsammans med de studerande i början av kursen. Bedömningen består av studentprov, skriftliga och muntliga förhör, skriftliga och muntliga inlämningsuppgifter, presentationer.

Fri beskrivning av studieavsnittet

Vi blickar framåt mot livet efter gymnasiet och behandlar teman som fortsatta studier, arbetslivet och personlig ekonomi. Framtiden ligger runt hörnet.

TYB3 8. Aktualiteten und Medien, 2 sp (TYB38)

Studieavsnittets moduler

- Grundnivå 5, 2 sp (VKB38), Valfri

Mål

Grundnivå 5

Målet för modulen är att den studerande ska

- *kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A2.1.*

Centralt innehåll

Grundnivå 5

- *aktuella teman*
- *medier på målspråket*
- *källkritik*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

- vi producerar och tolkar olika textgenrer i olika kommunikationssituationer
- vi övar på olika uppgifter som vi kan möta i de stundande studentskrivningarna

Tvårvetenskaplig och kreativ kompetens

- vi lär oss berätta om miljön och naturfenomen, hållbara sätt att leva samt orsakerna till och konsekvenserna av migration
- vi bekantar oss med internationella organisationer

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen diskuteras tillsammans med de studerande i början av kursen. Bedömningen består av studentprov, skriftliga och muntliga förhör, skriftliga och muntliga inlämningsuppgifter, presentationer.

Fri beskrivning av studieavsnittet

Vi övar oss att producera och tolka olika textgenrer i olika kommunikationssituationer i olika medier. Vi repeterar och kompletterar tidigare kunskaper.

10.3.3. Främmande språk, Franska B3-lärokurs (FRB3)

Läroämnets uppdrag

Det särskilda uppdraget för lärokursen är att uppmuntra den studerande att utöka sin språkliga repertoar och att fortsätta lära sig språk samt att fortsätta språkstudierna även efter gymnasiet som en del av det kontinuerliga lärandet. Uppdraget är att stärka den studerandes språkliga och kulturella färdigheter utifrån målspråkets perspektiv. Undervisningen ska vägleda den studerande i att inse hur lärandet av ett nytt språk ökar förståelsen av sambandet mellan tänkande och språk.

Undervisningen ska särskilt i början av lärokursen betona den muntliga språkfärdigheten, men lärokursens uppdrag är att hjälpa den studerande att inse hur man också med begränsade språkkunskaper kan bekanta sig med språk- och kulturområdets texter samt kunskaps- och vetenskapsområden. Det nya språket öppnar också möjligheter till vidareutbildning på olika språk och ökar arbetslivsfärdigheterna. Lärokursens uppdrag är också att uppmuntra den studerande att förstå hur övrigt lärande stöds av att man lär sig ett nytt språk.

Studieavsnitt

FrB3 1. Salut les amis!, 2 sp (FRB31)

Studieavsnittets moduler

- Nybörjarnivå 1, 2 sp (VKB31), Valfri

Mål

Nybörjarnivå 1

Målen för modulen är att den studerande ska

- bilda sig en uppfattning om det nya språkets relation till andra språk som hen kan eller har studerat och kunna använda sig av sin egen språkliga repertoar
- välja sådana lämpliga sätt att studera och lära sig språk som passar hen själv
- bilda sig en uppfattning om målspråkets ställning i världen
- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A1.1.

Centralt innehåll

Nybörjarnivå 1

- *rutinmässiga kommunikationssituationer*
- *de viktigaste kommunikationsstrategierna*
- *de vanligaste artighetsfraserna*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

- de studerande lär sig elementära ord och uttryck samt uttal och övar sig att använda dessa i enkla vardagliga situationer

Global och kulturell kompetens

- de studerande stiftar bekantskap med den franska kulturen genom att bl.a titta på videor, läsa texter, etc

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen diskuteras tillsammans med de studerande i början av kursen. Bedömningen består till exempel av delprov eller ett summativt slutprov, skriftliga och muntliga förhör, skriftliga och muntliga inlämningsuppgifter, presentationer.

Fri beskrivning av studieavsnittet

Nybörjarkurs för dig som inte har läst språket förut. Vi lär oss bl.a. att hälsa och presentera sig och säga enkla saker. Vi går också igenom grunderna i grammatiken och uttalet.

FRB3 2. La famille et la vie quotidienne, 2 sp (FRB32)

Studieavsnittets moduler

- Nybörjarnivå 2, 2 sp (VKB32), Valfri

Mål

Nybörjarnivå 2

Målet för modulen är att den studerande ska

- *kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A1.1–A1.2.*

Centralt innehåll

Nybörjarnivå 2

- *beskriva den närmsta kretsen och vardagen*
- *sociala möten i vardagen*
- *uträttande av olika vardagliga ärenden*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

- de studerande utökar sitt ordförråd och övar sig i att använda målspråket i vardagliga situationer som berör en själv

Global och kulturell kompetens

- de studerande bekantar sig med vardagen och livet i de franskspråkiga länderna och gör jämförelse med den egna vardagen

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen diskuteras tillsammans med de studerande i början av kursen. Bedömningen består till exempel av delprov eller ett summativt slutprov, skriftliga och muntliga förhör, skriftliga och muntliga inlämningsuppgifter, presentationer.

Fri beskrivning av studieavsnittet

Vi fortsätter att utöka ordförrådet och tränar kommunikationsstrategier kring teman som resor och vardag

FrB3 3. Les loisirs, 2 sp (FRB33)

Studieavsnittets moduler

- Nybörjarnivå 3, 2 sp (VKB33), Valfri

Mål

Nybörjarnivå 3

Målet för modulen är att den studerande ska

- *kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A1.2.*

Centralt innehåll

Nybörjarnivå 3

- *sociala möten i vardagen, uträttande av vardagliga ärenden*
- *fritid och hobbyer*
- *gymnasievardagen*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

- genom muntliga övningar och hörförståelser övar vi oss att både förstå och tala franska bättre i vardagliga situationer

Kompetens för välbefinnande

- vi berättar om vad vi tycker om att göra, om vår fritid och våra hobbyer
- vi beskriver hurdana vi är och vad vi värdesätter hos våra närmaste vänner

Samhällelig kompetens

- vi talar om skolan och drömmer om framtiden

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen diskuteras tillsammans med de studerande i början av kursen. Bedömningen består till exempel av delprov eller ett summativt slutprov, skriftliga och muntliga förhör, skriftliga och muntliga inlämningsuppgifter, presentationer.

Fri beskrivning av studieavsnittet

Vi repeterar tidigare kunskaper och reflekterar kring, planerar och utvecklar vårt språklärande. Vi övar kommunikation i vardagliga situationer, om teman som gymnasievardagen, intressen och fritiden, familj och vänner.

FrB3 4. Bienvenue chez nous!, 2 sp (FRB34)

Studieavsnittets moduler

- Grundnivå 1, 2 sp (VKB34), Valfri

Mål

Grundnivå 1

Målet för modulen är att den studerande ska

- *kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A1.3.*

Centralt innehåll

Grundnivå 1

- *målspråkets geografiska spridning, olika varianter av språket*
- *Finland på målspråket utifrån studieperspektiv*
- *vanor i vardagen och traditioner samt kulturella skillnader*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

- Vi övar oss i att berätta om Finland på franska

Global och kulturell kompetens

- Vi bekantar oss med kroppsspråkets betydelse i olika kulturer
- Vi bekantar oss med fransk kultur både i Frankrike och utanför dess gränser

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen diskuteras tillsammans med de studerande i början av kursen. Bedömningen består till exempel av delprov eller ett summativt slutprov, skriftliga och muntliga förhör, skriftliga och muntliga inlämningsuppgifter, presentationer.

Fri beskrivning av studieavsnittet

Vi lär känna de franskspråkiga områdena och lär oss mer om den franska kulturen och kulturmöten i Finland och utomlands. Vi tränar på mer kulturspecifik kommunikation, både skriftligt och muntligt.

FrB3 5. On va bien, 2 sp (FRB35)

Studieavsnittets moduler

- Grundnivå 2, 2 sp (VKB35), Valfri

Mål

Grundnivå 2

Målet för modulen är att den studerande ska

- *kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A1.3–A2.1.*

Centralt innehåll

Grundnivå 2

- *välbefinnande och hälsa*
- *olika livsskeden*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

- vi övar oss att uttrycka oss om livet runtomkring oss, våra val och även att motivera dessa.

Kompetens för välbefinnande

- Vi bekantar oss med vokabulär som hör ihop med olika dieter och matvanor

Etisk kompetens och miljökompetens

- Vi reflekterar över vad som är viktigt i våra liv
- vi reflekterar över framtiden

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen diskuteras tillsammans med de studerande i början av kursen. Bedömningen består till exempel av delprov eller ett summativt slutprov, skriftliga och muntliga förhör, skriftliga och muntliga inlämningsuppgifter, presentationer.

Fri beskrivning av studieavsnittet

Vi fördjupar oss i teman som hälsa och välfärd, familjerelationer, vardagsrutiner och olika boendemiljöer. Muntliga övningar betonas och vi lär oss att diskutera utgående från de här temaområdena.

FrB3 6. La culture française, 2 sp (FRB36)

Studieavsnittets moduler

- Grundnivå 3, 2 sp (VKB36), Valfri

Mål

Grundnivå 3

Målet för modulen är att den studerande ska

- *kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A2.1.*

Centralt innehåll

Grundnivå 3

- *språk- och kulturområdets olika kulturella teman*
- *aktuella kulturella teman*
- *kreativ verksamhet utifrån den studerandes egna intressen*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

- vi övar oss i att fråga vad andra tycker och tänker
- vi övar oss att uttrycka vår egen åsikt och motivera den
- vi bekantar oss med ungdomsspråket

Global och kulturell kompetens

- vi fördjupar oss i kulturen inom det franska språkområdet och bekantar oss med fenomen som musik, teater, film och litteratur

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen diskuteras tillsammans med de studerande i början av kursen. Bedömningen består till exempel av delprov eller ett summativt slutprov, skriftliga och muntliga förhör, skriftliga och muntliga inlämningsuppgifter, presentationer.

Fri beskrivning av studieavsnittet

Vi bekantar oss med kulturella fenomen inom det franskspråkiga området. Vi jobbar multilitterärt med olika typer av texter, bilder, videor, musik osv.

FrB3 7. Ma vie scolaire et professionnelle, 2 sp (FRB37)

Studieavsnittets moduler

- Grundnivå 4, 2 sp (VKB37), Valfri

Mål

Grundnivå 4

Målet för modulen är att den studerande ska

- *kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A2.1.*

Centralt innehåll

Grundnivå 4

- *gymnasiestudier, eventuella fortsatta studier, arbetsliv*
- *framtidsplaner*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Samhällelig kompetens

- vi bekantar oss med livet efter gymnasiet, t.ex med studier i Frankrike
- vi bekantar oss med arbetslivet och franskt företagsliv
- vi reflekterar över förhållandet mellan jobb och fritid
- vi reflekterar över den ekonomiska aspekten

Kommunikativ kompetens

- Vi blickar alltmer framåt och funderar vad vi vill göra efter gymnasiet, vad vi vill studera och jobba med och vi föreställer oss våra liv som 50-åringar

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen diskuteras tillsammans med de studerande i början av kursen. Bedömningen består till exempel av studentprov, skriftliga och muntliga förhör, skriftliga och muntliga inlämningsuppgifter, presentationer.

Fri beskrivning av studieavsnittet

Vi lär oss kommunicera om skola, fortsatta studier och arbetsliv samt framtidsplaner. Vi fördjupar vår förmåga att kommunicera på ett kulturellt korrekt sätt.

FrB3 8. Les actualités et les médias, 2 sp (FRB38)

Studieavsnittets moduler

- Grundnivå 5, 2 sp (VKB38), Valfri

Mål

Grundnivå 5

Målet för modulen är att den studerande ska

- kunna kommunicera enligt målen för kunskapsnivå A2.1.

Centralt innehåll

Grundnivå 5

- aktuella teman
- medier på målspråket
- källkritik

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

- vi producerar och tolkar olika textgenrer i olika kommunikationssituationer
- vi övar på olika uppgifter som vi kan möta i de stundande studentskrivningarna

Tvärvetenskaplig och kreativ kompetens

- vi lär oss berätta om miljön och naturfenomen, hållbara sätt att leva samt orsakerna till och konsekvenserna av migration
- vi bekantar oss med internationella organisationer

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen diskuteras tillsammans med de studerande i början av kursen. Bedömningen består till exempel av studentprov, skriftliga och muntliga förhör, skriftliga och muntliga inlämningsuppgifter, presentationer.

Fri beskrivning av studieavsnittet

Vi övar oss att producera och tolka olika textgenrer i olika kommunikationssituationer i olika medier. Vi repeterar och kompletterar tidigare kunskaper.

10.4. Matematik (MA)

Läroämnets uppdrag

Studierna i matematik ger den studerande färdigheter att förstå, använda och producera samt utvärdera information i matematisk form. Undervisningen ska handleda den studerande att förstå matematikens betydelse i moderna kulturer och iaktta hur nödvändig matematiken är inom olika

områden, som teknologi, medicin, samhälls- och naturvetenskaper samt konst. Undervisningen i matematik har i uppdrag att introducera den studerande i matematikens grundläggande begrepp, grundläggande idéer och strukturer samt att handleda den studerande att använda matematik i tal, skrift och i andra uttryckssätt. Undervisningen ska utveckla den studerandes färdigheter i att räkna, tänka kreativt, skapa modeller av fenomen, göra prognoser och lösa problem.

Genom studierna i matematik utvecklar den studerande sina färdigheter att använda datorprogram och digitala informationskällor som stöd för lärandet och som verktyg i undersökningar och problemlösning. Hen lär sig också bedöma hur nyttiga olika tekniska hjälpmedel är och vad som begränsar användningen av dem.

Mångsidig kompetens

I undervisningen ska man undersöka sambanden mellan matematiken och vardagslivet och utnyttja möjligheterna att stärka den studerandes intresse, självförtroende och informationssökningsprocesser samt uppmuntra den studerande att experimentera och arbeta med uthållighet. De färdigheter som den studerande utvecklar tillämpas då hen ställer upp egna mål och fattar beslut. Den studerande ska även reflektera över hur färdigheterna i matematik kan användas för hållbar utveckling och för att lösa problem som rör mänskligheten. På det här sättet stärks den studerandes **samhälleliga kompetens, etiska kompetens och miljökompetens** samt **kompetens för välbefinnande**.

Undervisningen tar avstamp i sådana teman och fenomen samt tillhörande problem som intresserar de studerande och som kan lösas med hjälp av matematik. I undervisningen används varierande arbetssätt där den studerande arbetar på egen hand eller i grupp. På det sättet stärks bland annat den studerandes **kommunikativa kompetens**. Arbetssätten väljs tillsammans med de studerande. Undervisningen planeras så att de studerande utifrån sina egna observationer stimuleras att ställa frågor, framlägga hypoteser, dra slutsatser och motivera dessa.

Studierna i matematik stödjer målen för **global och kulturell kompetens** samt **tvärvetenskaplig och kreativ kompetens**. Den studerande ska vägledas att förstå matematikens betydelse i olika kulturer och den historiska utvecklingen samt dess karaktär som ett universellt språk. Den studerande ska vägledas till insikt om de matematiska begreppens innebörd och lära sig känna igen hur de hänger samman med större helheter, både inom matematiken och inom andra läroämnen. Den studerande uppmuntras att använda ett matematiskt språk och matematiska tecken samt bilder, figurer och redskap som stödjer det matematiska tänkandet. Den studerande ska få hjälp att utveckla sin förmåga att växla mellan olika sätt att framställa matematisk information när hen ska skapa modeller av fenomen, förstå och lösa problem samt diskutera resultatet.

Mål

De allmänna målen för undervisningen i matematik är att den studerande

ska

- få positiva lärupplevelser, bli van att arbeta långsiktigt och lära sig lita på sin matematiska förmåga, sina matematiska färdigheter och sin förmåga att tänka matematiskt
- förstå matematiken både som en unik, självständig vetenskapsgren och som ett användbart redskap för att göra modeller eller prognoser eller hantera fenomen som är kopplade till samhälle, ekonomi eller natur
- bygga upp en matematisk grund för sina fortsatta studie
- bli van att behandla information på ett sätt som är karakteristiskt för matematiken, att framlägga hypoteser och undersöka deras riktighet, göra motiveringar och bedöma deras giltighet samt resultatens generaliserbarhet

- kunna följa en matematisk framställning, läsa matematisk text, diskutera matematik samt lära sig motivera påståenden och bedöma information i olika former
- bli van vid att bilda matematiska modeller för praktiska problemsituationer och att använda olika lösningsstrategier
- spurras till experimentellt och undersökande arbete samt till att hitta och tydligt presentera lösningar på problem
- kunna använda ändamålsenliga matematiska metoder, programvaror och informationskällor samt förstå att resultatet som en programvara genererar inte är tillräckligt för att påvisa, bevisa eller motivera ett påstående.

Bedömning

Bedömningen ska vara mångsidig och responsen sporrande för att stödja utvecklingen av den studerandes matematiska tänkande och självförtroende samt hålla upp och stärka hens studiemotivation. Bedömningen ska vägleda den studerande att utveckla sina kunskaper och sin förståelse av matematik samt sin förmåga att arbeta långsiktigt. Bedömningen ska hjälpa den studerande att utveckla sin förmåga att presentera matematiska lösningar, stödja hen i processen att bilda matematiska begrepp och lära hen att bedöma sitt eget arbete. En lyckad återkoppling hjälper den studerande att lägga märke till sina styrkor och vilka kunskaper och färdigheter hen behöver vidareutveckla.

Vid bedömningen ska läraren fästa uppmärksamhet vid räknefärdigheter, val av metoder och färdigheter att tänka matematiskt. Dessutom fäster läraren uppmärksamhet vid hur den studerande motiverar och analyserar sina slutsatser samt väljer och använder programvaror.

Byte av lärokurs

Vid byte av lärokurs i matematik ersätter studier i den långa lärokursen studier i den korta lärokursen som följer:

Modul i den långa lärokursen	Modul i den korta lärokursen
MAA2	MAB2
MAA3	MAB3
MAA6	MAB8
MAA8	MAB5
MAA9	MAB7

Övriga studier enligt den långa lärokursen som avlagts med godkänt resultat, eller studiepoäng som blivit överflödiga i samband med byte av lärokurs och som motsvarar delstudier som avlagts med godkänt resultat, kan utgöra övriga valfria studier enligt den korta lärokursen eller temastudier enligt vad som bestäms i den lokala läroplanen.

Vid en övergång från den långa lärokursen till den korta ska den studerande, om hen vill, få möjlighet att visa ytterligare prov på sina kunskaper för att fastställa sin kunskapsnivå.

Vid en övergång från den korta lärokursen till den långa kan det krävas att den studerande visar ytterligare prov på sina kunskaper. I samband med bytet av lärokurs ska de studiepoäng som saknas i modulerna avläggas på det sätt som fastställts i den lokala läroplanen.

Den studerande kan även avlägga modulerna enligt den andra lärokursen utan att byta lärokurs. I sådana fall kan modulerna i fråga räknas till godo som övriga valfria studier eller temastudier på det sätt som fastställts i den lokala läroplanen.

10.4.1. Gemensamt studieavsnitt i matematik (MAY)

Studieavsnitt

Tal och ekvationer, 2 sp (MAG1)

Studieavsnittets moduler

- MAG1 Tal och ekvationer, 2 sp (MAY1), Obligatorisk

Mål

MAG1 Tal och ekvationer

Målen för modulen är att den studerande ska

- repetera principerna för procenträkning
- kunna använda proportionalitet i problemlösning
- fördjupa kunskaperna i bråkräkning
- repetera räkneregler för potenser
- stärka sin förståelse för funktionsbegreppet
- förstå principerna för hur man löser ekvationer och ekvationspar
- lära sig använda programvara för att rita grafer till funktioner, göra tolkningar och för att lösa ekvationer.

Centralt innehåll

MAG1 Tal och ekvationer

- talmängderna och de grundläggande räkneoperationerna
- motsatt tal och inverterat tal samt absolutbelopp
- procenträkning
- räkneregler för potenser (exponenten heltal)
- direkt och omvänt proportionalitet
- funktion, ritning och tolkning av grafer
- lösning av förstgradsekvationer
- ekvationspar
- kvadratrot och kubikrot
- potensfunktioner och potensekvationer (gradtalen 2 och 3)

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kompetens för välbefinnande

Grunderna i matematik utvecklas och den studerande stärker tron på sig själv, identifierar sina styrkor och bygger upp sin matematiska identitet.

Tvärvetenskaplig och kreativ kompetens

De studerande lär sig att rita och tolka grafer med hjälp av tekniska hjälpmedel.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen diskuteras i början av studieavsnittet tillsammans med de studerande. Bedömningen baserar sig t.ex. på förhör, inlämningsuppgifter samt ett eller flera prov. Under studieavsnittets gång följs det upp hur de studerande jobbar med olika uppgifter.

10.4.2. Lång lärokurs i matematik (MAA)

Studieavsnitt

MaA 2. Funktioner och ekvationer 1, 3 sp (MAA2)

Studieavsnittets moduler

- Funktioner och ekvationer 1, 3 sp (MAA2), Obligatorisk

Mål

Funktioner och ekvationer 1

Målen för modulen är att den studerande ska

- introduceras i hur man skapar matematiska modeller av fenomen med hjälp av polynomfunktioner, rationella funktioner och rotfunktioner, känna till deras egenskaper och kunna lösa ekvationer i anknytning till dem, samt känna till sambandet mellan nollställen till en polynomfunktion och polynomets faktorer
- kunna lösa enkla polynomlikheter
- kunna använda programvara för att undersöka polynomfunktioner, rationella funktioner och rotfunktioner samt för att lösa polynomekvationer, rationella ekvationer, rotekvationer och polynomlikheter i samband med tillämpningar.

Centralt innehåll

Funktioner och ekvationer 1

- polynomfunktioner och -ekvationer samt polynomlikheter
- lösning av andragradsekvationer med rotformeln
- produkten av polynom och binomformlerna (summan av en kvadrat, produkten av en summa och en differens)
- faktorisering av polynom
- potensfunktioner och potensekvationer (exponenten ett positivt heltal)
- rationella funktioner och ekvationer
- rotfunktioner och rotekvationer

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Samhällelig kompetens

Matematiska modeller användas för att beskriva olika fenomen och för att lösa problem.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen diskuteras i början av studieavsnittet tillsammans med de studerande. Bedömningen baserar sig t.ex. på förhör, inlämningsuppgifter samt ett eller flera prov. Under studieavsnittets gång följs det upp hur de studerande jobbar med olika uppgifter.

MaA 3. Geometri, 2 sp (MAA3)

Studieavsnittets moduler

- Geometri, 2 sp (MAA3), Obligatorisk

Mål

Geometri

Målen för modulen är att den studerande ska

- öva sig i att gestalta och beskriva information om rum och former i både tvåoch tredimensionella situationer
- kunna tillämpa likformighet, Pythagoras sats samt trigonometrin för rät- och snedvinkliga trianglar
- öva sig att formulera, motivera och använda satser som innehåller geometrisk information
- kunna använda programvara vid undersökning av figurer och kroppar samt geometrin i anknytning till dem.

Centralt innehåll

Geometri

- likformighet hos figurer och kroppar
- sinus- och cosinussatsen
- beräkning av längder, vinklar och areor i anknytning till månghörningar
- geometrin för cirkeln och dess delar samt för räta linjer i anknytning till cirkeln
- beräkningar av längder, areor och volymer i anknytning till raka cylindrar, koner och klot

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Tvärvetenskaplig och kreativ kompetens

Under studieavsnittet behandlas olika geometriska figurer och samband. De studerande ska söka regelbundenheter, göra antaganden, dra slutsatser och motivera dessa. Multilitteraciteten stärks när olika figurer undersöks både med hjälp av olika program och genom att rita för hand.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen diskuteras i början av studieavsnittet tillsammans med de studerande. Bedömningen baserar sig t.ex. på förhör, inlämningsuppgifter samt ett eller flera prov. Under studieavsnittets gång följs det upp hur de studerande jobbar med olika uppgifter.

MaA 4. Analytisk geometri och vektorer, 3 sp (MAA4)

Studieavsnittets moduler

- Analytisk geometri och vektorer, 3 sp (MAA4), Obligatorisk

Mål

Analytisk geometri och vektorer

Målen för modulen är att den studerande ska

- förstå hur analytisk geometri skapar samband mellan geometriska och algebraiska begrepp
- förstå den geometriska innebörden av en ekvation
- kunna lösa absolutbeloppsekvationer i formen $|f(x)| = a$ eller $|f(x)| = |g(x)|$
- förstå vektorbegreppet och sätta sig in i hur man räknar med vektorer
- kunna undersöka punkter, avstånd och vinklar i det tvådimensionella koordinatsystemet med hjälp av vektorer
- kunna lösa plangeometriska problem med hjälp av vektorer
- kunna använda programvara vid undersökning av kurvor och vektorer och vid tillämpningsuppgifter i anknytning till dem.

Centralt innehåll

Analytisk geometri och vektorer

- ekvationen för en kurva
- ekvationerna för en rät linje, cirkel och parabel
- ekvationssystem
- parallella och ortogonala linjer
- absolutbeloppsekvation
- avståndet från en punkt till en linje
- grundläggande egenskaper hos vektorer
- addition och subtraktion av vektorer i planet samt multiplikation av en vektor med ett tal i planet
- skalär produkt och vinkeln mellan två vektorer i planet

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Tvärvetenskaplig och kreativ kompetens

Under studieavsnittet behandlas vektorer och användningen av programvara vid undersökning av kurvor.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen diskuteras i början av studieavsnittet tillsammans med de studerande. Bedömningen baserar sig t.ex. på förhör, inlämningsuppgifter samt ett eller flera prov. Under studieavsnittets gång följs det upp hur de studerande jobbar med olika uppgifter.

MaA 5. Funktioner och ekvationer 2, 2 sp (MAA5)

Studieavsnittets moduler

- Funktioner och ekvationer 2, 2 sp (MAA5), Obligatorisk

Mål

Funktioner och ekvationer 2

Målen för modulen är att den studerande ska

- introduceras i hur man skapar matematiska modeller med hjälp av sinus- och cosinusfunktioner samt med exponential- och logaritmfunktioner
- undersöka sinus- och cosinusfunktioner med hjälp av symmetrier i enhetscirkeln
- kunna lösa trigonometriska ekvationer av typen $\sin f(x) = a$ eller $\sin f(x) = \sin g(x)$
- kunna tillämpa sambandet $\sin^2 x + \cos^2 x = 1$ mellan sinus- och cosinusfunktionerna

- känna till egenskaperna hos exponential- och logaritmfunktioner och kunna lösa ekvationer i anknytning till dem
- kunna använda programvara vid undersökning av funktioner, vid ekvationslösning och i tillämpningsuppgifter.

Centralt innehåll

Funktioner och ekvationer 2

- riktad vinkel och radianer
- enhetscirkeln
- sinus- och cosinusfunktionen med symmetri- och perioditetsegenskaper
- lösning av sinus- och cosinusekvationer
- potenser med bråkexponent och deras samband med rötter
- exponentialfunktioner och exponentialekvationer
- logaritm och räkneregler för logaritmer
- logaritmfunktioner och logaritmekvationer

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Samhällelig kompetens

Olika matematiska modeller för att undersöka t.ex. periodiska fenomen, exponentiell ökning eller minskning och halveringstid behandlas.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen diskuteras i början av studieavsnittet tillsammans med de studerande. Bedömningen baserar sig t.ex. på förhör, inlämningsuppgifter samt ett eller flera prov. Under studieavsnittets gång följs det upp hur de studerande jobbar med olika uppgifter.

MaA 6. Derivata, 3 sp (MAA6)

Studieavsnittets moduler

- Derivata, 3 sp (MAA6), Obligatorisk

Mål

Derivata

Målen för modulen är att den studerande ska

- med hjälp av derivatan bekanta sig med egenskaperna hos matematiska modeller för olika fenomen
- få en åskådlig uppfattning om en funktions gränsvärde och kontinuitet
- förstå tolkningen av derivatan som förändringshastigheten för en funktion
- kunna bestämma derivatan av enkla funktioner
- kunna derivera sammansatta funktioner
- behärska hur man undersöker förloppet hos funktioner med hjälp av derivatan och hur man bestämmer deras extremvärden i ett slutet intervall
- kunna använda programvara vid undersökning av gränsvärde, kontinuitet och derivata i samband med tillämpningar.

Centralt innehåll

Derivata

- en funktions gränsvärde, kontinuitet och derivata
- derivering av polynomfunktioner, rationella funktioner och rotfunktioner
- derivering av sinus- och cosinusfunktioner samt av exponential- och logaritmfunktioner
- derivator av produkter och kvoter av funktioner
- sammansatta funktioner och deras derivator
- undersökning av förloppet hos en funktion och bestämning av extremvärden

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

Uträkningar i matematiken ställs upp på ett sådant sätt att andra kan följa med och förstå resonemanget. Matematik kan ses som ett eget språk med egna tecken och symboler. Den kommunikativa kompetensen stöds även genom diskussion och samarbete.

Global och kulturell kompetens

Allmängiltiga uttryckssätt som förstås globalt över världen används.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen diskuteras i början av studieavsnittet tillsammans med de studerande. Bedömningen baserar sig t.ex. på förhör, inlämningsuppgifter samt ett eller flera prov. Under studieavsnittets gång följs det upp hur de studerande jobbar med olika uppgifter.

MaA 7. Integralkalkyl, 2 sp (MAA7)

Studieavsnittets moduler

- Integralkalkyl, 2 sp (MAA7), Obligatorisk

Mål

Integralkalkyl

Målen för modulen är att den studerande ska

- förstå begreppet primitiv funktion och lära sig att bestämma primitiva funktioner till enkla funktioner
- förstå begreppet integral och dess samband med arean samt introduceras i hur man bestämmer en integral med en numerisk metod
- kunna bestämma areor och volymer med hjälp av integraler
- göra sig förtrogen med integralkalkylens tillämpningar
- kunna använda programvara då hen undersöker egenskaperna hos funktioner, bestämmer primitiva funktioner, beräknar integraler i samband med tillämpningar och integrerar numeriskt.

Centralt innehåll

Integralkalkyl

- *primitiv funktion och integrering av de viktigaste elementära funktionerna*
- *integraler*
- *rektangelmetoden*
- *beräkning av areor och volymer*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

Uträkningar i matematiken ställs upp på ett sådant sätt att andra kan följa med och förstå resonemanget. Matematik kan ses som ett eget språk med egna tecken och symboler. Den kommunikativa kompetensen stöds även genom diskussion och samarbete.

Global och kulturell kompetens

Allmängiltiga uttrycksätt som förstås globalt över världen används.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen diskuteras i början av studieavsnittet tillsammans med de studerande. Bedömningen baserar sig t.ex. på förhör, inlämningsuppgifter samt ett eller flera prov. Under studieavsnittets gång följs det upp hur de studerande jobbar med olika uppgifter.

MaA 8. Statistik och sannolikhet, 2 sp (MAA8)

Studieavsnittets moduler

- Statistik och sannolikhet, 2 sp (MAA8), Obligatorisk

Mål

Statistik och sannolikhet

Målen för modulen är att den studerande ska

- *kunna åskådliggöra en diskret statistisk fördelning samt bestämma och tolka fördelningens nyckeltal*
- *kunna åskådliggöra en fördelning som består av två variabler samt bestämma korrelationskoefficienten och regressionskurvan*
- *sätta sig in i kombinatoriska metoder*
- *göra sig förtrogen med begreppet sannolikhet och räkneregler*
- *förstå begreppet diskret sannolikhetsfördelning och lära sig bestämma väntevärdet för en fördelning samt tolka det*
- *kunna använda programvara för att hämta, behandla och undersöka data i digitalt format samt för att presentera statistisk information*
- *kunna använda programvara för att konkretisera fördelningar, bestämma nyckeltal samt beräkna sannolikheter.*

Centralt innehåll

Statistik och sannolikhet

- *lägesmått och standardavvikelse*
- *korrelation och linjär regression*

- *klassisk och statistisk sannolikhet*
- *permutationer och kombinationer*
- *räkneregler för sannolikhet*
- *binomialfördelning*
- *diskret sannolikhetsfördelning*
- *väntevärdet för en diskret fördelning*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Samhällelig kompetens

De studerande lär sig att analysera och producera statistik samt att ta reda på aktuell statistik. De studerande lär sig hur man beräknar sannolikheter i olika situationer.

Global och kulturell kompetens

De studerande lär sig att analysera och producera statistik samt att ta reda på aktuell statistik.

Etisk kompetens och miljökompetens

De studerande lär sig att analysera och producera statistik samt att ta reda på aktuell statistik.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen diskuteras i början av studieavsnittet tillsammans med de studerande. Bedömningen baserar sig t.ex. på förhör, inlämningsuppgifter samt ett eller flera prov. Under studieavsnittets gång följs det upp hur de studerande jobbar med olika uppgifter.

MaA 9. Ekonomisk matematik, 2 sp (MAA9-MAB6)

Ämnesövergripande studieavsnitt

MaA 10. 3D-geometri, 2 sp (MAA10)

Studieavsnittets moduler

- 3D-geometri, 2 sp (MAA10), Valfri

Mål

3D-geometri

Målen för modulen är att den studerande ska

- *fördjupa sina kunskaper i räkning med vektorer och lära sig att använda vektorer i ett tredimensionellt koordinatsystem*
- *lära sig att undersöka punkter, räta linjer och plan i xyz-koordinatsystemet med hjälp av vektorer*
- *stärka sina kunskaper om rymdgeometri i samband med extremvärdesuppgifter*
- *bekanta sig med funktioner som har två variabler*
- *kunna använda programvara för att åskådliggöra vektorer, linjer, plan och ytor samt i räkning med vektorer.*

Centralt innehåll

3D-geometri

- vektorframställning i ett tredimensionellt koordinatsystem
- skalär produkt och vektorprodukt
- punkt, rät linje och plan i rummet
- en vinkel i rummet
- differential- och integralkalkylens rymdgeometriska tillämpningar i situationer där funktionsuttrycken innehåller en variabel
- funktioner med två variabler och ytor i rummet

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Tvärvetenskaplig och kreativ kompetens

Under studieavsnittet behandlas vektorer och användning av programvara.

Kommunikativ kompetens

Uträkningar i matematiken ställs upp på ett sådant sätt att andra kan följa med och förstå resonemanget. Matematik kan ses som ett eget språk med egna tecken och symboler. Den kommunikativa kompetensen stöds även genom diskussion och samarbete.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen diskuteras i början av studieavsnittet tillsammans med de studerande. Bedömningen baserar sig t.ex. på förhör, inlämningsuppgifter samt ett eller flera prov. Under studieavsnittets gång följs det upp hur de studerande jobbar med olika uppgifter.

MaA 11. Algoritmer och talteori, 2 sp (MAA11)

Studieavsnittets moduler

- Algoritmer och talteori, 2 sp (MAA11), Valfri

Mål

Algoritmer och talteori

Målen för modulen är att den studerande ska

- veta vad en algoritm är, samt lära sig att undersöka hur en algoritm fungerar
- skapa algoritmer i anknytning till enkla matematiska problem
- lära sig att programmera enkla algoritmer
- bli insatt i logikens begrepp
- behärska grundbegrepp i talteorin och göra sig förtrogen med primtalens egenskaper
- kunna undersöka delbarheten hos hela tal.

Centralt innehåll

Algoritmer och talteori

- grundbegrepp i algoritmiskt tänkande: sekvens, val och upprepning
- flödesdiagram

- programmering av enkla algoritmer, sorteringsalgoritmer eller en algoritm som anknyter till numerisk lösning av en ekvation
- konnektiv och sanningsvärden
- delbarhet hos hela tal, delbarhetsekvationen (delningsekvationen) och kongruens
- Euklides algoritm
- aritmetikens grundsats

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Samhällelig kompetens

De studerande lär sig grunderna i något programmeringsspråk.

Tvärvetenskaplig och kreativ kompetens

De studerande lär sig grunderna i något programmeringsspråk.

Kommunikativ kompetens

Program som skapas med något programmeringsspråk ställs upp på ett sådant sätt att andra kan följa med och förstå resonemanget. Den kommunikativa kompetensen stöds även genom diskussion och samarbete.

Global och kulturell kompetens

Programmering och logik används världen över, och de är viktiga kunskapsområden i dagens samhälle.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen diskuteras i början av studieavsnittet tillsammans med de studerande. Bedömningen baserar sig t.ex. på förhör, inlämningsuppgifter samt ett eller flera prov. Under studieavsnittets gång följs det upp hur de studerande jobbar med olika uppgifter.

MaA 12. Analys och kontinuerlig fördelning, 2 sp (MAA12)

Studieavsnittets moduler

- Analys och kontinuerlig fördelning, 2 sp (MAA12), Valfri

Mål

Analys och kontinuerlig fördelning

Målen för modulen är att den studerande ska

- fördjupa sin förståelse för analysens grundbegrepp
- kunna bilda och undersöka inversa funktioner till strängt monotona funktioner
- komplettera sina färdigheter i integralkalkyl
- göra sig förtrogen med begreppet kontinuerlig sannolikhetsfördelning och lära sig tillämpa normalfördelning
- kunna använda programvara vid undersökning av funktioners egenskaper och vid beräkning av generaliserade integraler i samband med tillämpningar.

Centralt innehåll

Analys och kontinuerlig fördelning

- styckvis definierad funktion
- undersökning av kontinuitet och deriverbarhet för en funktion
- allmänna egenskaper hos kontinuerliga och deriverbara funktioner
- invers funktion
- gränsvärde av funktioner när variabelns värde går mot oändligheten
- generaliserade integraler
- kontinuerliga fördelningar, normalfördelningen och normering

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Tvärvetenskaplig och kreativ kompetens

Under studieavsnittet fördjupas de studerandes begreppskunnande, metoder i analys och användning av programvara. De studerande får kombinera kunskap från tidigare studieavsnitt och vidareutveckla sina färdigheter.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen diskuteras i början av studieavsnittet tillsammans med de studerande. Bedömningen baserar sig t.ex. på förhör, inlämningsuppgifter samt ett eller flera prov. Under studieavsnittets gång följs det upp hur de studerande jobbar med olika uppgifter.

Repetitionskurs, 2 sp (MaA13)

Mål

Centralt innehåll

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Studieavsnittet bedöms som godkänd eller underkänd. För godkänt vitsord krävs aktivt deltagande i kursen.

Fri beskrivning av studieavsnittet

Under studieavsnittet repeteras gymnasimatematiken inför studentskrivningarna.

10.4.3. Kort lärokurs i matematik (MAB)

Studieavsnitt

MaB 2. Uttryck och ekvationer, 2 sp (MAB2)

Studieavsnittets moduler

- Uttryck och ekvationer, 2 sp (MAB2), Obligatorisk

Mål

Uttryck och ekvationer

Målen för modulen är att den studerande ska

- få övning i att använda matematik i problemlösning och lära sig att lita på sin egen matematiska förmåga
- lära sig att bilda uttryck och ekvationer till givna problem samt att lösa ekvationer och tolka lösningarna
- kunna tillämpa talföljder och summor vid matematisk problemlösning
- kunna använda programvara när hen undersöker polynomfunktioner samt vid tillämpning av polynomekvationer och -funktioner

Centralt innehåll

Uttryck och ekvationer

- formulering av problem som ekvationer
- ekvationslösning
- tolkning och värdering av lösningar till en ekvation
- polynomfunktioner av andra graden och lösning av andragradsekvationer
- aritmetisk talföljd och summa
- geometrisk talföljd och summa

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

De studerande lär sig att lösa elementära problem självständigt och i samarbete med andra.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen utgår från individuellt prov. Enligt överenskommelse kan under kurs tiden inlämnat arbete, individuellt eller i grupp, komplettera bedömningen. Visat intresse under kursens gång beaktas.

MaB 3. Geometri, 2 sp (MAB3)

Studieavsnittets moduler

- Geometri, 2 sp (MAB3), Obligatorisk

Mål

Geometri

Målen för modulen är att den studerande ska

- bli van att göra iakttagelser och dra slutsatser om geometriska egenskaper hos figurer och kroppar
- stärka förmågan att rita plana figurer och tredimensionella kroppar
- kunna lösa praktiska problem med hjälp av geometri
- kunna använda programvara vid undersökning av figurer och kroppar och vid geometriska tillämpningar.

Centralt innehåll

Geometri

- likformighet hos figurer
- trigonometri i en rätvinklig triangel
- Pythagoras sats och den omvända satsen till Pythagoras sats
- bestämning av area och volym för figurer och kroppar
- användning av geometriska metoder i koordinatsystemet

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Etisk kompetens och miljökompetens

Den studerande lär sig se skönheten i matematiken och hur man tillämpat det i arkitektur och konst genom exempelvis gyllene snittet.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen utgår från individuellt prov. Enligt överenskommelse kan under kurs tiden inlämnat arbete, individuellt eller i grupp, komplettera bedömningen. Visat intresse under kursens gång beaktas.

MaB 4. Matematiska modeller, 2 sp (MAB4)

Studieavsnittets moduler

- Matematiska modeller, 2 sp (MAB4), Obligatorisk

Mål

Matematiska modeller

Målen för modulen är att den studerande ska

- se regelbundenheter och samband hos fenomen i den verkliga världen och kunna beskriva dessa med matematiska modeller
- värdera linjära och exponentiella tillväxtmodeller bland annat med hjälp av kalkylprogram och göra prognoser med hjälp av modellerna
- vänja sig vid att värdera kvalitet och användbarhet hos en modell
- kunna använda programvara för att skapa modeller och vid undersökning av egenskaperna hos polynomfunktioner och exponentialfunktioner samt vid lösning av polynomekvationer och exponentialekvationer i samband med tillämpningar.

Centralt innehåll

Matematiska modeller

- tillämpning av linjära och exponentiella modeller
- lösning av exponentialekvationer
- prognoser och bedömning av kvaliteten i en modell

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Tvärvetenskaplig och kreativ kompetens

Linjära och exponentiella modeller använd flitigt i olika naturvetenskaper. Den studerande lär sig dessa för att kunna tillämpa dem i vetenskaperna.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen utgår från individuellt prov. Enligt överenskommelse kan under kurs tiden inlämnat arbete, individuellt eller i grupp, komplettera bedömningen. Visat intresse under kursens gång beaktas.

MaB 5. Statistik och sannolikhet I, 2 sp (MAB5)

Studieavsnittets moduler

- Statistik och sannolikhet, 2 sp (MAB5), Obligatorisk

Mål

Statistik och sannolikhet

Målen för modulen är att den studerande ska

- *öva sig att behandla, åskådliggöra och tolka statistiskt material*
- *göra sig förtrogen med sannolikhetskalkylens grunder och med konkretiserande modeller*
- *kunna använda programvara för att hämta, behandla och undersöka data i digitalt format, samt för att bestämma nyckeltal i ett observationsmaterial och som hjälpmedel i sannolikhetslära.*

Centralt innehåll

Statistik och sannolikhet

- *åskådliggörande av statistiskt material och bestämning av nyckeltal*
- *regression och korrelation*
- *observation och avvikande observation*
- *prognostisering*
- *sannolikhetsbegreppet*
- *additions- och multiplikationsregler*
- *kombinationer och multiplikationsprincipen*
- *modeller i sannolikhetslära*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Global och kulturell kompetens

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen utgår från individuellt prov. Enligt överenskommelse kan under kurs tiden inlämnat arbete, individuellt eller i grupp, komplettera bedömningen. Visat intresse under kursens gång beaktas.

MaB 6. Ekonomisk matematik, 2 sp (MAB6-MAB7)

Studieavsnittets moduler

- Grunder i ekonomisk matematik, 1 sp (MAB6), Obligatorisk
- Ekonomisk matematik, 1 sp (MAB7), Obligatorisk

Mål

Grunder i ekonomisk matematik

Målen för modulen är att den studerande ska

- behärska grundbegrepp och få färdigheter i ekonomisk matematik
- fördjupa sina färdigheter i procenträkning
- lära sig att beskriva hur processer inom ekonomin utvecklas
- kunna använda informationskällor och programvara för att göra beräkningar i samband med tillämpningar.

Ekonomisk matematik

Målen för modulen är att den studerande ska

- lära sig använda sina matematiska färdigheter för att beräkna tillräckligheten hos resurser, för ekonomisk planering, företagande och beräkning av lönsamhet
- tillämpa formler för talföljder i matematiska problem som anknyter till ekonomi
- lära sig att anpassa matematiska modeller i ekonomiska situationer och förstå deras begränsningar
- kunna använda programvara vid beräkningar och i samband med tillämpningar.

Centralt innehåll

Grunder i ekonomisk matematik

- relativ andel, jämförelse, beräkning av förändring
- index
- ränta och enkel ränteräkning
- skatter
- valutor

Ekonomisk matematik

- aritmetisk och geometrisk talföljd och deras summor
- ränteräkning: ränta på ränta, nuvärde och diskontering
- depositioner och lån
- matematiska modeller anpassade för ekonomiska situationer där talföljder och summor används

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kompetens för välbefinnande

Den studerande lär sig via matematiken förstå hur ekonomi fungerar och lär sig hur man får ett gott liv i samhället.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen utgår från individuellt prov. Enligt överenskommelse kan under kurs tiden inlämnat arbete, individuellt eller i grupp, komplettera bedömningen. Visat intresse under kursens gång beaktas.

MaB 7. Matematisk analys, 2 sp (MAB8)

Studieavsnittets moduler

- Matematisk analys, 2 sp (MAB8), Valfri

Mål

Matematisk analys

Målen för modulen är att den studerande ska

- undersöka förändringshastigheten för en funktion med grafiska och numeriska metoder
- förstå tolkningen av derivatan som förändringshastigheten för en funktion
- kunna undersöka förloppet hos en polynomfunktion med hjälp av derivatan
- kunna bestämma största och minsta värde för en funktion i samband med tillämpningar
- kunna använda programvara för att undersöka förloppet hos en funktion, derivatan av en funktion samt för att bestämma extremvärden till en funktion i ett slutet intervall i samband med tillämpningar.

Centralt innehåll

Matematisk analys

- grafiska och numeriska metoder
- polynomfunktionens derivata
- undersökning av tecken och förlopp hos en polynomfunktion
- bestämning av största och minsta värde för en polynomfunktion i ett slutet intervall
- bestämning av förändringshastigheten för en funktion med hjälp av programvara

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Global och kulturell kompetens

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen utgår från individuellt prov. Enligt överenskommelse kan under kurs tiden inlämnat arbete, individuellt eller i grupp, komplettera bedömningen. Visat intresse under kursens gång beaktas.

MaA 9. Ekonomisk matematik, 2 sp (MAA9-MAB6)

Ämnesövergripande studieavsnitt

MaB 8. Statistik och sannolikhet II, 2 sp (MAB9)

Studieavsnittets moduler

- Statistik- och sannolikhetsfördelningar, 2 sp (MAB9), Valfri

Mål

Statistik- och sannolikhetsfördelningar

Målen för modulen är att den studerande ska

- göra sig förtrogen med normalfördelningen som en matematisk modell
- sätta sig in i binomialfördelningen som en matematisk modell
- utveckla djupare och mångsidiga färdigheter i att undersöka och behandla statistisk information med hjälp av programvara
- veta hur man beräknar nyckeltal och sannolikheter i anknytning till statistiska fördelningar och kunna bestämma dessa med hjälp av programvara
- förstå begreppen konfidensintervall och felmarginal och kunna bestämma dessa med hjälp av programvara.

Centralt innehåll

Statistik- och sannolikhetsfördelningar

- normalfördelning och begrepp för normering av fördelningen (väntevärde och standardavvikelse)
- upprepat försök
- binomialfördelning
- konfidensintervall och felmarginal

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Samhällelig kompetens

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen utgår från individuellt prov. Enligt överenskommelse kan under kurs tiden inlämnat arbete, individuellt eller i grupp, komplettera bedömningen. Visat intresse under kursens gång beaktas.

10.5. Fysik (FY)

Läroämnets uppdrag

Undervisningen i fysik ska hjälpa den studerande att utveckla ett naturvetenskapligt tänkande och en naturvetenskaplig världsbild som en del av en mångsidig allmänbildning. Undervisningen ska ge den studerande insikter om fysikens betydelse i vardagen och för miljön, samhället och teknologin. I undervisningen ska den studerande fördjupa sig i läroämnets språk och språket inom vetenskapsgrenarna i anknytning till fysik samt i fysikens begreppsapparat och sätt att producera kunskap. Den studerande utvecklar sin naturvetenskapliga läsfärdighet, vilket hjälper hen att kritiskt utvärdera olika vardagliga val samt ställningstaganden i samhällsdebatten. Undervisningen i fysik ska ge den studerande färdigheter för framgångsrika fortsatta studier inom naturvetenskap och naturvetenskapens tillämpningsområden samt att tillämpa sina kunskaper i fysik i arbetslivet.

Med hjälp av mångsidiga lärsituationer och -miljöer möjliggör man att de studerande har jämlika och likvärdiga möjligheter att lära sig.

Undervisningen i fysik ska stödja den studerande att förstå fysikens begrepp både kvalitativt och kvantitativt. Den studerande bearbetar sina tidigare erfarenheter, nya observationer och synvinklar till en logiskt sammanhängande bild av omvärlden i samverkan med lärarna och gruppen samt med hjälp av fysikens teorier.

Undervisningen i fysik ska utgå från observationer i omgivningen. Experiment i olika former stödjer den studerande att tillägna sig och förstå begrepp, lära sig forskningsmetoder och förstå naturvetenskapens karaktär. Under studiernas gång utvecklas den studerandes forskningsfärdigheter både generellt och inom centrala områden som behandlas i respektive modul. Experimentellt arbete ska utföras med beaktande av säkerheten i arbetet.

Mångsidig kompetens

Undervisningen i fysik vägleder den studerande att tillägna sig ett naturvetenskapligt tänkande, att ta fram och använda information, att komma med idéer, samarbeta samt att bedöma informationens tillförlitlighet och innebörd. Undervisningen utvecklar den studerandes **samhälleliga kompetens** genom att den studerande får färdigheter att delta i samhällsdebatten och påverka det gemensamma beslutsfattandet.

Den studerandes eget undersökande arbete utvecklar den studerandes arbetssätt, samarbetsförmåga och förmåga till kritiskt tänkande samt inspirerar hen till fysikstudier. Den studerande utvecklar sin **kommunikativa kompetens** och lär sig att arbeta långsiktigt och att ta ansvar för sitt eget arbete med hjälp av mångsidiga arbetssätt, till exempel genom projekt och arbete i grupp.

Undervisningen ska förmedla en bild av fysikens betydelse för att bygga upp en hållbar framtid: fysiken behövs i utvecklingen av nya lösningar och när man ska trygga miljöns och människornas välbefinnande såväl på lokal nivå som på nationell och internationell nivå. Undervisningen handleder den studerande att ta ansvar för sina egna handlingar och miljön, att använda sina kunskaper i fysik för att bygga upp en hållbar framtid samt för att utvärdera sina egna val med beaktande av en hållbar användning av naturtillgångar, konsekvenser för miljö och hälsa samt olika former av energiproduktion. Undervisningen i fysik stödjer på det här sättet den studerandes **etiska kompetens och miljökompetens, globala och kulturella kompetens** samt hens **kompetens för välbefinnande**.

I studierna i fysik övar den studerande sig på att skriva samt kritiskt tolka och analysera olika texter. Multilitteraciteten utvecklas till exempel genom att den studerande tolkar och producerar skrivna texter, bilder, videor, tabeller, grafer eller formler. Undervisningen i fysik stödjer den **tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen** även genom användningen av informations- och kommunikationsteknik. Informations- och kommunikationsteknik används bland annat för att hämta information, samla in data från observationer, behandla och tolka mättningsresultat, producera och presentera sina egna arbeten samt för att göra modeller och simuleringar.

Mål

De allmänna målen för undervisningen i fysik hänför sig till fysikens betydelse, värderingar och attityder, den studerandes forskningsfärdigheter och kunskaper i fysik samt användningen av dem. De allmänna målen för undervisningen är följande:

Betydelse, värderingar och attityder

Målet är att den studerande ska

- kunna bedöma vilken betydelse fysiken och teknologin har för individen och samhället
- identifiera sina kunskaper i fysik och ställa upp egna mål, möta utmaningar i lärandet och tillämpa olika studiestrategier i läroämnet fysik
- bli insatt i hur man tillämpar fysik i olika sammanhang, exempelvis i naturen, näringslivet, organisationer eller forskarsamfund
- få möjligheter att sätta sig in i fysikens tillämpningar genom olika besök, samarbete med högskolor och arbetsliv på lokal eller internationell nivå
- få tillräckliga färdigheter för fortsatta studier inom naturvetenskapernas och fysikens tillämpningsområden
- få färdigheter att delta i debatter och beslutsfattande som berör miljö och teknologi.

Forskningsfärdigheter

Målet är att den studerande ska

- förstå den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap
- kunna formulera frågor om de fenomen som studeras och vidareutveckla frågeställningar som utgångspunkt för undersökning, problemlösning eller annan verksamhet
- kunna planera och utföra experimentella undersökningar i samarbete med andra
- identifiera hur felkällor inverkar på mätningar
- kunna behandla, tolka och presentera undersökningsresultat samt analysera och bedöma dem och hela undersökningsprocessen.

Kunskaper i fysik och användningen av dem

Målet är att den studerande ska

- kunna använda centrala begrepp i fysik på ett konsekvent sätt och i rätt sammanhang
- strukturera sin uppfattning om naturens strukturer och fenomen med hjälp av fysikaliska begrepp och principer
- kunna uttrycka slutsatser och synpunkter på sådana sätt som är karakteristiska för fysiken
- förstå fysikaliska fenomen och principer som utgör grunden för teknologiska tillämpningar
- kunna formulera, tolka och bedöma olika modeller samt använda dem och simuleringar för att beskriva fenomen och göra prognoser
- kunna använda ändamålsenliga program för att skapa modeller samt uttrycka matematiska och grafiska lösningar och resultat
- kunna använda mångsidiga informationskällor och kritiskt bedöma dem med hjälp av sina kunskaper i fysik.

Bedömning

Bedömningen ska basera sig på hur de allmänna målen för fysik uppfylls med betoning på modulspecifika mål och centrala innehåll. Bedömningen och den respons som ges under läroprocessen ska stödja den studerande att utveckla och bli medveten om sina kunskaper och färdigheter i fysik. Samtidigt övar den studerande sig på självvärdering.

Bedömningen ska baseras på olika slags prestationer samt på observation av den studerandes begreppsliga och metodmässiga kunskaper och färdigheter. Den studerande kan visa sin förmåga att förstå och tillämpa fysikaliska kunskaper på olika sätt, till exempel genom att förklara, göra grafiska modeller och använda matematiska modeller. Bedömningen ska basera sig på olika arbeten men även på den studerandes arbetssätt, såsom formulering av frågor, beskrivning av problemlösningssprocessen samt forskningsfärdigheter. Vid bedömningen ska man ta i beaktande den studerandes förmåga att arbeta experimentellt och att hämta och tillämpa information.

Studieavsnitt

Fy 1. Introduktion till fysiken, 2 sp (FY1-FY2)

Studieavsnittets moduler

- Fysiken som naturvetenskap, 1 sp (FY1), Obligatorisk
- Fysik, miljö och samhälle, 1 sp (FY2), Obligatorisk

Mål

Fysiken som naturvetenskap

Målen för modulen är att den studerande ska

- *bekanta sig med fysiken som en systematisk vetenskap som baserar sig på experimentella undersökningar*
- *introduceras i materiens struktur och världsalltets storleksordningar*
- *bekanta sig med de metoder som används för att ta fram information i fysiken*
- *kunna planera och genomföra enkla naturvetenskapliga experiment*
- *få erfarenheter som väcker och fördjupar intresset för fysik och fysikstudier.*

Fysik, miljö och samhälle

Målen för modulen är att den studerande ska

- *bli insatt i energi som ett grundläggande begrepp i fysiken*
- *känna till olika energiformer och sätt att producera energi*
- *kunna jämföra olika sätt att producera energi och storleksordningar i anknytning till produktionssättens inverkan på miljön*
- *få färdigheter i att delta i diskussioner som gäller miljö och teknologi samt i beslutsfattande kring hållbar energihushållning.*

Centralt innehåll

Fysiken som naturvetenskap

- *storhet och enhet samt SI-systemet*
- *mätning, insamling av resultat, grafisk presentation av resultat samt bedömning av deras tillförlitlighet*
- *grafisk modell och linjär modell*
- *planering och genomförande av enkla experimentella undersökningar*

Fysik, miljö och samhälle

- *energiformer, energins bevarande och omvandling*
- *energiproduktion, effekt, verkningsgrad, överföring av energi*
- *energiproduktionens inverkan på miljön och på klimatförändringen*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Tvärvetenskaplig och kreativ kompetens

Fysikens roll som den äldsta naturvetenskapen med dess tankevärld och hur den påverkat de nyare vetenskaperna och hur matematiken integrerats studeras.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen utgår från individuellt prov. Enligt överenskommelse kan under kurs tiden inlämnat arbete, individuellt eller i grupp, komplettera bedömningen. Visat intresse under kursens gång beaktas.

Väl gjorda laborationsdokumentationer skall också beaktas.

Fy 2. Energi och värme, 2 sp (FY3)

Studieavsnittets moduler

- Energi och värme, 2 sp (FY3), Valfri

Mål

Energi och värme

Målen för modulen är att den studerande ska

- *fördjupa sin förståelse för energi som ett centralt begrepp i fysiken*
- *kunna undersöka ett ämnes termodynamiska tillstånd och fenomen i anknytning till förändringar i aggregationstillstånd*
- *kunna tillämpa termodynamikens begrepp och modeller då hen granskar lösningar inom energiproduktion och medverkar i bygget av en hållbar framtid*
- *identifiera energibalansens och värmeflödets betydelse i klimatförändringen.*

Centralt innehåll

Energi och värme

- *kraft som ett mått på styrkan hos en växelverkan*
- *mekaniskt arbete*
- *termodynamiskt system och tillståndsvariabler*
- *temperatur, tryck och hydrostatiskt tryck*
- *energins bevarande, inre energi, energiflöde och värmemängd*
- *hur ett ämne värms upp och svalnar samt förändringar i aggregationstillstånd*
- *värmeutvidgning*
- *tillståndsförändringar hos gaser och tillståndsekvationen för en ideal gas*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Global och kulturell kompetens

Människans energiapparater och deras utveckling och hur dessa har påverkat all utveckling i modernare tider behandlas.

Samhällelig kompetens

Energi- och energiproblemfrågor behandlas i kursen.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen utgår från individuellt prov. Enligt överenskommelse kan under kurs tiden inlämnat arbete, individuellt eller i grupp, komplettera bedömningen. Visat intresse under kursens gång beaktas.

Väl gjorda laborationsdokumentationer skall också beaktas.

Fy 3. Kraft och rörelse, 2 sp (FY4)

Studieavsnittets moduler

- Kraft och rörelse, 2 sp (FY4), Valfri

Mål

Kraft och rörelse

Målen för modulen är att den studerande ska

- genom experiment kunna undersöka fenomen i anknytning till kraft och rörelse
- kunna producera och analysera grafiska framställningar av mätdata
- förstå konserveringslagarnas betydelse i fysiken
- känna till säkerhetsaspekter i anknytning till kraft och rörelse.

Centralt innehåll

Kraft och rörelse

- likformig och likformigt accelererad rätlinjig rörelse
- växelverkan mellan kroppar och kraft samt Newtons lagar
- krafters sammanlagda verkan, kraftdiagram och rörelseekvationen
- tyngd och friktion
- rörelseenergi, potentiell energi och mekanisk energi
- den mekaniska energins bevarande och mekanikens energiprincip
- rörelsemängd, impuls, rörelsemängdens bevarande och endimensionella kollisioner

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Samhällelig kompetens

Det naturvetenskapliga tänkesättet grundläggs. Hur man "marknadsför" detta studeras.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen utgår från individuellt prov. Enligt överenskommelse kan under kurs tiden inlämnat arbete, individuellt eller i grupp, komplettera bedömningen. Visat intresse under kursens gång beaktas.

Väl gjorda laborationsdokumentationer skall också beaktas.

Fy 4. Periodisk rörelse och vågor, 2 sp (FY5)

Studieavsnittets moduler

- Periodisk rörelse och vågor, 2 sp (FY5), Valfri

Mål

Periodisk rörelse och vågor

Målen för modulen är att den studerande ska

- kunna beskriva planetarisk rörelse som centralrörelse
- bli förtrogen med svängningsrörelsens och vågrörelsens grundprinciper genom att undersöka mekanisk svängning och ljud
- kunna beskriva periodisk rörelse med fysikaliska och matematiska begrepp
- matematiskt kunna beskriva mekaniska svängningar och ljud som en periodisk rörelse.

Centralt innehåll

Periodisk rörelse och vågor

- kraftmoment och vridning av en kropp
- vridning och jämvikt i enkla fall
- likformig cirkelrörelse och normalacceleration
- den allmänna gravitationslagen och planetarisk rörelse
- periodisk rörelse, period, frekvens och amplitud
- harmonisk kraft och svängningsrörelse samt den potentiella energin hos en harmonisk kraft
- mekaniska vågor: uppkomst, utbredning och reflexion
- diffraktion och interferens hos mekaniska vågor samt stående vågor
- ljud som vågrörelse, ljudintensitetsnivå, ljudets egenskaper och utbredning

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

Allmän experimentmetodik och hur experimentresultat presenteras studeras.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen utgår från individuellt prov. Enligt överenskommelse kan under kurs tiden inlämnat arbete, individuellt eller i grupp, komplettera bedömningen. Visat intresse under kursens gång beaktas.

Väl gjorda laborationsdokumentationer skall också beaktas.

Fy 5. Elektricitet, 2 sp (FY6)

Studieavsnittets moduler

- Elektricitet, 2 sp (FY6), Valfri

Mål

Elektricitet

Målen för modulen är att den studerande ska

- kunna undersöka fenomen i anknytning till elektricitet experimentellt och kunna utföra grundläggande mätningar inom ellära
- kunna använda begreppen fält och potential för att beskriva elektriska fält

- känna till säkerhetsaspekter i anknytning till elektriska apparater och överföring av elenergi.

Centralt innehåll

Elektricitet

- spänning och elektrisk ström i likströmskretsar
- resistans och Ohms lag
- elektrisk effekt och Joules lag
- koppling av motstånd och Kirchhoffs lagar
- ackumulatörer och en ackumulators laddningskrets
- Coloumbs lag och homogent elektriskt fält
- potentiell energi och potential i ett homogent elektriskt fält
- kondensator och kondensatorns energi
- halvledare, diod och LED som komponenter i en strömkrets
- elsäkerhet: säkring, kapslingsklassning och genomslagsspänning

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kompetens för välbefinnande

El och olika elapparaters betydelse för vardagslivet och elsäkerhetsfrågor behandlas.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen utgår från individuellt prov. Enligt överenskommelse kan under kurs tiden inlämnat arbete, individuellt eller i grupp, komplettera bedömningen. Visat intresse under kursens gång beaktas.

Väl gjorda laborationsdokumentationer skall också beaktas.

Fy 6. Elektromagnetism och ljus, 2 sp (FY7)

Studieavsnittets moduler

- Elektromagnetism och ljus, 2 sp (FY7), Valfri

Mål

Elektromagnetism och ljus

- förstå induktionsfenomenets centrala betydelse inom elektromagnetism
- förstå de fysikaliska grundprinciperna för produktion och överföring av elektrisk energi och deras betydelse för samhällets funktion
- identifiera källor till elektromagnetisk strålning och strålningens effekt
- förstå att ljus är ett elektromagnetiskt fenomen.

Centralt innehåll

Elektromagnetism och ljus

- ferromagnetism och magnetisk dipol
- magnetisk växelverkan och magnetfält

- en laddad partikels rörelse i ett homogent el- och magnetfält
- magnetfältet kring en strömförande ledare och kraften mellan två ledare
- elektromagnetisk induktion, Lenz lag och virvelströmmar
- generator, uppkomsten av växelström, transformatorn och överföring av energi med hjälp av elektrisk ström
- elektromagnetisk strålning och dess spektrum samt svartkroppsstrålningens spektrum
- ljusets reflexion, brytning och totalreflexion
- ljusets interferens och diffraktion
- ljusets polarisation kvalitativt

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Etisk kompetens och miljökompetens

Hållbar storskalig elproduktion och dess konsekvenser samt lågenergetisk elektromagnetisk strålning med dess faktiska och förmenta verkningar på t. ex. hälsan betonas i kursen.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen utgår från individuellt prov. Enligt överenskommelse kan under kurs tiden inlämnat arbete, individuellt eller i grupp, komplettera bedömningen. Visat intresse under kursens gång beaktas.

Väl gjorda laborationsdokumentationer skall också beaktas.

Fy 7. Materia, strålning och kvantisering, 2 sp (FY8)

Studieavsnittets moduler

- Materia, strålning och kvantisering, 2 sp (FY8), Valfri

Mål

Materia, strålning och kvantisering

Målen för modulen är att den studerande ska

- känna till den joniserande strålningens effekter och bekanta sig med säker användning av strålning
- introduceras till den världsbild som baseras på kvantfysik från elementarpartikelfysik till kosmolog
- förstå hur betydelsefull den teknologi som baserar sig på kvantisering är för dagens samhälle.

Centralt innehåll

Materia, strålning och kvantisering

- energins kvantisering då materia och strålning växelverkar med varandra
- fotonen som det elektromagnetiska strålningsfältets kvanta
- atomens uppbyggnad, kvanttillstånden hos atomens elektroner samt grundtanken i den vågmekaniska atommodellen
- teknologi som baserar sig på kvantisering; laser och kvantstrukturer
- atomkärnans struktur och förändringar, radioaktivt sönderfall

- kärnreaktioner, ekvivalens mellan massa och energi, atomkärnans bindningsenergi
- kärnkraft, fission och fusion
- sönderfallslagen
- olika typer av joniserande strålning och deras biologiska effekter samt tillämpningar inom medicin och teknologi
- partikelfysikens standardmodell
- världsalltets utveckling

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kompetens för välbefinnande

Kärnteknologi och dess betydelse och risker. Hur den används i energiproduktion och medicinen och hur man skyddar från den radioaktiva strålningens skadeverkningar.

Samhällelig kompetens

Vad är sanning och vad är myt i den allmänna debatten om kärnteknologi. Det diskuteras i denna kurs.

Tvärvetenskaplig och kreativ kompetens

Gärna bör kärnteknologins risker vägas mot kemiska, biologiska och medicinska risker i vår värld. Hur för man debatt om sådant?

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen utgår från individuellt prov. Enligt överenskommelse kan under kurstiden inlämnat arbete, individuellt eller i grupp, komplettera bedömningen. Visat intresse under kursens gång beaktas.

Väl gjorda laborationsdokumentationer skall också beaktas.

10.6. Kemi (KE)

Läroämnets uppdrag

Undervisningen i kemi ska stödja den studerande att utveckla ett naturvetenskapligt tänkande och en modern världsbild som en del av en mångsidig allmänbildning. Undervisningen ska ge den studerande insikter i kemins betydelse och dess tillämpningar för vardagen och samhället samt för att finna lösningar på miljörelaterade utmaningar. I undervisningen ska den studerande fördjupa sig i läroämnets språk och språket inom vetenskapsgrenarna i anknytning till kemin samt i kemins begreppsapparat och sättet att producera kunskap. Den studerande utvecklar sin naturvetenskapliga läsfärdighet, vilket hjälper hen att kritiskt utvärdera vardagliga val och ställningstaganden i samhällsdebatten. Undervisningen ska väcka ett intresse för kemistudier och yrken inom kemins område samt ge färdigheter för framgångsrika fortsatta studier inom naturvetenskap och naturvetenskapens tillämpningsområden. Med hjälp av mångsidiga lärsituationer och -miljöer möjliggör man att de studerande har jämlika och likvärdiga möjligheter att lära sig.

Undervisningen i kemi ska stödja den studerande att förstå begreppen inom kemin samt skaffa sig en förståelse av kemiska fenomen där den makroskopiska och mikroskopiska nivån samt symbolnivån tillsammans bildar en logisk helhet. I undervisningen utgår man från den studerandes

tidigare erfarenheter och observationer. Därefter beskrivs och förklaras fenomen, och modeller för materialets uppbyggnad och för kemiska reaktioner behandlas matematiskt och med hjälp av kemins symbolspråk.

I undervisningen i kemi ska man använda varierande och mångsidiga undervisnings- och studiemetoder som utvecklar den studerandes begreppsliga kunskaper och metodkunskaper. Undervisningen ska utgå från observation och undersökning. Experiment i olika former gör det lättare för den studerande att tillägna sig och förstå begrepp, lära sig forskningsmetoder och förstå naturvetenskapernas karaktär. I experimentellt arbete ska man följa kemikalie-, avfalls- och arbetarskyddslagstiftningen. De studerande lär sig ta ansvar för den gemensamma säkerheten, vilket även utvecklar säkerhetskompetens som behövs i arbetslivet.

Under studiernas gång utvecklas den studerandes forskningsfärdigheter både generellt och inom de centrala områden som behandlas i respektive modul. Grunden för ett forskande arbetssätt är att ställa frågor och göra iakttagelser. Den studerande lär sig mätning och klassificering samt övriga forskningsfärdigheter genom att öva olika metoder. Den studerande utvecklar också färdigheter att behandla och presentera information. Färdigheterna i experimentellt arbete ska utvecklas med målsättningen att den studerande självständigt kan planera en undersökning. Samtidigt lär sig den studerande att dra slutsatser samt utvärdera och argumentera resultatet av sin undersökning.

Mångsidig kompetens

I undervisningen i kemi tillägnas sig den studerande färdigheter och kunskaper som hjälper hen att förstå kemins betydelse för den egna vardagen och hälsan samt för miljön, vilket stödjer målen för **kompetens för välbefinnandet**. Den studerande utvecklar en förmåga att i det dagliga livet fatta beslut som är fördelaktiga för hens personliga hälsa och miljöns och samhällets välbefinnande. Studiemetoderna i kemi ska stödja ett arbetssätt där den studerande kan identifiera sina egna styrkor och ställa upp egna mål. Systematiska studier är en viktig färdighet i vardagen som stärker den studerandes ork och utvecklar en förmåga att arbeta under föränderliga omständigheter.

Kemiundervisningens experimentella karaktär och den studerandes eget undersökande arbete utvecklar den studerandes arbetssätt, samarbetsförmåga och förmåga till kritiskt tänkande samt inspirerar hen till kemistudier. Den studerande utvecklar sin **kommunikativa kompetens** och lär sig att arbeta långsiktigt och att ta ansvar för sitt eget arbete med hjälp av mångsidiga arbetssätt, till exempel genom projektinläring och arbete i grupp.

I undervisningen i kemi är man medveten om skillnaden mellan exakt språkbruk som används inom kemin och vardagligt språk. Den studerande får ta del av kemins universella språk utifrån sina egna iakttagelser och det vardagliga språket. I kemin framgår betydelsen av språklig medvetenhet och språkfärdigheter i synnerhet i lärandet av begrepp och framställningen av egna iakttagelser på ett tydligt och ändamålsenligt sätt.

I studierna i kemi ska den studerande öva att skriva och kritiskt tolka olika texter, argumentera och analysera. Multilitteraciteten utvecklas till exempel genom att den studerande tolkar och producerar skrivet språk, bilder, videor, modeller, simuleringar, tabeller och grafer eller kemins symbolspråk. En särskild form av multilitteracitet inom kemin är förmågan att tolka och framställa symboliska modeller samt visuella modeller på submikroskopisk nivå av samma fenomen. Informations- och kommunikationsteknik är också en del av modern undervisning i kemi som stödjer **tvärvetenskaplig kompetens**. Den används till exempel för att hämta information, samla in data från observationer, behandla och tolka mätresultat, producera och presentera sina egna arbeten samt för att göra modeller och simuleringar. Ett datorbaserat mätsystem kan ersätta traditionella redskap, och undersökningsmaterialet kan även sparas i form av bilder och videor.

I naturvetenskapligt arbete syns **kreativ kompetens** som en förmåga att formulera frågeställningar kring fenomen som granskas samt som en förmåga att tillämpa, utvärdera,

kombinera och analysera information. Experimentellt arbete och problemlösning förutsätter ett kreativt förhållningssätt och utvecklar kreativt tänkande.

Undervisningen i kemi stödjer den studerandes **samhällskompetens** samt **globala och kulturella kompetens**. Undervisningen utvecklar den studerandes färdigheter att delta i samhällsdebatten och det gemensamma beslutsfattandet genom att den studerande vidareutvecklar sitt naturvetenskapliga tänkande och sin förståelse av informationens tillförlitlighet, betydelse och användning. De naturvetenskapliga kunskapernas utveckling genom historien ger den studerande en bild av hur den vetenskapliga världsbilden har förändrats samt vilken betydelse kemin har haft för förändringarna i samhället. Innovationer inom kemin och moderna applikationer hjälper även den studerande att förstå kemins betydelse för det moderna samhället, teknologin och arbetslivet. Kemin behövs i utvecklingen av nya lösningar och när man ska trygga miljöns och människornas välbefinnande såväl på lokal nivå som på nationell och internationell nivå.

Undervisningen i kemi stärker den studerandes **etiska kompetens och miljökompetens** genom att den studerande får en fördjupad förståelse av olika miljörelaterade problem och vad som orsakat dem. Undervisningen handleder den studerande att ta ansvar för sina egna handlingar och för miljön, att använda sina kunskaper i kemi för att bygga upp en hållbar framtid samt för att utvärdera sina egna val med beaktande av en hållbar användning av naturtillgångar och av cirkulär ekonomi. Den studerande lär sig identifiera vilka lösningar kemin erbjuder på olika miljöutmaningar, som klimatförändringen och naturtillgångarnas tillräcklighet.

Mål

De allmänna målen för undervisningen i kemi hänför sig till kemins betydelse, värderingar och attityder, den studerandes forskningsfärdigheter och kunskaper i kemi samt användningen av dem. De allmänna målen för undervisningen är följande:

Betydelse, värderingar och attityder

Målet är att den studerande ska

- få handledning i att identifiera sina kunskaper i kemi, ställa upp egna mål, möta utmaningar i lärandet och tillämpa olika studiestrategier i läroämnet kemi
- kunna bedöma vilka lösningar kemin och den teknologi som anknyter till kemin erbjuder samt vilken betydelse de har för individen, miljön och samhället
- få möjligheter att sätta sig in i kemins tillämpningar genom olika besök, samarbete med högskolor och arbetsliv på lokal eller internationell nivå
- få tillräckliga färdigheter för fortsatta studier inom naturvetenskaper och naturvetenskapliga tillämpningsområden.

Undersökningsfärdigheter

Målet är att den studerande ska

- förstå den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att kollaborativt producera kunskap
- känna till säkra arbetssätt inom kemin och kunna hantera kemikalieavfall på vederbörligt sätt
- kunna formulera frågor om de fenomen som studeras och vidareutveckla frågeställningarna som utgångspunkt för undersökning och problemlösning
- kunna genomföra experimentella undersökningar med hjälp av arbetssätt som är karakteristiska för kemin
- kunna behandla, tolka och presentera undersökningsresultat samt analysera och bedöma dem och hela undersökningsprocessen.

Kunskaper i kemi och användningen av dem

Målet är att den studerande ska

- kunna använda och tillämpa de centrala begreppen inom kemien
- kunna använda olika modeller för att beskriva och förklara fenomen samt göra prognoser
- mångsidigt kunna använda ändamålsenliga program för att skapa modeller samt uttrycka matematiska och grafiska lösningar och resultat
- kunna använda mångsidiga informationskällor samt utifrån sina kunskaper i kemi kritiskt kunna bedöma information som presenterats i olika sammanhang.

Bedömning

Bedömningen ska basera sig på de allmänna målen i lärokursen i kemi med betoning på modulspecifika mål och centrala innehåll. Bedömningen och den respons som ges under lärprocessen ska stödja den studerande att utveckla och bli medveten om sina kunskaper och färdigheter i kemi.

I bedömningen ska man beakta den studerandes förmåga att förstå, åskådliggöra och presentera kemisk kunskap. Bedömningen ska också beakta den studerandes färdigheter att tillämpa kemisk kunskap och förståelse av naturvetenskapliga lagbundenheter samt samband mellan orsak och verkan. I bedömningen ska man också fästa uppmärksamhet vid den studerandes förmåga att kritiskt utvärdera information.

Bedömningen ska baseras på olika slags prestationer samt på observation av den studerandes begreppsliga och metodiska kunskaper och färdigheter. Den studerande kan visa sin förmåga att förstå och tillämpa kemisk kunskap på olika sätt. Bedömningen ska förutom olika arbeten även basera sig på den studerandes arbetssätt, som formulering av frågor och undersökningsfärdigheter. Vid bedömningen ska man ta i beaktande den studerandes förmåga att arbeta experimentellt och att inhämta och behandla information.

Studieavsnitt

Ke 1. Introduktion till kemi, 2 sp (KE1-KE2)

Studieavsnittets moduler

- Kemi och jag, 1 sp (KE1), Obligatorisk
- Kemi och hållbar framtid, 1 sp (KE2), Obligatorisk

Mål

Kemi och jag

Målen för modulen är att den studerande ska

- aktuella frågor som berör gymnasiestudierna
- få erfarenheter som väcker och fördjupar intresset för kemi och kemistudier samt bekantar sig med yrken och fortsatta studiemöjligheter inom kemins område
- utveckla sina förutsättningar att delta i samhällsdebatten i frågor som anknyter till kemi och att bedöma tillförlitligheten i olika informationskällor
- lära sig att använda det periodiska systemet som hjälpmedel för att dra slutsatser i kemien
- kunna använda och tillämpa information om ämnens egenskaper och deras säkerhet i vardagens val
- experimentellt undersöka sammansättning och halt för en blandning, samt beakta olika aspekter på arbetssäkerhet.

Kemi och hållbar framtid

Målen för modulen är att den studerande ska

- få erfarenheter som väcker och fördjupar intresset för kemi och kemistudier samt bekantar sig med kemins betydelse i främjandet av en hållbar livsstil
- bekanta sig med den naturvetenskapliga kunskapens karaktär och utveckling samt vetenskapliga sätt att producera kunskap
- kunna undersöka ett ämnes egenskaper experimentellt
- kunna tillämpa modeller för ett ämnes struktur för att jämföra egenskaper hos ämnen
- förstå kemins betydelse för miljön och samhället som en nyckel till lösningar tillsammans med de övriga naturvetenskaperna.

Centralt innehåll

Kemi och jag

Förståelse för frågor som gäller språklig status och förmåga att agera i mångkulturella miljöer

- bedömning av hur trygg användningen av olika ämnen är i vardagen och kemins betydelse i det egna livet
- kemins betydelse i arbetslivet och fortsatta studier
- det periodiska systemet och atomens uppbyggnad med hjälp av elektronskalsmodellen
- rena ämnen, blandningar och separeringsmetoder
- substansmängd och koncentration

Kemi och hållbar framtid

- introduktion till några exempel på hur man främjar en hållbar livsstil i naturvetenskaperna
- framställning av modeller för strukturen hos ett ämne och formeln för en kemisk förening
- grundämnens och föreningars starka och svaga bindningar samt polaritet
- experimentell undersökning av ämnens egenskaper och beskrivning med hjälp av ämnets struktur

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

Grunderna i kemins terminologi och hur man talar med fackfolk och allmänhet studeras.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen utgår från individuellt prov. Enligt överenskommelse kan under kurs tiden inlämnat arbete, individuellt eller i grupp, komplettera bedömningen. Visat intresse under kursens gång beaktas.

Väl gjorda laborationsdokumentationer skall också beaktas.

Ke 2. Molekyler och modeller, 2 sp (KE3)

Studieavsnittets moduler

- Molekyler och modeller, 2 sp (KE3), Valfri

Mål

Molekyler och modeller

Målen för modulen är att den studerande ska

- kunna använda och tillämpa information om kolföreningar i vardagliga fenomen
- kunna tillämpa begreppen substansmängd och koncentration
- kunna undersöka kolföreningar experimentellt och genom att använda olika modeller
- förstå hur kunskap om kolföreningar byggs upp genom experimentellt arbete och genom att skapa modeller i anknytning till experimenten
- kunna använda informations- och kommunikationsteknik för att skapa modeller.

Centralt innehåll

Molekyler och modeller

- framställning och utspädning av en lösning samt anpassning av en standardlinje för att bestämma haltmått
- funktionella grupper för kolväten och kolets syre- och kväveföreningar samt grunderna i hur dessa namnges
- oxidation och reduktion hos kolets syreföreningar
- modeller av kolföreningars struktur och förklaring av egenskaperna med hjälp av strukturen
- bestämning av empirisk formel och molekylformel genom beräkning och strukturisomeri
- den kvantmekaniska atommodellen, hybridisering och stereoisomeri hos kolföreningar
- introduktion till hur spektra ger information om ett ämnes struktur

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kompetens för välbefinnande

Kemiska aspekter på vardagslivet och de kemikalier som man vanligen hanterar i detta.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen utgår från individuellt prov. Enligt överenskommelse kan under kurstiden inlämnat arbete, individuellt eller i grupp, komplettera bedömningen. Visat intresse under kursens gång beaktas.

Väl gjorda laborationsdokumentationer skall också beaktas.

Ke 3. Kemisk reaktion, 2 sp (KE4)

Studieavsnittets moduler

- Kemisk reaktion, 2 sp (KE4), Valfri

Mål

Kemisk reaktion

Målen för modulen är att den studerande ska

- få en helhetsbild av mångfalden av kemiska reaktioner och deras betydelse i vår livsmiljö
- kunna använda och tillämpa begrepp för kemiska reaktioner i det dagliga livet, på fenomen i miljön och i samhället och på tillämpningar inom ny teknologi
- kunna undersöka kemiska reaktioner experimentellt och genom att använda olika modeller
- förstå betydelsen av materiens oförstörbarhet i kemin.

Centralt innehåll

Kemisk reaktion

Förmåga att utveckla färdigheterna för livslångt lärande

- *experimentell undersökning av reaktioner samt behandling, tolkning och presentation av undersökningsresultat*
- *symbolisk framställning och balansering av kemiska reaktioner, reaktionsprodukternas formler och namn*
- *utbyte och begränsande faktor i en kemisk reaktion*
- *idealgaslagen och substansmängd*
- *fällnings- och sönderfallsreaktion, förbränningsreaktion*
- *protolys, neutralisering och titrering som analysmetoder*
- *addition, elimination, substitution, kondensation och hydrolys hos kolföreningar samt hur de vanligaste biomolekylerna bildas*
- *polymerisationsreaktioner, polymerers egenskaper, användning och livscykel*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Etisk kompetens och miljökompetens

Hur mänsklig aktivitet påverkar miljön ur kemisk synvinkel studeras.

Tvärvetenskaplig och kreativ kompetens

Fysikalisk kemi och gränsytan mot biologin är väsentliga inslag i kursen.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen utgår från individuellt prov. Enligt överenskommelse kan under kurs tiden inlämnat arbete, individuellt eller i grupp, komplettera bedömningen. Visat intresse under kursens gång beaktas.

Väl gjorda laborationsdokumentationer skall också beaktas.

Ke 4. Kemisk energi och cirkulär ekonomi, 2 sp (KE5)

Studieavsnittets moduler

- Kemisk energi och cirkulär ekonomi, 2 sp (KE5), Valfri

Mål

Kemisk energi och cirkulär ekonomi

Målen för modulen är att den studerande ska

- *förstå principerna för hur kemisk energi lagras och utnyttjas samt kunna motivera sina åsikter i diskussioner om energilösningar*
- *förstå principen för energins bevarande och energiförändringar i kemiska reaktioner*
- *känna till egenskaper hos betydelsefulla metaller samt tillverknings- och förädlingsprocesser och hur dessa inverkar på miljön*
- *experimentellt undersöka fenomen i anknytning till elektrokemi och beskriva dem med hjälp av modeller*

- känna till hur betydelsefulla metaller återvinns samt principerna för cirkulär ekonomi och lösningar i anknytning till dem.

Centralt innehåll

Kemisk energi och cirkulär ekonomi

Kunskapsnivå B1.1: Eleven förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Urskiljer även oförberedd det centrala innehållet, nyckelord och viktiga detaljer.

- energi som binds eller frigörs i en kemisk reaktion med hjälp av bildningsentalpi, bindningsenergi och Hess lag
- beräkningsprinciper med reaktionsserier och i reaktionsblandningar
- oxidationstal och reduktions- och oxidationsreaktioner
- metallers egenskaper och användningsområden, tillverknings- och förädlingsprocesser samt tillräcklighet och återvinningsmöjligheter
- centrala principer i elektrokemin: spänningsserie, normalpotential, elektrokemisk cell, elektrolys och lagring av kemisk energi
- introduktion till naturvetenskaplig forskning eller idéproduktion och planering av en undersökning eller ett problem som ska lösas

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Global och kulturell kompetens

Den kemiska industrin och hur man strävar till cirkularitet i denna studeras.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen utgår från individuellt prov. Enligt överenskommelse kan under kurs tiden inlämnat arbete, individuellt eller i grupp, komplettera bedömningen. Visat intresse under kursens gång beaktas.

Väl gjorda laborationsdokumentationer skall också beaktas.

Ke 5. Kemisk jämvikt, 2 sp (KE6)

Studieavsnittets moduler

- Kemisk jämvikt, 2 sp (KE6), Valfri

Mål

Kemisk jämvikt

Målen för modulen är att den studerande ska

- identifiera kemins betydelse för problemlösning i anknytning till hälsa och miljö
- experimentellt kunna undersöka fenomen i anknytning till reaktionshastighet och kemisk jämvikt
- kunna använda matematiska och grafiska modeller för att beskriva och förklara reaktionshastigheter och kemisk jämvikt samt då hen gör prognoser

- kunna presentera undersökningsresultat grafiskt och utvärdera forskningsresultat och -processer
- introduceras i industriella processer och jämviktsreaktioner som förekommer i naturen samt deras betydelse.

Centralt innehåll

Kemisk jämvikt

- reaktionshastighet och de faktorer som inverkar på den
- kvalitativ och kvantitativ behandling av en homogen jämvikt med koncentrationer, påverkan på jämviktstillståndet
- syror och baser, begrepp i anknytning till dem samt förbränningsprodukternas reaktioner i vatten
- matematisk behandling av syra-basjämvikt
- funktionsprincipen för buffertlösningar samt kroppens och naturens buffertsystem på en kvalitativ nivå
- experimentell undersökning av fenomen i anknytning till reaktionshastighet och jämviktsreaktioner samt modeller och grafisk analys av fenomen med datortillämpningar
- introduktion till de möjligheter som kemien erbjuder för att lösa något problem som anknyter till hälsa eller miljö

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Tvärvetenskaplig och kreativ kompetens

Studier i kemins interaktion med andra naturvetenskaper fördjupas.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen utgår från individuellt prov. Enligt överenskommelse kan under kurs tiden inlämnat arbete, individuellt eller i grupp, komplettera bedömningen. Visat intresse under kursens gång beaktas.

Väl gjorda laborationsdokumentationer skall också beaktas.

10.7. Biologi (BI)

Läroämnets uppdrag

Biologi är en naturvetenskap som undersöker livsrelaterade fenomen på allt från molekyl- och cellnivå till biosfären. Syftet med undervisningen i biologi är att väcka intresse för bio- och miljövetenskaper och stödja utvecklingen av ett naturvetenskapligt tänkande hos den studerande. Undervisningen ska stärka den studerandes uppfattning om biologins betydelse i formlandet av en naturvetenskaplig världsbild. Den naturvetenskapliga världsbilden bygger på vetenskaplig forskning och hjälper den studerande att granska världen på vetenskaplig grund. Undervisningen i biologi ska vägleda den studerande att förstå hur den levande naturen är uppbyggd, fungerar och växelverkar samt att förstå evolutionens betydelse för organismernas utveckling.

Läroämnet biologi ska ge den studerande färdigheter för vardagen, arbetslivet och för fortsatta studier. Undervisningen i biologi ska synliggöra att biovetenskaperna är vetenskapsgrenar som utvecklas snabbt och vilkas tillämpningar används på många olika sätt till exempel inom medicin, industri och jord- och skogsbruk. Undervisningen i biologi ska hjälpa den studerande att förstå de

möjligheter som biovetenskaperna erbjuder för att förbättra såväl människosläktets som övriga organismers och hela ekosystemets välbefinnande.

Utmärkande för gymnasiets biologi är att den studerande ska inhämta kunskap genom observationer och experiment, att studierna är forskningsinriktade och att arbetssätten ska vara aktiverande och betona växelverkan. I undervisningen ingår laborationer, och en del av studierna sker i digitala studiemiljöer och i studiemiljöer utanför skolan. I takt med att studierna framskrider utvecklar den studerande mångsidigare och djupare färdigheter att arbeta experimentellt. I undervisningen ska man på olika sätt samarbeta med andra läroämnen. Fenomen som ingår i undervisningen i biologi granskas särskilt inom läroämnena geografi, kemi, fysik, psykologi och hälsokunskap på det sätt som är karakteristiskt för respektive läroämne.

Mångsidig kompetens

Undervisningen i biologi bygger på förståelsen av naturens mångfald och hur den utvecklas. Ett centralt tema för undervisningen är att skapa en hållbar framtid. Målen för mångsidig kompetens uppfylls tillsammans med målen för läroämnet.

Undervisningen i biologi stärker på ett naturligt sätt den studerandes **kompetens för välbefinnande**. Undervisningen ökar den studerandes förståelse för vilken betydelse en mångsidig, ren och välmående miljö har för människans totala välbefinnande. I biologin betonas skillnaderna mellan individer, individernas mångfald och deras biologiska bakgrund, vilket ger den studerande verktyg att förstå mångfald. Den studerande ska få handledning i att ställa upp egna mål samt stöd och uppmuntran i olika skeden av läroprocessen för att stärka sin självkännet och utveckla uthållighet.

I läroämnet biologi utvecklas den **kommunikativa kompetensen** genom att den studerande lär sig att argumentera och värdera sina egna och andras synpunkter med hjälp av kunskaper i biologi. Undervisningen ska ordnas i olika läroämnen och med mångsidiga metoder för att utveckla den studerandes sociala och kommunikativa färdigheter.

Undervisningen ska vägleda den studerande till naturvetenskapligt tänkande och till att söka och kritiskt analysera information, vilket stödjer den studerandes **tvärvetenskapliga och kreativa kompetens**. I undervisningen i biologi fördjupar sig den studerande i läroämnets språk och språket inom vetenskapsgrenarna som anknyter till biologi samt i läroämnets begreppsapparat och hur biologisk kunskap är uppbyggd. Den studerande får öva på undersökande samt tvärvetenskapligt och kreativt arbete i olika läroämnen.

Den **samhälleliga kompetensen** beaktas i undervisningen i biologi genom att den studerande får färdigheter att arbeta inom branscher som är viktiga för samhället, som hälsovården, miljösektorn och jord- och skogsbrukssektorn. Biovetenskaperna är ett internationellt vetenskapsområde som utvecklas snabbt, och dess tillämpningar används i samhället såväl på lokal som på nationell och internationell nivå. Undervisningen i biologi ger den studerande grundläggande kunskaper som hjälper hen att ta ställning till många aktuella samhällsfrågor och att tillämpa ett kritiskt förhållningssätt till medieinnehåll. Undervisningen vägleder den studerande mot en hållbar livsstil och till att ta globalt ansvar som en aktiv samhällsmedlem, vilket stärker hens **globala och kulturella kompetens**.

Undervisningen i biologi utvecklar den studerandes **miljökompetens** och vilja att värna om naturens mångfald. I undervisningen betonas förståelsen av naturens egenvärde och av att naturen är unik. I undervisningen behandlar man vilka möjligheter biologiska tillämpningar och ekosystemtjänsterna erbjuder för en hållbar framtid. Undervisningen hjälper den studerande att göra hållbara val i den egna vardagen samt att tillämpa biologisk kunskap för reflektion som kräver **etisk kompetens**.

Mål

Undervisningen i biologi ska främja den studerandes förmåga att granska olika fenomen ur biovetenskaplig synvinkel samt på ett mångsidigt sätt stärka och fördjupa hans kunskaper och färdigheter i biologi. Målen för undervisningen i biologi anknyter till infallsvinklar inom biologin, till biologiska fenomen och processer samt till biologisk kunskap och tillämpningen av den. De allmänna målen för undervisningen är följande:

Biologins infallsvinklar

Målet är att den studerande ska

- kunna använda biologins centrala begrepp exakt och i rätt sammanhang
- med hjälp av artexempel kunna åskådliggöra fenomen som är kännetecknande för biologin
- förstå att biologisk kunskap grundar sig på forskning och att det i Finland bedrivs betydande forskning på området
- förstå vilken betydelse biologisk kunskap och dess tillämpningar har för innovationer och lösningar på olika problem
- få erfarenheter som fördjupar intresset för biologi och biologistudier.

Biologiska fenomen och processer

Målet är att den studerande ska

- känna till organismernas struktur och funktioner
- förstå biologiska samband mellan orsak och verkan från molekylnivå till biosfären
- förstå evolutionens betydelse
- känna till olika tillämpningar som grundar sig på biologisk kunskap.

Biologisk kunskap och tillämpningen av den

Målet är att den studerande ska

- planera och genomföra experimentellt arbete självständigt eller i samarbete med andra i mångsidiga lärmiljöer, som i terräng, i laboratorium och i virtuella miljöer
- få möjlighet att sätta sig in i biologins tillämpningar genom olika besök, samarbete med högskolor och arbetsliv på lokal eller internationell nivå
- använda och bedöma biologiska kunskapskällor kritiskt och uttrycka och motivera olika synsätt på ett sätt som är karakteristiskt inom biologin
- förstå betydelsen av att mångfalden av organismer bevaras och vara medveten om nödvändigheten av en hållbar utveckling samt spurras att agera för att åstadkomma positiva lösningar.

Bedömning

Bedömningen i biologi ska basera sig på hur väl målen för läroämnet uppnåtts, med fokus på de specifika målen och det centrala innehållet för respektive modul. Bedömning och respons under lärprocessen hjälper den studerande att bli medveten om sitt eget lärande och sina arbetssätt samt att utveckla sitt kunnande. Vitsordet ska grunda sig på mångsidiga sätt att visa sina kunskaper och på mångsidiga iakttagelser av den studerandes begreppsliga och metodmässiga kunskaper och färdigheter.

Centrala föremål för bedömningen är den studerandes kunskaper och färdigheter, som förmågan att behärska de grundläggande begreppen inom biologi samt förmågan att tänka, argumentera och undersöka. I bedömningen ska man beakta den studerandes förmåga att förstå, tillämpa, analysera, bedöma och presentera biologisk kunskap i olika situationer. Bedömningen ska fästa

uppmärksamhet vid förståelsen av naturvetenskapliga lagbundenheter och samband mellan orsak och verkan, vid insikten om betydelsen av växelverkan samt vid förmågan att uppfatta helheter. I bedömningen ska man också beakta den studerandes förmåga att kritiskt utvärdera information.

Den studerande kan även visa sina kunskaper i biologi genom experimentellt arbete i terrängen eller i laboratoriet samt genom presentationer, undersökningsrapporter och andra arbeten.

Studieavsnitt

Bi 1. Livet och evolutionen, 2 sp (Bi1)

Studieavsnittets moduler

- Livet och evolutionen, 2 sp (Bi1), Obligatorisk

Mål

Livet och evolutionen

Målen för modulen är att den studerande ska

- *kunna beskriva utmärkande drag hos och grundförutsättningarna för liv samt kunna känna igen dessa via exempel*
- *känna till cellens grundstruktur och funktion på en nivå som gör det möjligt att förstå evolutionen och ekosystemets funktion*
- *kunna förklara mekanismer som anknyter till genetisk variation, naturligt urval och artbildning, samt kunna förklara deras betydelse för evolutionen*
- *kunna beskriva den nuvarande organismvärldens struktur*
- *förstå och kunna beskriva hur biologisk kunskap produceras.*

Centralt innehåll

Livet och evolutionen

Biologi som vetenskap

- *livets kännetecknande drag och organisationsnivåer*
- *de biologiska vetenskapsområdena och forskningsmetoderna*
- *biologiska observationer, forskningsfrågor och hur man skapar hypoteser*

Evolutionen

- *cellernas uppkomst och utveckling*
- *könlig och könlös förökning*
- *variation och dess genetiska grunder*
- *naturligt urval*
- *arternas uppkomst*
- *växternas och djurens evolution och nyckelanpassningar*
- *människans evolution*
- *evolutionsforskning*

- *principerna för klassificering*
- *organismvärldens släkträd och de mest centrala taxa*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Tvårvetenskaplig och kreativ kompetens

Studerande bekantar sig med naturvetenskaplig forskning i teorin och praktiken. Studerandes **tvårvetenskapliga och kreativa kompetens** utvecklas i samband med planering, utförande och rapportering av ett eget experiment.

Kommunikativ kompetens

Även den **kommunikativa kompetensen** utvecklas eftersom det biologiska experimentet görs i grupp.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen diskuteras med studerande i början av kursen. Bedömningen består av prov, förhör, experiment med rapport och presentationer.

Bi 2. Ekologins grunder, 2 sp (Bi2-Bi3)

Studieavsnittets moduler

- Ekologins grunder, 1 sp (Bi2), Obligatorisk
- Människans inverkan på ekosystemen, 1 sp (Bi3), Obligatorisk

Mål

Ekologins grunder

Målen för modulen är att den studerande ska

- kunna beskriva och analysera hur abiotiska och biotiska miljöfaktorer inverkar på organismernas anpassning och utbredning
- kunna beskriva populationernas, organismsamhällets och ekosystemens struktur och funktion samt skildra dessa med hjälp av exempel
- kunna beskriva naturens mångfald och motivera vilken betydelse den har.

Människans inverkan på ekosystemen

Målen för modulen är att den studerande ska

- känna till metoder med vilka miljöns tillstånd kan undersökas samt kunna identifiera miljöproblem
- kunna jämföra, analysera och bedöma effekterna av mänsklig verksamhet i ekosystemen
- kunna presentera och motivera lösningar på miljöproblem samt identifiera positiva trender som berör miljöns tillstånd
- kunna bedöma och analysera sin egen verksamhet med beaktande av ekologisk hållbarhet
- kunna söka, analysera, tolka och presentera material om ekologisk forskning.

Centralt innehåll

Ekologins grunder

Ekologins grunder

- ekosystemens struktur och dynamiska karaktär
- kolets, kvävet och fosforns kretslopp, energiflödet i ett ekosystem

- *populationernas egenskaper*
- *anpassning, ekologiska nischer, utbredning*
- *förhållandet mellan olika arter*

Naturens mångfald

- *genetisk mångfald hos en art, arternas mångfald, ekosystemens mångfald*
- *betydelsen av mångfald*

Människans inverkan på ekosystemen

Förändringar i ekosystemen som orsakats av människan, lösningar på miljöproblem

- *klimatförändringens inverkan på ekosystemen*
- *försurning*
- *övergödning*
- *hur främmande ämnen påverkar näringskedjor*
- *människans inverkan på naturens mångfald*

Mot en hållbar framtid

- *ekosystemtjänsternas betydelse, ekologiskt hållbar utveckling*
- *verksamhet för att främja en hållbar livsstil och hur man påverkar miljöns tillstånd*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Etisk kompetens och miljökompetens

Studeraendes **miljökompetens** utvecklas i och med att studeraendes kunskaper om naturen ökar. Kunskap om naturen, biodiversitet och hot mot biodiversiteten behövs för att förstå våran inverkan på naturen och vikten av att jobba mot en hållbar utveckling.

Kompetens för välbefinnande

Möjligheten att röra sig i naturen, att ha tillgång till rent vatten och friska luft inverkar positivt på människans **välbefinnande**. Studerande blir medvetna om naturens inverkan på det egna välbefinnandet.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

I början av kursen diskuteras bedömningen med studerande. Bedömningen i studieavsnitten kan basera sig på prov, inlämningsarbeten, diskussioner och övningsuppgifter. Till studieavsnittet hör även en fältundersökning och rapport.

Bi 3. Cellen och ärftligheten, 2 sp (BI4)

Studieavsnittets moduler

- **Cellen och ärftligheten, 2 sp (BI4), Valfri**

Mål

Cellen och ärftligheten

Målen för modulen är att den studerande ska

- kunna namnge cellens grundstrukturer
- kunna beskriva cellens centrala funktioner
- behärska äftligheten grundmekanismer och kunna tillämpa dem med hjälp av exempel
- kunna mikroskopera olika celler och tolka cellernas mikroskopiska strukturer
- kunna genomföra ett mindre experimentellt arbete.

Centralt innehåll

Cellen och äftligheten

Strukturen och funktionen hos en cell med cellkärna

- cellen som forskningsobjekt
- biomolekyler
- djur-, växt- och svampceller
- genuttryck och reglering av det
- fotosyntes
- cellandning, jäsningsreaktioner

Cellernas förökning

- mitos och celledelning
- meios och könscellernas uppkomst

Äftlighetens grunder

- nya alleler som orsakas av genmutationer
- mendelsk nedärvning
- kodominant nedärvning, polygen nedärvning, könsbunden nedärvning, att avgöra nedärvningssätt utifrån ett släkträd

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Tvärvetenskaplig och kreativ kompetens

Studerande fördjupar sig i cellbiologi och genetik.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen går i genom med studerande i början av kursen. Bedömningen kan baseras på prov, förhör, experiment och projekt.

Bi 4. Människans biologi, 2 sp (BI5)

Studieavsnittets moduler

- Människans biologi, 2 sp (BI5), Valfri

Mål

Människans biologi

Målen för modulen är att den studerande ska

- kunna namnge och känna igen de viktigaste organen och beskriva deras funktionsprinciper samt känna till människokroppens anatomi

- förstå vad homeostas innebär samt kunna ge exempel på faktorer som inverkar på den
- kunna beskriva kroppens kommunikationssystem och förklara hur olika delar av kroppen kommunicerar med varandra
- kunna förklara kroppens förmåga att uppfatta omgivningen med olika sinnen och reagera på förändringar
- kunna beskriva och jämföra kroppens olika försvarsmekanismer mot mikrober
- kunna beskriva och motivera fortplantningens mest centrala skeden från befruktningen till födseln
- kunna genomföra ett mindre experimentellt arbete där funktioner i människokroppen mäts samt presentera resultatet.

Centralt innehåll

Människans biologi

Cell, vävnad, organ

- cellernas differentiering från stamcellerna, cancerceller
- organens sammansättning av olika vävnadstyper

Kroppens reglering

- nervsystemets uppbyggnad och funktion
- de inresekretoriska körtlarna och hormonerna

Ämnesomsättningen

- matspjälkningssystemet
- blodcirkulationssystemet
- andningsorganen
- utsöndring av slaggprodukter

Rörelse

- stöd- och rörelseorganen

Kroppens anpassningsförmåga till miljön

- huden och värmereglering
- sinnen
- försvarssystemet

Fortplantning

- könsorgan och könsutveckling
- befruktning, graviditet och förlossning

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Samhällelig kompetens

Kunskaper om människokroppen ger studerande insyn och grundläggande kompetens för fortsatta studier inom sjukvårds- och hälsosektorn. Kunskaper om människokroppen ger studerande möjlighet att kunna bedöma sanningshalten i påståenden på sociala medier.

Kompetens för välbefinnande

Studerande utvecklar kunskap om människokroppens betydelse för sitt eget **välbefinnande**.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen går i genom med studerande i början av studieavsnittet. Bedömningen baserar sig på prov, övningsuppgifter, laborationer och presentationer.

Bi 5. Biotekniken och dess tillämpningar, 2 sp (BI6)

Studieavsnittets moduler

- Biotekniken och dess tillämpningar, 2 sp (BI6), Valfri

Mål

Biotekniken och dess tillämpningar

Målen för modulen är att den studerande ska

- känna till mikrobernas strukturer och förstå deras grundläggande funktioner
- kunna ge exempel på hur mikrober kan användas inom biotekniken
- fördjupa sin kunskap om nukleinsyror och känna till hur de kan användas inom gentekniken
- med hjälp av exempel kunna ange bioteknikens mest centrala tillämpningar och innovationer samt motivera deras betydelse inom förädling, medicin, industri och miljövård
- kunna känna igen och bedöma bioteknikens möjligheter och risker samt framföra välgrundade etiska synpunkter om dem
- kunna planera och genomföra ett experimentellt arbete som anknyter till biologiska tillämpningar.

Centralt innehåll

Biotekniken och dess tillämpningar

Mikrober

- klassificering av mikrober
- bakteriernas uppbyggnad, variation, antibiotikaresistens
- virusens uppbyggnad och förökning
- användningen av mikrober inom bioteknik

Manipulation av DNA och forskning med genteknik

- skillnaden mellan celler med och utan cellkärna beträffande arvsanlag och genernas funktion
- kopiering och fragmentering av DNA samt elektroforetisk separering av DNAfragmenten
- kartläggning av den information som finns i DNA
- metoder för genöverföring och -modifiering

Bioteknikens centrala tillämpningar och betydelse

- traditionell och genteknologisk växt- och djurförädling
- medicin
- genominformation och användningen av den
- identifiering av individer och arter utifrån DNA-information
- miljövård
- industri

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Etisk kompetens och miljökompetens

Studeringe lär sig grunderna inom biotekniken och får därmed grundläggande kunskap för att kunna bilda sig en egen uppfattning om t.ex. GMO, genterapi osv.

Samhällelig kompetens

Utvecklingen inom bioteknologin går snabbt framåt i dagens värld. Studeringe får de baskunskaper de behöver för att kunna ta till sig, förstå och bilda en egen uppfattning.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen går igenom med studeringe i början av kursen. Bedömningen består av prov, övningar, laborationer och projekt.

10.8. Geografi (GE)

Läroämnetts uppdrag

I geografi undersöker man fenomen som sker i naturen, samhället, hos människan samt växelverkan mellan dem. Undervisningen i geografi har som uppdrag att utveckla den studerandes geografiska världsbild och ge hen verktyg att förstå globala, regionala och lokala företeelser och hur de har förändrats under tidens gång samt regionala problem och hur de kan lösas.

Undervisningen i geografi ska vägleda den studerande till insikt om de faktorer som bidrar till att världen förändras, lära hen att formulera välgrundade åsikter, ta ställning till förändringar som sker i den egna miljön, i närområdet och i hela världen samt att arbeta aktivt för att främja naturens och människans välbefinnande. Undervisningen övar den studerandes färdigheter att delta och påverka samt stödjer den studerande i byggandet av en hållbar framtid. Geografiundervisningen hjälper den studerande att bli medveten om växelverkan mellan naturen och mänsklig verksamhet samt att betrakta världen som en föränderlig och kulturellt pluralistisk livsmiljö.

I geografiundervisningen integreras naturvetenskapliga och humanistisk-samhällsvetenskapliga ämnen. Undervisningen ger den studerande färdigheter att granska miljö- och människorätsfrågor och stödjer den studerandes utveckling till en bildad och ansvarstagande medborgare.

Undervisningen ska ta avstamp i de ungas livsmiljö och i den studerandes vardag. Olika lärmiljöer ska mångsidigt användas i undervisningen. Ett undersökande angreppssätt och användningen av geomedia hjälper den studerande att fördjupa sitt geografiska tänkande och att förstå de förändringar som sker i den vardagliga miljön på det lokala, regionala och globala planet. Med geomedia avses olika sätt att ta fram och presentera geografisk information, till exempel kartor, geodata, diagram, bilder, videofilmer, skriftliga källor, olika medier och muntliga presentationer. En mångsidig användning av geomedia hjälper den studerande att hämta, analysera och tolka information samt presentera den visuellt. Genom att man behandlar aktuella nyheter i undervisningen får den studerande stöd för att utveckla sin världsbild och sitt kritiska tänkande och att förstå de förändringar som sker i närmiljön och på andra håll i världen.

Mångsidig kompetens

Målen för mångsidig kompetens uppfylls tillsammans med målen för undervisningen i geografi.

Undervisningen i geografi stödjer utvecklingen av den studerandes **kompetens för välbefinnande** och **kommunikativa kompetens**. I läroämnet grundar sig arbetssätten på växelverkan och varierande lärmiljöer, och man utgår från den studerande. I undervisningen betonas speciellt sociala färdigheter och samarbetsförmåga samt att den studerande tar ansvar för sitt eget och andras arbete. Den studerande ska få handledning i att ställa upp egna mål och ska stödjas och uppmuntras i olika skeden av läroprocessen, vilket stärker den studerandes självkännedom och utvecklar uthålligheten.

I geografin får den studerande öva sig på undersökande samt **tvärvetenskapligt och kreativt** arbete. Den studerande fördjupar sig i läroämnets språk och språket inom vetenskapsgrenarna i anknytning till geografi samt i läroämnets begreppsapparat och hur geografisk kunskap byggs upp. Färdigheter i geomeia stärker den studerandes multilitteracitet. Undervisningen i geografi motiverar den studerande till ett naturvetenskapligt och humanistisk-samhällsvetenskapligt tänkande och till att söka och kritiskt analysera information.

Undervisningen i geografi ger den studerande grundläggande kunskaper som hjälper hen att ta ställning till många aktuella samhällsfrågor och tillämpa ett kritiskt förhållningssätt till medieinnehåll. Undervisningen främjar den studerandes förståelse av vilken betydelse en hållbar utveckling har som utgångspunkt för områdesplanering samt ger den studerande färdigheter till interaktiv planering. Undervisningen vägleder den studerande mot en hållbar framtid och utvecklar en förståelse för globalt ansvar som en aktiv samhällsmedlem. Det här stärker den studerandes **samhälleliga kompetens**.

Undervisningen i geografi stärker på olika sätt den studerandes **etiska kompetens och miljökompetens**. Undervisningen ökar den studerandes förståelse för kulturell mångfald och naturmiljöns betydelse och ska ge den studerande en inblick i nödvändigheten av en hållbar livsstil. Undervisningen i geografi hjälper den studerande att tillämpa sina kunskaper och färdigheter i den egna vardagen samt för etisk reflektion och för att göra hållbara val som konsument.

Undervisningen i geografi fördjupar den studerandes förståelse av de mänskliga rättigheternas betydelse, samhällets mångfald och hur den regionala identiteten formas, och stödjer på det här sättet den studerandes **globala och kulturella kompetens**. Utmärkande för geografin är att man undersöker aktuella globala fenomen och växelverkan mellan dem. Undervisningen stödjer den studerandes internationella färdigheter och livskompetens samt utvecklingen till en bildad och fördomsfri människa.

Mål

Undervisningen i geografi stärker den studerandes geografiska tänkande, fördjupar hens förståelse av fenomen och processer samt utvecklar hens förmåga att behärska och tillämpa mångsidiga färdigheter. De allmänna målen för undervisningen är följande:

Geografiskt tänkande

Målet är att den studerande ska

- få upplevelser och färdigheter som fördjupar hens intresse för geografi och geografins sätt att gestalta och utforska världen
- förstå vad som karakteriserar geografin som vetenskap och hur geografiskt kunnande behövs i vardagen, i studierna och i arbetslivet
- kunna använda geografiska begrepp exakt samt kunna formulera och motivera ståndpunkter på ett sätt som är specifikt för geografin samt i rätt sammanhang
- fördjupa sina kunskaper om jordens kartbild och om ortnamn

- kunna granska världen ur olika synvinklar, såsom ur den enskilda individens, samhällets och miljöns perspektiv
- förstå nödvändigheten av en hållbar livsstil och betydelsen av cirkulär ekonomi som sparar naturresurser.

Geografiska fenomen och processer

Målet är att den studerande ska

- förstå naturgeografiska fenomen och processer
- förstå humangeografiska fenomen och processer
- förstå växelverkan mellan natur- och humangeografiska processer

Geografiska färdigheter och tillämpningar

Målet är att den studerande ska

- kunna observera vardagsmiljöer och tolka landskap
- kunna jämföra och analysera de fenomen, strukturer och former av växelverkan i naturen och i den mänskliga verksamheten som är knutna till olika regionala nivåer samt de ändringar som sker inom dessa
- kunna observera, beskriva och analysera människornas välbefinnande lokalt, regionalt och globalt
- kunna reflektera över och bedöma potentiella lösningar på förändringar i miljön och förändringar som orsakas av mänsklig verksamhet
- förstå, tillämpa och analysera geografisk kunskap och använda geomediala mångsidigt för att söka, analysera och presentera information
- följa med aktuella händelser i världen och kritiskt bedöma vilka faktorer som inverkar på dem och vilka eventuella följder de har
- ha insikt i regionutveckling och sätten att delta i och påverka den
- tillägna sig färdigheter att agera som en ställningstagande och aktiv världsmedborgare som främjar en hållbar framtid.

Bedömning

Bedömningen i geografi ska basera sig på hur väl målen för läroämnet uppnåtts, med fokus på de specifika målen och det centrala innehållet för respektive modul. Bedömning och respons under lärprocessen hjälper den studerande att bli medveten om sina arbetssätt samt att utveckla sina kunskaper. Vitsordet ska grunda sig på mångsidiga sätt att visa sina kunskaper och på mångsidiga iakttagelser av den studerandes begreppsliga och metodmässiga kunskaper och färdigheter.

Centrala föremål för bedömningen i geografi är geografiskt tänkande, den studerandes förståelse av geografiska fenomen och processer samt hens geografiska färdigheter och förmåga att tillämpa dem. Den studerande kan åskådliggöra sitt geografiska tänkande och sina geografiska kunskaper på olika sätt. Centrala färdigheter som ska bedömas i geografin är förmågan att läsa och tolka kartor, förmågan att presentera information grafiskt samt andra geomediala färdigheter. Den studerande kan även visa sina kunskaper i geografi med hjälp av fältarbeten, presentationer, undersökningsrapporter och andra arbeten.

Studieavsnitt

Ge 1. En värld i förändring, 2 sp (Ge1)

Studieavsnittets moduler

- En värld i förändring, 2 sp (GE1), Obligatorisk

Mål

En värld i förändring

Målen för modulen är att den studerande ska

- fördjupa sin geografiska världsbild och kunna använda ortnamn naturligt och i ändamålsenliga kontexter
- kunna analysera vad som ligger bakom förändringar i miljön samt bedöma följderna av förändringarna på olika områden
- känna till och kunna beskriva med vilka lösningar förändringarna i miljön kan stävjas eller hur följderna kan lindras på olika områden
- kunna analysera orsakerna till förändringar i mänskligheten samt bedöma följderna av förändringarna på olika områden
- känna till metoder och kunna bedöma hur man kan påverka förändringar som är en följd av mänsklig verksamhet på olika områden
- vara förtrogen med överenskommelser som anknyter till hållbar utveckling och kunna använda dem som grund för etiska motiveringar
- kunna söka, analysera och presentera ändamålsenlig och tillförlitlig information om regionala frågor med hjälp av geomediala
- kritiskt kunna bedöma aktuella regionala nyheter i olika medier med anknytning till förändringar i miljön eller mänskligheten.

Centralt innehåll

En värld i förändring

Geografin som vetenskap

- hur miljön och världen granskas i geografin
- tillämpning av geografi i arbetslivet och i vardagen
- aktuella regionala nyheter

Förändringar i miljön och hur man löser dem

- mekanismer bakom klimatförändringar
- orsakerna bakom och följderna av den klimatförändring som sker i dag
- torka, ökenspridning, stormar, översvämningar
- att anpassa sig till och stävja förändringar i miljön

Mänsklighetens förändringar

- globala miljökonsekvenser av befolkningens tillväxt och ökad välfärd
- bristen på rent vatten, hunger
- välståndets fördelning, fattigdom
- flyktingskap
- överenskommelser om hållbar utveckling

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Global och kulturell kompetens

Studerande bekantar sig med olika problem kopplade till miljön och människans verksamhet. Studerandes förståelse för världen ökar.

Kommunikativ kompetens

Den kommunikativa kompetensen utvecklas när studerande planerar, skriver och presenterar ett ämnesområde i grupp.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen går i genom med studerande i början av studieavsnittet. Bedömningen kan basera sig på t.ex. prov, projektarbete, övningar.

Ge 2. Den blå planeten, 2 sp (Ge2)

Studieavsnittets moduler

- Den blå planeten, 2 sp (GE2), Valfri

Mål

Den blå planeten

Målen för modulen är att den studerande ska

- kunna använda centrala naturgeografiska begrepp och ortnamn på ett ändamålsenligt sätt
- kunna söka, analysera, tolka, bedöma och presentera naturgeografisk information med hjälp av geomedia
- förstå de fenomen som beror på jordens planetariska karaktär och motivera deras effekt på naturens system
- kunna beskriva och analysera den regionala indelningen av den icke-levande och den levande naturen på jordklotet
- kunna utläsa naturlandskapens struktur, uppkomst och utveckling via kartor och bilder samt förklara hur och varför naturlandskapen förändras
- kunna analysera orsakerna bakom risker som rör naturen och bedöma deras följder på olika områden
- kunna beskriva och med hjälp av exempel jämföra hur risker som rör naturen kan förutses eller hur följderna av dem kan lindras på olika områden
- förstå betydelsen av naturgeografisk kunskap i samhället och i människornas vardag.

Centralt innehåll

Den blå planeten

Naturgeografiskt tänkande

- naturgeografiska frågeställningar samt inhämtande, analys, bedömning och presentation av naturgeografisk information
- naturgeografiska informationskällor och forskningsmetoder

Atmosfären och hydrosfären

- atmosfärens struktur och vindarna, förändringar i ozonlagret
- vattnets kretslopp, regn och havsvattnets rörelser, ENSO och NAO
- väder och väderprognoser
- klimatzoner

Litosfären

- jordklotets struktur och det geologiska kretsloppet
- endogena och exogena processer som omformar jordens yta

- *endogena och exogena fenomen som risker, centrala riskområden, identifiering av risker och riskberedskap*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Tvärvetenskaplig och kreativ kompetens

Studerandes **tvärvetenskapliga och kreativa kompetens** utvecklas när studerande tränar på att skapa diagram och kartor med hjälp av geomedia.

Kompetens för välbefinnande

En trygg inlärningsmiljö skapas där studerande får utveckla sina förmågor.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen går i genom med studerande i början av studieavsnittet. Fokus sätts på förståelse av naturgeografiska fenomen samt att kunna producera och tolka kartor och diagram. Bedömningen kan bestå av t.ex. prov, övningsuppgifter, fältuppgifter och projekt.

Ge 3. En gemensam värld, 2 sp (Ge3)

Studieavsnittets moduler

- En gemensam värld, 2 sp (GE3), Valfri

Mål

En gemensam värld

Målen för modulen är att den studerande ska

- *kunna använda centrala humangeografiska begrepp och ortnamn på ett ändamålsenligt sätt*
- *känna till olika kulturella drag och uppskatta deras mångfald samt ta i beaktande de mänskliga rättigheterna i sin verksamhet*
- *kunna söka, analysera, tolka, bedöma och presentera humangeografisk information med hjälp av geomedia*
- *kunna beskriva och analysera de regionala dragen i mänsklig verksamhet och beroendeförhållanden mellan natur och miljö på olika regionala nivåer*
- *kunna analysera naturresurserna och miljöns möjligheter och deras inverkan på den mänskliga verksamheten samt jämföra olika områden*
- *med hjälp av exempel kunna analysera orsakerna till risker som rör mänskligheten och miljörelaterade risker samt bedöma deras följder och känna igen på vilka sätt de kan stävjas eller lindras på olika områden*
- *förstå betydelsen av humangeografisk kunskap i samhället, i människornas vardag och i den egna verksamheten.*

Centralt innehåll

En gemensam värld

Humangeografiskt tänkande

- *humangeografiska frågeställningar, inhämtande, analys, bedömning och presentation av humangeografisk information*
- *humangeografiska informationskällor och forskningsmetoder*
- *upplevelser av platser, tankekartor*

Befolkning, bosättning och kulturer

- *befolkningsstruktur och befolkningsförändring*
- *bosättningens placering, flyttningsrörelser*
- *kulturell mångfald, regional identitet och förverkligandet av de mänskliga rättigheterna, såsom ursprungsbefolkningens ställning*

Städer och urbanisering

- *markanvändning och byggd miljö*
- *förändringar i den urbana miljön och ekostäder*

Produktionens regionala drag och hållbar användning av naturresurser

- *jord- och skogsbruk samt fiskenäring*
- *gruvprodukter, energikällor*
- *industri*
- *cirkulär ekonomi*

Mobilitet, tjänster och växelverkan

- *tillgänglighet, trafiknät och turism*
- *globalisering*
- *regional spridning av innovationer*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Global och kulturell kompetens

Studerande bekantar sig med olika kulturer och minoriteter.

Samhällelig kompetens

Studerande får kunskap om jordens naturresurser och grunderna i hållbar utveckling.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen går i genom med studerande i början av studieavsnittet. Bedömningen kan basera sig på t.ex. prov, projektarbete, övningar.

Ge 4. Geomedia, 2 sp (Ge4)

Studieavsnittets moduler

- Geomedia – undersök, delta och påverka, 2 sp (GE4), Valfri

Mål

Geomedia – undersök, delta och påverka

Målen för modulen är att den studerande ska

- kunna formulera geografiska frågeställningar och genomföra en undersökning eller ett delaktighets- eller påverkansprojekt med en lokal, regional eller global dimension
- förstå och kunna förklara hur geomediala tillämpas i geografisk forskning, i den egna vardagen och inom olika samhällsområden
- kunna använda och känna till funktionsprinciperna för applikationer inom geodata
- kunna observera vardagsmiljöer, tolka landskap och kartor samt beskriva regionala fenomen, strukturer och regional växelverkan i naturen och i mänsklig verksamhet
- känna till och kunna beskriva olika syften med och nivåer av områdesplanering samt de medborgerliga rättigheterna att påverka planeringen och utvecklingen av sin egen miljö.

Centralt innehåll

Geomediala – undersök, delta och påverka

Geografisk forskning

- användningen av geomediala i geografiska undersökningar; grunderna i kartografi och geodata, bilder, videofilmer, diagram och tabeller samt andra regionala informationskällor
- att formulera problem och söka, behandla, analysera, tolka, utvärdera, åskådliggöra och presentera forskningsmaterial
- att tolka natur- och kulturlandskap med hjälp av kartor, bilder och övrig geomediala
- användningen av geomediala i vardagen, arbetslivet och i främjandet av en hållbar framtid

Områdesplanering och principerna för interaktiv planering

- planläggning på olika regionala nivåer
- olika sätt att delta

En geografisk undersökningsrapport eller ett delaktighets- och påverkansprojekt (enligt den studerandes val)

- Undersökningsrapportens eller delaktighets- och påverkansprojektets infallsvinkel kan vara regiongeografisk eller basera sig på ett fenomen. Den centrala utgångspunkten ska vara den regionala aspekten och förståelsen av människans och naturens växelverkan.
- Undersökningsrapporten eller projektet utarbetas självständigt eller i grupp.

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kompetens för välbefinnande

Studerande planerar och genomför ett geografiskt projekt. Studerande utvecklar sin förmåga att planera och ta ansvar slutförandet.

Etisk kompetens och miljökompetens

Studerande bekantar sig med beslutsprocesser inom planläggning.

Tvåvetenskaplig och kreativ kompetens

I samband med den geografiska undersökningen tillverkar studerande sin egna diagram och kartor.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen går i genom med studerande i början av kursen. Bedömningen kan basera sig på projektarbete, prov och förhör.

10.9. Historia (HI)

Läroämnets uppdrag

Undervisningen i historia ska stärka den studerandes allmänbildning och ge förutsättningar att förstå dagens värld och dess förändringsprocess. Undervisningen ska även ge verktyg att förstå samtiden samt öppna upp olika synsätt för reflektion över den framtida utvecklingen. Historia är ett kulturorienterande ämne som fördjupar den studerandes individuella, nationella, europeiska och globala identitet. Historieämnet stödjer även den studerandes utveckling till en aktiv samhällsmedlem som förstår mångfald.

Undervisningen ska utgå från historia som vetenskap. Man ska fästa uppmärksamhet vid hur historisk kunskap är uppbyggd, vid att kritiskt bedöma dess tillförlitlighet och vid att historiska företeelser kan tolkas ur olika perspektiv. Studierna i historia ska utveckla förmågan att söka information, skilja på väsentliga och oväsentliga fakta samt hantera stora kunskapsmängder. Undervisningen ska särskilt lägga vikt vid att undersöka samband mellan det förflutna, nutid och framtid samt hur historiska fakta kan tolkas och användas på olika sätt i samhället. Det historiska tänkandet grundar sig på förståelsen av historiekunskapens tolkningsmässiga karaktär. En väsentlig del av det historiska tänkandet är att behärska historieämnets grundläggande begrepp, det vill säga förändring och kontinuitet samt orsak och verkan. Det historiska tänkandet inbegriper också textkompetens, som förmågan att analysera historiska källor och förmågan att bedöma deras ursprungliga syfte. Att läsa och tolka källor på ett för historieämnet utmärkande sätt ger färdigheter att bedöma informationens tillförlitlighet även i dagens värld.

*I undervisningen i historia studerar man den utveckling som har format nutiden, förhållandet mellan människan och miljön samt växelverkan mellan kultur, maktutövning och ekonomi. Den studerande ska undersöka individens betydelse och möjligheter som samhällsaktör nu och i framtiden. Den studerande ska också reflektera kring drivkrafter bakom och intentioner och motiv för individers och kollektivs agerande i historien. Hen övar sig i historisk empati, det vill säga att sätta sig in i människans situation utifrån den dåtida **kontexten**. Syftet är att försöka förstå de lösningar som valdes i det förflutna. Undervisningen ska lyfta fram betydelsen av mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet samt de möjligheter som demokrati och internationellt samarbete ger för att lösa dagens och framtidens utmaningar. Finlands historia ska studeras ur ett globalt perspektiv.*

Mångsidig kompetens

Läroämnet historia stödjer utvecklingen av den studerandes identitet och hens förmåga att agera etiskt. Undervisningen hjälper den studerande att utvecklas till en bildad och fördomsfri samhällsmedlem. Målen för undervisningen i historia uppfylls i anknytning till målen för mångsidig kompetens.

*Historieämnet stärker den studerandes **kompetens för välbefinnande** genom att den studerande utvecklar ett etiskt tänkande, empatisk förmåga och färdigheter att ta andra människor och deras synpunkter och behov i beaktande. Läroämnet stödjer den studerandes sökande efter en egen identitet, hjälper den studerande att strukturera sin självbild samt främjar hens förmåga att känna igen och använda sina egna styrkor. Undervisningen fördjupar även förståelsen av välfärdssamhällets utveckling.*

*I undervisningen i historia synliggörs den **kommunikativa kompetensen** i målen för läroämnet samt i arbetssätten. I historieämnet grundar sig arbetssätten på diskussion och interaktion och man utgår från de studerande. Väsentligt för studierna i historia är att lära sig möta, förstå och acceptera olika sätt att tänka och arbeta. Förmågan att lyssna till och förstå andra samt att*

argumentera på ett sätt som respekterar andras synpunkter främjar, förutom den studerandes lärande, även de sociala färdigheterna och samarbetsförmågan. Den empatiska förmågan utvecklas samtidigt som känslan av delaktighet och upplevelsen av en positiv lärmiljö stärks hos alla.

Utgångspunkten för läroämnet är att den studerande lär sig använda och kritiskt analysera olika informationskällor och bedöma deras tillförlitlighet samt förstå och värdesätta betydelsen av forskningsbaserad kunskap. I undervisningen övar den studerande sig att fördomsfritt och kreativt producera, kombinera och tillämpa information inom tvärvetenskapliga nätverk med sikten inställt på framtiden. Historieämnet stärker på många sätt den studerandes **tvärvetenskapliga och kreativa kompetens** samt utvecklar multilitteraciteten. Undervisningen ska i mån av möjlighet inkludera samarbete med högskolor.

I undervisningen i historia betonas betydelsen av mänskliga rättigheter, jämlikhet och jämställdhet på ett sätt som stödjer den studerandes **samhälleliga kompetens**. Olika möjligheter till demokrati, aktivt medborgarskap och internationellt samarbete studeras utifrån principerna för en hållbar framtid. En central del av läroämnet är att stärka den studerandes källkritiska förmåga och mediäläskunnighet. Historiestudier hjälper den studerande att bli medveten om samt tolka och bedöma hur historisk kunskap används som ett samhälleligt och politiskt verktyg. Historiemedvetenheten utgör en bas för den studerandes demokratiska aktivitet och utvecklar påverkansmöjligheterna.

I läroämnet historia granskar man hur beroendeförhållandet mellan människan, naturen och samhället har förändrats under en längre tidsperiod. De här frågorna behandlas som en del av arbetet för en hållbar framtid utifrån målen för **etisk kompetens och miljökompetens**. Undervisningen i historia fördjupar den studerandes förståelse för hur samhällets nutida värdegrund har formats, samt ger färdigheter att förstå och lösa komplexa fenomen ur en humanistisk synvinkel. Historisk empati stärker den studerandes förmåga till mångsidig etisk reflektion.

Historieämnet stärker den studerandes kunskap om kulturer och kulturarv och utvecklar på det sättet även den studerandes individuella, nationella, europeiska och globala identitet och stärker den studerandes **globala och kulturella kompetens**. Undervisningen i historia stödjer den studerandes utveckling till en ansvarsfull och internationellt orienterad samhällsmedlem som förstår mångfald. I läroämnet historia betonas varje individs rätt till sina kulturella rötter.

Mål

De allmänna målen för undervisningen i historia hänför sig till historiskt tänkande: värderingar, förståelse av historiska företeelser och hur man söker och tillämpar historisk kunskap. De allmänna målen för undervisningen är följande:

Värderingar

Målet är att den studerande ska

- få insikt i att historiska företeelser har en mångfald av aspekter och olika kulturella uttrycksformer
- få färdigheter att bygga upp en världsbild som värdesätter mänskliga rättigheter, likabehandling, demokrati och en hållbar livsstil, samt kunna agera som en ansvarsfull medborgare som främjar dessa
- få upplevelser och erfarenheter som fördjupar det egna intresset för historia och förståelsen för historiens betydelse.

Förståelse av historiska företeelser

Målet är att den studerande ska

- behärska de centrala processerna i Finlands historia och i världshistorien samt bakgrunden till dem, och kunna bedöma deras betydelse och växelverkan
- förstå de centrala principerna för hur historisk kunskap är uppbyggd och att den kan tolkas på olika sätt
- förstå nuet som ett resultat av historisk utveckling och som en utgångspunkt för framtiden
- kunna analysera historiska företeelser och mänskliga handlingar mångsidigt och ur ett samtida perspektiv
- kunna relatera sin egen tid och sig själv till det historiska skeendet och därmed fördjupa sin historiemedvetenhet.

Att söka och tillämpa historisk kunskap

Målet är att den studerande ska

- kunna söka, tolka, bedöma och kritiskt granska olika skriftliga, statistiska och visuella källor
- kunna producera kunskap om det förflutna genom att kritiskt använda relevanta källor
- kunna använda historisk kunskap för att bilda sig en välgrundad åsikt samt kritiskt bedöma historisk praxis som ett verktyg i samhällspåverkan
- kunna tillämpa sitt kunnande i historia för att bedöma samhälleliga och ekonomiska utmaningar och finna alternativa lösningar i anslutning till dessa, även med tanke på framtiden.

Bedömning

Bedömningen i historieämnet ska basera sig på hur väl de allmänna målen för historieämnet uppnåtts, med fokus på målen och det centrala innehållet för respektive modul. Bedömning och respons under läroprocessen hjälper den studerande att bli medveten om sitt eget lärande och sina arbetssätt samt att utveckla sitt kunnande. Vitsordet ska grunda sig på mångsidig bedömning av den studerandes kunskaper och förmåga att tillämpa sina kunskaper i praktiken.

Bedömningen i historieämnet ska fokusera på hur väl den studerande behärskar kunskaper och färdigheter som är specifika för historia: förmåga att förstå tidsmässig utveckling, orsakssamband och följdverkningar samt förmåga att söka information från olika källor, skilja mellan väsentliga och oväsentliga fakta och att kritiskt bedöma historiska företeelser, tolkningar och hur historisk kunskap används.

Bedömningen ska beakta den studerandes förmåga att förstå, tillämpa och kombinera historisk kunskap i olika situationer, som förmågan att använda historiska fakta som ett verktyg för att bilda sig en välgrundad åsikt och för att bilda logiska helheter av sina kunskaper.

Studieavsnitt

Hi 1. Människa, miljö och historia, 2 sp (HI1)

Studieavsnittets moduler

- Människa, miljö och historia, 2 sp (HI1), Obligatorisk

Mål

Människa, miljö och historia

Målen för modulen är den studerande ska

- förstå och producera faktatexter som är karakteristiska för historievetenskapen, och kunna tolka och förstå statistik
- förstå den historiska kunskapens karaktär och kritiskt kunna använda och bedöma historiska källor
- känna till de centrala processer som format europeiska samhällena samt det globala ekonomiska systemet
- förstå utvecklingen som lett till nutidens ekonomiska, samhälleliga och demografiska fenomen samt kunna analysera olika faktorer som har inverkat på utvecklingen
- kunna analysera befolkningens, ekonomins och samhällsstrukturernas utveckling och hur de är beroende av miljön
- kritiskt kunna bedöma hur förändringar i teknologi och information formar människors levnadsförhållanden.

Centralt innehåll

Människa, miljö och historia

Historia som vetenskap

- gestaltning av historiska utvecklingslinjer och deras tidsmässiga koppling
- forskningsmetoder inom historia och användning av källor

Jordbruket som grund för samhällenas utveckling

- människans roll i forandet av miljön under olika tider
- jordbruk, arbetsfördelning och kulturens uppkomst
- befolkningstillväxten, uppkomsten av samhällen och stater
- penningekonomins och handelns utveckling

Världshandelns uppkomst och ökad växelverkan

- européerna utforskar och erövrar världen
- den internationella handeln blir mångsidigare och inverkar på samhället och miljön

Industrialiseringen förändrar förhållandet mellan människan och naturen

- industrialiseringens förutsättningar och dess inverkan på samhället och miljön
- befolkningsutveckling och flyttningsrörelser
- det postindustriella samhället och den globala ekonomin

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Etisk kompetens och miljökompetens

I studieavsnittet får den studerande möjlighet att granska människans förhållande till miljön och hur människan varit en del av förändringen av miljön. Den etiska kompetensen stärks bl.a. via diskussioner kring människans förhållande till omgivningen och speciellt hur människan påverkat miljön från och med de första flodkulturerna genom det industriella samhället fram till dagens samhälle.

Samhällelig kompetens

I studieavsnittet granskar den studerande samhällens framväxt och hur olika maktstrukturer uppstår. Samtidigt skapar den studerande sig en förståelse för demokratins framväxt och hur människan blivit en del av beslutsfattandet.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Studieavsnittet bedöms med summativa och formativa bedömningsmetoder. Bedömningen går igenom med studerande i början av studieavsnittet. Det aktuella studieavsnittet bedöms utgående ifrån den studerandes kunskaper, färdigheter och arbete. Nedan följer specifika bedömningsmål för kunskap, färdigheter och arbete:

Kunskap

1. Den studerande känner till väsentlig fackinformation om tidsperioderna som granskas i studieavsnittet samt kan förstå vilka förändringar som skett och vad som blivit oförändrat.
2. Den studerande behärskar centrala begrepp.
3. Den studerande behärskar källkritikens mest centrala inslag och kan agera källkritiskt genom att förhålla sig kritisk till information och göra jämförelser som baserar sig på likheter och skillnader.
4. Den studerande har förmåga att göra korrekta bedömningar av orsak och verkan, d.v.s. hur händelser hänger samman och påverkar varandra.
5. Den studerande använder sig av historisk kunskap för att bilda sig en välgrundad åsikt.

Färdigheter

1. Den studerande kan producera kunskap om det förflutna genom att använda relevanta källor
2. Den studerande uppfattar och förstår tidsmässig ordning och kan relatera historiska händelser och processer till nutid.
3. Den studerande uppvisar prov på historisk empati och förstår handlingar utifrån en historisk kontext.
4. Den studerande kan relatera historiska händelser och processer till liknande fenomen i ett annat sammanhang.
5. Den studerande förstår begreppet historiebruk och kan urskilja i källorna hur historisk fakta används i ett visst specifikt syfte.

Arbete

1. Självständigt arbete
Den studerande är företagsam och tar initiativ.
Den studerande tar själv ansvar för sina studier.
Den studerande klarar av att genomföra en arbetsprocess från planering till slutprodukt.
2. Arbete i olika gruppkonstellationer
Den studerande är företagsam och tar initiativ i arbete tillsammans med andra.
Den studerande tar ansvar för arbetet i grupp.
Den studerande lyssnar och accepterar olika sätt att tänka och argumentera samt respekterar andras synpunkter.
Den studerande klarar av att tillsammans med andra genomföra en arbetsprocess från planering till slutprodukt.

Hi 2. Internationella relationer, 2 sp (HI2)

Studieavsnittets moduler

- Internationella relationer, 2 sp (HI2), Obligatorisk

Mål

Internationella relationer

Målen för modulen är att den studerande ska

- känna till grundläggande begrepp, förfaringssätt och centrala utvecklingslinjer inom den internationella politiken
- kunna använda mångsidiga informationskällor och känna igen åsiktpåverkan i media under olika tide
- kunna beskriva betydelsen av ideologiska och ekonomiska intressekonflikter för de internationella relationernas utveckling och kunna bedöma vilken inverkan de har i dag och i framtiden
- kunna analysera orsakerna till och följderna av internationella samarbetsstrukturer och konflikter samt möjligheterna till konfliktlösning
- aktivt följa med innehållet i media samt kritiskt kunna granska internationella frågor
- kunna beskriva och bedöma historiebruk som politiskt verktyg.

Centralt innehåll

Internationella relationer

Grunderna i internationell politik

- internationell politik som forskningsobjekt samt centrala begrepp
- politiska ideologier och hur de påverkar samhället och internationella relationer

Ett europacentrerat internationellt system

- imperialismen som ett politiskt, ekonomiskt och kulturellt fenomen
- världskrigens bakgrunder och följder
- motsättningar mellan demokrati och totalitarism
- människorättsfrågor, Förintelsen och andra folk mord

Från en bipolar till en multipolär värld

- kampen mellan supermakterna under kalla kriget och kalla krigets slut
- avkoloniseringens betydelse och följder
- världspolitiken och en maktbalans som förändras

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Etisk kompetens och miljökompetens

I studieavsnittet behandlas många olika konflikter där etiska dilemman uppstår och där den studerande skall ta ställning till beslut som berör rätt och fel. Som exempel kan nämnas användningen av kemiska och nukleära stridsvapen.

Kompetens för välbefinnande

Under studieavsnittet får den studerande öva sina färdigheter i empatiskt tänkande i form av övningar kring temat förintelsen.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Studieavsnittet bedöms med summativa och formativa bedömningsmetoder. Bedömningen går igenom med studerande i början av studieavsnittet. Det aktuella studieavsnittet bedöms utgående ifrån den studerandes kunskaper, färdigheter och arbete. Nedan följer specifika bedömningsmål för kunskap, färdigheter och arbete:

Kunskap

1. Den studerande känner till väsentlig fackinformation om tidsperioderna som granskas i studieavsnittet samt kan förstå vilka förändringar som skett och vad som blivit oförändrat.
2. Den studerande behärskar centrala begrepp.
3. Den studerande behärskar källkritikens mest centrala inslag och kan agera källkritiskt genom att förhålla sig kritisk till information och göra jämförelser som baserar sig på likheter och skillnader.
4. Den studerande har förmåga att göra korrekta bedömningar av orsak och verkan, d.v.s. hur händelser hänger samman och påverkar varandra.
5. Den studerande använder sig av historisk kunskap för att bilda sig en välgrundad åsikt.

Färdigheter

1. Den studerande kan producera kunskap om det förflutna genom att använda relevanta källor
2. Den studerande uppfattar och förstår tidsmässig ordning och kan relatera historiska händelser och processer till nutid.
3. Den studerande uppvisar prov på historisk empati och förstår handlingar utifrån en historisk kontext.
4. Den studerande kan relatera historiska händelser och processer till liknande fenomen i ett annat sammanhang.
5. Den studerande förstår begreppet historiebruk och kan urskilja i källorna hur historisk fakta används i ett visst specifikt syfte.

Arbete

1. Självständigt arbete
Den studerande är företagsam och tar initiativ.
Den studerande tar själv ansvar för sina studier.
Den studerande klarar av att genomföra en arbetsprocess från planering till slutprodukt.
2. Arbete i olika gruppkonstellationer
Den studerande är företagsam och tar initiativ i arbete tillsammans med andra.
Den studerande tar ansvar för arbetet i grupp.
Den studerande lyssnar och accepterar olika sätt att tänka och argumentera samt respekterar andras synpunkter.
Den studerande klarar av att tillsammans med andra genomföra en arbetsprocess från planering till slutprodukt.

Hi 3. Det självständiga Finlands historia, 2 sp (HI3)

Studieavsnittets moduler

- Det självständiga Finlands historia, 2 sp (HI3), Obligatorisk

Mål

Det självständiga Finlands historia

Målen för modulen är att den studerande ska

- förstå hur Finlands politiska utveckling och internationella ställning samt det finländska samhället har formats som en del av den europeiska och internationella utvecklingen
- känna till de centrala förändringarna i den finländska kulturen, samhället och ekonomin och förstå deras betydelse från 1860-talet fram till i dag samt kunna bedöma framtida möjligheter
- förstå sambanden mellan olika företeelser i det ekonomiska, sociala, kulturella, ideologiska och politiska livet förr och i dag
- kunna bedöma tolkningar av Finlands historia och motiven bakom dem i en historisk kontext
- kunna analysera egenskaper, föreställningar och ideal som är förknippade med den finländska identiteten och hur de påverkat dagens Finland.

Centralt innehåll

Det självständiga Finlands historia

Det finländska samhällets rötter

- arvet från den svenska tiden och autonomins betydelse för formandet av Finland och den finländska identiteten
- demografiska förändringar och befolkningens mångfald
- det finländska samhället moderniserar

Ett självständigt Finland som en del av Europa

- vägen till självständighet, inbördeskriget och dess internationella kontext
- återuppbyggnadstiden och demokratins kris
- Finland som en del av internationella kulturströmningar

Finland i internationella konflikter

- Finland i andra världskriget
- kalla krigets följder för det finländska samhället och den finländska politiken

Utvecklingen mot dagens Finland

- samhällliga och ekonomiska strukturförändringar samt välfärdsstaten
- kultur, vetenskap och kunskap
- det kulturellt mångskiftande Finland som medlem av en internationell gemenskap

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

Studieavsnittet bygger på bl.a. kommunikativa övningar där studerande får ta ställning till åsikter och i grupp argumentera för olika politiska idéer. Detta framkommer särskilt starkt i materialet som behandlar Finlands inbördeskrig.

Samhällelig kompetens

I studieavsnittet blir den studerande varse det finländska statssystemets uppkomst och därigenom förstår hur det samhälle som omger oss utvecklats. Den studerande får också ta ställning till hur politiska ideologier och maktambitioner bidragit till framkomsten av statsbildningar.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Studieavsnittet bedöms med summativa och formativa bedömningsmetoder. Bedömningen går igenom med studerande i början av studieavsnittet. Det aktuella studieavsnittet bedöms utgående ifrån den studerandes kunskaper, färdigheter och arbete. Nedan följer specifika bedömningsmål för kunskap, färdigheter och arbete:

Kunskap

1. Den studerande känner till väsentlig fackinformation om tidsperioderna som granskas i studieavsnittet samt kan förstå vilka förändringar som skett och vad som blivit oförändrat.
2. Den studerande behärskar centrala begrepp.
3. Den studerande behärskar källkritikens mest centrala inslag och kan agera källkritiskt genom att förhålla sig kritisk till information och göra jämförelser som baserar sig på likheter och skillnader.
4. Den studerande har förmåga att göra korrekta bedömningar av orsak och verkan, d.v.s. hur händelser hänger samman och påverkar varandra.
5. Den studerande använder sig av historisk kunskap för att bilda sig en välgrundad åsikt.

Färdigheter

1. Den studerande kan producera kunskap om det förflutna genom att använda relevanta källor
2. Den studerande uppfattar och förstår tidsmässig ordning och kan relatera historiska händelser och processer till nutid.
3. Den studerande uppvisar prov på historisk empati och förstår handlingar utifrån en historisk kontext.
4. Den studerande kan relatera historiska händelser och processer till liknande fenomen i ett annat sammanhang.
5. Den studerande förstår begreppet historiebruk och kan urskilja i källorna hur historisk fakta används i ett visst specifikt syfte.

Arbete

1. Självständigt arbete
Den studerande är företagsam och tar initiativ.
Den studerande tar själv ansvar för sina studier.
Den studerande klarar av att genomföra en arbetsprocess från planering till slutprodukt.
2. Arbete i olika gruppkonstellationer
Den studerande är företagsam och tar initiativ i arbete tillsammans med andra.
Den studerande tar ansvar för arbetet i grupp.
Den studerande lyssnar och accepterar olika sätt att tänka och argumentera samt respekterar andras synpunkter.

Den studerande klarar av att tillsammans med andra genomföra en arbetsprocess från planering till slutprodukt.

Hi 4. Den europeiska människan, 2 sp (HI4)

Studieavsnittets moduler

- Den europeiska människan, 2 sp (HI4), Valfri

Mål

Den europeiska människan

Målen för modulen är att den studerande ska

- känna till det centrala europeiska kulturarvet och kunna analysera hur det har formats i växelverkan med andra kulturkretsar
- förstå förändringar inom vetenskap och konst samt människobild och könsroller i relation till den samhälleliga utvecklingen
- förstå hur konsten och populärkulturen har påverkat historieuppfattningen
- kunna analysera betydelsen av vetenskapliga rön och världsbilder under olika tidsperioder
- kunna bedöma utvecklingen av olika ideologier och deras effekter på den omgivande världen
- kunna analysera kulturer i deras historiska kontext samt förstå växelverkan mellan kultur och politik
- kunna granska europeisk kultur som en del av den kulturella globaliseringen.

Centralt innehåll

Den europeiska människan

Den europeisk kulturen och formandet av en världsbild

- vetenskapens, konstens, religionens och medias betydelse i formandet och förmedlingen av olika världsbilder

Den europeiska kulturens rötter

- allmänna drag i antikens kulturer
- uppkomsten av demokrati och vetenskapligt tänkande
- den medeltida kulturen och växelverkan mellan olika kulturkretsar

Utvecklingen av individuellt tänkande och en vetenskaplig världsbild

- vetenskapens och konstens utveckling i början av nya tiden
- reformationen och kunskapsrevolutionen
- upplysningen, uppkomsten av mänskliga rättigheter och jämlikhetstänkande
- 1800-talets ideologier och kulturella och samhälleliga förändringar

Utvecklingen mot nutiden

- konst, populärkultur och kulturens globalisering
- vetenskapen som utmanare till den religiösa världsbilden, framstegstro och hotbilder
- demokratins och jämlikhetstänkandets spridning och deras motkrafter
- ökad kunskap och en kulturell splittring
- könsrollernas förändringar

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Global och kulturell kompetens

Studieavsnittets innehåll är starkt förankrat i det europeiska kulturarvet och den studerande har möjlighet att forska i hur den europeiska identiteten uppstått, samt den växelverkan den haft med andra utomeuropeiska kulturkretsar.

Tvärvetenskaplig och kreativ kompetens

I studieavsnittet behandlar olika tidsepoker tvärvetenskapligt och med inslag från olika teman och undervisningsämnen. Bland andra kan nämnas bildkonstens starka inslag i studieavsnittet och vid tillfälle kan dessa läroämnen samarbeta kring innehållet.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Studieavsnittet bedöms med summativa och formativa bedömningsmetoder. Bedömningen går igenom med studerande i början av studieavsnittet. Det aktuella studieavsnittet bedöms utgående ifrån den studerandes kunskaper, färdigheter och arbete. Nedan följer specifika bedömningsmål för kunskap, färdigheter och arbete:

Kunskap

1. Den studerande känner till väsentlig fackinformation om tidsperioderna som granskas i studieavsnittet samt kan förstå vilka förändringar som skett och vad som blivit oförändrat.
2. Den studerande behärskar centrala begrepp.
3. Den studerande behärskar källkritikens mest centrala inslag och kan agera källkritiskt genom att förhålla sig kritisk till information och göra jämförelser som baserar sig på likheter och skillnader.
4. Den studerande har förmåga att göra korrekta bedömningar av orsak och verkan, d.v.s. hur händelser hänger samman och påverkar varandra.
5. Den studerande använder sig av historisk kunskap för att bilda sig en välgrundad åsikt.

Färdigheter

1. Den studerande kan producera kunskap om det förflutna genom att använda relevanta källor
2. Den studerande uppfattar och förstår tidsmässig ordning och kan relatera historiska händelser och processer till nutid.
3. Den studerande uppvisar prov på historisk empati och förstår handlingar utifrån en historisk kontext.
4. Den studerande kan relatera historiska händelser och processer till liknande fenomen i ett annat sammanhang.
5. Den studerande förstår begreppet historiebruk och kan urskilja i källorna hur historisk fakta används i ett visst specifikt syfte.

Arbete

1. Självständigt arbete

Den studerande är företagsam och tar initiativ.

Den studerande tar själv ansvar för sina studier.

Den studerande klarar av att genomföra en arbetsprocess från planering till slutprodukt.

2. Arbete i olika gruppkonstellationer

Den studerande är företagsam och tar initiativ i arbete tillsammans med andra.

Den studerande tar ansvar för arbetet i grupp.

Den studerande lyssnar och accepterar olika sätt att tänka och argumentera samt respekterar andras synpunkter.

Den studerande klarar av att tillsammans med andra genomföra en arbetsprocess från planering till slutprodukt.

Hi 5. Sveriges östra rikshalva blir Finland, 2 sp (HI5)

Studieavsnittets moduler

- Sveriges östra rikshalva blir Finland, 2 sp (HI5), Valfri

Mål

Sveriges östra rikshalva blir Finland

Målen för modulen är att den studerande ska

- känna till de historiska källorna om Finlands område samt kunna analysera dem kritiskt
- känna till det finländska och samiska kulturarvet samt andra minoritetsgruppers kulturarv och vardagshistoria
- känna till de historiska utvecklingslinjerna i Finland och deras koppling till Östersjöområdet och utvecklingen i Norden
- kunna förknippa de historiska utvecklingslinjerna med sin hembygdshistoria och se utvecklingen också ur den enskilda människans synvinkel
- kunna beskriva befolkningens, de sociala förhållandenas och ekonomins utveckling i Finland
- kunna bedöma sambanden mellan den finländska bildningen och den västerländska kulturen
- kunna granska hur Finlands historia används inom politiken och för att skapa en identitet.

Centralt innehåll

Sveriges östra rikshalva blir Finland

Finlands område under den förhistoriska tiden

- forskningsmetoder och källor
- uppfattningar om olika folkgruppers ursprung i Finland

Medeltiden

- den statliga utvecklingen i Östersjöområdet
- formandet av den religiösa och världsliga makten
- samhälle, näringar, levnadssätt och kultur

Nya tiden

- reformationen och en starkare regeringsmakt
- hur Finland påverkades av Sveriges stormaktssträvanden
- livet i stånds- och jordbrukssamhället
- Finlands förändrade ställning och reformer i slutet av den svenska tiden

Finland som en del av Ryssland

- *Finlands införlivande med Ryssland och autonomins uppkomst*
- *formandet av den finländska identiteten, bildning, vetenskap och konst*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Global och kulturell kompetens

I studieavsnittet får den studerande bekanta sig med det kulturella arv vi har från den tidiga historien; dels från den förhistoriska tiden, dels från den svenska tiden. I Kristinestad har vi ypperliga möjligheter att bekanta oss med såväl den förhistoriska tiden (Varggrottan, Rävåsen, Ömossa) som med den svenska.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Studieavsnittet bedöms med summativa och formativa bedömningsmetoder. Bedömningen går igenom med studerande i början av studieavsnittet. Det aktuella studieavsnittet bedöms utgående ifrån den studerandes kunskaper, färdigheter och arbete. Nedan följer specifika bedömningsmål för kunskaper, färdigheter och arbete:

Kunskap

1. Den studerande känner till väsentlig fackinformation om tidsperioderna som granskas i studieavsnittet samt kan förstå vilka förändringar som skett och vad som blivit oförändrat.
2. Den studerande behärskar centrala begrepp.
3. Den studerande behärskar källkritikens mest centrala inslag och kan agera källkritiskt genom att förhålla sig kritisk till information och göra jämförelser som baserar sig på likheter och skillnader.
4. Den studerande har förmåga att göra korrekta bedömningar av orsak och verkan, d.v.s. hur händelser hänger samman och påverkar varandra.
5. Den studerande använder sig av historisk kunskap för att bilda sig en välgrundad åsikt.

Färdigheter

1. Den studerande kan producera kunskap om det förflutna genom att använda relevanta källor
2. Den studerande uppfattar och förstår tidsmässig ordning och kan relatera historiska händelser och processer till nutid.
3. Den studerande uppvisar prov på historisk empati och förstår handlingar utifrån en historisk kontext.
4. Den studerande kan relatera historiska händelser och processer till liknande fenomen i ett annat sammanhang.
5. Den studerande förstår begreppet historiebruk och kan urskilja i källorna hur historisk fakta används i ett visst specifikt syfte.

Arbete

1. Självständigt arbete
Den studerande är företagsam och tar initiativ.
Den studerande tar själv ansvar för sina studier.
Den studerande klarar av att genomföra en arbetsprocess från planering till slutprodukt.
2. Arbete i olika gruppkonstellationer

Den studerande är företagsam och tar initiativ i arbete tillsammans med andra.

Den studerande tar ansvar för arbetet i grupp.

Den studerande lyssnar och accepterar olika sätt att tänka och argumentera samt respekterar andras synpunkter.

Den studerande klarar av att tillsammans med andra genomföra en arbetsprocess från planering till slutprodukt.

Hi 6. Globala kulturmöten, 2 sp (HI6)

Studieavsnittets moduler

- Globala kulturmöten, 2 sp (HI6), Valfri

Mål

Globala kulturmöten

Målen för modulen är att den studerande ska

- förstå teorier och förfaringssätt i anslutning till växelverkan mellan olika kulturer
- uppfatta hur kulturella värderingar och världsbilder kommer till uttryck i vardagslivet och i sociala relationer
- kunna analysera växelverkan mellan kulturer både i en historisk och i en samtida kontext
- analysera kulturella värderingar och bruk som förekommer inom exempelvis konsten, religioner och sociala strukturer
- kunna analysera kulturell mångfald som en historisk del av europeisk kultur och kunna bedöma olika definitioner av kulturell mångfald
- kritiskt kunna granska och värdera påståenden om kulturella skillnader samt stereotyper som kopplas ihop med olika kulturer samt kulturens inverkan på individen
- producera faktatext själv eller tillsammans med andra genom att mångsidigt och kritiskt använda olika källor.

Centralt innehåll

Globala kulturmöten

Grunder och begrepp inom kulturforskning

- kulturer och växelverkan mellan dem

Som mål för granskning väljs två eller flera av följande kulturområden:

- Asiens kulturer
- Afrikas kulturer
- arktiska kulturer
- Australiens och Oceaniens ursprungskulturer
- Latinamerikas kulturer
- Mellanösterns kulturer
- Nordamerikas ursprungskulturer

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Global och kulturell kompetens

Hela studieavsnittets innehåll bygger på globala världskulturer och deras kontakt med den västliga europeiska kulturen. Den studerande kan fördjupa sig i världskulturerna och se likheter och skillnader i dem. Därigenom får den studerande också förståelse för sin egna kultur.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Studieavsnittet bedöms med summativa och formativa bedömningsmetoder. Bedömningen går igenom med studerande i början av studieavsnittet. Det aktuella studieavsnittet bedöms utgående ifrån den studerandes kunskaper, färdigheter och arbete. Nedan följer specifika bedömningsmål för kunskap, färdigheter och arbete:

Kunskap

1. Den studerande känner till väsentlig fackinformation om tidsperioderna som granskas i studieavsnittet samt kan förstå vilka förändringar som skett och vad som blivit oförändrat.
2. Den studerande behärskar centrala begrepp.
3. Den studerande behärskar källkritikens mest centrala inslag och kan agera källkritiskt genom att förhålla sig kritisk till information och göra jämförelser som baserar sig på likheter och skillnader.
4. Den studerande har förmåga att göra korrekta bedömningar av orsak och verkan, d.v.s. hur händelser hänger samman och påverkar varandra.
5. Den studerande använder sig av historisk kunskap för att bilda sig en välgrundad åsikt.

Färdigheter

1. Den studerande kan producera kunskap om det förflutna genom att använda relevanta källor
2. Den studerande uppfattar och förstår tidsmässig ordning och kan relatera historiska händelser och processer till nutid.
3. Den studerande uppvisar prov på historisk empati och förstår handlingar utifrån en historisk kontext.
4. Den studerande kan relatera historiska händelser och processer till liknande fenomen i ett annat sammanhang.
5. Den studerande förstår begreppet historiebruk och kan urskilja i källorna hur historisk fakta används i ett visst specifikt syfte.

Arbete

1. Självständigt arbete
Den studerande är företagsam och tar initiativ.
Den studerande tar själv ansvar för sina studier.
Den studerande klarar av att genomföra en arbetsprocess från planering till slutprodukt.
2. Arbete i olika gruppkonstellationer
Den studerande är företagsam och tar initiativ i arbete tillsammans med andra.
Den studerande tar ansvar för arbetet i grupp.
Den studerande lyssnar och accepterar olika sätt att tänka och argumentera samt respekterar andras synpunkter.

Den studerande klarar av att tillsammans med andra genomföra en arbetsprocess från planering till slutprodukt.

Hi 7. Historiens vingslag, 2 sp (HI7)

Mål

Lokal precisering

- den studerande fördjupar sig i förändringsprocesser i samhället ur ett historiskt perspektiv.
- den studerande stärker sin analysförmåga och fördjupar sin kunskap i källkritisk metodik.
- den studerande sporras till att bli en samhällsmedveten medborgare.

Centralt innehåll

Lokal precisering

- Studieavsnittet är tematiskt uppbyggt. Temat för kursen kan variera från år till år.
- källkritisk metodik.
- samhällsförändringarnas kausalitet; varför sker förändringar och vilken betydelse får förändringar?

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Samhällelig kompetens

Under studieavsnittet stärker den studerande sin källkritiska förmåga och medvetandegörs om orsakerna till och följderna av samhällsförändringar.

Global och kulturell kompetens

I samband med studieavsnittet kan vid möjlighet en exkursion ordnas till ort/orter som är föremål för innehållet i studieavsnittet. Genom att bekanta sig med och reflektera över olika kulturella inslag utvecklar den studerande förståelse för mångfald i fråga om språk och kulturer och den studerandes globala och kulturella kompetens stärks.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Studieavsnittet bedöms med vitsorden avlagd-underkänd. Bedömningen baserar sig uppgifter som utförs under studieavsnittet.

Hi 8. Historiebruk: det medvetna och icke medvetna bruket av historia, 2 sp (HI8)

Mål

Centralt innehåll

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Global och kulturell kompetens

I samband med studieavsnittet kan vid möjlighet en exkursion ordnas till ort/orter som är föremål för innehållet i studieavsnittet. Genom att bekanta sig med och reflektera över olika kulturella inslag utvecklar den studerande förståelse för mångfald i fråga om språk och kulturer och den studerandes globala och kulturella kompetens stärks.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Studieavsnittet bedöms med vitsorden avlagd-underkänd. Bedömningen baserar sig uppgifter som utförs under studieavsnittet.

Hi 9. Finland och Europa i samtiden, 2 sp (HI9)

Mål

Lokal precisering

- de studerande ska kunna problematisera och diskutera det nutida Europa och Finlands ställning inom den internationella politiken
- de studerande ska kunna resonera kring kausalitet och skapa förklaringsmodeller till den problematik Europa har upplevt och för tillfället upplever
- de studerande ska kunna analysera det samtida Europas situation ur ett ekonomiskt, politiskt och socialt perspektiv

Centralt innehåll

Lokal precisering

- Europa efter kalla krigets slut
- förändringar i Europa som östblockets kollaps ledde till
- relationen mellan Finland och Ryssland efter kommunismens fall

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Global och kulturell kompetens

I samband med studieavsnittet kan vid möjlighet en exkursion ordnas till ort/orter som är föremål för innehållet i studieavsnittet. Genom att bekanta sig med och reflektera över olika kulturella inslag utvecklar den studerande förståelse för mångfald i fråga om språk och kulturer och den studerandes globala och kulturella kompetens stärks.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Studieavsnittet bedöms med vitsorden avlagd-underkänd. Bedömningen baserar sig uppgifter som utförs under studieavsnittet.

10.10. Samhällslära (YH)

Läroämnets uppdrag

Undervisningen i samhällslära ska fördjupa den studerandes kunskaper om det omgivande samhället och ge hen förutsättningar att utvecklas till en aktiv och engagerad medborgare med intresse för samhällsfrågor. Medborgarsamhället samt samhällets struktur och centrala företeelser, makt, ekonomi och medborgarinflytande granskas ur finländsk, europeisk och global synvinkel. Samhällsläran bygger på samhällsvetenskaplig och juridisk vetenskap.

Undervisningen i samhällslära ska ge den studerande förutsättningar för att kritiskt granska och bedöma aktuella företeelser samt reflektera över framtida trender och alternativ. Undervisningen ska också stärka den studerandes ekonomiska kunskaper och juridiska förståelse samt uppmuntra hen till aktivt samhällsligt deltagande. Utgångspunkten för undervisningen är att väcka ett personligt intresse för samhällsfrågor och världshändelser. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid att utveckla färdigheter av betydelse för det samhällsliga tänkandet, såsom att mångsidigt kunna söka och kritiskt tolka information och statistiskt material samt diskutera och argumentera.

I undervisningen i samhällslära ska värdegrunden präglas av demokratiska principer, som jämlikhet, socialt ansvar, respekt för de mänskliga rättigheterna, åsiktsfrihet och aktivt medborgarskap samt uppskattning av arbete och företagsamhet.

Mångsidig kompetens

Undervisningen i samhällslära stödjer den studerande i formandet av den egna identiteten och utvecklingen till en aktiv, ansvarstagande och etiskt agerande medlem i det demokratiska samhället.

Samhällslära utvecklar den studerandes **kompetens i välbefinnande** genom att den stärker livskompetensen och färdigheterna att sköta den egna ekonomin samt fördjupar den juridiska förståelsen. Läroämnet fördjupar den studerandes sociala färdigheter och förmåga att samarbeta samt aktivt delta i samhället och påverka demokratin för att främja det gemensamma välbefinnandet. Samtidigt främjas målen för **kommunikativ kompetens**.

Undervisningen i samhällslära utvecklar den studerandes multilitteracitet i den digitala samtiden genom att den stärker förmågan att välja och kritiskt tolka samt tillämpa forskningsbaserad information. Samhällsläran stärker även den studerandes samhällsliga och kritiska textkompetens och argumentationsförmåga. Läroämnet sporrar den studerande till tvärvetenskapligt samarbete och att kombinera information på ett nytt sätt i enlighet med principen för kontinuerligt lärande och målen för **tvärvetenskaplig och kreativ kompetens**. Undervisningen i samhällslära ska i mån av möjlighet omfatta samarbete med högskolor.

Samhällslära utgör det grundläggande läroämnet för **den samhällsliga kompetensen** och främjar den studerandes förutsättningar att kritiskt undersöka och analysera aktuella företeelser. Den studerande övar sig att agera i en värld som präglas av komplex information och informationspåverkan. Undervisningen fördjupar den studerandes mångsidiga samhällsliga kompetens genom att den stärker hens demokratiska färdigheter. Samhällslära sporrar den studerande att ta del i samhällslig verksamhet och verka för att främja en trygg, rättvis och hållbar framtid, både som finsk medborgare och EU-medborgare men även globalt. Läroämnet stärker den studerandes initiativförmåga och entreprenörsattityd samt hens färdigheter för fortsatta studier och arbetsliv.

I samhällslära betonas individens värdebaserade och etiska agerande för det gemensamma goda med beaktande av det sociala ansvaret. Läroämnet fördjupar den studerandes förståelse av den cirkulära ekonomins principer och av hållbar konsumtion, såväl i näromgivningen som på

global nivå. På det här sättet stärker samhällsläran den studerandes **etiska kompetens och miljökompetens**.

Samhällsläran stödjer den studerandes **globala och kulturella kompetens** genom att den stärker hans internationella färdigheter och världsmedborgarattityd samt fördjupar förståelsen av kulturell och ideologisk mångfald. Läroämnet hjälper den studerande att agera etiskt i en global medie- och teknologimiljö.

Mål

De allmänna målen för undervisningen i samhällslära hänför sig till samhällsläran betydelse, värderingar och attityder, till att förstå samhällsrelaterade fenomen samt till att söka och tillämpa samhällsrelaterad kunskap. De allmänna målen för undervisningen är följande:

Betydelse, värderingar och attityder

Målet är att den studerande ska

- kunna bilda sig en demokratisk samhällsuppfattning som bygger på ansvarskänsla, respekt för jämlikhet och förståelse för mångfald
- förstå hur olika faktorer inverkar på formandet av den egna samhällsuppfattningen
- bli motiverad att fördjupa sitt intresse för samhällsfrågor och sin förståelse av deras betydelse.

Att förstå samhällsfenomen

Målet är att den studerande ska

- känna till grunderna för hur kunskap om samhället uppstår och behärska centrala samhällsrelaterade och ekonomiska begrepp
- behärska grunderna för och tillvägagångssätten i det finska samhällssystemet, rättssystemet och näringslivet och kunna placera dem i europeiska och internationella sammanhang
- förstå sina möjligheter att påverka på lokal, nationell och internationell nivå som medlem i ett demokratiskt och föränderligt samhälle och vara motiverad att delta som en aktiv och ansvarsfull medborgare i enlighet med principen för hållbar utveckling.

Att söka och tillämpa kunskap om samhällslivet

Målet är att den studerande ska

- kunna söka och hitta mångsidigt samhälls- och ekonomirelaterat och aktuellt material i olika källor, också med hjälp av digitala verktyg, samt kunna tolka och kritiskt granska verbal, visuell och statistisk information
- kunna bilda sig mångsidigt motiverade åsikter om värdebaserade och kontroversiella samhällsrelaterade och ekonomiska frågor
- kunna beskriva samband mellan komplexa samhällsfenomen, jämföra alternativa modeller för samhällsutveckling och ekonomisk utveckling samt bedöma olika motiv bakom och följer av samhällsbeslut och -åtgärder ur olika befolkningsgruppers och miljöns perspektiv.

Bedömning

Bedömningen i samhällslära ska basera sig på hur väl de allmänna målen för ämnet har uppnåtts, med fokus på målen och det centrala innehållet för respektive modul. Bedömning och respons under läroprocessen stödjer den studerande att bli medveten om sitt eget lärande och kunnande

och hjälper hen att utveckla sina arbetssätt för att erhålla kunskaper och färdigheter som är utmärkande för samhällslärande.

Bedömningen i samhällslära ska basera sig på hur väl den studerande behärskar kunskaper och färdigheter som är specifika för samhällslärande och samhällslärande verksamhet: förmåga att förstå principerna för hur samhällsrelaterad kunskap är uppbyggd, förstå fenomen inom samhället och ekonomin och deras bakomliggande orsaker och följder samt kritiskt bedöma samhället och ekonomin och tolkningar och alternativa lösningar som berör deras utveckling.

Bedömningen ska fokusera på den studerandes färdigheter att hantera samhällsrelaterad kunskap, som att söka information från olika källor, skilja mellan väsentliga och oväsentliga fakta samt använda den kunskapen för att bilda sig en välgrundad åsikt. I bedömningen ska man beakta den studerandes förmåga att söka, förstå, bedöma och tillämpa samhällsrelaterad kunskap, att bilda strukturerade helheter av sina kunskaper samt att producera faktatext som är karakteristisk för läroämnet. Bedömningen ska grunda sig på mångsidig utvärdering av den studerandes kunskaper och förmåga att tillämpa sina kunskaper i praktiken.

Studieavsnitt

SI 1. Det finländska samhället, 2 sp (SL1)

Studieavsnittets moduler

- Det finländska samhället, 2 sp (YH1), Obligatorisk

Mål

Det finländska samhället

- kunna läsa och producera faktatext som är karakteristisk för läroämnet
- förstå grundstrukturerna i det finländska samhället
- känna till grundläggande medborgerliga rättigheter, medel och möjligheter att påverka samt kunna agera som en aktiv medborgare och bli intresserad av att delta i samhället
- känna till välfärds- och rättsstatens grundpelare och kunna jämföra olika välfärdsmodeller i Norden, Europa och på andra håll i världen
- kunna granska och bedöma samhällslärande påverkan i medierna
- kunna analytiskt granska demokratins möjligheter och utmaningar ur olika synvinklar
- kunna kritiskt granska samhällsrelaterad kunskap och motiveringar till samhällsbeslut på lokal och nationell nivå samt bedöma hur de påverkar olika befolkningsgrupper och samhällsaktörer
- kunna planera olika sätt att ändamålsenligt utöva politiskt medborgarinflytande för att lösa lokala, nationella och internationella frågor.

Centralt innehåll

Det finländska samhället

Det finländska samhällets struktur

- Finlands demografiska och sociala befolkningsstruktur
- faktorer som påverkar förändringar i befolkningsstrukturen

Demokrati och rättsstat

- mänskliga rättigheter, grundläggande medborgerliga rättigheter och skyldigheter
- rättsväsendet, domsrätten och ordningsmakten

Välbefinnande och jämlikhet

- *jämlikhet, likabehandling och rättvisa i samhället*
- *den nordiska välfärdsstatens uppgifter, fördelar och utmaningar*

Makt, deltagande och påverkan

- *olika former av maktutövande i samhället, demokratiskt beslutsfattande och det finländska avtalssamhället*
- *medborgarnas påverkningsmedel och betydelsen av ett aktivt medborgarskap*
- *den lokala och statliga beslutsprocessen i Finland*
- *medias förändrade betydelse och mediepåverkan*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Samhällelig kompetens

Samhällelig kompetens utvecklas genom att studera grunderna i Finlands stat- och samhällsskick. Studerandes förståelse för hur det finländska samhället är uppbyggt och fungerar ökar. Centrala samhälleliga perspektiv som demokrati, mänskliga rättigheter, befolkning och välfärd, grundläggande strukturer i det omgivande samhället samt makt, maktfördelning och påverkan studeras.

Kommunikativ kompetens

Studerande uppmuntras till ett aktivt och deltagande medborgarengagemang. Den kommunikativa kompetensen utvecklas genom att studerande tar del av olika lokala, nationella och även internationella samhälleliga fenomen och frågor samt övar sig i diskussions- och argumentationsfärdigheter.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Studieavsnittet bedöms med summativa och formativa bedömningsmetoder. Bedömningen går igenom med studerande i början av studieavsnittet. Det aktuella studieavsnittet bedöms utgående ifrån den studerandes kunskaper, färdigheter och arbete.

Kunskap

1. Den studerande känner till grundstrukturerna i det finländska samhällssystemet.
2. Den studerande behärskar centrala begrepp.
3. Den studerande har förmåga att se sambandet mellan bakomliggande orsaker och följder beträffande olika samhälleliga fenomen.

Färdigheter

1. Inhämtning och tolkning av samhällelig information. Den studerandes förmåga att söka och hitta information samt att särskilja väsentlig från oväsentlig information.
2. Förstå bakgrunden till och följderna av samhälleliga fenomen och händelseförlopp.
3. Samhällelig textkompetens
4. Användning av samhällsrelaterad kunskap och kunna framföra en välgrundad åsikt.
5. Samhälleligt medvetande

Arbete

1. Självständigt arbete
Den studerande är företagsam och tar initiativ.
Den studerande tar själv ansvar för sina studier.

- Den studerande klarar av att genomföra en arbetsprocess från planering till slutprodukt.
- 2. Arbete i olika gruppkonstellationer
 - Den studerande är företagsam och tar initiativ i arbete tillsammans med andra.
 - Den studerande tar ansvar för arbetet i grupp.
 - Den studerande lyssnar och accepterar olika sätt att tänka och argumentera samt respekterar andras synpunkter.
 - Den studerande klarar av att tillsammans med andra genomföra en arbetsprocess från planering till slutprodukt.

SI 2. Ekonomikunskap, 2 sp (SL2)

Studieavsnittets moduler

- Ekonomikunskap, 2 sp (YH2), Obligatorisk

Mål

Ekonomikunskap

Målen för modulen är att den studerande ska

- *förstå och bli intresserad av att följa nyheter som berör ekonomi*
- *känna till samhällsekonomin principer och begrepp*
- *kunna tolka statistik och diagram gällande ekonomi*
- *förstå betydelsen av arbete och företagsamhet för ekonomin och samhället*
- *kunna fatta välgrundade ekonomiska beslut samt ha kontroll över och planera sin egen ekonomi*
- *kunna granska ekonomiska frågor även ur ett etiskt perspektiv samt förstå att Finland är en del av den globala ekonomin*
- *kunna kritiskt analysera argument i en ekonomisk debatt och kunna analysera olika alternativ till ekonomisk-politiska lösningar samt bakgrunden till och följderna av dem.*

Centralt innehåll

Ekonomikunskap

Samhällsekonomin och dess aktörer

- *grundläggande ekonomiska begrepp, den ekonomiska kunskapens natur och hur den uppstår*
- *det samhällsekonomiska kretsloppet samt växelverkan mellan privathushåll, företag och samhällsekonomi*
- *skötseln av den egna ekonomin: sparande, konsumtion och skuldsättning*

Marknader, konjunkturer och näringsliv

- *fri konkurrens och prisbildning på marknaden*
- *arbete, företagsamhet och företag*
- *Finland som del av den globala ekonomin*
- *finansieringsmarknaden, sparande, placering och riskhantering*
- *störningar i ekonomin, konjunkturväxlingar samt deras bakgrund och följder*

Ekonomisk politik

- *utgångspunkter, fördelar och problem med hållbar ekonomisk tillväxt*

- *den offentliga ekonomin och dess balans*
- *aktörer, metoder och utmaningar inom den ekonomiska politiken*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kompetens för välbefinnande

Ekonomistudier och ekonomifostran ger den studerande insikter i samhällsekonomi och möjligheter att kunna planera och kontrollera sin privata ekonomi. Kunskaper om olika ekonomiska alternativ och förståelse för följder av privatekonomiska beslut ger den studerande ekonomisk sinnesro.

Tvärvetenskaplig och kreativ kompetens

Den studerande utvecklar förståelse för sambandet mellan ekonomi och politik samt betydelsen av företag och företagande i den finländska ekonomin. Den studerande får kunskaper om sambandet mellan ekonomi, etik och miljö både ur ett privat och globalt hållbarhetsperspektiv.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Studieavsnittet bedöms med summativa och formativa bedömningsmetoder. Bedömningen går igenom med studerande i början av studieavsnittet. Det aktuella studieavsnittet bedöms utgående ifrån den studerandes kunskaper, färdigheter och arbete.

Kunskap

1. Den studerande känner till grundstrukturerna i den finländska samhälls ekonomin samt Finland som en del av den globala ekonomin.
2. Den studerande behärskar centrala samhälls ekonomiska begrepp.
3. Den studerande har förmåga att se sambandet mellan bakomliggande orsaker och följder beträffande olika ekonomisk-politiska fenomen.

Färdigheter

1. Inhämtning och tolkning av samhälls ekonomisk information. Den studerandes förmåga att söka och hitta information samt att särskilja väsentlig från oväsentlig information.
2. Förstå bakgrunden till och följderna av samhälls ekonomiska fenomen och händelseförlopp.
3. Tolkning av ekonomisk statistik och diagram
4. Användning av samhälls relaterad ekonomisk kunskap och kunna framföra en välgrundad åsikt.
5. Ekonomiskt medvetande

Arbete

1. Självständigt arbete
Den studerande är företagsam och tar initiativ.
Den studerande tar själv ansvar för sina studier.
Den studerande klarar av att genomföra en arbetsprocess från planering till slutprodukt.
2. Arbete i olika gruppkonstellationer
Den studerande är företagsam och tar initiativ i arbete tillsammans med andra.

Den studerande tar ansvar för arbetet i grupp.

Den studerande lyssnar och accepterar olika sätt att tänka och argumentera samt respekterar andras synpunkter.

Den studerande klarar av att tillsammans med andra genomföra en arbetsprocess från planering till slutprodukt.

SI 3. Finland, Europa och en värld i förändring, 2 sp (SL3)

Studieavsnittets moduler

- Finland, Europa och en värld i förändring, 2 sp (YH3), Obligatorisk

Mål

Finland, Europa och en värld i förändring

Målen för modulen är att den studerande ska

- få en bred överblick av globaliseringen och Finlands ställning som en del av den
- förstå europeiska och internationella avtalsbaserade former för samarbete och bildande av nätverk
- få insikt i Europeiska unionens verksamhet och kunna söka och kritiskt bedöma information om den
- förstå sina möjligheter att påverka och kunna agera som EU- och världsmedborgare
- kunna analysera vilka fördelar och nackdelar globaliseringen och den europeiska integrationen medför i det egna livet och för Finlands ekonomiska och politiska system
- kunna analysera och bedöma förändringar i och hot mot medborgarnas säkerhet och den internationella säkerhetsmiljön och möjligheter att avvärja dem.

Centralt innehåll

Finland, Europa och en värld i förändring

Globala utmaningar, globalisering och bildande av nätverk

- miljön, klimatförändringen, befolkningen och en hållbar framtid
- aktörer och möjligheter inom det internationella samarbetet
- Finland och Norden som en del av globala nätverk
- medborgarskap och medborgarinflytande i Europa och globalt

Europeisk identitet och den europeiska integrationen

- den europeiska identiteten, värderingar och pluralistiska samhällen
- Finland som en del av EU:s beslutsfattande
- EU:s ekonomiska politik och regionpolitik
- EU som global aktör

Säkerheten i en verksamhetsmiljö i förändring

- lokal och nationell säkerhet
- Finlands och EU:s säkerhetspolitik
- nya hot mot säkerheten och möjligheter att avvärja dem

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Global och kulturell kompetens

Kunskaper erhålls om Finland som en del av den europeiska unionen samt Finland som en del av en global värld. Studerande fördjupar sig i EU och den europeiska unionens verksamhet och får även förståelse för europeisk identitet och egna möjligheter att påverka och fungera som EU-medborgare. Den studerandes intresse för globala utmaningar och förståelse för betydelsen av internationellt samarbete och säkerhetspolitik väcks.

Etisk kompetens och miljökompetens

Studerande blir medveten om hur olika delar av världen har knutits samman och att Finland på samma sätt som andra länder i världen är ömsesidigt beroende varandra. Studerande uppmuntras följa med aktuella händelser i världen och övar sig i förmågan att se utmaningar, hot och möjliga lösningar globalt.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Studieavsnittet bedöms med summativa och formativa bedömningsmetoder. Bedömningen går igenom med studerande i början av studieavsnittet. Det aktuella studieavsnittet bedöms utgående ifrån den studerandes kunskaper, färdigheter och arbete.

Kunskap

1. Den studerande känner till Finlands och den europeiska unionens ställning i en global värld.
2. Den studerande behärskar centrala begrepp.
3. Den studerande har förmåga att se sambandet mellan bakomliggande orsaker och följder beträffande tillkomsten och utvecklingen av den europeiska integrationen samt olika globala samhällsliga fenomen.

Färdigheter

1. Inhämtning och tolkning av global samhällslig information. Den studerandes förmåga att söka och hitta information samt att särskilja väsentlig från oväsentlig information.
2. Förstå bakgrunden till och följderna av globala samhällsliga och säkerhetspolitiska fenomen och händelseförlopp.
3. Samhällslig textkompetens
4. Användning av global samhällsrelaterad kunskap och kunna framföra en välgrundad åsikt.
5. Globalt samhällsligt medvetande

Arbete

1. Självständigt arbete
Den studerande är företagsam och tar initiativ.
Den studerande tar själv ansvar för sina studier.
Den studerande klarar av att genomföra en arbetsprocess från planering till slutprodukt.
2. Arbete i olika gruppkonstellationer
Den studerande är företagsam och tar initiativ i arbete tillsammans med andra.
Den studerande tar ansvar för arbetet i grupp.

Den studerande lyssnar och accepterar olika sätt att tänka och argumentera samt respekterar andras synpunkter.

Den studerande klarar av att tillsammans med andra genomföra en arbetsprocess från planering till slutprodukt.

SI 4. Lagkunskap, 2 sp (SL4)

Studieavsnittets moduler

- Lagkunskap, 2 sp (YH4), Valfri

Mål

Lagkunskap

Målen för modulen är att den studerande ska

- känna till Finlands rättsordning och de principer för juridiskt tänkande som styr dess verksamhet
- kunna söka, tolka och använda relevant juridisk information
- känna till sina rättigheter och skyldigheter som medborgare, arbetstagare och konsument samt kunna tillämpa sin kunskap i frågor som berör vanliga rättsliga ärenden
- kunna analysera juridiska frågor i den offentliga debatten samt de synpunkter som lyfts fram där.

Centralt innehåll

Lagkunskap

Rättsordningens grunder

- juridiska grundbegrepp och grundläggande friheter och rättigheter
- källor till juridisk information och användningen av dem
- rätt och rättvisa som samhällsfenomen
- rättsordningen och domstolsväsendet

Grunderna för medborgarnas vanligaste rättshandlingar inom följande rättsområden

- avtals- och skadeståndsrätt
- familje- och kvarlåtenskapsrätt
- förmögenhetsrätt
- upphovsrätt och konsumenträtt
- arbetsrätt
- avtalsrätt som berör boende
- förvaltningsrätt och god förvaltningssed
- process- och straffrätt
- miljörätt

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kompetens för välbefinnande

Kompetens för välbefinnande erhålls genom att studerande får kunskaper i grundläggande juridisk fakta. Finlands rättsordning, grundläggande rättigheter, familj, arv, boende, konsumentskydd, arbete samt straff- och processrätt studeras. Studerande får kunskap om sina rättigheter och skyldigheter som medborgare, arbetstagare och konsument.

Tvärvetenskaplig och kreativ kompetens

Tvärvetenskaplig och kulturell kompetens erhålls genom att studerande får en första inblick i juridiken samt förstår betydelsen av att kunna uttrycka sig juridiskt korrekt både skriftligt och muntligt.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Studieavsnittet bedöms med summativa och formativa bedömningsmetoder. Bedömningen går igenom med studerande i början av studieavsnittet. Det aktuella studieavsnittet bedöms utgående ifrån den studerandes kunskaper, färdigheter och arbete.

Kunskap

1. Den studerande känner till grundstrukturerna i Finlands rättssystem.
2. Den studerande behärskar centrala juridiska begrepp.
3. Den studerande har förmåga att se sambandet mellan bakomliggande orsaker och följder beträffande olika rättsliga fenomen.

Färdigheter

1. Inhämtning och tolkning av juridisk information. Den studerandes förmåga att söka och hitta information samt att särskilja väsentlig från oväsentlig information.
2. Förstå bakgrunden till och följderna av juridiska fenomen och händelseförlopp.
3. Samhällelig textkompetens
4. Användning av juridisk kunskap och förmåga att analysera juridiska frågor samt kunna framföra en välgrundad åsikt.
5. Juridiskt medvetande.

Arbete

1. Självständigt arbete
Den studerande är företagsam och tar initiativ.
Den studerande tar själv ansvar för sina studier.
Den studerande klarar av att genomföra en arbetsprocess från planering till slutprodukt.
2. Arbete i olika gruppkonstellationer
Den studerande är företagsam och tar initiativ i arbete tillsammans med andra.
Den studerande tar ansvar för arbetet i grupp.
Den studerande lyssnar och accepterar olika sätt att tänka och argumentera samt respekterar andras synpunkter.
Den studerande klarar av att tillsammans med andra genomföra en arbetsprocess från planering till slutprodukt.

10.11. Religion (KT)

Läroämnets uppdrag

Uppdraget för undervisningen i religion är att stödja den studerande att utveckla en mångsidig allmänbildning i religioner och åskådningar. I religionsundervisningen får den studerande kunskap om religioner, olika uttryck för religiositet och irreligiositet. Religionerna och åskådningarna studeras som en del av kulturen, kulturarvet och samhället och som en del av individens och kollektivets liv.

Undervisningen ska ge mångsidig kunskap om religioner och utveckla den studerandes multilitteracitet i anknytning till religioner och åskådningar. Den studerande ska handledas att undersöka religioner analytiskt ur olika perspektiv och tillämpa och bedöma information om religioner på ett källkritiskt sätt. Religionsundervisningen ska ge den studerande förutsättningar att bygga sin egen världsåskådning och att ta del av dialoger inom och mellan religioner och åskådningar. Olika synsätt ska beaktas och den enskildes övertygelse ska respekteras och de mänskliga rättigheterna främjas i religionsundervisningen. Läroämnet stödjer den studerande att utvecklas till en aktiv och ansvarsfull samhällsmedlem.

I undervisningen används forskningsdata, religionernas egna källor och aktuellt material ur olika medier. Undervisningen tar upp språk, begrepp och metoder i de underliggande vetenskapsområdena. Den vetenskapliga grunden för läroämnet religion utgörs i synnerhet av teologi och religionsvetenskap. Dessutom utnyttjas kultur-, samhälls- och konstforskning på ett mångsidigt sätt i undervisningen.

Med hänsyn till läroämnets uppdrag och målen för modulerna kan undervisningen utföras i samarbete med de olika lärokurserna inom läroämnet religion samt med andra läroämnen. I undervisningen används varierande interaktiva arbetssätt liksom även digitala lärmiljöer, miljöer utanför skolan och sakkunniga. Undervisningen ska i den mån det är möjligt ske i samarbete med högskolor.

Mångsidig kompetens

Målen för mångsidig kompetens uppnås tillsammans med målen för läroämnet religion.

Undervisningen i religion främjar den studerandes **kompetens för välbefinnande** genom att stödja hens självkännet och respekt för sig själv och andra. Undervisningen ger den studerande material och redskap för att bygga och utvärdera sin egen identitet, livsåskådning och världsåskådning.

I undervisningen används metoder som stärker den studerandes sociala färdigheter och förmåga till samarbete och empati i enlighet med målen för **kommunikativ kompetens**. Undervisningen i religion är språk-, åskådnings- och kulturmedveten och det ger den studerande färdighet att delta i dialoger som berör religiösa, åskådningsrelaterade, etiska och samhällliga frågor.

Tvärvetenskaplig och kreativ kompetens utvecklas i religionsundervisningen på ett mångsidigt sätt. Undervisningen utforskar begrepp, språk och symbolik som är typiska för religioner samt olika vetenskapsgrenars syn på religion. Undervisningen ger färdigheter för källkritisk bedömning av information om religioner och åskådningar. Undervisningen utvecklar den studerandes multilitteracitet och uppmuntrar till kreativ tillämpning av kunskaper och färdigheter i olika miljöer.

Religionsundervisningen utvecklar den studerandes **samhälleliga kompetens** genom att stärka hens delaktighet och deltagande. Undervisningen uppmuntrar den studerande att agera som en ansvarsfull medlem av det demokratiska och människorättsrespekterande samhället och olika sociala gemenskaper. Läroämnet ger färdigheter att agera i arbetsgemenskaper med kulturell mångfald och olika åskådningar. Genom att utveckla den studerandes förståelse för religioner och åskådningar och hens förmåga att föra dialoger om dessa ger läroämnet färdigheter att bygga samhällsfred samt en ekologiskt, ekonomiskt, socialt och kulturellt hållbar framtid.

Läroämnet religion utforskar religioners etiska dimensioner och uppmuntrar den studerande att för egen del reflektera över värderingar och etiska frågor med beaktande av målen för **etisk kompetens**. Undervisningen ska stödja den studerandes **miljökompetens** genom att öka förståelsen av att religioner och åskådningar som etiska värdesystem spelar en viktig betydelse och roll när det gäller att bygga en ekologisk hållbar framtid.

Utvecklingen av **global och kulturell kompetens** är starkt kopplad till de centrala målen för läroämnet religion. Läroämnet granskar på ett mångsidigt sätt växelverkan mellan religioner, kulturer och samhällen, vilket stärker förståelsen för de finländska, europeiska och globala kulturarven och deras mångfald. Religionsundervisningen erbjuder ett tryggt forum för att behandla förhållandet mellan individen, kollektivet och det finländska samhället samt de tankar och känslor som hänför sig till dem. I egenskap av ett läroämne som diskuterar värderingar och åskådningar ger religion färdigheter att verka i pluralistiska, globala miljöer och i föränderliga medie- och teknologimiljöer.

Mål

De allmänna målen för undervisningen i religion är att den studerande

ska

- kunna hämta, tillämpa, analysera, bedöma och presentera information om religioner och åskådningar
- utveckla sin kulturella läskunnighet i anknytning till religioner och åskådningar
- ha förmåga att reflektera över och diskutera kring religiösa och etiska frågor
- känna till de centrala begreppen, synvinklarna och metoderna inom religionsforskning
- fördjupa sig i religionernas historiska och nutida betydelse och i växelverkan mellan samhälle, kultur och religion på olika håll i världen
- fördjupa sig i den religion som studeras och dess särdrag i Finland och på andra håll i världen
- identifiera och förstå religioners inre mångfald
- förstå religionens särdrag, till exempel religiöst språk och religiös symbolik samt kunna identifiera och analysera särdragen hos religiös och vetenskaplig kunskap
- utveckla förmåga att bygga och gestalta sin egen världsåskådning och kulturella identitet
- utveckla förmåga att förstå människor som har en annan övertygelse samt färdigheter att agera i mångreligiösa, pluralistiska och internationella miljöer
- förstå och respektera de mänskliga rättigheterna och kunna analysera religioner och åskådningar ur ett människorättsperspektiv
- utveckla förmåga att bygga en ekologiskt, ekonomiskt, socialt och kulturellt hållbar framtid och att agera som en aktiv och ansvarsfull samhällsmedlem.

Bedömning

Uppgiften för bedömningen i läroämnet religion är att uppmuntra den studerande att studera och lära sig samt att ge respons på hens läroprocess och kunskaper. Bedömningen ska handleda och uppmuntra den studerande att långsiktigt planera och utvärdera sin egen läroprocess. Bedömningen ska vara mångsidig och inkludera såväl respons på läroprocessen som bedömning av kunskaper och kompetens. Bedömningen fokuserar på den mångsidiga kompetensen och de allmänna målen för läroämnet med tyngdpunkt på målen för varje modul samt på den studerandes förmåga att behärska det centrala innehållet i respektive modul. Vitsordet ges utifrån den studerandes mångsidiga prestationer och tar fasta på iakttagelser av hens kunskaper och färdigheter med fokus på allmänbildning i religions- och åskådningsfrågor. Bedömningen ska ta fasta på hur väl den studerande behärskar begrepp och helheter och hur väl hen tillämpar, analyserar, bedömer och presenterar kunskap samt förmågan att söka information och arbeta i olika lärmiljöer.

10.11.1. Evangelisk- luthersk religion (KT1)

Studieavsnitt

Re 1. Religionen som fenomen - i judendomens, kristendomens och islams fotspår, 2 sp (Re01)

Studieavsnittets moduler

- Religionen som fenomen – i judendomens, kristendomens och islams fotspår, 2 sp (UE1), Obligatorisk

Mål

Religionen som fenomen – i judendomens, kristendomens och islams fotspår

Målen för modulen är att den studerande ska

- gestalta och kunna analysera den religiösa situationen i världen och de faktorer som påverkar den, liksom även religionernas inre mångfald
- kunna analysera religiositet och irreligiositet som fenomen
- gestalta och kunna analysera judendomens, kristendomens och islams gemensamma rötter, deras centrala drag, inflytande på kulturarv och samhällen samt utveckla kulturell läskunnighet i anknytning till dessa religioner
- utveckla förmåga att agera i miljöer och arbetsliv som präglas av mångreligiositet och kulturell mångfald samt kunna diskutera aktuella frågor i anslutning till religion.

Centralt innehåll

Religionen som fenomen – i judendomens, kristendomens och islams fotspår

- religion som fenomen, definition av religion och relationen mellan religion och vetenskap
- den religiösa situationen i världen, kännetecknen för nutida religiositet och irreligiositet, religionsfrihet som mänsklig rättighet
- religionernas betydelse i byggandet av en hållbar framtid och andra aktuella frågor i anslutning till religioner och åskådningar
- judendomens, kristendomens och islams kulturella bakgrund och uppkomst samt deras viktigaste och gemensamma drag
- de heliga skrifternas tillkomst och ställning samt hur de används och tolkas i judendomen, kristendomen och islam
- judendomens och islams lära, etik och livsstil
- judendomens och islams inre mångfald, förhållande till samhället och betydelse för den västerländska kulturen

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Global och kulturell kompetens

Utveckling av global och kulturell kompetens förverkligas genom studier av de abrahamitiska religionernas kulturella bakgrund och uppkomst samt deras viktigaste gemensamma drag.

Kompetens för välbefinnande

Utveckling av kompetens för välbefinnande ger den studerande material och redskap för att bygga upp och utvärdera sin egen identitet, livsåskådning och världsåskådning, men även förmågan att förstå och uppskatta andras identitet och åskådning.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen ska vara mångsidig och grundar sig på olika delar som t.ex. prov, projektarbeten, övningar. Bedömningen går igenom med studerande i början av studieavsnittet.

Re 2. Kristendomen i världen, 2 sp (Re02)

Studieavsnittets moduler

- Kristendomen i världen, 2 sp (UE2), Obligatorisk

Mål

Kristendomen i världen

Målen för modulen är att den studerande ska

- *gestalta och kunna analysera kristendomens betydelse ur ett kulturellt, samhälleligt och ur individens perspektiv samt utveckla kulturell läskunnighet i anknytning till kristendomen*
- *känna till centrala riktningar inom kristendomen samt bakgrunden till deras uppkomst och kunna jämföra deras centrala drag*
- *fördjupa sig i olika tolkningssätt och uttrycksformer inom kristendomen på olika håll i världen*
- *kunna analysera och bedöma aktuella medieinnehåll och debatter om kristendomen*
- *utveckla färdigheter att agera i pluralistiska miljöer.*

Centralt innehåll

Kristendomen i världen

- *kristendomens ställning och växelverkan med den omgivande kulturen i olika delar av världen*
- *religionens ställning samt förhållandet mellan religion och stat i Europa*
- *den katolska, ortodoxa och protestantiska, i synnerhet den lutherska, kyrkans uppkomst, särdrag, etiska tänkande samt inflytande i samhället*
- *karismatisk kristendom som fenomen*
- *huvuddragen i religioner med rötter i kristendomen*
- *ekumenik och religionsdialog*
- *kristendom och miljöfrågor samt andra aktuella frågor som berör kristendomen och bakgrunden till dem*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Samhällelig kompetens

Utvecklingen av samhällelig kompetens sker genom att ta del av kristendomens inverkan på det omgivande samhället och kulturen samt genom att analysera förhållandet mellan religion och stat.

Kommunikativ kompetens

Utvecklingen av kommunikativ kompetens sker genom att ta del av undervisning om kristendomens inverkan på den omgivande kulturen, ekumenik och religionsdialog. Genom att förstå kristendomens mångfald ökar de kommunikativa färdigheterna i pluralistiska miljöer.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen ska vara mångsidig och grundar sig på olika delar som t.ex. prov, projektarbeten, övningar. Bedömningen går igenom med studerande i början av studieavsnittet.

Re 3. Religioner och religiösa rörelser i världen, 2 sp (Re03)

Studieavsnittets moduler

- Religioner och religiösa rörelser i världen, 2 sp (UE3), Valfri

Mål

Religioner och religiösa rörelser i världen

Målen för modulen är att den studerande ska

- fördjupa sig i religioner som uppkommit i Indien, Kina och Japan som en del av individens och kollektivets liv samt deras inflytande på kultur och samhälle
- känna till och kunna analysera hur religioner som uppkommit i Indien, Kina och Japan syns i och påverkar västvärlden
- gestalta och kunna analysera naturreligionernas nuvarande situation och centrala drag
- gestalta och kunna analysera bakgrunder till nyreligiösa rörelser och deras centrala drag
- utveckla kulturell läskunnighet i anknytning till religioner och förmåga att agera i arbetslivet och i internationella miljöer.

Centralt innehåll

Religioner och religiösa rörelser i världen

- den hinduiska världsbilden, livsstilen och etiken, hinduismens mångfald och inflytande på Indiens kultur och samhälle samt den religiösa situationen i dagens Indien
- centrala drag och etiska principer i jainismen och sikhismen
- den buddhistiska livsstilen och etiken, buddhistiska läror och riktningar samt buddhismens inflytande på asiatiska kulturer
- centrala drag i den gamla kinesiska folktron, konfucianismen och taoismen och deras inflytande på det kinesiska tänkesättet och samhället samt den religiösa situationen i dagens Kina
- shintoismens centrala drag samt religionernas inflytande på den japanska kulturen och det japanska samhället
- inflytandet i västvärlden från religioner som uppkommit i Indien, Kina och Japan
- naturreligioners och voodoo-besläktade religioners centrala drag och utbredning
- bakgrunder till nyreligiösa rörelser och deras centrala drag

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Global och kulturell kompetens

Genom att fördjupa sig i olika religioner får den studerande förståelse för världen och samhället och kan agera för kulturell och åskådningssmässig mångfald.

Samhällelig kompetens

Genom att studera religionernas påverkan på samhället i Asien och västvärlden stärker den studerande sina färdigheter för att agera i såväl globala som lokala arbets- och studiemiljöer med åskådningsmässig mångfald.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen ska vara mångsidig och grundar sig på olika delar som t.ex. prov, projektarbeten, övningar. Bedömningen går igenom med den studerande i början av studieavsnittet.

Re 4. Religion, kultur och samhälle i Finland, 2 sp (Re04)

Studieavsnittets moduler

- Religion, kultur och samhälle i Finland, 2 sp (UE4), Valfri

Mål

Religion, kultur och samhälle i Finland

Målen för modulen är att den studerande ska

- få en mångsidig bild av växelverkan mellan religion och samhälle i dagens Finland samt fördjupa sig i religionernas inflytande och betydelse inom den offentliga, privata samt tredje och fjärde sektorn
- förstå att kunskap om religioner och åskådningar behövs inom olika områden i samhällslivet
- identifiera och kunna analysera de fornfinska trostraditionernas och kristendomens inflytande på det finländska kulturarvet
- kunna analysera och bedöma aktuella debatter kring religionsfrihet och växelverkan mellan religion och samhälle samt irreligiositet och religionskritik
- utveckla förmåga att ta del av dialoger som berör religioner, åskådningar och samhällsfrågor samt kunna leva som en kultur- och åskådningsmedveten, aktiv samhällsmedlem.

Centralt innehåll

Religion, kultur och samhälle i Finland

- religionernas situation och religiositeten i Finland, sekularisering
- religion och religiösa samfund i den finländska och allmäneuropeiska lagstiftningen, religions- och åskådningsfrihet samt frågor om jämlikhet och diskriminering
- religionens betydelse och synlighet inom den offentliga sektorn, i politiken, arbetslivet och ekonomin, religiösa samfund som aktörer inom tredje sektorn samt religionens betydelse i individernas och familjernas liv samt i seder och bruk med beaktande av religionens roll i de etniska och språkliga minoriteternas liv i Finland
- fornfinska trostraditioner och deras betydelse i det finländska kulturarvet samt hur kristendomen format det finländska samhället och den finländska kulturen under olika tider
- irreligiositet, religionskritik och icke-religiösa seder och bruk i Finland
- dialog mellan religioner och åskådningar i dagens Finland

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Samhällelig kompetens

Samhällelig kompetens förverkligas genom att studerande utvecklar förståelse för den religiösa situationen i dagens Finland för att kunna fungera som aktiv samhällsmedborgare.

Etisk kompetens och miljökompetens

Etisk kompetens och miljökompetens förverkligas genom att studerande fördjupar sig i religioners aktivitet inom tredje sektorn och i deras arbete för en hållbar framtid.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen ska vara mångsidig och grundar sig på olika delar som t.ex. prov, projektarbeten, övningar. Bedömningen går igenom med studerande i början av studieavsnittet.

Re 5. Religion inom konsten och populärkulturen, 2 sp (Re05)

Studieavsnittets moduler

- Religion inom konsten och populärkulturen, 2 sp (UE5), Valfri

Mål

Religion inom konsten och populärkulturen

Målen för modulen är att den studerande ska

- *förstå och kunna analysera förhållandet mellan religion och konst: betydelsen av konst och arkitektur i olika religioner och religionernas inflytande på konstens utveckling*
- *fördjupa sig i hur man genom religiös konst uttrycker centrala läror och berättelser inom en religion, i synnerhet kristendomen*
- *känna till religiös symbolik och fördjupa sig i hur religiösa teman behandlas inom konst och populärkultur*
- *öva upp sin förmåga att tolka religiösa inslag i olika former av konst och populärkultur.*

Centralt innehåll

Religion inom konsten och populärkulturen

- *växelverkan mellan religion och konst, religioners betydelse för konstens utveckling*
- *religiös konst och hur religionen tar sig uttryck i olika konstformer*
- *hur arkitekturen i religiösa rum återspeglar religionen och dess särdrag*
- *religiösa teman, symbolik och myter i olika konstformer och inom populärkulturen*
- *analys av olika tolkningar av Bibelns berättelser och den kristna läran med hjälp av olika konstformer*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

Kommunikativ kompetens förverkligas genom att studerande utvecklar förståelse för religiös symbolik och förmåga att analysera förhållandet mellan religion och konst.

Samhällelig kompetens

Samhällelig kompetens förverkligas genom att studerande övar förmågan att lägga märke till religionens, konstens och populärkulturens växelverkan.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen ska vara mångsidig och grundar sig på olika delar som t.ex. prov, projektarbeten, övningar. Bedömningen går igenom med studerande i början av studieavsnittet.

Re 6. Religion, vetenskap och medier, 2 sp (Re06)

Studieavsnittets moduler

- Religion, vetenskap och medier, 2 sp (UE6), Valfri

Mål

Religion, vetenskap och medier

Målen för modulen är att den studerande ska

- känna till religionsforskningens olika perspektiv och metoder inom olika vetenskapsområden samt aktuell forskning
- identifiera och kunna analysera religionsrelaterade aktuella teman och innehåll i medierna
- kunna analysera förhållandet mellan religion och medier samt kunna bedöma religionsrelaterad information och dess källor kritiskt
- utveckla färdigheter att producera och presentera religionsrelaterad information.

Centralt innehåll

Religion, vetenskap och medier

- aktuella religionsforskningsperspektiv och -metoder inom olika vetenskapsområden: olika forskningsområden inom religionsvetenskap och teologi samt konstforskning, kulturforskning och samhällsvetenskaper
- religiösa medier och användningen av medier i religiösa sammanhang
- användningen av religiöst språk och religiösa bilder i olika medier
- religioners mediesynlighet
- hur religionsrelaterade fenomen behandlas i medierna, såsom attityder och föreställningar kring religioner, religionernas roll i konflikter och fredsbyggande, religion och miljöfrågor, religion och etiska frågor, religionskritik

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Tvärvetenskaplig och kreativ kompetens

Tvärvetenskaplig och kreativ kompetens förverkligas genom att studerande fördjupar sig i religionsforskningens aktuella perspektiv och metoder inom olika vetenskapsområden samt utvecklar förmåga att bedöma och producera religionsrelaterad information.

Kommunikativ kompetens

Kommunikativ kompetens förverkligas genom att studerande utvecklar förmåga att uttrycka sig gällande religionsrelaterade teman i olika sammanhang och att identifiera och analysera religionsrelaterade teman och innehåll i medierna.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen ska vara mångsidig och grundar sig på olika delar som t.ex. prov, projektarbeten, övningar. Bedömningen går igenom med studerande i början av studieavsnittet,

10.12. Livsåskådningskunskap (ET)

Läroämnets uppdrag

Livsåskådningskunskap är ett läroämne som hjälper den studerande att forma sin livsåskådning och identitet samt sin strävan efter ett gott liv. Med livsåskådning avses individens uppfattning av världen och sin egen plats i den.

Utgångspunkten för livsåskådningskunskap är den studerandes levnadsvärld och dess fenomen i stället för färdiga lärosystem. Läroämnet uppmuntrar den studerande att aktivt strukturera sin egen livsåskådning, reflektera över dess grunder och identifiera de faktorer som påverkar den. Samtidigt behandlas olika allmänna världsåskådningar som kan vara politiska, vetenskapliga, livsfilosofiska, ideologiska eller religiösa eller som har sin grund i populärkulturen.

Livsåskådningskunskap är ett tvärvetenskapligt läroämne. De viktigaste vetenskaperna som tillämpas i undervisningen är antropologi, filosofi, kultur-, konst- och religionsforskning, pedagogik samt samhällsvetenskaper som medieforskning, politisk forskning, sociologi och genusforskning. Kunskap som den studerande fått i andra läroämnena, till exempel i historia, psykologi, biologi och geografi, integreras i undervisningen och används för åskådningsmässiga reflektioner. Studierna i livsåskådningskunskap utvecklar den studerandes synsätt, kritiska tänkande och förmåga att gestalta helheter och hur olika fenomen hänger samman.

Läroämnet livsåskådningskunskap ska öka den studerandes kulturella allmänbildning och kunskap om olika åskådningar, hens omdömesförmåga, respekt för andra människor samt förmåga att diskutera, lyssna och uttrycka sig. Läroämnet är förankrat i människorättsetik och byggande av en hållbar framtid. Det utgår från en människosyn, där man ser människan som en social varelse och betonar människornas möjlighet att kritiskt utforska den omgivande verkligheten och leva som fria och jämlika, aktiva och etiska medlemmar i samhället.

Läroämnets karaktär förutsätter kommunikativa och diskuterande arbetssätt.

Mångsidig kompetens

Livsåskådningskunskap stödjer utvecklingen av den studerandes identitet, strävan efter ett gott liv och utveckling till en bildad och vidsynt människa och etiskt agerande samhällsmedlem.

I undervisningen i livsåskådningskunskap ska man använda ett förståeligt standardspråk för att göra kommunikationen enkel och diskussionerna om livsåskådningsfrågor så lättfattliga som möjligt för studerande med olika bakgrund. Om det behövs ska man använda facktermer från olika specialområden, eftersom det gör det lättare att analysera abstrakta fenomen.

Livsåskådningskunskap utvecklar etiskt tänkande, medkänsla och förmåga att ta hänsyn till andra människor och deras åskådningar och behov. Läroämnet stödjer den studerande i sökandet efter en identitet, hjälper till att strukturera den studerandes jagbild och stärka självkännedomen. Det bidrar därmed till utvecklingen av den studerandes **kompetens för välbefinnande**.

Livsåskådningskunskap stödjer den studerande i att uppnå målen för **kommunikativ kompetens**. Kännetecknande för livsåskådningskunskap är diskuterande, studerandeorienterade och interaktiva arbetsmetoder. I studierna är det viktigt att lära sig möta, förstå och acceptera olika sätt att tänka. Att lyssna på och förstå andra och att argumentera på ett sätt som respekterar andra människors åsikter främjar viktiga sociala färdigheter.

Livsåskådningskunskap utnyttjar olika källor på ett mångsidigt sätt och ökar förmågan att bedöma deras tillförlitlighet. Att lära sig tänka kritiskt, konstruktivt och etiskt är en viktig del av målen för livsåskådningskunskap. Ämnet är **tvärvetenskapligt** och kombinerar och tillämpar på ett **kreativt** sätt kunskap och färdigheter som den studerande inhämtat i andra läroämnena i gymnasiet och från vetenskapen och konsten.

Livsåskådningskunskap bygger på principer om mänskliga rättigheter, demokrati och hållbar utveckling. För att främja dessa uppmuntrar undervisningen till samhällelig påverkan. Den uppmuntrar också den studerande att utforska sig själv, väga sina egna etiska värderingar och bygga upp sin identitet och sina egna övertygelser. Således stödjer livsåskådningskunskap målen för **samhällelig kompetens**, såsom aktivt medborgarskap, personliga livsval, fortsatta studier samt en meningsfull livskarriär och intresse för olika yrkesbranscher.

Undervisningen i livsåskådningskunskap ger den studerande möjlighet att reflektera över vilken betydelse global och ekologisk rättvisa spelar i aktuella och vardagslivets frågor. Läroämnet övar på ett mångsidigt sätt upp färdigheter för **etisk kompetens**. Den studerande ska lära sig att skilja grundade påståenden från ogrundade och uppmuntras att söka efter vetenskapliga bevis som stöd för föreställningar och synsätt. Livsåskådningskunskap hjälper den studerande att i linje med målen för **miljökompetens** förstå värdet av naturens mångfald och lär hen att reflektera över hur individen och samhället kan agera på ett ekologiskt hållbart sätt. Läroämnet aktiverar den studerande att agera för att avvärja klimatförändringen och reflektera över attityder och känslomässiga färdigheter som behövs för att möta klimatförändringen.

Livsåskådningskunskap bygger på idén om vikten av att möta och föra dialog mellan olika kulturer och åskådningar. Läroämnet introducerar den studerande i världsåskådningar, kulturer och kulturarv av betydelse både historiskt och i nutid. På det här sättet vidgas den studerandes världsåskådning och hen lär sig förstå värdet av kulturell mångfald. Den studerande vägleds att agera etiskt och respektfullt, inom både den egna och andra kulturer och samhällen. I läroämnet diskuteras hur mänsklighetens och världens framtid kommer att förändras och utvecklas, bland annat behandlas den nya mediemiljön, den tekniska utvecklingen och klimatförändringen. På så sätt stärks den studerandes **globala och kulturella kompetens**.

Mål

De allmänna målen för undervisningen i livsåskådningskunskap är att den studerande

ska

- få stöd och underlag för att bygga sin identitet och livsåskådning
- kunna utnyttja, kombinera och tillämpa kunskap som hen tillägnat sig i olika vetenskaper och läroämnena i gymnasiet för att forma sin egen livsåskådning
- kritiskt kunna bedöma de sociala och kulturella faktorer som påverkar världsåskådningarna och den personliga livsåskådningen
- kunna handla konstruktivt i olika kommunikationssituationer även då det förekommer meningsskiljaktigheter

- bredda och fördjupa sin kulturella allmänbildning och kunskap om olika åskådningar
- utveckla sin förmåga att reflektera över sitt eget och andras tänkande och handlande
- respektera och kunna motivera principer och handlingsätt som främjar mänskliga rättigheter, positiva möten mellan olika kulturer, samhällelig och global rättvisa samt hållbar utveckling och klimatansvar.

Bedömning

I livsåskådningskunskap ska man bedöma hur mångsidigt, varierande, konsekvent och insiktsfullt den studerande kan diskutera åskådningsfrågor och uttrycka sina tankar. Bedömningen ska stödja och utveckla den studerandes förmåga att reflektera över sin egen livsåskådning och identitet samt förmåga att motivera sina val i detta hänseende. Bedömningen ska ta hänsyn till den studerandes förmåga att motivera sina uppfattningar om åskådningar skriftligt, muntligt och interaktivt.

Livsåskådningsfrågor är personliga och har sitt ursprung i den studerandes eget liv. Bedömningen av reflektionen kring dem bygger på tankeförmåga, såsom konsekvens, kritiskt tänkande, entydighet och systematik. Vid bedömningen av den studerandes prestationer beaktas förmågan att på ett mångsidigt sätt analysera olika ståndpunkter i åskådningsfrågor och förmågan att presentera grundade uppfattningar om dem.

I livsåskådningskunskap ska man också bedöma den studerandes kulturella allmänbildning och kunskaper om åskådningsfrågor som omfattar både konkreta kunskaper och tanke- och kommunikationsförmåga. Dessa beaktas i bedömningen av studieavsnitten. Bedömningen uppmuntrar den studerande att planera, utvärdera och utveckla sina egna studier.

Studieavsnitt

Lk 1. Jag och det goda livet, 2 sp (ET1)

Studieavsnittets moduler

- Jag och det goda livet, 2 sp (ET1), Obligatorisk

Mål

Jag och det goda livet

Målen för modulen är att den studerande ska

- förstå centrala begrepp för att reflektera över ett gott liv och kunna använda dem för att strukturera sin egen livsåskådning
- bekanta sig med olika uppfattningar om ett gott liv, bedöma och granska dem i förhållande till sina egna mål i livet
- kunna bedöma olika villkor för ett gott liv och identitetsval som respekterar jämlikhet
- känna till olika människosyner och kunna analysera hur de leder till olika ideal om ett gott liv
- förstå olika delar av den egna identiteten och analysera individuella och samhällliga faktorer som påverkar den
- utveckla sin förmåga att diskutera livsåskådningsfrågor, delta i interaktion och uttrycka sina åsikter på ett ansvarsfullt, konsekvent och kreativt sätt.

Centralt innehåll

Jag och det goda livet

- jaget, livsåskådning, världsåskådning och världsbild
- faktorer och dimensioner för ett gott liv: behov, lycka, livets mening, välmående och handlingsberedskap, olika modeller för ett gott liv

- natur- och humanvetenskapliga, filosofiska och populärkulturella samt sekulära och religiösa människosyner och människoideal
- individualitet, livsval och livsbalans: individens möjligheter att påverka sitt liv, arvsanlagens och miljöns betydelse
- människans identitet och sociala natur: individen i samhället, privat och offentligt liv, sociala relationer, roller och normer, människans ställning i kollektivet ur intersektionellt perspektiv
- grundläggande existentiella frågor: människorelationer, mångfalden i kön och sexuell läggning, studier och arbete, åldrande och död.

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kompetens för välbefinnande

Den studerande får kunskap och beredskap att bilda och utveckla sin egen livsåskådning och värdegrund. Genom att aktivt arbeta med och diskutera olika frågor skapas en trygg identitet, vilket i sin tur leder till välmående.

Kommunikativ kompetens

Den studerande får kunskap och beredskap att bilda och utveckla sin egen livsåskådning och värdegrund. Genom att aktivt arbeta med och diskutera olika frågor skapas en trygg identitet, vilket i sin tur leder till välmående.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen ska vara mångsidig och grundar sig på olika delar som t.ex. prov, projektarbeten, övningar. Bedömningen går igenom med studerande i början av studieavsnittet.

Lk 2. Jag och samhället, 2 sp (ET2)

Studieavsnittets moduler

- Jag och samhället, 2 sp (ET2), Obligatorisk

Mål

Jag och samhället

Målen för modulen är att den studerande ska

- uppfatta betydelsen av social gemenskap för mänskligheten och för den egna identiteten
- förstå att man kan undersöka sociala företeelser och samhällsliga strukturer vetenskapligt och att de har stor betydelse för individens livsåskådning och livsval
- kritiskt kunna analysera både egna och andras samhällsliga påståenden och åskådningar
- kunna tolka och bedöma information från olika medier och andra samhällsinstitutioner
- kritiskt kunna granska samhället och dess olika delområden, samhällsstrukturer, ideologiska särdrag och rådande samhällsliga värden
- förstå och kunna motivera principerna för mänskliga rättigheter, religionsoch samvetsfrihet, jämlikhet, demokrati, fred, social och global rättvisa samt principer för en hållbar utveckling
- kunna analysera sin egen ställning som individ i olika grupper, som medborgare i en stat och som aktör i ett ekonomiskt system
- kunna bedöma individernas möjligheter att påverka inom olika områden och utveckla sin förmåga att delta i samhället på ett konstruktivt och ansvarsfullt sätt.

Centralt innehåll

Jag och samhället

- *kritiskt tänkande och rationell argumentation: strukturera den omgivande verkligheten och olika förvrängningar av den*
- *mediernas och andra informationskällors handlingslogik; skolans, politikens, vetenskapens, konstens, underhållningsindustrins och kulturella, inklusive religiösa samfunds inverkan på världsbilder och världsåskådningar samt på den egna livsåskådningen*
- *samtidskritik: idéer och värderingar i samhället och olika subkulturer*
- *kunskapsbaserade grunder för samhällsagerande och aktivt medborgarskap: samhällsstrukturer, sociala realiteter, det moderna västerländska samhällets särdrag, såsom individualism och skillnaden mellan social gemenskap och samhälle och deras inverkan på individens liv*
- *den ekonomiska och politiska makten i Finland och i den globala marknadsekonomin, effekterna av de val som görs av individen som konsument och som medborgare*
- *människovärde, människans värdighet och mänskliga rättigheter; dokument om mänskliga rättigheter, såsom FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, konventionen om barnets rättigheter och Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna; kränkningar av de mänskliga rättigheterna, såsom Förintelsen*
- *global rättvisa, hållbar utveckling, bekämpning av klimatförändringen och FN:s mål för hållbar utveckling och Agenda 2030*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Samhällelig kompetens

Den studerande får kunskap om olika typer av samhällen och redskap att granska olika samhällsfenomen. Den studerande inser den enskilda människans, och sin egen roll, i olika sociala sammanhang och inser betydelsen av sociala relationer.

Etisk kompetens och miljökompetens

Den studerande får kunskap om olika typer av samhällen och redskap att granska olika samhällsfenomen. Den studerande inser den enskilda människans, och sin egen roll, i olika sociala sammanhang och inser betydelsen av sociala relationer.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen ska vara mångsidig och grundar sig på olika delar som t.ex. prov, projektarbeten, övningar. Bedömningen går igenom med studerande i början av studieavsnittet.

Lk 3. Kulturer, 2 sp (ET3)

Studieavsnittets moduler

- Kulturer, 2 sp (ET3), Valfri

Mål

Kulturer

Målen för modulen är att den studerande ska

- *förstå kulturens betydelse för mänskligheten och den egna livsåskådningen och få verktyg för att utveckla en positiv kulturell identitet*
- *kunna använda begrepp inom kulturforskning och bilda sig en egen välgrundad åsikt i frågor som gäller kulturer*
- *förstå att kulturer interagerar med varandra och att ingen kultur har utvecklats utan yttre influenser på de kulturella särdragen, såsom livsstil, språk, teknologi och olika övertygelser*
- *uppfatta finskhet som en kontinuitet som utvecklas och förändras genom historien och som omfattar såväl yttre influenser som inre mångfald och minoritetskulturer*
- *kunna förstå olika livsåskådnings- och identitetsrelaterade val och beslut samt se den kulturella mångfalden i världen som en rikedom och försvara jämlik behandling av alla kulturer*
- *känna igen hatretorik och kunna skilja den från ansvarsfull yttrandefrihet.*

Centralt innehåll

Kulturer

- *begreppet kultur och kulturens betydelse, olika kulturella klassificeringar och sätt att ta del av kultur, kultur som meningsbaserad mänsklig verksamhet, olika teorier om kulturers utveckling och förhållande till varandra, etnocentrism och kulturell relativism*
- *grunderna i kulturforskning: respondentens och forskarens perspektiv, fältarbete, etnografi, enkät, intervju*
- *kulturarvet: olika seder och bruk, kulturellt självuttryck, kulturens inverkan på individens världsbild och livsåskådning, Unescos världsarvskonvention*
- *den finländska kulturens och identitetspolitikens historiska utveckling, mångfald och minoritetskulturer i Finland*
- *växelverkan mellan kulturer och civilisationer samt monokulturalismens omöjlighet: kulturell mångfald och global kultur samt deras olika inverkningsområden på åskådningar och samhällen*
- *etnicitet, rasism och annan diskriminering samt ömsesidig respekt och jämlikhet i olika kulturer i ett historiskt perspektiv*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Global och kulturell kompetens

Den studerande bekantar sig med olika typer av kulturer och förstår att varje människa är en produkt av den kultur och den tid som hen lever i. Den studerande ser att det såväl i Finland som globalt finns olika sätt att leva och tänka. Den studerande lär sig att uppskatta kulturell mångfald. Den studerande får redskap att se på världen ur ett globalt perspektiv och aktivt arbeta för mänskliga rättigheter och global rättvisa.

Tvårvetenskaplig och kreativ kompetens

Den studerande bekantar sig med olika typer av kulturer och förstår att varje människa är en produkt av den kultur och den tid som hen lever i. Den studerande ser att det såväl i Finland som globalt finns olika sätt att leva och tänka. Den studerande lär sig att uppskatta kulturell mångfald. Den studerande får redskap att se på världen ur ett globalt perspektiv och aktivt arbeta för mänskliga rättigheter och global rättvisa.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen ska vara mångsidig och grundar sig på olika delar som t.ex. prov, projektarbeten, övningar. Bedömningen går igenom med studerande i början av studieavsnittet.

Lk 4. Åskådningar, 2 sp (ET4)

Studieavsnittets moduler

- Åskådningar, 2 sp (ET4), Valfri

Mål

Åskådningar

Målen för modulen är att den studerande ska

- *skilja mellan begreppen världs- och livsåskådning och världsbild och bedöma kriterierna för dem samt skilja åskådnings- och värdefrågor från åsiktsfrågor*
- *förstå att åskådningar, kulturer och samhällsformer förändras fortlöpande genom historien samt utifrån det kunna beskriva olika världsåskådningars särdrag och utgångspunkter*
- *kunna beskriva och bedöma betydelsen av evolutionen, universella etiska system, omvälvningen i Europa i modern tid, upplysningen, vetenskapen och den moderna marknadsekonomi för världsbilderna och för sin egen livsåskådning*
- *kunna bedöma vikten av olika värderingar, världsbilder och olika slag av kunskap samt av individuella, gemensamma, politiska och religiösa dimensioner i olika livs- och världsåskådningar*
- *kunna analysera bakgrunden till sin egen livsåskådning och tillhörande föreställningar och hur de har utformats samt förstå att utgångspunkterna för livsåskådningen skulle ha kunnat se annorlunda ut än nu.*

Centralt innehåll

Åskådningar

- *begrepp som används inom livsåskådning; åskådningar som grundläggande sätt att förstå världen och karaktären hos åskådningsfrågor*
- *hur mänsklighetens åskådning har formats: evolutionen, språkets och det flexibla samarbetets betydelse för människans utveckling; animism, teism, ateism*
- *åskådningarnas historia: uppkomsten av universella livsåskådningar och moralsystem, framväxten av det moderna subjektet och den vetenskapliga världsbilden, framstegstron och segregeringen av samhällets delområden som bakgrund till nya former av världsåskådning*
- *politiska världsåskådningar, såsom liberalism, socialism och nationalism; hur åskådningar syns i livsstil, konst, idrott och i förhållande till natur och miljö*
- *livsåskådning ur ett historiskt perspektiv; slumpmässiga historiska faktorer som ligger bakom den egna livsåskådningen*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

Den studerande får kunskap och färdigheter att analysera, diskutera och framföra sin egen åsikt i frågor som gäller livsåskådning och värderingar. Den studerande har förståelse för människor som har en annan åskådning och kan bemöta dem med respekt.

Global och kulturell kompetens

Den studerande får kunskap och färdigheter att analysera, diskutera och framföra sin egen åsikt i frågor som gäller livsåskådning och värderingar. Den studerande har förståelse för människor som har en annan åskådning och kan bemöta dem med respekt.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen ska vara mångsidig och grundar sig på olika delar som t.ex. prov, projektarbeten, övningar. Bedömningen går igenom med studerande i början av studieavsnittet.

Lk 5. Religioner och irreligiositet, 2 sp (ET5)

Studieavsnittets moduler

- Religioner och irreligiositet, 2 sp (ET5), Valfri

Mål

Religioner och irreligiositet

Målen för modulen är att den studerande ska

- *utveckla sin förmåga att läsa, tolka och förstå olika religiösa och ickereligiösa världsåskådningar samt förmågan att jämföra deras utgångspunkter och livsstil med sin egen livsåskådning*
- *bekanta sig med vetenskaplig forskning, definitioner och förklaringar av religioner, religiositet och irreligiositet samt religionskritik*
- *behärska begrepp, kunskaper och färdigheter som behövs för att kunna analysera och reflektera kring världsåskådningsfrågor, till exempel frågor med anknytning till sekulär humanism och religioner, och kunna bilda sig en egen välgrundad ståndpunkt i dessa frågor*
- *fördjupa sig i de stora världsreligionerna och uppfatta deras viktigaste särdrag, inre mångfald och inflytande på kulturen och samhället*
- *fördjupa sig i ateismen, agnosticisken och humanismens historia*
- *förstå att irreligiositet och religiositet är historiskt uppkomna, mångfasetterade och föränderliga fenomen med stor kulturell och samhälls betydelse.*

Centralt innehåll

Religioner och irreligiositet

- *undersökning, definition och förklaring av religiositet och irreligiositet; olika uppfattningar om religioners ursprung, religionskritik*
- *centrala begrepp som används för att förstå religiösa fenomen, såsom myt, helig, rit, symbol och gud*
- *kristendomens och islams samt buddhismens och hinduismens historiska och geografiska utbredning, uppdelning och grundläggande kännetecken; allmänna drag hos de traditionella åskådningarna i Östasien*
- *världsåskådningar som ateism, agnosticisken, irreligiositet och sekulär humanism grundar sig på*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Tvärvetenskaplig och kreativ kompetens

Den studerande förstår att människor i samhället har olika livsåskådningar, vilka påverkar deras sätt att tänka och handla i olika situationer. Genom att studera olika religioner och irreligiositet får den studerande en vetenskaplig grund för att förstå mångfalden, samtidigt som hen utvecklar religiös läskunnighet och förstår sin egen livsåskådning.

Samhällelig kompetens

Den studerande förstår att människor i samhället har olika livsåskådningar, vilka påverkar deras sätt att tänka och handla i olika situationer. Genom att studera olika religioner och irreligiositet får den studerande en vetenskaplig grund för att förstå mångfalden, samtidigt som hen utvecklar religiös läskunnighet och förstår sin egen livsåskådning.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen ska vara mångsidig och grundar sig på olika delar som t.ex. prov, projektarbeten, övningar. Bedömningen går igenom med studerande i början av studieavsnittet.

Lk 6. Framtiden, 2 sp (ET6)

Studieavsnittets moduler

- Framtiden, 2 sp (ET6), Valfri

Mål

Framtiden

Målen för modulen är att den studerande ska

- *bekanta sig med framtidsforskningens metoder och uppgifter samt förstå att det går att påverka framtiden med värderingar, handlingar och val, även om det är svårt att förutsäga framtiden*
- *förstå olika sätt att förhålla sig till den tekniska utvecklingen och förstå hur den teknologiska och tekniska förändringen påverkar samhället, kulturen och miljön*
- *lära sig färdigheter, såväl attityder och kunskaper som emotionella färdigheter, för att skapa en hållbar framtid samt att förstå effekterna av klimatförändringen och medlen för att bekämpa den och hindren för dem*
- *kunna bedöma betydelsen av den vetenskapstekniska revolutionen för nutida samhällen och världsåskådningar och för den egna livsåskådningen*
- *förstå betydelsen av utopier och dystopier som återspeglar av historiska, aktuella och framtida frågor.*

Centralt innehåll

Framtiden

- *framtidsforskning, svaga och starka signaler, framtidsarbete; möjliga, sannolika och önskvärda framtidsscenarier*
- *den vetenskapstekniska revolutionen och den tekniska utvecklingen, särskilt digitalisering, maskininlärning, artificiell intelligens och robotik, och deras inverkan på samhället och kulturen*
- *den möjliga förändringen av människobilden och idealen för ett gott liv: till exempel cyborger, transhumanism, genteknik; olika sätt att förhålla sig till den tekniska utvecklingen*
- *förändringar i samhället, de ekonomiska strukturerna och arbetet: till exempel robotik, ojämlikhet, förändringar i fördelningen av arbete och välfärd*
- *ekologiska förändringar med global påverkan: klimatförändringen, massutrotning, minskad biologisk mångfald, folkvandringar*
- *individuella val och samarbete för en bättre framtid; teknisk utveckling som möjliggör ett gott liv*
- *olika fiktiva framtidsberättelser och kritik av dem, dystopier och utopier*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Etisk kompetens och miljökompetens

Den studerande ser sin egen roll och sina möjligheter när det gäller att skapa en hållbar framtid. Genom att reflektera över sina egna val kan individen påverka sina attityder och sätt att handla. Den studerande förstår hur digitaliseringen har påverkat utvecklingen, och ser såväl möjligheter som hot när det gäller den tekniska utvecklingen,

Kompetens för välbefinnande

Den studerande ser sin egen roll och sina möjligheter när det gäller att skapa en hållbar framtid. Genom att reflektera över sina egna val kan individen påverka sina attityder och sätt att handla. Den studerande förstår hur digitaliseringen har påverkat utvecklingen, och ser såväl möjligheter som hot när det gäller den tekniska utvecklingen,

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen ska vara mångsidig och grundar sig på olika delar som t.ex. prov, projektarbeten, övningar. Bedömningen går igenom med studerande i början av studieavsnittet.

10.13. Psykologi (PS)

Läroämnets uppdrag

Uppdraget för läroämnet psykologi är att ge den studerande färdigheter att observera, förstå och bedöma människans psykiska aktivitet och de sociala, kulturella och biologiska faktorer som påverkar den. Undervisningen tar upp den psykologiska vetenskapens språk, begrepp och sätt att producera kunskap. Läroämnets innehåll bygger på forskningsdata som konkretiseras för den studerande genom att knyta den till förståelsen av mänsklig aktivitet och vardagliga fenomen. Psykologins tvärvetenskaplighet, liksom även det empiriska och reflekterande greppet, utvecklar på ett mångsidigt sätt den studerandes tänkande. De studerande handleds i att förstå samspelet och det ömsesidiga beroendet mellan psykiska, biologiska, sociala och kulturella faktorer samt i att stärka förmågan att utvärdera och tillämpa sina kunskaper.

I undervisningen i psykologi ska man använda olika aktiverande metoder och utnyttja de möjligheter som digitala verktyg och varierande lärmiljöer erbjuder. I psykologi är det naturligt att samarbeta med olika ämnen. Fenomen som ingår i läroämnet psykologi behandlas i synnerhet i biologi, hälsokunskap, studiehandledning, filosofi, religion och livsåskådningskunskap utgående från respektive ämnes natur. Undervisningen ska i den mån det är möjligt ske i samarbete med universitet och högskolor.

Mångsidig kompetens

Målen för den mångsidiga kompetensen uppnås tillsammans med målen för läroämnet psykologi.

*När det gäller **kompetens för välbefinnande** stödjer kunskaper och färdigheter i psykologi den studerandes självkännedom, självutveckling, förståelse för andra människor och upprätthållande av det psykiska välbefinnandet. Undervisningen i psykologi stödjer den studerandes identitetsbygge och ger hen förutsättningar att reflektera över sitt eget psykiska välbefinnande och fatta beslut som stödjer det. Utifrån den psykologiska kunskapen får den studerande verktyg för att förstå betydelsen av sociala relationer, känsloreglering och resiliens för att upprätthålla och återställa ett helhetsbetonat välbefinnande.*

I undervisningen i psykologi används dialogiska och reflekterande metoder som stärker den studerandes **kommunikativa förmåga**. Studier i psykologi utvecklar färdigheter för att identifiera känslor som är viktiga vid social interaktion både hos sig själv och hos andra. Undervisningen i psykologi utvecklar färdigheter för konstruktiv kommunikation och förståelse för betydelsen av empati i sociala relationer.

Studier i psykologi stödjer på ett mångsidigt sätt den studerandes **tvärvetenskapliga och kreativa kompetens**. Inlärningspsykologiska insikter ger den studerande färdigheter att bli medveten om sitt eget lärande så att hen kan utvärdera och utveckla det. Inom psykologin utforskas mänsklig aktivitet på ett mångsidigt sätt ur ett naturvetenskapligt, samhällsvetenskapligt och beteendevetenskapligt perspektiv. Genom att behandla begränsningar och möjligheter för människans förmåga till informationsbearbetning hjälper man den studerande att utveckla kritiskt tänkande och multilitteracitet. Ämnets tillämplande karaktär skapar en grund för kreativ behandling av kunskap och information.

Studier i psykologi utvecklar den studerandes självkänedom, vilket stödjer karriärplanering, arbetslivskompetens och annan **samhällelig kompetens**. De ger färdigheter att förstå vikten av bland annat tilltro till sin egen förmåga, självutveckling och målsättningar för en företagsam attityd.

Studier i psykologi ger verktyg för att förstå skillnaderna i mänskliga värderingar, attityder och beteenden i **etiska frågor**. Innehållet i psykologi ökar förståelse för vilken betydelse världsbilden har för människans tänkande och handlande, vilket stödjer utvecklingen av den studerandes **miljökompetens**.

Psykologi ger forskningsbaserade perspektiv på vad som är universellt och vad som är kulturbundet i det mänskliga beteendet. Studier i psykologi utvecklar förmågan att förstå individuella skillnader och kulturell mångfald och därigenom utveckla **global och kulturell kompetens**.

Mål

.

De allmänna målen för undervisningen i psykologi är att den studerande

ska

- utgående från vetenskapliga fakta lära sig se mänskligt beteende som en helhet baserad på växelverkan mellan psykiska, biologiska, sociala och kulturella faktorer
- behärska psykologins centrala begrepp och frågeställningar samt kunna motivera påståenden med stöd av psykologiska fakta och synvinklar
- kunna tillägna sig psykologisk kunskap genom olika informationskällor och kunna bedöma informationens tillförlitlighet och giltighet
- kunna bedöma den psykologiska forskningens möjligheter, begränsningar och etiska aspekter samt kunna tillämpa forskningskunskap och tänka kritiskt
- förstå psykologisk kunskap så att hen kan tillämpa den för att främja sitt eget välbefinnande, stärka sina sociala relationer och sina kommunikationsfärdigheter samt utveckla sin förmåga att studera och tänka
- kunna använda och tillämpa psykologisk kunskap för att strukturera mångdimensionella fenomen och förstå kulturell mångfald.

Bedömning

I läroämnet psykologi är bedömningens uppgift att stödja den studerandes lärande och ge respons på lärprocessen och kunskaperna. Bedömningen ska uppmuntra den studerande till en

mångsidig utveckling av tänkandet. Bedömningen ska omfatta såväl respons på lärprocessen som bedömning av kunskaper och kompetens. Bedömningen fokuserar på den mångsidiga kompetensen och de allmänna målen för läroämnet med tyngdpunkt på målen för varje modul och hur väl den studerande behärskar det centrala innehållet i respektive modul. Vitsordet ska basera sig på mångsidiga prestationer och beakta såväl den studerandes teoretiska kunskaper som hans förmåga att bearbeta information. I fråga om de teoretiska kunskaperna beaktas hur väl den studerande behärskar den psykologiska kunskapen och psykologins begreppsapparat. Bedömningen av förmågan att bearbeta information fokuserar på den studerandes förmåga att analysera, tillämpa och värdera psykologisk kunskap och forskning. Bedömningen ska också fästa uppmärksamhet vid förmågan att inhämta och presentera information.

Studieavsnitt

Ps 1. Den aktiva och lärande människan, 2 sp (PS01)

Studieavsnittets moduler

- Den aktiva och lärande människan, 2 sp (PS1), Obligatorisk

Mål

Den aktiva och lärande människan

Målen för modulen är att den studerande ska

- förstå hurdan vetenskap psykologin är och att psykologisk kunskap baserar sig på forskning
- kunna beskriva de grundläggande dragen i vetenskapligt tänkande ur psykologins perspektiv
- kunna förklara kännetecknen för och skillnaderna mellan medveten och ickemedveten aktivitet
- kunna beskriva psykologiska, biologiska, sociala och kulturella faktorer i samband med människans aktivitet
- bekanta sig med ett fenomen i anknytning till välbefinnande ur ett psykiskt, biologiskt, socialt och kulturellt perspektiv
- kunna beskriva psykiska, biologiska, sociala och kulturella faktorer i anknytning till lärande samt utifrån denna kunskap kunna utvärdera och utveckla sitt eget lärande och sina studiefärdigheter.

Centralt innehåll

Den aktiva och lärande människan

Människans aktivitet ur psykologins synvinklar

- psykiskt perspektiv: grundläggande kunskap om informationsbearbetning, motiv och känslor
- biologiskt perspektiv: grundläggande kunskap om nervsystemets funktion och evolutionspsykologins förhållningssätt
- socialt perspektiv: grundläggande kunskap om socialisation och situationsfaktorer
- kulturellt perspektiv: exempel på kulturella skillnader och likheter
- medveten och icke-medveten aktivitet

Lärande och studier ur psykologins synvinklar

- psykiskt perspektiv: betingning, grundläggande kunskap om kort- och långtidsminnets funktion, inre modeller, lärstrategier, metakognition, målinriktningar och tilltro till sin egen förmåga
- biologiskt perspektiv: hjärnans plasticitet och sömnens inverkan på lärandet
- socialt och kulturellt perspektiv: exempel på lärandets sociala aspekter och olika lärkulturer

Psykologisk forskning

- vetenskaplig kunskap och vardagskunskap
- den vetenskapliga forskningsprocessen
- stickprovets och populationens betydelse vid bedömningen av forskning
- etiska principer för psykologisk forskning
- exempel på kvalitativa och kvantitativa undersökningar inom psykologin

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kompetens för välbefinnande

Studier i psykologi ger den studerande självkännedom, kunskap att förstå sig själv och också förstå andra människor. Den studerande får redskap att upprätthålla det psykiska välbefinnandet.

Tvärvetenskaplig och kreativ kompetens

Den studerande inser att ämnet psykologi hör ihop med andra läroämnen som till exempel biologi och hälsokunskap. Den studerande utvecklar sin förmåga till kritiskt tänkande samt metakognitiva färdigheter när hen behandlar olika typer av information.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen ska vara mångsidig och grunda sig på olika prestationer som visar studerandes förmåga att bearbeta och tillämpa psykologisk kunskap. Bedömningen grundar sig på t.ex. prov, projekt, övningar. Bedömningen går igenom med studerande i början av studieavsnittet.

Ps 2. Människans utveckling, 2 sp (PS02)

Studieavsnittets moduler

- Människans utveckling, 2 sp (PS2), Valfri

Mål

Människans utveckling

Målen för modulen är att den studerande ska

- kunna beskriva faktorer som påverkar individens utveckling och växelverkan mellan dem
- kunna förklara hur nervsystemets mognad och utformning återspeglas i den psykologiska utvecklingen från fosterstadiet genom människans hela levnadslopp
- kunna beskriva den socioemotionella och kognitiva utvecklingen under barndomen och ungdomsåren och kunna tillämpa relaterade teorier och forskningsresultat
- kunna ge exempel på vilka effekter socialisationen och kulturen har på människans utveckling
- på ett övergripande sätt förstå det individuella och kontinuerliga i människans utveckling
- fördjupa sig i ungdomstidens psykologi och reflektera över faktorer som är förknippade med övergången till vuxenlivet
- kunna tillämpa utvecklingspsykologisk kunskap för att förstå sig själv och andra människor och utveckla sina färdigheter i växelverkan
- kunna beskriva hur man undersöker människans utveckling.

Centralt innehåll

Människans utveckling

Nervsystemets utveckling med avseende på psykiska aktiviteter under levnadsloppet

- *arvets betydelse*
- *mognad och lärande*
- *sensitiva perioder*
- *plasticitetens betydelse för utvecklingen*

Utveckling av känslolivet och växelverkan under barndomen och ungdomsåren

- *tidig växelverkan och anknytningsrelationer*
- *temperament*
- *jaget och jaguppfattning*
- *känslor, emotionella färdigheter och känsloreglering*
- *referensrelationer och sociala färdigheter*

Den kognitiva utvecklingen under barndomen och ungdomsåren

- *språk och tänkande*
- *exekutiva funktioner*

Identitetsutveckling under levnadsloppet

- *personlig identitet*
- *social identitet*
- *kulturell identitet och etnisk identitet*
- *könsidentitet och sexuell identitet, mångfald i fråga om kön och sexualitet*

Utvecklingens individualitet och kontinuitet

- *olika utvecklingsstigar från tidig barndom till vuxen ålder*
- *vikten av föräldraskap och uppväxtmiljö*

Psykologisk forskning

- *tvilling- och adoptionsforskning*
- *längdsnitts- och tvärsnittsstudier*
- *exempel på observationsstudier*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Samhällelig kompetens

Den studerande får en utvecklingspsykologisk insikt i individens utveckling, vilket baserar sig på forskning. Även om det finns gemensamma drag i människors utveckling är alla människor individer med sin egen livscykel. Att förstå andra människor ger en grund för sociala relationer och växelverkan. Den studerande får redskap att förstå sin egen utveckling samt självutveckling.

Global och kulturell kompetens

Människan är en produkt av arv och miljö. Individens utveckling påverkas av den kultur man växer upp och lever i. Den studerande förstår individuella skillnader och kulturell mångfald.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen ska vara mångsidig och grunda sig på olika prestationer som visar studerandes förmåga att bearbeta och tillämpa psykologisk kunskap. Bedömningen grundar sig på t.ex. prov, projektarbeten, övningar. Bedömningen går igenom med studerande i början av studieavsnittet.

Ps 3. Människan som informationsbearbetare, 2 sp (PS03)

Studieavsnittets moduler

- Människan som informationsbearbetare, 2 sp (PS3), Valfri

Mål

Människan som informationsbearbetare

Målen för modulen är att den studerande ska

- känna till de allmänna principerna som styr kognitiv aktivitet och kunna tillämpa dem för att undersöka kognitiva fenomen
- kunna förklara hur varseblivning, uppmärksamhet och minne står i förbindelse med människans övriga informationsbearbetning
- förstå språkets betydelse för människans aktivitet
- förstå den kognitiva aktiviteten bakom beslutsfattande
- kunna identifiera några av de vanligaste kognitiva störningarna
- förstå plasticitetens betydelse och huvudprinciperna för de neurala nätverkens funktion som grund för psykisk aktivitet
- kunna beskriva hjärnans aktivitet i samband med varseblivning, uppmärksamhet, minne och språkliga funktioner
- kunna planera och presentera en enkel experimentell undersökning och bedöma metodens styrkor och svagheter.

Centralt innehåll

Människan som informationsbearbetare

Allmänna principer för informationsbearbetning

- sinnes- och schemabaserad bearbetning av information
- medveten och icke-medveten bearbetning av information

Varseblivning och uppmärksamhet

- inre modeller och varseblivningscirkeln
- varseblivning, grundläggande kunskap särskilt om visuell varseblivning och dess neurologiska grund
- oavsiktlig och viljestyrd uppmärksamhet
- grundläggande kunskap om den neurologiska grunden för uppmärksamhet
- exempel på uppmärksamhetsstörningar

Minne

- kort- och långtidsminnets funktion
- det rekonstruktiva minnet och glömska
- grundläggande kunskap om den neurologiska grunden för minnet
- exempel på hjärnrelaterade minnesstörningar

Språk

- betydelsen av språkliga funktioner vid informationsbearbetning
- grundläggande kunskap om den neurologiska grunden för språkliga funktioner
- exempel på hjärnrelaterade språkliga störningar

Beslutsfattande

- *snabbt och långsamt tänkande*
- *exempel på kognitiv bias och heuristik*

Hjärnans struktur och neurala funktion

- *nervsystemets och hjärnans grundläggande strukturer*
- *nervcellens och synapsens funktion*
- *informationsgången i neurala nätverk*
- *plasticitet*
- *exempel på neuropsykologisk rehabilitering*

Forskningsmetoder inom kognitiv psykologi och neuropsykologi

- *principer för experimentell forskning*
- *exempel på fallstudier*
- *exempel på undersökningar som tillämpar hjärnforskningsmetoder*
- *planering av experimentell forskning*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Tvärvetenskaplig och kreativ kompetens

Människan är psykisk, fysisk och social. Människans kognitiva aktivitet grundar sig i biologin, de neurala nätverken. Psykologisk kunskap grundar sig på empirisk forskning. Den studerande lär sig hur man gör en experimentell undersökning.

Etisk kompetens och miljökompetens

Studerande lär sig grunderna för människans varseblivning. Kulturen och traditionerna formar människans sätt att tolka omvärlden. Studerande inser att det inte finns ett enda rätt sätt att se på världen, samtidigt som det måste finnas gemensamma normer med tanke på kommunikation och växelverkan samt en hållbar utveckling.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen ska vara mångsidig och grunda sig på olika prestationer som visar studerandes förmåga att bearbeta och tillämpa psykologisk kunskap. Bedömningen grundar sig på t.ex. prov, projektarbeten, övningar. I kursen ingår att lära sig principerna för hur man gör en experimentell undersökning. Bedömningen går igenom med studerande i början av studieavsnittet.

Ps 4. Känslor och mental hälsa, 2 sp (PS04)

Studieavsnittets moduler

- **Känslor och mental hälsa, 2 sp (PS4), Valfri**

Mål

Känslor och mental hälsa

Målen för modulen är att den studerande ska

- *kunna förklara hur känslor uppstår och deras kulturbundenhet*

- förstå känslors betydelse för människans kognitiva funktioner, växelverkan och psykiska välbefinnande samt få färdigheter att tillämpa denna kunskap som ett verktyg för självförståelse och växelverkan
- kunna förklara de faktorer som påverkar mental hälsa och psykiskt välbefinnande och tillämpa denna kunskap för att främja sitt eget och andras välbefinnande
- känna till de vanligaste mentala hälsoproblemen och psykiska störningarna
- kunna reflektera över svårigheten i att definiera mental hälsa och mentala problem och över de samhällseliga aspekterna kopplade till dessa
- kunna beskriva biologiska, psykiska, sociala och kulturella faktorer bakom psykiska störningar och i behandlingen av dem
- fördjupa sig i minst en psykisk störning, dess orsaker, symtom och vård.

Centralt innehåll

Känslor och mental hälsa

Emotionspsykologi

- hur känslor uppstår: känsloreaktionen och känsloupplevelsen
- grundläggande kunskap om den neurala grunden för känslor och känsloreglering
- känslor som universella och kulturbundna företeelser
- känslors betydelse som styrande faktorer för kognitiva funktioner och social växelverkan
- känsloreglering som en bidragande faktor för välbefinnande

Psykiskt välbefinnande och upprätthållande av psykisk balans

- betydelsen av copingmetoder och defensmekanismer
- betydelsen av resiliens för välbefinnandet
- betydelsen av sömn och dygnsrytm för den psykiska aktiviteten
- centrala faktorer som påverkar sömnkvaliteten
- stressutlösare, effekter av stress samt stresshantering
- kriser som ett hot mot psykisk balans och krishantering

Mental hälsa

- begreppet mental hälsa
- klassificering av de vanligaste psykiska störningarna och kunskap om symtom som är typiska för dem
- exempel på biologiska, psykiska, sociala och kulturella faktorer som förklaras ligga bakom psykiska problem och störningar
- exempel på biologiska och psykosociala vårdformer för psykiska problem och störningar samt olika psykoterapeutiska metoder
- exempel på aktuell samhällselig debatt om psykiska störningar

Psykologisk forskning

- icke-experimentell forskning: korrelativ och beskrivande undersökning
- exempel på studier som tillämpar fysiologiska mätmetoder

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

Den studerande lär sig att känslor långt är universella. Genom att identifiera och förstå känslor hos sig själv och andra utvecklas empati och förmåga till växelverkan i sociala situationer.

Kompetens för välbefinnande

Den studerande förstår att psykisk hälsa, eller ohälsa, inte är ett entydigt begrepp. Studerande får redskap för att upprätthålla psykiskt välmående och psykisk balans. Studerande lär sig bl.a. sömnens betydelse, stress- och krishantering.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen ska vara mångsidig och grunda sig på olika prestationer som visar studerandes förmåga att bearbeta och tillämpa psykologisk kunskap. Bedömningen grundar sig på t.ex. prov, projektarbeten, övningar. Bedömningen går igenom med studerande i början av studieavsnittet.

Ps 5. Människan som individ och social varelse, 2 sp (PS05)

Studieavsnittets moduler

- Människan som individ och social varelse, 2 sp (PS5), Valfri

Mål

Människan som individ och social varelse

Målen för modulen är att den studerande ska

- *beskriva skillnader i individuella egenskaper och deras genetiska grund*
- *kunna se personlighet som en helhet ur olika perspektiv och tillämpa denna kunskap för att identifiera sina styrkor och utvecklingsmål*
- *kunna beskriva individuella skillnader i intelligens och kreativitet*
- *kunna undersöka den sociala miljöns och kulturens betydelse för individens aktivitet*
- *kunna förstå människans aktivitet som ett resultat av växelverkan mellan personlighet, social miljö och kultur*
- *kunna tillämpa psykologisk kunskap för att förstå mångfald och bygga en hållbar framtid*
- *kunna beskriva och värdera psykologiska bedömningsmetoder som används vid undersökning av individuella skillnader.*

Centralt innehåll

Människan som individ och social varelse

Arvets, kulturens och den sociala miljöns betydelse för personlighetsutveckling

- *det varaktiga och det föränderliga i personligheten*
- *grundläggande kunskap om beteendegenetik*

Personlighet ur olika synvinklar

- *temperament*
- *egenskapsteoretiskt perspektiv*
- *motivation*
- *individuella tolkningsstilar och sätt att agera*
- *identitet och personlighet ur ett narrativt perspektiv*

Intelligens och kreativitet som en del av människans aktivitet

- *definitioner av intelligens*
- *mätning av intelligens och problem i samband med det*
- *samspelet mellan arv och miljö när det gäller intelligens*
- *definitioner av kreativitet och faktorer som sammanhänger med kreativitet*

Kulturens och den sociala miljöns inverkan på människans aktivitet

- *informationsbearbetning i sociala situationer: uppkomsten av stereotyper, attributioner, attityder och fördomar*
- *exempel på den neurala grunden för socialisation*
- *gruppens betydelse för individen och relationer mellan grupper*
- *hur situationsfaktorer påverkar individen och gruppen*
- *olika kulturella aspekter*
- *exempel på hur kulturen påverkar tänkandet och beteendet*
- *exempel på individers och grupper verksamhet när det gäller att bygga en hållbar framtid*

Psykologisk forskning

- *undersökning av individuella skillnader*
- *metoder för att bedöma personlighet och intelligens*
- *reliabilitet och validitet*
- *exempel på undersökningar som använder sig av enkäter, intervjuer och tester*
- *exempel på socialpsykologiska undersökningar*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

Den studerande kan tillämpa socialpsykologisk kunskap, hur människor och grupper fungerar, i olika sociala sammanhang. Den studerande får redskap att analysera växelverkan mellan människor och i olika grupper samt olika typer av ledarskap. Den studerande utvecklar sina sociala färdigheter och förmåga till samarbete.

Global och kulturell kompetens

Personlighetspsykologin undersöker de faktorer som formar individens unika personlighet, en samverkan mellan det genetiska arvet och miljön. Man förstår skillnaden mellan individer och kulturell mångfald. Den studerande får redskap att tillämpa psykologisk kunskap för att förstå mångfald och bygga en hållbar framtid.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen ska vara mångsidig och grunda sig på olika prestationer som visar studerandes förmåga att bearbeta och tillämpa psykologisk kunskap. Bedömningen grundar sig på t.ex. prov, projektarbeten, övningar. Bedömningen går igenom med studerande i början av studieavsnittet.

10.14. Filosofi (FI)

Läroämnets uppdrag

Filosofin utforskar hela verkligheten och olika sätt att gestalta den. Att känna till filosofiska frågeställningar skapar en grund för att förstå världen, samhället och uppfattningarna om människan och att bedöma dem rationellt. Studier i filosofiskt tänkande utvecklar förmågan att rationellt reflektera över motiveringarna till olika uppfattningar.

Utmärkande för filosofin är att den ifrågasätter och söker motiv, vilket hjälper den studerande att få grepp om och strukturera dagens informationsflöde. På så sätt främjar studierna i filosofi den studerandes förmåga att tänka och lära sig. Studier i argumentation och giltig slutledning utvecklar förmågan att förstå och uttrycka även komplexa tankemönster.

Traditionellt har filosofin kallats alla vetenskapers moder. I dess natur ingår därför att integrera olika vetenskapsområden, vilket hjälper den studerande att uppfatta större begreppsliga helheter och samband. Studierna i filosofi främjar den studerandes förmåga att se hur uppfattningar inom olika vetenskapsgrenar och tanketraditioner är uppbyggda och hur de skiljer sig från varandra. Detta stödjer den studerande att tillägna sig olika vetenskaper, vilket gör det enklare för dem att studera vidare. Kunskap i filosofi stärker den studerandes allmänbildning.

Studierna i filosofi ska stärka den studerandes uppfattning om sin egen identitet. I ämnet övar sig den studerande i etisk reflektion och det hjälper hen att förstå betydelsen av olika kunskaper och färdigheter för individen och samhället. Filosofi utvecklar omdömesförmågan och främjar kreativt och självständigt tänkande. I undervisningen i filosofi ska den studerande stödjas att formulera välgrundade personliga åsikter och lära sig att delta i en rationell diskussion. Genom att sätta sig in i filosofiska frågor som saknar enkla svar lär sig den studerande att formulera och motivera sina ståndpunkter. Samtidigt utvecklar hen respekt för olika välgrundade ståndpunkter. Genom att reflektera kring invecklade frågor tillsammans med andra utvecklar den studerande tilltro till sin egen tankeförmåga. Lämpliga arbetssätt inom ämnet är diskussion och dialog.

Mångsidig kompetens

Studierna i filosofi stödjer den studerandes **kommunikativa kompetens** på ett mångsidigt sätt, liksom även utvecklingen till en bildad och ansvarstagande medborgare med respekt för jämlikhet. Läroämnet betonar dialog och god argumentation, vilket gör att den studerande enklare kan ta till sig ett hållbart tänkande och en hållbar livsstil och rättvisa samhällliga principer. Filosofin kombinerar olika vetenskapsområden och stödjer tillägnet av olika vetenskaper och kontinuerligt lärande. Studier i filosofi utvecklar språklig uttrycksförmåga, analytiskt tänkande och logisk slutledning.

I filosofin tolkas problem begreppsligt och dialogiskt. Därför betonas språklig medvetenhet samt ett exakt språkbruk som lyfter fram betydelsen av ändamålsenliga begrepp. Även om filosofin använder termer inom sin egen tradition och inom andra vetenskapliga discipliner är målet ett klart och begripligt språk. Filosofins argumenterande karaktär utvecklar ett uttrycksätt som fokuserar på logiska motiveringar och tar hänsyn till olika perspektiv.

Reflektion över det goda livet och samhället är traditionellt kärnan i filosofin. Studier i filosofi stödjer **kompetensen för välbefinnande** genom att utveckla den studerandes förståelse av sig själv, sitt tänkande och sitt förhållande till andra människor. Utvecklingen av förståelsen sammanhänger med människans utveckling som helhet och leder till goda dygder och välbefinnande. Det diskuterande och argumenterande förhållningssättet främjar den sociala gemenskapen bland de studerande och deras kommunikationsfärdigheter och lär dem att respektera olika synpunkter. Samtidigt uppmuntras den studerande att tillägna sig hållbara sätt att tänka och leva och rättvisa samhällliga principer. Filosofin utvecklar även tolerans för osäkerhet och förmåga att agera även i situationer där tillgången till information är begränsad.

Filosofin har traditionellt omfattat ett synsätt som integrerar olika vetenskapliga discipliner och därigenom stimulerar **tvärvetenskaplig och kreativ kompetens**. Studier i filosofi bygger på ett naturligt sätt broar mellan olika discipliner. Filosofin hjälper den studerande att tillägna sig olika sätt att hämta information och att kombinera resultaten från olika vetenskaper, vilket gör det lättare att uppfatta stora helheter. Det starka kravet på logik i filosofiskt tänkande utvecklar förmågan att förstå motiveringarna för olika argument och att särskilja faktiska argument från åsikter. I egenskap av ett ämne som ifrågasätter och söker motiveringar uppmuntrar filosofin till kreativt och självständigt tänkande.

När det gäller **samhällelig kompetens** ska undervisningen i filosofi engagera den studerande till ett rationellt etiskt tänkande baserat på respekt för demokrati, mänskliga rättigheter och hållbar utveckling. Idealen för ett rättvist samhälle och ett aktivt medborgarskap är inte endast föremål för analys och undervisning, utan också mål som undervisningen försöker främja. Filosofi utvecklar

förmågan att tänka kreativt, kritiskt och självständigt, vilket utvecklar färdigheter för fortsatta studier, meningsfull karriärplanering och framtida förändringar i arbetslivet.

Etik är ett traditionellt delområde av filosofin och därför också en central del av studierna i filosofi. Filosofi lär den studerande att strukturera värderingar, normer och betydelser begreppsligt. **Etisk reflektion** omfattar såväl individ- och samhällsfrågor som miljöfrågor. Den kritiska traditionen inom läroämnet utvecklar den studerandes förmåga till självständigt tänkande och uppmuntrar hen att agera moraliskt hållbart. Studier i filosofi bidrar till att uppfatta mångfasetterade problem och skapa en övergripande bild av dem. Förståelse av sociala och ekologiska globala problem uppmuntrar den studerande att agera för att korrigera dessa och uppfylla målen för **miljökompetens**.

Med tanke **på global och kulturell kompetens** breddar studierna i filosofi tänkandet och hjälper till att förstå att det finns olika sätt att uppfatta verkligheten. Den studerande utvecklar en känslighet för att upptäcka likheter och skillnader i olika fenomen i världen. Av filosofins delområden fokuserar särskilt etik och social filosofi på mångfalden hos människor och kulturer och uppmuntrar till en fördomsfri attityd till olika livsfenomen. Genom filosofiska tankeexperiment ska den studerande ges tillfälle att föreställa sig möjliga framtida utvecklingstrender.

Mål

De allmänna målen för undervisningen i filosofi är att den studerande ska

ska

- kunna gestalta filosofiska problem och tänkbara lösningar på dem inom den filosofiska traditionen och att kunna tillämpa problemformuleringarna på olika aktuella frågor
- kunna strukturera, analysera och bedöma information begreppsligt, i synnerhet olika påståenden, deras betydelser och motiveringar till dem
- behärska grundläggande logisk argumentation och därigenom lära sig att lita på och kritiskt granska sitt eget tänkande samt reflektera över dess begränsningar inom olika vetenskapsgrenar och i vardagslivet
- kunna bedöma moraliska problem och tänkbara lösningar på dem samt förbinda sig till etiska principer
- lära sig att reflektera över och begreppsligt analysera större helheter samt att tänka och handla på ett omdömesgillt sätt i såväl etiska frågor som inom andra livsområden, även då informationen är motstridig eller otillförlitlig
- utveckla sin förmåga att uttrycka sina ståndpunkter med rationella motiveringar.

Bedömning

Bedömningen i filosofiämnet ska fokusera på den studerandes förmåga att förstå centrala filosofiska frågor och behärska filosofiskt tänkande och filosofiska begrepp samt på den studerandes förmåga att uttrycka och utvärdera filosofiskt tänkande. Det innebär att man bedömer förmågan att förstå och precisera filosofisk kunskap med hjälp av begrepp samt att kritiskt analysera och reflektera över den. Därtill ska bedömningen ta fasta på den studerandes förmåga att såväl i vardagen som i vetenskapen identifiera och beskriva filosofiska problem och förmågan att formulera dem med hjälp av begrepp.

Bedömningen ska ta hänsyn till den studerandes kännedom om presenterade lösningar på filosofiska frågor samt hens förmåga att presentera logiska argument skriftligt, muntligt och interaktivt.

Bedömningen ska stödja och utveckla den studerandes förmåga att kritiskt granska sitt eget tänkande och uppmuntra den studerande att planera sina studier. Kursbedömningen ska basera sig på mångsidiga bedömningsmetoder. Målen och det centrala innehållet i de olika modulerna

ska vara utgångspunkt för bedömningen av hur den studerande har uppnått de allmänna målen för läroämnet filosofi.

Studieavsnitt

Fi 1. Introduktion till filosofiskt tänkande, 2 sp (FI01)

Studieavsnittets moduler

- Introduktion i filosofiskt tänkande, 2 sp (FI1), Obligatorisk

Mål

Introduktion i filosofiskt tänkande

Målen för modulen är att den studerande ska

- bilda sig en uppfattning om filosofins natur och metoder genom att sätta sig in i filosofiska problem och tänkbara lösningar på dem
- lära sig att bedöma sanningshalten i påståenden och att framföra och förutsätta motiveringar till åsikter och påståenden samt att uppfatta strukturen i framförda motiveringar och bedöma deras giltighet
- känna till och genom olika interaktiva övningar lära sig att tillämpa filosofiska arbetsätt, såsom att ifrågasätta antaganden, klassificera och definiera begrepp samt använda tankeexperiment och motexempel
- fördjupa sig i några centrala filosofiska frågor och begreppsliga distinktioner i anslutning till dem
- känna till grundläggande kunskapsteoretiska distinktioner, kunna analysera och värdera olika tankeföreställningar och bekanta sig med kunskapsinnehållet i några av gymnasiets läroämnen.

Centralt innehåll

Introduktion i filosofiskt tänkande

- vad filosofi är, de filosofiska frågornas och det filosofiska tänkandets natur i den filosofiska traditionen och tillämpning av filosofiskt tänkande i aktuella frågor
- grunderna för logisk argumentation och giltig slutledning samt muntlig och skriftlig övning inom området, bland annat genom att tillämpa detta på aktuella samhällsfrågor
- centrala filosofiska grundfrågor och distinktioner: ande och materia, frihet och nödvändighet, begreppslig och empirisk, objektiv och subjektiv
- skillnaden mellan kunskap och information, vardagskunskap och vetenskaplig kunskap samt vetenskap och pseudovetenskap
- kunskapens och argumentationens natur inom olika vetenskapsgrenar: hur man formulerar påståenden samt testar och motiverar dem i några av gymnasiets läroämnen

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

Studierna i filosofi utvecklar en språklig medvetenhet, språklig uttrycksförmåga, analytiskt tänkande och logisk slutledning. Det är viktigt att vara medveten om de begrepp man använder samt kunna definiera dem. Dialog och argumentation är viktiga i studierna i filosofi när man utvecklar sitt tänkande genom att kommunicera med andra.

Tvårvetenskaplig och kreativ kompetens

Studierna i filosofi tränar upp förmågan till kritiskt tänkande, att kunna skilja mellan fakta och åsikter. Man lär sig olika sätt att inhämta information och ser hur information från olika läroämnen hör ihop och bildar helheter. Filosofin ger redskap till nytänkande. Den studerande förstår att det inte nödvändigtvis finns ett enda svar som är rätt. När det gäller metafysiska och existentiella frågor är det viktigare att ställa frågor än att hitta svar.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Den studerande visar att hen kan definiera och använda filosofiska begrepp. Den studerande ser skillnaden mellan vardagstänkande och vetenskap. Diskussion och argumentation är viktigt i studier i filosofi. I bedömningen beaktas den studerandes aktivitet och förmåga till kritiskt och systematiskt tänkande. Bedömningen är mångsidig och grundar sig på t.ex. muntlig eller skriftlig argumentation, övningar, projektarbeten, prov.

Fi 2. Etik, 2 sp (FI02)

Studieavsnittets moduler

- Etik, 2 sp (FI2), Obligatorisk

Mål

Etik

Målen för modulen är att den studerande ska

- *lära känna den filosofiska etikens centrala begrepp, frågor och teorier*
- *kunna motivera uppfattningar om det goda och det rätta samt förstå skillnaden mellan normativa och deskriptiva påståenden*
- *kunna presentera logiska och etiska argument muntligt och skriftligt samt motivera moralens förpliktande karaktär*
- *kunna analysera meningen med sitt liv och sina livsval med hjälp av filosofiska begrepp*
- *kunna analysera och bedöma handlingar ur etisk synvinkel samt klargöra sina egna moraliska beslut och värderingar utgående från den filosofiska etiken*
- *kunna tillämpa etik på samhälls- och miljöfrågor.*

Centralt innehåll

Etik

- *moralen som normsystem; skillnaden mellan moral, lagar och vanor; moralisk objektivism, relativism, subjektivism*
- *moral samt normativ och tillämpad etik i moralfrågor; grunderna i dygd-, konsekvens-, rättighets- och pliktetik*
- *filosofiska teorier om ett gott liv, meningen med livet och en god livsstil*
- *etik och individens moraliska beslut: mänskliga relationer och livsval*
- *etiska frågor kring miljön och naturen, såsom miljöförändringen och djurens rättigheter*
- *etik och samhället: mänskliga och grundläggande rättigheter*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Etisk kompetens och miljökompetens

Studierna i etik ger kunskap om olika sätt att se på etiska frågor, såsom normativ och tillämpad etik. Den studerande får redskap till etisk reflektion som stöder individens moraliska beslut och livsval. I kursen diskuteras frågor som är aktuella såväl för individen som i ett samhällsperspektiv. Hit hör t.ex. frågan om miljöförändringen, en hållbar utveckling och cirkulär ekonomi.

Samhällelig kompetens

Den studerande förstår att etiska frågor kan granskas ur flera perspektiv. Beroende på ideologi, livsåskådning eller politiska åsikter kan man komma till olika resultat när det gäller vad som är rätt eller bör följas när man fattar samhälleliga beslut. Hit hör t.ex. frågan om grundläggande mänskliga rättigheter samt jämlikhet och rättvisa.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Den studerande visar att hen kan använda och definiera filosofiska begrepp. Den studerande ser skillnaden mellan vardagstänkande och vetenskap. Diskussion och argumentation är viktiga i studier i filosofi. I bedömningen beaktas den studerandes aktivitet och förmåga till kritiskt och systematiskt tänkande. Bedömningen är mångsidig och grundar sig på t.ex. muntlig eller skriftlig argumentation, övningar, projektarbeten, prov.

Fi 3. Samhällsfilosofi, 2 sp (FI03)

Studieavsnittets moduler

- Samhällsfilosofi, 2 sp (FI3), Valfri

Mål

Samhällsfilosofi

Målen för modulen är att den studerande ska

- bli förtrogen med några centrala begrepp och inriktningar inom samhällsfilosofin
- lära sig att beskriva rättvisa, maktutövning och arbetsfördelning i individers, grupper och institutioners verksamhet
- lära sig att filosofiskt bedöma samhällsordningens uppbyggnad och legitimitet
- kunna tillämpa sina kunskaper på aktuella samhällsfrågor
- förstå rättigheters betydelse som grund för samhällsordningen.

Centralt innehåll

Samhällsfilosofi

- samhällsordningens legitimitet, teorier om samhällsfördrag
- olika former av makt, frihet, jämlikhet och rättvisa
- mänskliga rättigheter, medborgarrättigheter och rättsstaten: demokrati och social gemenskap som samhälleliga värden
- politiska ideal: liberalism, socialism, anarkism, konservatism, nationalism; samhällsutopier och -dystopier
- förhållandet mellan välfärd och ekonomi; legitimering av skillnader i förmögenhet och välfärd; välfärdsstaten

- *aktuella samhällsfilosofiska frågor: miljöproblem, kulturmöten, effekter av teknik och artificiell intelligens, kön och makt, identifiering och kritik av strukturer som skapar ojämlikhet*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Samhällelig kompetens

Den studerande lär sig inte enbart teorier och modeller utan utvecklar också sitt eget tänkande och förhållningssätt när det gäller respekt för mänskliga rättigheter och hållbar utveckling. Kursen ger redskap för aktivt medborgarskap, som sträcker sig till framtida studier och yrkesliv.

Global och kulturell kompetens

Den studerande lär sig att det finns olika sätt att uppfatta verkligheten. Man granskar likheter och skillnader mellan olika typer av samhällen och kulturer i en anda av respekt och frihet från fördomar. Den studerande reflekterar över framtida utvecklingstrender, som ett resultat av bl.a. globaliseringen.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Diskussion och argumentation är viktiga i studier i filosofi. I bedömningen beaktas den studerandes aktivitet och förmåga till kritiskt och systematiskt tänkande. Bedömningen är mångsidig och grundar sig på t.ex. muntlig eller skriftlig argumentation, övningar, projektarbeten, prov.

Fi 4. Sanningen, 2 sp (FI04)

Studieavsnittets moduler

- Sanningen, 2 sp (FI4), Valfri

Mål

Sanningen

Målen för modulen är att den studerande ska

- *kunna skilja mellan åsikter och faktapåståenden och förstå behovet av att motivera faktapåståenden*
- *förstå betydelsen av språk och dess betydelse i gestaltandet av verkligheten*
- *kunna beskriva och bedöma filosofiska teorier om sanning, kunskap, verklighetens natur och vetenskap*
- *kunna strukturera och analysera kännetecken för vetenskaplig forskning, slutledning och förklaring*
- *kunna analysera hur observationer och kunskap samt vetenskapliga teorier förhåller sig till verkligheten*
- *lära sig att bedöma situationer där olika undersökningar ger olika resultat och handlingsalternativ.*

Centralt innehåll

Sanningen

- *språk, betydelse och sanning*

- *det sannas natur och sanningsteorierna; att närma sig sanningen; nödvändig och kontingent sanning*
- *verklighetens och medvetandets natur; realism och anti-realism*
- *kunskapens källor, kunskapens möjligheter och gränser, kunskapens berättigande, förhållandet mellan kunskap och säkerhet*
- *den vetenskapliga forskningens natur och metoder samt vetenskaplig slutledning, vetenskapsetik*
- *tillförlitligheten hos vetenskapliga metoder och teorier och deras förhållande till verkligheten*
- *förklaring, förutsägelse, förståelse och tolkning inom olika vetenskaper*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

Den studerande utvecklar en språklig medvetenhet och ett exakt språkbruk. Den studerande förstår att olika genrer och vetenskaper har sina egna begrepp och kan använda begreppen rätt.

Tvårvetenskaplig och kreativ kompetens

Den studerande förstår principerna för vetenskaplig forskning. Vetenskapen är kumulativ, vetenskaplig forskning bygger på tidigare forskning. Studerande förstår att vetenskaplig forskning är en pågående process, nya metoder och redskap kan ge upphov till paradigmskifte. I och med att man granskar vetenskapens möjligheter, och begränsningar, får man redskap att tänka vidare och se framtida utmaningar och möjligheter.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Diskussion och argumentation är viktiga i studier i filosofi. I bedömningen beaktas den studerandes förmåga till kritiskt och systematiskt tänkande. Bedömningen är mångsidig och grundar sig på t.ex. muntlig eller skriftlig argumentation, övningar, projektarbeten, prov.

10.15. Hälsokunskap (TE)

Läroämnets uppdrag

Hälsokunskap är ett tvårvetenskapligt läroämne med uppgift att främja den studerandes kunskaper om hälsa. Hälsokunskap omfattar förutom att behärska fakta och begrepp, även hälsorelaterade färdigheter, förmåga till självständigt kritiskt tänkande, fördjupad självkännedom och etiskt ansvar. Det ger en förståelse för det breda spektret av hälsa samt förmåga att identifiera och forma faktorer som gör det möjligt för den studerande att uppskatta, främja och upprätthålla den egna och andras hälsa och en hälsosam miljö. Hälsa ses som fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande samt funktionsförmåga. Läroämnets värdegrund bygger på respekt för liv, ett värdigt liv i enlighet med de mänskliga rättigheterna, jämställdhet, jämlikhet, ansvar och aktivt medborgarskap.

Undervisningen tar upp frågor om hälsa, trygghet, hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande samt därtill hörande fenomen och ser dem som mångdimensionella helheter ur individens, gruppens och samhällets men också ur ett globalt perspektiv. Centralt är att hjälpa den studerande att förstå att hälsa är en resurs som krävs för många andra funktioner i vardagen. Undervisningen ska introducera den studerande i språket, begreppen och metoderna för de vetenskapsområden som ligger till grund för läroämnet. Undervisningens syfte är att stödja den studerandes förmåga att söka, bearbeta och använda information individuellt och i grupp samt att kritiskt bedöma hälsorelaterad information och kommunikation. Läroämnets uppdrag är också att utveckla den

studerandes förmåga att analysera de faktorer som påverkar hens egna hälsorelaterade val och vanor och bedöma konsekvenserna av dem, samt att identifiera ändamålsenliga sätt att lära sig. Undervisningen utvecklar den studerandes förmåga att på ett mångsidigt sätt analysera olika etiska och juridiska frågor som rör hälsa och sjukdom. Dessutom främjas förmågan att göra ändamålsenliga val när det gäller hälsa, liksom även att bygga upp egna resurser och en hållbar framtid.

Mångsidig kompetens

I undervisningen i hälsokunskap förverkligas mångsidig kompetens på varierande sätt, vilket hjälper den studerande att utvecklas till en balanserad och bildad människa.

Undervisningen i hälsokunskap ger **kompetens för välbefinnande** genom att utveckla en förståelse för de individuella, sociala och samhällseliga förutsättningarna för välbefinnande samt ge ökad beredskap att främja den egna och andras hälsa och välbefinnande. Hälsokunskap ska utveckla den studerandes självkänedom, vilket hjälper till att identifiera de egna styrkorna och bygga upp identiteten.

Den **kommunikativa kompetensen** utvecklas i läroämnet hälsokunskap både genom läroämnets innehåll och de undervisningsmetoder som används. Undervisningen tar upp faktorer som påverkar det psykiska välbefinnandet såsom emotionella och kommunikativa färdigheter. Att förvärva kunskap tillsammans med andra främjar de sociala färdigheterna och förmågan att samarbeta.

Som ett ämne baserat på olika vetenskaper är det naturligt för hälsokunskap att utveckla den **tvärvetenskapliga och kreativa kompetensen**. I hälsokunskap handleds den studerande i att kombinera den kunskap som genereras av olika vetenskaper och därmed skaffa sig ny kunskap. Läroämnet innehåller mål som ska vägleda den studerande att tillämpa kunskapen och tolka den kritiskt. Läroämnets mål är också att stödja lärandet genom att handleda den studerande att hitta lämpliga lärstrategier och reflektera över vilken betydelse de olika teman som tas upp i hälsokunskap har för den studerande själv.

Läroämnets mål och värdegrund ska få den studerande att bland annat tänka över villkoren för en trygg miljö, ojämlikhet i fråga om hälsa och följderna av livsstilsval. Att reflektera över dessa teman skapar en grund för att identifiera en trygg, rättvis och hållbar framtid och utvecklar därmed den studerandes **samhälleliga kompetens**.

Etisk kompetens och miljökompetens återspeglas i läroämnet hälsokunskap genom att den studerande analyserar sina egna konsumtionsmönster och hälsoeffekterna av olika miljöer och löser etiska problem.

I hälsokunskap söker man förklaringar till uppkomsten av olika företeelser i olika hälsokulturer och värderar deras betydelse. Därtill undersöker man globala hälsofrågor och hur det går att påverka dem. Behandlingen av sådana teman bidrar till att stärka den **globala och kulturella kompetensen**.

Mål

De allmänna målen för undervisningen i hälsokunskap är att den studerande

ska

- kunna skapa en helhetsbild av hälsa och dess individuella, samhällseliga, sociala och globala förutsättningar, kunna ge välgrundade förslag om hur den egna, andras och omgivningens

hälsa och trygghet kan upprätthållas eller främjas samt kunna använda begreppen inom hälsokunskap på ett ändamålsenligt sätt

- *kunna söka information från olika källor, tillämpa och analysera hälsorelaterad information och bedöma informationens tillförlitlighet och giltighet, förstå skillnaden mellan vetenskaplig kunskap och vardagskunskap när det gäller att beskriva risker, orsaker, verkningsmekanismer och konsekvenser i relation till hälsa och sjukdom samt kunna motivera sina åsikter med hjälp av forskningsdata*
- *kunna analysera och utvärdera hurdan påverkan ens egna behov, uppfattningar, erfarenheter, attityder och värderingar har när det gäller hälsoval och hur den egna livsstilen och konsumtionsvanorna påverkar hälsan och miljön*
- *kunna reflektera över etiska frågor som är förknippade med hälsa och sjukdomar samt över den hållbara utvecklingens förutsättningar för och effekter på hälsa*
- *kunna välja för en själv och med tanke på situationen ändamålsenliga lärstrategier, sätta upp mål för sitt eget lärande och realistiskt kunna bedöma hur målen har uppnåtts*

Bedömning

Syftet med bedömningen är att stödja lärandet och ge den studerande information om sina framsteg och inlärningsresultat. Bedömningen ska baseras på kriterier härledda från målen för läroämnet och ska bestå av en mångsidig summativ bedömning av lärprocessen och kunskaperna inklusive självvärdering och kamratrespons. Genom att presentera kriterierna för kunskapskraven redan i början av studieavsnittet och genom bedömning och respons under studieavsnittets gång hjälper man den studerande att fokusera sitt lärande.

Bedömningen ska basera sig på hur den studerande behärskar sakinnehållet i lärokursen och ändamålsenlig begreppsanvändning, den studerandes förmåga att söka information och att tillämpa, analysera, utvärdera, kombinera och underbygga information om hälsa och sjukdomar. Bedömningen ska också ta hänsyn till den studerandes förmåga att på ett mångsidigt sätt reflektera över etiska problem i anknytning till hälsa och sjukdom. Dessutom beaktar bedömningen den studerandes förmåga att ställa upp mål för sitt lärande och bedöma hur de uppnåtts. Bedömningen ska inte grunda sig på den studerandes värderingar, attityder, hälsobeteende eller andra personliga egenskaper utan på den studerandes förmåga att analysera, utvärdera och motivera sina åsikter och olika hälsovanor.

Studieavsnitt

Hä 1. Hälsan som resurs, 2 sp (TE01)

Studieavsnittets moduler

- Hälsan som resurs, 2 sp (TE1), Obligatorisk

Mål

Hälsan som resurs

Målen för modulen är att den studerande ska

- *kunna beskriva och klargöra viktiga faktorer som påverkar människans resurser och hälsa samt analysera deras samband och verkningsmekanismer*
- *kunna förklara hur olika företeelser i olika hälsokulturer uppstår och bedöma deras betydelse för hälsan samt tillämpa viktiga socialpsykologiska modeller och teorier för att förklara olika livsstilar*
- *identifiera faktorer som påverkar den egna livsstilen och kunna bedöma betydelsen av livsstilsval för den egna hälsan och hälsan hos människor i närmiljön och formulera välgrundade förslag om hur man kan upprätthålla hälsofrämjande levnadsvanor och förebygga skadliga sådana.*

Centralt innehåll

Hälsan som resurs

Holistisk hälsa

- *centrala faktorer som påverkar hälsan och deras verkningsmekanismer*
- *centrala socialpsykologiska teorier och modeller som förklarar hälsa och livsstil: teorin om planerat beteende, sociokognitiv teori, hälsouppfattningsmodellen, transteoretiska modellen*
- *hälsokulturella företeelser: konflikten mellan värdering av hälsa och beteende, medikalisering och insjuknande i en tvångsmässigt hälsosam livsstil såsom ortorexi, livsstilsintervention, alternativa behandlingsformer*

Nyckelkriterier för kroppens och sinnets välbefinnand

- *hälsofrämjande kost, fysisk aktivitet, vila, sömn och viktkontroll*
- *sexualitet, sexuell hälsa, sexuella rättigheter*
- *individuella, kollektiva och samhällliga faktorer som skyddar den mentala hälsan, stress och kriser som belastande faktorer för den mentala hälsan, sätt att hantera överbelastning*
- *studievälbefinnande*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kompetens för välbefinnande

Studerande får redskap att reflektera över sina hälsorelaterade val och vanor samt att bedöma konsekvenserna av dem. Genom att utveckla förståelse för vilka faktorer som befrämjar välbefinnande och hälsa ökar självkänndomen och förståelsen för andra människors situation. Genom medvetenhet och aktiva val tar man ansvar för en hållbar utveckling när det gäller den egna livsstilen och välbefinnandet.

Kommunikativ kompetens

Den studerande lär sig att samarbeta och att diskutera hälsorelaterade frågor med andra. Hälsa och välbefinnande är inte enbart en fråga för den enskilda individen utan rör också närmiljön, det finländska samhället samt globalt.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen går igenom med studerande i början av kursen. Bedömningen ska vara mångsidig och grunda sig på prestationer som visar den studerandes förmåga att ta till sig, reflektera över, kritiskt granska, bearbeta och tillämpa kunskap om hälsa. Bedömningen grundar sig på t.ex. prov, projektarbeten, övningar,

Hä 2. Hälsa och miljö, 2 sp (TE02)

Studieavsnittets moduler

- Hälsa och miljö, 2 sp (TE2), Valfri

Mål

Hälsa och miljö

Målen för modulen är att den studerande ska

- känna till principerna för att inhämta vetenskaplig kunskap samt forskningsprocessens faser och kunna tillämpa denna kunskap och beskriva och motivera hur man kan få pålitliga och mångsidiga forskningsresultat om sådant som berör hälsa, hälsobeteende och funktionsförmåga
- kunna söka information och jämföra tillförlitligheten hos olika källor
- kunna beskriva formerna och påverkningssätten för hälsokommunikation och analysera betydelsen av hälsokommunikation för människors hälsosyn och hälsa
- kunna presentera och analysera hur den fysiska och psykosociala miljön hänger samman med och påverkar hälsan, samt bedöma den egna livsstilens och de egna konsumtionsvanornas betydelse för miljöns hälsa och hur hälsosam miljön är
- kunna skilja mellan olika former av beroende och de faktorer som påverkar deras uppkomst och analysera hälso- och andra risker med beroende.

Centralt innehåll

Hälsa och miljö

Inhämta, bedöma och tolka hälsorelaterad information

- vetenskaplig kunskap och vardagskunskap, kognitiv bias, forskningsprocessens faser, bedömning av hur tillförlitliga forskningsresultat är
- olika former av hälsokommunikation och dess påverkningssätt, bedömning av betydelse och tillförlitlighet i hälsokommunikation

Hälsosam och trygg miljö

- sambanden mellan hälsa och byggd miljö, naturmiljö och psykosocial miljö samt den inverkan de har på hälsan
- hållbar utveckling och hälsa
- trygga miljöer och förebyggande av våld
- arbetshälsa

Njutning och beroende

- biologiska, psykiska och sociala mekanismer som påverkar beroende
- centrala substansberoenden och funktionella beroenden, orsaker till beroende och förebyggande metoder, nackdelar med beroende

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Etisk kompetens och miljökompetens

Den studerande får redskap att reflektera över de egna valens och livsstilens betydelse för miljön och hållbar utveckling.

Tvårvetenskaplig och kreativ kompetens

Den studerande inser att hälsokunskap är ett tvårvetenskapligt ämne som baserar sig på vetenskaplig forskning. Den studerande lär sig forskningsprocessens faser. Färdigheten att granska källor kritiskt är viktigt i hälsofrågor då det finns många röster i debatten om hälsa, hälsoval och en hälsosam livsstil.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen går igenom med studerande i början av kursen. Bedömningen ska vara mångsidig och grunda sig på olika prestationer som visar den studerandes förmåga att ta till sig, reflektera över, kritiskt granska, bearbeta och tillämpa kunskap om hälsa. Bedömningen grundar sig på t.ex. prov, projektarbeten, övningar.

Hä 3. Hälsa och samhälle, 2 sp (TE03)

Studieavsnittets moduler

- Hälsa och samhälle, 2 sp (TE3), Valfri

Mål

Hälsa och samhälle

Målet för modulen är att den studerande ska

- kunna beskriva och analysera hur samhällsförhållandena, social- och hälsopolitiken och den övriga samhällspolitikerna, vetenskapen och tekniken har förändrats och utvecklats, samt vilket samband de har med befolkningens hälsa
- kunna identifiera riskfaktorer för centrala icke-smittsamma och smittsamma sjukdomar, presentera välgrundade lösningar för att förebygga dem och bedöma sjukdomarnas betydelse för individen och samhället samt livsstilens roll när det gäller icke-smittsamma och smittsamma sjukdomar
- kunna presentera och motivera vilka social- eller hälsovårdstjänster individen kan söka sig till i olika situationer, kritiskt bedöma hur tjänsterna organiseras och produceras samt bedöma social- och hälsovårdstjänsternas och egenvårdens betydelse för hälsan
- kunna reflektera kring etiska frågor förknippade med hälsa och sjukdom, beskriva och bedöma faktorer som påverkar hälsa och ojämlikhet i hälsa, såväl i Finland som globalt, samt analysera faktorer som påverkar utjämningen av hälsoskillnader.

Centralt innehåll

Hälsa och samhälle

Hälsofrämjande och förebyggande av sjukdomar under olika tider

- hälsosyner och förklaringsmodeller för sjukdom
- viktiga samhälleliga, vetenskapliga och tekniska faktorer som påverkat befolkningars hälsa
- framtidens hälsoutmaningar och möjligheter

Sjukdomar och behandling

- epidemiologisk transition, viktiga icke-smittsamma och smittsamma sjukdomar
- organisering, produktion och användning av social- och hälsovårdstjänster
- egenvård

Etiska frågor

- etiska analysperspektiv: dygder, konsekvenser, rättigheter, skyldigheter, motiv, värderingar och normer
- centrala etiska och rättsliga frågor i anslutning till hälsa och sjukdom såsom fertilitetsbehandlingar, abort, frihet och ansvar när det gäller livsstil, screening, genteknik, eutanasi
- etiska principer inom hälsovård, patienträttigheter, prioritering
- hälsa och ojämlikhet i hälsa i Finland och globalt och faktorer som påverkar dessa

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Samhällelig kompetens

Aktivt medborgarskap innebär att man reflekterar och tar ansvar för sina hälsoval. Man känner till vilka tjänster samhället erbjuder när det gäller hälsa och välmående och förstår hur man kan utnyttja dessa, också digitala tjänster. Det finns en beredskap att föra en etisk diskussion och ta ställning till missförhållanden i samhället såsom hälsoskillnader.

Global och kulturell kompetens

I ett mångkulturellt samhälle finns det olika värderingar när det gäller hälsa och välmående. Alla människor har rätt till ett liv som individer, utan att någon annan begränsar möjligheterna till välmående. Globaliseringen har lett till att frågor om hälsa inte enbart påverkar det egna samhället. Därför behövs kunskap om samt förmåga till att reflektera över möjligheterna att påverka hälsofrågor globalt.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen går igenom med studerande i början av kursen. Bedömningen ska vara mångsidig och grunda sig på olika prestationer som visar den studerandes förmåga att ta till sig, reflektera över, kritiskt granska, bearbeta och tillämpa kunskap om hälsa. Bedömningen grundar sig t.ex. på prov, projektarbeten, övningar.

10.16. Studiehandledning (OP)

Läroämnets uppdrag

Studiehandledningen har som uppdrag att ge den studerande möjlighet att inhämta sådana kunskaper och färdigheter som behövs i livet, studierna och arbetslivet. Studiehandledningen ska stärka den studerandes aktivitet och engagemang, funktionsförmåga och förmåga att lära sig lära samt hans färdigheter att planera sin karriär. Med den studerandes aktivitet och engagemang avses här den studerandes förmåga att bygga sin framtid samt hans färdigheter att fatta beslut som berör studier och karriär. Studiehandledningen stärker den studerandes tro på sina egna möjligheter att nå de mål som ställts upp och den studerande lär sig lita på sin förmåga att klara av förändringar.

Studiehandledningen kopplar samman studierna med arbetslivet och främjar rättvisa, likabehandling, jämställdhet, jämlikhet och delaktighet samt förebygger utslagning från utbildning och arbetsliv. Med hjälp av genusmedveten handledning strävar man efter att bryta ner könssegregeringen inom olika utbildningar och på arbetsmarknaden. Studiehandledningen utvecklar kunskaper och färdigheter som främjar tillgången till kunnig arbetskraft och bidrar till att efterfrågan på och utbudet av kunnande möts i framtidens arbetsliv.

Mångsidig kompetens

*Under studiehandledningen utvecklar den studerande kunskaper och färdigheter som hen behöver för att vara en ansvarstagande medborgare som deltar aktivt i samhället. Den studerande utvecklar färdigheter för kontinuerligt lärande samt färdigheter att planera sin karriär och sitt arbetsliv. Hen reflekterar över sin verksamhet och arbetar konstruktivt tillsammans med andra. Studiehandledningen hjälper den studerande att utveckla sin **samhälleliga kompetens** och sin **kommunikativa kompetens**.*

Den studerande kan med stöd av studiehandledningen aktivt söka information samt kritiska granska och tillämpa den. Hen lär sig utveckla sin **kompetens för välbefinnande**. Den studerande vänjer sig vid att känna igen sina styrkor samt lär sig hantera osäkerhet och vid behov söka upp handlednings- och rådgivningstjänster.

Studiehandledningen bidrar till att i enlighet med målen för **tvärvetenskaplig och kreativ kompetens** utveckla den studerandes uthållighet, problemlösningsförmåga och nyfikenhet att lära sig nytt. Den studerande utvecklas inom de kunskaps- och livsområden som ställts upp som mål för den **etiska kompetensen** och **miljökompetensen** samt för den **globala och kulturella kompetensen**.

Mål

Studiehandledningen stödjer den studerandes framtidstro och ger hen mod att påverka sin framtid.

De allmänna målen för studiehandledningen är att den studerande

ska

- hitta sina egna sätt att lära sig som också stödjer kontinuerligt lärande
- få stöd för att planera och ta kontroll över sitt eget liv samt att fatta beslut som gäller utbildning och karriärval
- planera och ta kontroll över sin tidsanvändning
- kunna bedöma sin aktivitet och sina resurser, sitt behov av handledning och stöd samt sina kommunikativa färdigheter och förmågan att arbeta i grupp
- förstå vilken betydelse de värderingar, uppfattningar och människor som är viktiga i ens liv, har för val och beslut
- lära sig självvärderingsfärdigheter och kunna kartlägga och formulera sina kunskaper och styrkor
- känna till de viktigaste informationskällorna, handledningstjänsterna och digitala ansökningssystemen som gäller fortsatt utbildning, arbetsliv och karriärplanering samt kunna använda dessa för att planera sin karriär och söka till fortsatta studier
- lära sig bedöma hur de egna studie- och karriärplaneringsfärdigheterna utvecklats
- öva sig i att utvärdera vilka färdigheter hen har i informationssökning och informations- och kommunikationsteknologi för att söka information om utbildning och arbetsliv
- fästa uppmärksamhet vid sin förmåga att bedöma hur tillförlitliga och ändamålsenliga olika informationskällor är för den egna karriärplaneringen
- kunna agera och analysera sitt agerande i digitala miljöer samt andra miljöer som behandlar karriärplanering.

Bedömning

För studiehandledningen ges inget vitsord som i de övriga läroämnena, utan studieavsnitten bedöms med en anteckning om avlagda studier. I studiehandledningen ska bedömningen baseras på den studerandes självvärdering och på interaktiv, handledande och uppmuntrande respons i samband med olika skeden av handledningsverksamheten. Varje studerande ställer upp sina egna mål och i studiehandledningen följer man upp hur de förverkligas.

Studieavsnitt

Sh 1. Jag som studerande, 2 sp (SH01)

Studieavsnittets moduler

- Jag som studerande, 2 sp (OP1), Obligatorisk

Mål

Jag som studerande

Målen för modulen är att den studerande ska

- identifiera och formulera sina styrkor, kunskaper och intresseområden
- känna till de förfaringssätt som gäller gymnasiestudierna samt hur studierna är uppbyggda
- sätta sina val i prioritetsordning i relation till de egna planerna
- vara förtrogen med de studiefärdigheter och -metoder samt arbetssätt som behövs i gymnasiet
- förstå den individuella studieplanens betydelse för karriärplaneringen
- kunna planera sina studier i förhållande till de krav som gäller avläggandet av studentexamen
- förstå hur de egna valen inverkar på möjligheterna att söka till fortsatta studier
- kunna planera sin tidsanvändning så att hen klarar av de krav som studierna och det övriga livet ställer
- identifiera olika sätt att främja sin hälsa och funktionsförmåga.

Centralt innehåll

Jag som studerande

- individuell studieplan: studieplan, plan för studentexamen samt plan för fortsatta studier och yrkeskarriär
- självkänedom och egna styrkor samt mångsidig identifiering, utveckling och dokumentering av det egna kunnandet
- aktivitet och engagemang, vardagsfärdigheter och livskompetens, tilltro till den egna förmågan, funktionsförmåga
- välbefinnande, studieförmåga, balans i livet
- studiefärdigheter och färdigheter att söka information, förmåga att lära sig lära
- informationskällor, digitala handledningstjänster och ansökningssystem som anknyter till fortsatta studier och framtidsplanering
- orientering i arbetslivet och information om utbildningar på andra stadiet och vid högskolor
- aktuella frågor som berör gymnasiestudierna

Lokal precisering

- Uppgöra en meritförteckning och arbetsansökan. En studerande som avlägger gymnasiets läroplan utarbetar en individuell studieplan i vilken ingår en studieplan, en plan för studentexamen och en plan för fortsatta studier och karriären till stöd för fortsatta studier och övergång till arbetslivet. Bottnarna till dessa planer finns i Wilma, under fliken blanketter och de går igenom under studierna och uppdateras under studiernas gång.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

För godkänt studieavsnitt behövs aktivt deltagande under lektionerna, studiebesöken och under arbetslivsorienteringen. Dessutom ska varje studerande göra upp en individuell studieplan. Under studieavsnittets gång ska också en meritförteckning och arbetsansökan göras.

Sh 2. Fortsatta studier, arbetsliv och framtid, 2 sp (SH02)

Studieavsnittets moduler

- Fortsatta studier, arbetsliv och framtid, 2 sp (OP2), Obligatorisk

Mål

Fortsatta studier, arbetsliv och framtid

Målen för modulen är att den studerande ska

- kunna planera sin framtid och känna till olika utbildningsalternativ och vilka möjligheter arbetslivet erbjuder i en föränderlig värld
- fördjupa sitt kunnande som rör självkännedom, färdigheter att planera sitt liv och livskompetens
- identifiera och formulera samt dokumentera sina kunskaper
- känna till centrala arbetslivsfärdigheter och kunna bedöma sitt eget kunnande i relation till dem
- känna till olika former av arbetsliv och sysselsättning samt förstå vilken betydelse förändringar i samhället och ekonomin har för sysselsättningen
- känna till de olika formerna av entreprenörskap och kunna analysera sitt eget förhållningssätt till entreprenörskap
- känna till olika internationella utbildnings- och sysselsättningsalternativ
- kunna agera i kulturellt pluralistiska verksamhetsmiljöer
- känna till alternativ för fortsatta studier som är viktiga för en själv samt vilka inträdeskrav och urvalsprocesser som anknyter till dem
- kunna söka arbete och känna igen olika sysselsättningsmöjligheter.

Centralt innehåll

Fortsatta studier, arbetsliv och framtid

- uppdatering av den individuella studieplanen; studieplanen, planen för studentexamen och planen för fortsatta studier och yrkeskarriär
- planering av fortsatta studier och framtid, ansökan till fortsatta studier i Finland och utomlands
- kunskap om arbetsliv, arbetslivsfärdigheter och entreprenörskap i en föränderlig och mångskiftande värld
- orientering i arbetslivet, information om fortsatta studier samt förmåga att samla erfarenhet
- kontroll över den egna ekonomin, studiestöd och boende
- främjande av det egna välbefinnandet
- förmåga att förutse framtiden och känna till vad som är viktigt att lära sig för att möta framtida kunskapsbehov
- aktuella frågor som berör gymnasiestudierna

Lokal precisering

- Bekanta sig med arbetslivet under gymnasiestudiernas andra år. Uppdatera meritförteckningen och arbetsansökningsblanketten. En studerande som avlägger gymnasiet läroplan utarbetar en individuell studieplan i vilken ingår en studieplan, en plan för studentexamen och en plan för fortsatta studier och karriären till stöd för fortsatta studier och övergång till arbetslivet. Bottnarna till dessa planer finns i Wilma, under fliken blanketter och de går igenom under studierna och uppdateras under studiernas gång.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

För godkänt studieavsnitt krävs aktivt deltagande under lektionerna, studiebesöken och under arbetslivsorienteringen. Dessutom ska varje studerande göra upp en individuell studieplan och plan för studentexamen.

10.17. Bildkonst (KU)

Läroämnets uppdrag

Bildkonst är visuell kulturfostran där den studerande utforskar verkligheten med konstens medel. Det primära målet för läroämnet är att den studerande ska förstå vilken betydelse bildkonst och annan visuell kultur har i hans eget liv. Erfarenheter, fantasi och målinriktat arbete utgör grunden för multisensoriskt lärande. I undervisningen studeras estetiska, ekologiska och etiska värderingar inom konst och övrig visuell kultur. Den studerande stärker sina kunskaper om det immateriella och materiella kulturarvet, som stödjer överföring och förnyelse av traditioner. Undervisningen ska stödja en mångsidig allmänbildning och den studerandes utveckling till en aktiv lokal och global aktör. Den studerande ska erbjudas ett varierat utbud av möjligheter att utveckla färdigheter för framtida studier, arbete och internationell verksamhet. Studierna ger förutsättningar för att utveckla ett kreativt och kritiskt tänkande, påverka livsmiljön och främja en hållbar livsstil.

Undervisningen i bildkonst ska fördjupa den studerandes visuella multilitteracitet inom kulturens område liksom även språkmedvetenheten. De studerande iakttar, producerar, tolkar och värderar bilder genom att använda visuella och andra sätt att producera information. Språken inom olika kunskapsområden öppnar nya perspektiv på det fenomen som studeras. Undervisningen uppmuntrar till fördjupning av den kulturella kompetensen genom tvärkonstnärliga och tvärvetenskapliga angreppssätt. Den studerande bli bekant med olika konstsyner. I studierna studeras betydelsen av visuell kultur för individen, den sociala gemenskapen och samhället ur historiskt och kulturellt perspektiv. Den studerande handleds i att motivera sina åsikter och uppfattningar om bildkonst och annan visuell kultur.

I undervisningen i bildkonst studeras verk, produkter och fenomen som både är bekanta och nya för den studerande. Med bild avses två- och tredimensionella verk och produkter och kopior av dem. I den visuella kulturen ingår även bilder som den studerande själv framställt liksom naturen, byggda miljöer, föremål, mediebilder och verk som definieras som konst. Den studerande deltar i valet av innehåll och uttrycksätt. Undervisningen ska ge förutsättningar för en mångsidig användning av arbetsmetoder och lärmiljöer. Den studerande uppmuntras att experimentera med verktyg, material och uttrycksätt och använda dem på ett kreativt sätt. Nya tekniker, mediemiljöer och former av audiovisuell kultur är samtidigt både föremål för undersökning och visuella uttrycksmedel. Den studerande ska fördjupa sig i aktuella fenomen och arbetssätt inom den visuella kulturen och med olika former av deltagande och inflytande. I undervisningen drar man också mångsidigt fördel av de möjligheter som museer och andra kulturaktörer erbjuder. Gymnasiestudierna i bildkonst skapar en bra grund för att bygga upp ett personligt och livslångt förhållande till visuell kultur.

Mångsidig kompetens

*Studierna i bildkonst stödjer den studerandes **kompetens för välbefinnande** genom den sinnliga njutning och de känslor som bilder föder och genom de betydelser den studerande själv skapar. Att förstå och uttrycka en visuell kultur som har betydelse för en själv stödjer identitetsbygge, mänsklig tillväxt, välbefinnande och kontinuerligt lärande. Studierna ger verktyg för att respektera och uppskatta individens och gemenskapens kulturella mångfald. Den studerande uppmuntras att söka intressanta bildkulturer och visuella uttrycksätt.*

*Studierna i bildkonst utvecklar den **kommunikativa kompetensen** med hjälp av att skapa dialog och förståelse mellan människor genom att granska, dela och diskutera olika bildkulturer. Studierna utvecklar samarbetsförmågan genom helhetsbetonat arbete som är typiskt för konsten. Den studerande utvecklar sina kommunikationsfärdigheter till exempel genom att fördjupa sig i den visuella kulturens bildmässiga och verbala begrepp samt bildtyper och bildsamlingar. Tillämpningen av olika metoder för bildtolkning vid analys, bedömning och produktion av bilder skapar färdigheter att dela och diskutera betydelser och innebörder.*

Bildkonst fördjupar den studerandes multilitteracitet för visuell kultur, vilket också bidrar till att utveckla **tvärvetenskaplig och kreativ kompetens**. Det arbete som är typiskt för konsten omfattar olika sätt att undersöka, uttrycka, presentera och verka. I studierna utforskas kulturfenomen genom visualisering och andra sätt att producera kunskap. I bildtolkningen undersöks också en bilds intertextuella referenser till exempel till en sång, en pjäs eller en annan bild. Den studerande producerar och tolkar visuell kultur ur olika konst- och vetenskapsdiscipliners perspektiv.

Den samhällseliga kompetensen fördjupas i läroämnet bildkonst genom att man undersöker de värderingar och betydelser den visuella kulturen uttrycker, till exempel i byggda miljöer, i föremål, i medier och i konsten. Den studerande uppmuntras att ta ställning och delta i samhällsdebatten och bidra till en hållbar utveckling. Läroämnet ger möjligheter att undersöka hur demokratins tillstånd och de grundläggande rättigheterna förverkligas och utvecklas med konstnärliga medel. Den studerande bekantar sig också med juridiskt skyddade intressen som upphovsrätt, yttrandefrihet och integritet. I studierna utforskas de möjligheter som arbetsliv, medborgarorganisationer och studier erbjuder i anslutning till bildkonst och annan visuell kultur.

Studierna i bildkonst fördjupar den **etiska kompetensen och miljökompetensen** genom att den studerande med hjälp av bilduttryck undersöker etiska och ekologiska frågor om miljön, samhället och den globala världen. Den studerande handleds att reflektera över sina egna val, lösningar och handlingar ur ett hållbarhetsperspektiv. Studierna fördjupar kunskapen om hållbar användning av olika material och tekniker. Den studerande uppmuntras att verka lokalt och globalt i frågor som gäller kulturellt, socialt och ekologiskt hållbar utveckling. Genom det konstnärliga arbetet öppnas alternativa framtidsperspektiv.

Den globala och kulturella kompetensen fördjupas i läroämnet bildkonst genom att man undersöker den kulturella mångfalden i verkligheten. Den studerande uppmuntras att bygga sin identitet och att uppskatta sin livsmiljö och dess kulturarv. I bildkonst analyserar och reflekterar den studerande över sin egen relation till den rådande kulturen i samhället. Den studerande handleds att undersöka hur den visuella kulturen återspeglar och påverkar individer, grupper och världen. Kulturarvet granskas både ur globalt och nationellt perspektiv och utifrån den studerandes kulturella bakgrund. Den studerande uppmuntras att behandla kulturell mångfald och fenomen i anslutning till globaliseringen i sitt visuella arbete.

Mål

De allmänna målen för undervisningen i bildkonst är uppdelade på tre målområden: bilders betydelse, delaktighet och medverkan, uttrycks- och tolkningsförmåga. De allmänna målen är följande:

Bilders betydelse

Målet är att den studerande ska

- förstå betydelsen av konst, miljö och annan visuell kultur i sitt eget liv, samhället och den globala världen
- bygga sin kulturella identitet genom att producera och tolka olika bilder
- utveckla sin förmåga och sina styrkor att ta emot, förstå och producera materiellt och immateriellt kulturarv
- tolka hurdana estetiska, ekologiska och etiska värden som är kopplade till bildkonst och annan visuell kultur
- utforska betydelsen av bildkonst och annan visuell kultur för individen, den sociala gemenskapen och samhället vid olika tidpunkter och i olika kulturer;
- förstå betydelsen av sinnlig njutning, föreställningar, känslor och kreativt tänkande för det egna lärandet och välbefinnandet.

Delaktighet och medverkan

Målet är att den studerande ska

- ta ställning till de värden som kommer till uttryck i bildkonsten och i annan visuell kultur
- kunna tillämpa metoder för visuell produktion, kommunikation och teknik för att presentera synsätt, vara delaktig och påverka
- utveckla kritiskt tänkande i miljöfrågor och i den egna verksamheten
- utnyttja föreställningar i det visuella tänkandet, i skapandeprocessen och i föreställningen av alternativa förfaringssätt
- kunna använda ett undersökande angreppssätt vid planering, utförande och i bilduttryck
- ta hänsyn till kulturell mångfald och hållbar livsstil i sin verksamhet.

Uttrycks- och tolkningsförmåga

Målet är att den studerande ska

- kunna ställa upp mål för undersökande, långvarigt och fenomencentrerat arbete och lärande som är typiskt för konsten
- fördjupa den visuella kulturens multilitteracitet genom att utnyttja olika kunskaper vid skapande och tolkning av bilder
- utveckla sin visuella läskunnighet, medieläskunnighet och förmåga att tolka omgivningen för att producera och tolka visuell kultur
- fördjupa sin förmåga att skapa bilder genom att använda olika material, tekniker och uttryckssätt på ett ändamålsenligt sätt
- kunna skapa och tolka bilder genom att koppla dem till olika konstuppfattningar
- studera bildkonst och annan visuell konst ur verkets, upphovsmannens, mottagarens och samhällets synvinkel.

Bedömning

Bedömningen i bildkonst ska vara uppmuntrande, långsiktig, interaktiv och utveckla den studerandes bildkonstnärliga färdigheter. Bedömningen ska stödja den studerandes personliga förhållande till bildkonst och annan visuell kultur.

Bedömningen fokuserar på hur de allmänna och moduls specifika målen för bildkonst har uppnåtts och hur den mångsidiga kompetensen har förverkligats. Mångsidig bedömning under alla faser av läroprocessen ska stödja den studerande att nå målen som ställts upp för studierna. Detta stödjer den studerande att fördjupa sin förmåga att lära sig lära. Bedömningen ska även omfatta självvärdering och kamratrespons.

I bedömningen ska läraren beakta hur den studerandes bildkonstnärliga färdigheter har utvecklats, de olika arbetsprocesserna och resultaten av arbetet. Bedömningen ska sporra den studerande att använda arbetssätt och studiemiljöer på ett ändamålsenligt sätt, individuellt och i grupp.

Studieavsnitt

Ko 1. Egna bilder, delade kulturer, 2 sp (KO1)

Studieavsnittets moduler

- Egna bilder, delade kulturer, 2 sp (KU1), Obligatorisk

Mål

Egna bilder, delade kulturer

Målen för modulen är att den studerande ska

- iaktta bilder som är viktiga för den studerande själv och för andra människor samt dela sina tankar genom bilder och andra sätt att producera kunskap
- använda olika verktyg, material, tekniker och uttryckssätt för att skapa bilder, individuellt eller i grupp
- tillämpa medel och tekniker som används i visuell kommunikation för att presentera synsätt och vara delaktig och påverka
- utforska och tolka konst ur individens, gruppens och samhällets perspektiv
- utforska och tolka den visuella kulturen under olika tider och i olika kulturer och sociala gemenskaper
- utforska och tolka aktuella fenomenen inom bildkonst och annan visuell kultur
- förstå betydelsen av bildkulturer i sitt eget liv, samhället och den globala världen
- förstå betydelsen av visuell kultur som ett uttryck för kulturell mångfald, i förnyandet av kulturarvet och med tanke på hållbar utveckling.

Centralt innehåll

Egna bilder, delade kulturer

Mina bilder

- den studerandes egna bilder och bildkulturer som hen själv deltar i
- använda den studerandes egna bilder som utgångspunkt för att skapa bilder
- granska den studerandes egna bilder i relation till konsten, bilder och annan visuell kultur
- använda den studerandes egna bilder som utgångspunkt för undersökande, långsiktigt och fenomencentrerat arbete

Konstens och miljöns bilder

- sätt att producera, redigera och presentera bilder i konst, miljö och medierna
- begrepp och bildsamlingar inom bildkonst och annan visuell kultur
- olika syner på konst och annan visuell kultur
- visuella, verbala och andra bildtolkningsmetoder
- aktuella fenomen inom bildkonst och annan visuell kultur
- påverkan och deltagande genom bildkonst och annan visuell kultur

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kompetens för välbefinnande

Exempelvis sinnesförnimmelser, uttryck av känslor och personliga värderingar, kulturtjänster.

Kommunikativ kompetens

Exempelvis att ge och ta emot feedback, dialog, insikt, olika bildkulturer, den visuella kulturens begrepp och visuella bildtyper.

Tvärvetenskaplig och kreativ kompetens

Exempelvis kreativt uttryck, experimentellt arbete, olika material och redskap, undersökande av kulturella fenomen, visuella referenser och bildtolkning.

Samhällelig kompetens

Exempelvis värderingar och betydelser, maktbilder och bilders makt, mediainverkan, upphovsrätt, yttrande frihet, privata gränser, hållbar utveckling.

Etisk kompetens och miljökompetens

Exempelvis hållbar utveckling, eget ansvar, återvinning, sparsamhet, miljökonst, internationell konst och nationell konst.

Global och kulturell kompetens

Exempelvis observationer av den egna miljön, kulturarv, världens konst och finländsk konst.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen går igenom i början av kursen. I bedömningen ingår förutom det bildkonstnärliga kunnandet, arbetsprocesser och resultat, ett eller flera skriftliga prov. Skriftliga inlämningsuppgifter, grupparbeten och presentationer kan ingå.

Ko 2. Rum, platser och fenomen i miljön, 2 sp (K02)

Studieavsnittets moduler

- Rum, platser och fenomen i miljön, 2 sp (KU2), Obligatorisk

Mål

Rum, platser och fenomen i miljön

Målen för modulen är att den studerande ska

- iaktta verk, produkter och tjänster samt digitala, byggda och naturliga miljöer som är viktiga för den studerande själv och för andra människor
- beskriva sina iakttagelser och tankar om miljöer, produkter och tjänster med hjälp av bilder och andra sätt att producera kunskap
- undersöka kopplingarna mellan miljöns bilder och sina egna bilder, konsten och kulturarvet
- tillämpa processer, tekniker och förfaringssätt som är typiska inom arkitektur, design och produktifiering för att skapa bilder, ensam eller i grupp
- utforska och tolka byggda miljöer, produkter och tjänster med tanke på samhällsutveckling, rättigheter och hållbar utveckling
- utveckla sin förmåga att skapa, tolka, värdera och agera när det gäller bilder i miljön
- förstå betydelsen av visualitet i hållbar planering, kommunikation och användning av produkter, tjänster och arkitektu
- förstå de möjligheter till påverkan och delaktighet med hjälp av bilder som den studerande har i sitt eget liv med tanke på en estetiskt, etiskt och ekologiskt hållbar framtid.

Centralt innehåll

Rum, platser och fenomen i miljön

Mina bilder

- den studerandes egna bilder och bildkulturer som hen själv deltar i
- använda den studerandes egna bilder som utgångspunkt för att skapa bilder

- granska den studerandes egna bilder i relation till miljöns bilder och annan visuell kultur
- använda den studerandes egna bilder som utgångspunkt för undersökande, långsiktigt och fenomencentrerat arbete

Miljöns bilder

- sätt att producera, redigera och presentera bilder i miljön, medierna och konsten
- begrepp och bildsamlingar inom arkitektur, design och medier
- sambandet mellan den visuella kulturens verk och olika syner på konstens uppgift och annan visuell kultur
- visuella, verbala och andra bildtolkningsmetoder
- aktuella fenomen inom bildkonst och annan visuell kultur i anknytning till miljön
- påverkan och deltagande genom bildkonst och annan visuell kultur

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kompetens för välbefinnande

Exempelvis sinnesförnimmelser, uttryck av känslor och personliga värderingar, kulturtjänster som stöd för välbefinnandet.

Samhällelig kompetens

Exempelvis den omgivande miljöns värderingar och betydelser, propagandabilder och bilders makt, påverkan av trivselfaktorer i miljön, personlig integritet, hållbar utveckling.

Etisk kompetens och miljökompetens

Exempelvis hållbar utveckling, eget ansvar, återvinning, sparsamhet, miljökonst, ekologiska materialval.

Global och kulturell kompetens

Exempelvis observationer och dokumentation av olika miljöer, kulturarv.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen går igenom i början av studieavsnittet. Bildkonstnärligt kunnande, arbetsprocesser och resultat. I bedömningen kan även exempelvis förhör, skriftliga inlämningsuppgifter, grupparbeten och presentationer ingå.

Ko 3. Bilder kommunicerar och påverkar, 2 sp (KO3)

Studieavsnittets moduler

- Bilder kommunicerar och påverkar, 2 sp (KU3), Valfri

Mål

Bilder kommunicerar och påverkar

Målen för modulen är att den studerande ska

- fördjupa sin egen relation till digitala bilder, medier, konst och teknologi genom att utveckla tänkandet och uttrycksförmågan
- bredda sina kunskaper om medier, konst, teknik och audiovisuell kultur genom att fördjupa sig i olika uttrycks-, produktions- och presentationssätt
- undersöka mediekulturen i sin produktion och tolkning av verk, produkter och tjänster
- använda medietekniska verktyg, metoder och processer för att designa, interagera och delta självständigt och som en del av en grupp
- tolka visuella kulturprodukter som kombinerar olika sätt att skapa kunskap och de intertextuella relationer som ingår i dem
- tolka mediepresentationer och konst ur verkets, upphovsmannens, publikens och samhällets perspektiv
- ta ställning till de värderingar som förekommer i medier, bildkonst och annan visuell kultur med sina bilder
- undersöka mediernas och konstens bilder när det gäller identitetsbygge, överföring och förnyande av kulturarvet samt hållbar utveckling.

Centralt innehåll

Bilder kommunicerar och påverkar

Mina bilder

- bilder som är viktiga för den studerande och mediekulturer som hen själv deltar i
- använda den studerandes egna bilder som utgångspunkt för att skapa bilder
- granska den studerandes egna bilder i relation till mediernas bilder och annan visuell kultur
- använda den studerandes egna bilder som utgångspunkt för undersökande, långsiktigt och fenomencentrerat arbete

Bilder i medierna

- producera, redigera och visa en bild digitalt och på andra sätt
- begrepp och bildsamlingar inom medier, kommunikation och konst
- sambandet mellan mediepresentationer och olika syner på konst och annan visuell kultur
- visuella, verbala och andra bildtolkningsmetoder
- undersöka kulturella, samhälleliga och globala fenomen som är viktiga för den studerande
- den studerande som aktör inom medier och annan visuell kultur

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

Exempelvis att ge och ta emot feedback, dialog och arbete i grupp, bildkulturer, bildtyper och illustrerade arbeten.

Samhällelig kompetens

Exempelvis värderingar och betydelser, kommunikation, mediapåverkan, upphovsrätt, yttandefrihet och personlig integritet.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen går igenom i början av studieavsnittet. Bildkonstnärligt kunnande, olika arbetsprocesser (t.ex. förmåga att arbeta i grupp) och resultat. I bedömningen kan även exempelvis förhör, skriftliga inlämningsuppgifter, grupparbeten och presentationer ingå.

Ko 4. Konstens många världar, 2 sp (KO4)

Studieavsnittets moduler

- Konstens många världar, 2 sp (KU4), Valfri

Mål

Konstens många världar

Målen för modulen är att den studerande ska

- undersöka, tolka och värdera konstbilders personliga och samhälleliga betydelser
- fördjupa sin egen relation till bilder från olika tidsperioder och kulturer
- utveckla sina färdigheter att uttrycka sig i bild i enlighet med sina egna mål, självständigt och i grupp
- använda uttrycks-, presentations- och förfaringssätt som är typiska för samtida konst
- tolka konsten ur verkets, upphovsmannens, mottagarens, konstinstitutionernas och samhällets synvinkel
- undersöka aktuella fenomen i bildkonsten och annan visuell kultur i sitt bildkonstnärliga uttryck
- med sina bilder ta ställning till de värderingar som förekommer i bildkonst och annan visuell kultur
- undersöka bildkonst och annan visuell kultur när det gäller identitetsbygge, hållbar utveckling och för att förmedla och förnya kulturarvet.

Centralt innehåll

Konstens många världar

Mina bilder

- bilder som är viktiga för den studerande och konstvärldar som hen själv deltar i
- använda den studerandes egna bilder som utgångspunkt för att skapa bilder
- granska den studerandes egna bilder i relation till bilder och annan visuell kultur
- använda den studerandes egna bilder som utgångspunkt för undersökande, långsiktigt och fenomencentrerat arbete

Bilder i konsten

- traditionella och nya sätt att skapa, redigera och presentera bilder
- konstens begrepp och bildsamlingar
- konst producerad under olika tidpunkter och i olika kulturer som föremål för forskning
- sambandet mellan konsten och olika syner på konst och annan visuell kultur
- visuella, verbala och andra bildtolkningsmetoder
- undersöka kulturella, samhälleliga och globala fenomen som är viktiga för den studerande
- den studerande som aktör inom bildkonst och annan visuell kultur

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

Exempelvis att ge och ta emot feedback, dialog och förståelse, olika bildkulturer, den visuella kulturens begrepp, bildtyper och illustrerade arbeten.

Tvårvetenskaplig och kreativ kompetens

Exempelvis kreativt uttryck, experimentellt arbete, olika material och redskap, undersökning av olika kulturfenomen, bildtolkning.

Samhällelig kompetens

Exempelvis värderingar och betydelser, maktbilder och bilders makt, mediapåverkan, upphovsrätt, yttrandefrihet, personlig integritet och hållbar utveckling.

Etisk kompetens och miljökompetens

Exempelvis hållbar utveckling, eget ansvar, återvinning, sparsamhet, ekologiska materialval, miljökonst.

Global och kulturell kompetens

Exempelvis observationer av den egna miljön, kulturarv, världens konst och finländsk konst.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen går igenom i början av studieavsnittet. Bildkonstnärligt kunnande, olika arbetsprocesser (t.ex. förmåga att arbeta i grupp) och resultat. I bedömningen kan även exempelvis förhör, skriftliga inlämningsuppgifter, grupparbeten och presentationer ingå.

10.18. Musik (MU)

Läroämnets uppdrag

Undervisningen i musik i gymnasiet ska främja den studerandes aktiva musikaliska verksamhet och delaktighet. I undervisningen i musik ska den studerande bekanta sig med världen på ett multisensoriskt sätt och undersöka den särskilt genom att lyssna. Hen fördjupar ett positivt förhållningssätt till musik och konstnärligt uttryck samt reflekterar över deras betydelse i livet.

Musikundervisningen i gymnasiet erbjuder möjligheter att experimentera med musikaliska uttryck, använda fantasin och arbeta tvärkonstnärligt. Kreativ produktion och sökande efter nya musikaliska lösningar är processer som kräver tid och ro att tänka. De utvecklar uthålligheten och förmågan att tillämpa det man lärt sig i nya situationer.

Utgångspunkten för musikundervisningen är den studerandes upplevelser och de betydelser hen gett musiken. Ett personligt förhållande till musik stärker självkännsdomen, det helhetsmässiga välbefinnandet och utvecklingen av en musikalisk identitet. Musikundervisningen fördjupar också den studerandes förståelse av musik som ett samhälleligt fenomen. Det musikaliska och övriga konstnärliga arbetet ger färdigheter för musikalisk medborgerlig aktivitet, kulturellt och samhälleligt inflytande samt kritisk granskning av medie- och ljudmiljön.

Musikstudierna stödjer lärandet och stärker den sociala gemenskapen på många sätt. Att musicera tillsammans är en unik gruppverksamhet som stärker kommunikationsförmågan. Konstruktiv kommunikation och samverkan utvidgar den studerandes syn på musik och andra konstformer liksom hens kulturella värderingar och prioriteringar. Samtidigt utvecklas bland annat förmågan till kreativt och kritiskt tänkande. Dessa färdigheter behöver den studerande både för att skapa sig ett gott liv och för att studera och arbeta inom olika områden.

Den studerande lär sig innebörden av musikaliska begrepp på ett kroppsligt sätt genom auditiva, visuella och motoriska upplevelser i den musikaliska verksamheten. I undervisningen används utöver klingande ljudmaterial även tal, rörelse och bilder samt olika skrivna texter, som noter och tabulaturer.

Mångsidig kompetens

Studier i musik är en helhetsbetonad musikalisk läroprocess, som går ut på att utveckla kroppsliga, motoriska och kognitiva färdigheter samt uttrycksförmåga i social växelverkan. Förutom detta har musik som läroämne en naturlig koppling till alla delområden inom gymnasiet mångsidiga kompetens.

Musik är till sitt grundläggande väsen ett samspel och en gemensam aktivitet. Som läroämne skapar musik en grund för utvecklingen av **kompetens för välbefinnande** och **för kommunikativ och etisk kompetens**. Läroämnet musik ger de studerande möjligheter att förstå sig själva och andra människor samt musikens betydelse i livet. När den studerande studerar musik lär hen sig att känna igen sina styrkor och även färdigheter som fortfarande kräver övning. Genom musikaliska och andra konstnärliga aktiviteter tränar hen sig i att förstå andra människors tankar och känslor, vilket är en förutsättning för utvecklingen av medkänsla och förmåga att sätta sig i en annan människas situation.

Mångsidig musikundervisning utvecklar den studerandes **kreativa och tvärvetenskapliga kompetens**. Musikalisk verksamhet utvecklar en förståelse för att fantasi och föreställningsförmåga är viktiga mänskliga egenskaper. De får oss att se saker annorlunda, tänka på nya sätt och lösa praktiska problem. Föreställningsförmågan är också viktig med tanke på **miljökompetensen**. En ekologisk föreställningsförmåga hjälper den studerande att se alternativa valmöjligheter och att väga konsekvenserna av sitt handlande ur ett hållbarhetsperspektiv. Undervisningen i musik stärker den estetiska omdömesförmågan och pekar på beröringspunkterna mellan musik och andra kunskapsområden. Det viktiga i konsten och skapandet är ändå att de hjälper till att se det mänskliga hos andra med allt vad det innebär i form av färdigheter, kunskap, erfarenheter och känslor.

Utvecklingen av **global, kulturell och samhälllig kompetens** är på ett naturligt sätt kopplad till målen för musikundervisningen. Musik ger perspektiv på hur det är att vara människa och på samhället. Musik och andra konstformer öppnar och vidgar tänkandet, vilket hjälper att exempelvis se bortom gränser och möta konflikter. Den musikaliska verksamheten utvecklar förmågan att kritiskt bedöma den innebörd som getts åt olika företeelser. Detta gör det möjligt för den studerande att vid behov motsätta sig ett tänkande som bygger på odemokratiska värden som kränker människovärdet eller till exempel andra kulturer. Musik lär den studerande att agera ansvarsfullt och tillsammans med andra mot ett gemensamt mål, också tillsammans med sådana som inte har samma bakgrund som hen själv. Med hjälp av musik och annan konst är det möjligt att hantera också svåra ämnen i livet.

Musik är ett kulturellt fenomen och även sätten att göra musik är kulturella. Därför fördjupar studierna i musik den studerandes förståelse för kulturen och kulturarvet i både sitt eget land och i andra länder. Sålunda kan musikstudierna stärka respekten för kulturell mångfald och dialogen mellan olika grupper.

Mål

De allmänna målen för musikundervisningen hänför sig till musikalisk mångsidighet, musikaliskt kreativt tänkande, musikens betydelser och musikaliskväxelverkan samt musikinlärande och demokrati. De allmänna målen för undervisningen är följande:

Musikalisk mångsidighet

Målet är att den studerande ska

- vidareutveckla sina musikaliska färdigheter som att sjunga, spela och lyssna
- fördjupa sina kunskaper om olika musikstilar, musikgenrer och musikens historia
- använda musikteknologins möjligheter för att göra musik.

Musikaliskt kreativt tänkande

Målet är att den studerande ska

- förhålla sig intresserat och nyfiket till musik och andra konstnärliga uttryckssätt
- experimentera modigt med nya och även ovanliga musikaliska idéer, också tillsammans med andra
- förstå den kreativa processens natur och acceptera ofullbordade processer.

Musikens betydelse och musikalisk kommunikation

Målet är att den studerande ska

- förhålla sig öppet och med respekt till olika kulturer samt föra dialog om musikaliska erfarenheter
- genom musik lära sig att förhålla sig förstående till olika upplevelser och livssituationer
- kunna använda musik för att upprätthålla och främja välbefinnande
- handha säkerhet i ljud- och musikmiljöer och skydda hörseln.

Musiklärande och demokrati

Målet är att den studerande ska

- identifiera sina musikaliska styrkor och uppmuntras att använda och utveckla dem
- sätta mål för sin musikaliska verksamhet och utveckla sina verksamhetsätt
- kunna använda musikaliska och andra konstnärliga uttrycksformer i sitt samhällsengagemang
- förstå och känna sitt ansvar i frågor som gäller yttrandefrihet, integritet och upphovsrätt.

Bedömning

I undervisningen i musik ska bedömningen på ett positivt sätt stödja varje studerandes musikaliska utveckling och förhållande till musiken. Under lärprocessen ska den studerande få och ge mångsidig respons, vilket stödjer den studerande när det gäller att utvärdera och främja det egna lärandet.

Bedömningen ska ske i en förtroendefull och trygg atmosfär och fokusera på hela den musikaliska processen, utvecklingen av de musikspecifika arbetssätten och på de mål som ställts upp för studierna. Vid bedömningen tar man hänsyn till den studerandes utgångsnivå och till att den studerandes kunskaper kan komma till uttryck på vilket musikaliskt delområde som helst. Det som ska bedömas är den studerandes musikaliska aktivitet i skolan, särskilt under studieperioderna, och inte hans musikalitet.

Studieavsnitt

Mu 1. Intro - ljud och jubel, 2 sp (MU1)

Studieavsnittets moduler

- Intro – ljud och jubel, 2 sp (MU1), Obligatorisk

Mål

Intro – ljud och jubel

Målen för modulen är att den studerande ska

- utveckla sin röst användning och sin förmåga att musicera
- våga använda musik som uttrycksmedel och producera musikaliska idéer
- öva sig i att gestalta musikaliska element genom upplevelser och erfarenheter
- utforska och fördjupa sitt eget förhållande till musiklyssnande
- förstå och kunna tillämpa teknikens möjligheter i musik
- förstå innebörden och betydelsen av musik i livet och samhället
- agera för att främja uppkomsten av en säker ljudmiljö.

Centralt innehåll

Intro – ljud och jubel

- uppgifter och repertoar som utvecklar en mångsidig röst användning och färdigheter att sjunga och musicera tillsammans med andra
- uppgifter som uppmanar till kreativ produktion och konstnärligt uttryck
- repertoar för lyssnande och musicerande som inspirerar till reflektion över musikens betydelse
- möjligheter att använda musikteknologi på ett mångsidigt sätt
- konsertbesök och att bekanta sig med andra konst- och kulturtjänster i den mån det är möjligt

Lokal precisering

- Studerande i Kristinestads Gymnasium och Kristiinankaupungin Lukio bildar gemensam kör med åtminstone ett offentligt framträdande.

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Etisk kompetens och miljökompetens

Exempelvis tar studerande ansvar för utrustning och material och lär sig att använda utrustning och material på ett miljövänligt sätt genom bland annat minimal användning av elektricitet och återanvändning av material och resurser såsom noter med mera.

Global och kulturell kompetens

Exempelvis genom att repertoaren består av musik från olika kulturer och på olika språk .

Kommunikativ kompetens

Exempelvis genom att flerspråkighet betonas samt att digital teknik används som redskap för kommunikation.

Samhällelig kompetens

Exempelvis framförande av musik offentligt samt samarbete med Kristiinankaupungin lukio.

Kompetens för välbefinnande

Exempelvis genom hörselvård och iakttagande av ljudmiljön.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömning sker genom kontinuerlig utvärdering av studerandes framsteg samt med bedömning av skriftliga och/ eller digitala inlämningsuppgifter och arbetsprestationer. Under kursen kan ske ljud- samt videoupptagning av elevers prestationer för lärarens utvärdering.

Mu 2. Puls - musikaliska uttryck, 2 sp (MU2)

Studieavsnittets moduler

- Puls – musikaliska uttryck, 2 sp (MU2), Obligatorisk

Mål

Puls – musikaliska uttryck

Målen för modulen är den studerande ska

- *fördjupa sitt kunnande i de uttrycksformer som tilltalar hen*
- *utveckla sin förmåga att musicera i grupp och sin konstnärliga uttrycksförmåga*
- *analysera musikens kulturella särdrag och betydelser*
- *modigt ge sig i kast med att ta fram musikaliska idéer.*

Centralt innehåll

Puls – musikaliska uttryck

- *repertoar som utvecklar olika delområden inom musikalisk kompetens*
- *finländska musikkulturer och de studerandes egna musikkulturer*
- *uppgifter som utvecklar kreativt tänkande och konstnärlig uttrycksförmåga även med hjälp av teknologi*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kompetens för välbefinnande

Exempelvis lär studerande sig att känna igen sina styrkor men även de färdigheter som fortfarande kräver övning. Skötsel och vård av musikutrustning samt hörselvård betonas.

Samhällelig kompetens

Exempelvis genom konsertbesök och möjlighet att bekanta sig med andra musiktjänster i den mån det är möjligt eftersträvas samt samverkan med andra aktörer i samhället såsom lokala musiker och musikutbildning.

Tvårvetenskaplig och kreativ kompetens

Exempelvis genom att skapa och arrangera musik. Möjlighet till samverkan med andra läroämnen ges. Teknisk utrustning används genomgående, såväl analog som digital.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömning sker genom kontinuerlig utvärdering av studerandes framsteg samt med bedömning av skriftliga och/ eller digitala inlämningsuppgifter och arbetsprestationer. Under kursen kan ske ljud- samt videoupptagning av elevers prestationer för lärarens utvärdering.

Mu 3. Genre - global nyfikenhet, 2 sp (MU3)

Studieavsnittets moduler

- Genre – global nyfikenhet, 2 sp (MU3), Valfri

Mål

Genre – global nyfikenhet

Målen för modulen är att den studerande ska

- *förstå musikens kulturbundenhet och interkulturella kopplingar*
- *förhålla sig nyfiket och genom upplevelser sätta sig in i musikgenrer och musikkulturer som är nya för hen själv*
- *uppfatta sig själv som en del av en global musikalisk värld*
- *identifiera sina egna utgångspunkter och de utmaningar och möjligheter som interkulturell ömsesidighet innebär.*

Centralt innehåll

Genre – global nyfikenhet

- *olika musikgenrer, musikstilar och musikkulturer samt de betydelser och värderingar som är kopplade till dem*
- *musikkulturer som en del av kulturen*
- *mångsidigt arbete med olika former av musik*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

Exempelvis genom att flerspråkighet betonas samt att digital teknik används som redskap för kommunikation.

Global och kulturell kompetens

Exempelvis genom att repertoaren består av musik från olika kulturer och på olika språk .

Etisk kompetens och miljökompetens

Exempelvis tar studerande ansvar för utrustning och material och lär sig att använda utrustning och material på ett miljövänligt sätt genom bland annat minimal användning av elektricitet och återanvändning av material och resurser såsom noter med mera.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömning sker genom kontinuerlig utvärdering av studerandes framsteg samt med bedömning av skriftliga och/ eller digitala inlämningsuppgifter och arbetsprestationer. Under kursen kan ske ljud- samt videoupptagning av elevers prestationer för lärarens utvärdering.

Mu 4. Demo - kreativt tillsammans, 2 sp (MU4)

Studieavsnittets moduler

- Demo – kreativt tillsammans, 2 sp (MU4), Valfri

Mål

Demo – kreativt tillsammans

Målen för modulen är att den studerande ska

- *utveckla sin kreativa förmåga i en musikalisk eller tvärkonstnärlig process*
- *ta ansvar för gruppens musikaliska verksamhet*
- *fördjupa sin förståelse för olika sätt att påverka genom musik och interaktion*
- *förstå relationen mellan musik och andra konstformer och medier.*

Centralt innehåll

Demo – kreativt tillsammans

- *planering av hur modulens mål ska uppnås och en studerandeorienterad planering av repertoaren*
- *musikalisk eller tvärkonstnärlig process beroende på gruppens resurser*
- *musikens effektivitet till exempel i interaktion, inom lyrik och andra konstformer, medier eller i samhället*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Tvårvetenskaplig och kreativ kompetens

Exempelvis genom att skapa och arrangera musik. Möjlighet till samverkan med andra läroämnen ges. Teknisk utrustning används genomgående, såväl analog som digital.

Kompetens för välbefinnande

Exempelvis genom hörselvård och iakttagande av ljudmiljön.

Kommunikativ kompetens

Exempelvis genom att flerspråkighet betonas samt att digital teknik används som redskap för kommunikation.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömning sker genom kontinuerlig utvärdering av studerandes framsteg samt med bedömning av skriftliga och/ eller digitala inlämningsuppgifter och arbetsprestationer. Under kursen kan ske ljud- samt videoupptagning av elevers prestationer för lärarens utvärdering.

Fri beskrivning av studieavsnittet

Bedömning sker genom kontinuerlig utvärdering av studerandes framsteg samt med bedömning av skriftliga och/ eller digitala inlämningsuppgifter och arbetsprestationer. Under kursen kan ske ljud- samt videoupptagning av elevers prestationer för lärarens utvärdering.

Mu 5. Musikteknologi, 2 sp (MU5)

Mål

Centralt innehåll

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Samhällelig kompetens

Studerande bekantar sig med lokala aktörer.

Kommunikativ kompetens

Studerande övar användning av digitala verktyg och övar samarbete.

Kompetens för välbefinnande

Studerande gör framsteg och erhåller en känsla av att lyckas.

Global och kulturell kompetens

Studerande bekantar sig till nödvändiga delar med olika musikstilar och traditioner samt musikhistoria

Etisk kompetens och miljökompetens

Studerande blir varse om upphovsrätt.

Tvärvetenskaplig och kreativ kompetens

Studerande tillämpar inlärd färdigheter och kunskap inom bl.a. fysik. Studerande skapar en musikalisk produkt.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömning sker genom kontinuerlig utvärdering av studerandes framsteg samt med bedömning av skriftliga och/ eller digitala inlämningsuppgifter och arbetsprestationer. Under kursen kan ske ljud- samt videoupptagning av elevers prestationer för lärarens utvärdering.

Fri beskrivning av studieavsnittet

Kursen erbjuder grundläggande teori i ljudteknik. Centrala element är akustik, ljud som fenomen, analog och digital inspelningsteknik, ljudredigering digitalt samt teknisk apparatur. Under kursen ges möjlighet att bekanta sig med scenteknik såsom belysning mm. Samarbete med lokala aktörer om möjligt.

10.19. Gymnastik (LI)

Läroämnets uppdrag

Syftet med undervisningen i gymnastik är att stödja den studerandes välbefinnande, utveckling och lärande. Undervisningen i gymnastik ger den studerande sådana kunskaper och färdigheter som behövs för att kunna värdera, upprätthålla och utveckla den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan. Undervisningens syfte är att handleda den studerande att ta ansvar för sin fysiska aktivitet och sin funktions- och studieförmåga. I undervisningen betonas betydelsen av fysisk aktivitet som främjar det totala välbefinnandet som en del av en aktiv livsstil. Den studerande ska utveckla en positiv kroppsuppfattning och självbild genom fysisk aktivitet. I undervisningen i gymnastik ska den studerande få uppleva glädje, en känsla av att lyckas och rörelsekompetens samt lära sig olika sätt att upprätthålla och utveckla sitt välbefinnande. I gymnastikundervisningen ska man främja alla studerandes jämlikhet och likabehandling.

Gymnastikens uppdrag och mål ska genomföras genom mångsidig och trygg undervisning samt genom att beakta vilka möjligheter olika studiemiljöer och årstider erbjuder. I gymnastikundervisningen används olika arbetssätt och metoder och de studerande tas med i planeringen och bedömningen av aktiviteter samt handleds att ta ansvar för sina egna och gruppens aktiviteter och för tryggheten.

Vid gruppbildning ska den studerandes rätt till fysisk, psykisk och social trygghet beaktas. Den studerandes lärande ska stödjas genom differentiering av undervisningen med beaktande av den studerandes individuella utgångsläge och utvecklingsbehov (gymnasielagen 714/2018, 28 och 29 §).

Mångsidig kompetens

Undervisningen i gymnastik stärker den studerandes motivation, självförtroende och förutsättningar för fysisk aktivitet samt hens förståelse för betydelsen av en fysiskt aktiv livsstil.

*Gymnastikundervisningen stödjer den studerandes långsiktighet, ihärdighet och ork, vilket i sin tur stärker **kompetensen för välbefinnande** och även en verksamhetskultur som främjar hälsa och välbefinnande. Med funktionsförmåga avses i gymnastiken de fysiska, sociala och psykiska förutsättningarna att klara av vardagliga aktiviteter. I gymnastiken lär den studerande sig att upprätthålla sin funktionsförmåga samt förstå hur funktionsförmågan inverkar på den egna fysiska och kognitiva prestationsförmågan och på välbefinnandet.*

*Den studerandes **kommunikativa kompetens** utvecklas med hjälp av de mångsidiga arbetssätt och metoder som tillämpas inom gymnastikundervisningen. I anknytning till den kommunikativa kompetensen är det viktigt att stärka den studerandes självbild så att hen lär sig uppskatta sig själv. Goda kommunikativa färdigheter förutsätter självregleringsförmåga, som att kunna identifiera och förstå sina egna känslor och reglera sina känslouttryck. Gymnastiken som läroämne främjar*

därmed gemenskapskänslan, ansvarstagandet och den fysiska, sociala och psykiska tryggheten samt säkerheten även inom hela skolgemenskapen.

Gymnastik i gymnasiet är ett tvärvetenskapligt läroämne, som erbjuder möjligheter att förstå olika vetenskapsgrenar och läroämnena, som hälsokunskap, biologi, fysik och musik. Lärsituationerna i gymnastiken är till sin karaktär problemlösningssituationer, och utvecklar därmed den studerandes **tvärvetenskapliga och kreativa kompetens**. Fysisk aktivitet utvecklar hjärnan och hjärnans välmående mångsidigt, samtidigt som studieförmågan och förutsättningarna för att lära sig stöds.

En god funktionsförmåga stärker den studerandes studie- och arbetslivsfärdigheter. I gymnastikundervisningen stärks den **samhälleliga kompetensen** genom att den studerande lär sig ta ansvar för de egna och de gemensamma aktiviteterna och deras säkerhet samt genom att hjälpa och stödja andra under gymnastiklektionerna. Att försöka sitt bästa, anstränga sig och arbeta långsiktigt för att nå sina mål utgör grunden för såväl gymnastikstudierna som för de övriga studierna och arbetslivet. I gymnastiken upplever de studerande en känsla av gemenskap genom gemensamma aktiviteter, ömsesidig uppmuntran och delaktighet samt strävan mot ett gemensamt mål.

I gymnastiken ska den studerande långsiktigt utveckla sig själv, använda den egna muskelstyrkan och visa respekt för andra. På det här sättet utvecklas den studerandes **etiska kompetens och miljökompetens** som i gymnastiken tar sig i uttryck i en strävan mot det gemensamma goda. Gymnastikundervisningen stödjer den studerandes sociala värderingar och agerande i enlighet med dem, som att vara ärlig, ta ansvar och vara rättvis. Den studerande lär sig identifiera vilka aktivitetsformer som är skonsamma för miljön och vilka som belastar miljön, till exempel genom att hen får insikt i etiskt hållbara aktivitetsformer i naturen.

I gymnastikundervisningen används i mån av möjlighet hälso- och sportteknologi och den studerande lär sig kritiskt tolka information och använda medier på ett tryggt sätt, till exempel vad gäller att publicera platsinformation och att publicera bilder på sina prestationer. Fysisk aktivitet fungerar som ett globalt, gemensamt och kroppsligt språk som förenar olika människor och kulturer och på det sättet stärker den **globala och kulturella kompetensen**.

Mål

De allmänna för undervisningen i gymnastik är att den studerande

ska

- lära sig tillämpa rörelsefärdigheter och -kunskaper i olika övningar, gymnastikformer och idrottsgrenar under olika årstider och i olika förhållanden (inomhus, utomhus och i vatten)
- lära sig bedöma och utifrån bedömningen träna sina fysiska egenskaper (styrka, uthållighet, rörlighet och snabbhet)
- kunna göra motiverade val för att utveckla den fysiska, sociala och psykiska funktionsförmågan och för att öka den fysiska aktiviteten
- utveckla sin förmåga till självvärdering (ställa upp mål, göra upp en plan och arbeta i riktning mot målen samt bedöma sina framsteg)
- försöka sitt bästa genom att utföra en övning grundligt och ansvarsfullt, arbeta aktivt och ändamålsenligt samt utveckla sig själv långsiktigt
- respektera andra i kommunikationssituationer, lära sig hjälpa och stödja andra under gymnastiklektionerna, samt stödja gemenskapen genom att uppmuntra andra och ge konstruktiv respons och kamratrespons.

Bedömning

Syftet med bedömningen i gymnastik är att stödja den studerandes arbete, lärande och utvecklingen av den studerandes kunskaper och färdigheter. Bedömningen i gymnastik ska utgå från de mål som i studieavsnittet ställts upp för den fysiska, sociala och psykiska

funktionsförmågan. Bedömningen ska bestå av respons som främjar den studerandes lärande och arbete. Bedömningen ska även beskriva hur målen för undervisningen nåtts. Bedömningen ska vara fortlöpande och basera sig på olika slags prestationer och mångsidig användning av olika former av bedömning, såsom bedömning som genomförs av läraren, självvärdering och kamratrespons. Bedömningen ska inte basera sig på den studerandes värderingar, attityder eller personliga egenskaper. Den studerandes fysiska konditionsnivå ska inte heller användas som grund för bedömningen. Den studerandes hälsotillstånd och specialbehov ska beaktas i bedömningen i gymnastik så att den studerande ska ha möjlighet att vid behov visa sitt bästa möjliga kunnande på alternativa sätt och med avvikande arrangemang (gymnasielagen 714/2018, 28 och 29 §).

Studieavsnitt

Gy 1. En lärande och aktiv studerande, 2 sp (GY1)

Studieavsnittets moduler

- En lärande och aktiv studerande, 2 sp (LI1), Obligatorisk

Mål

En lärande och aktiv studerande

Målen för modulen är att den studerande ska

- tillämpa sina rörelsefärdigheter och -kunskaper i olika övningar, gymnastikformer och idrottsgrenar under olika årstider och i olika förhållanden (inomhus, utomhus och i vatten)
- respektera andra i kommunikationssituationer, hjälpa och uppmuntra andra under gymnastiklektionerna, samt ge konstruktiv respons och kamratrespons
- försöka sitt bästa genom att utföra en övning grundligt och ansvarsfullt, arbeta aktivt och ändamålsenligt samt utveckla sig själv långsiktigt.

Centralt innehåll

En lärande och aktiv studerande

- tillämpning av rörelsefärdigheter i olika övningar, gymnastikformer och idrottsgrenar som är gemensamma för undervisningsgruppen och mångsidigt beaktar studiemiljöns möjligheter (sommars-, vinter- och vattenaktiviteter samt friluftsliv) och som genomförs såväl inomhus som utomhus
- gymnastikövningar och -lekar samt spel som utvecklar undervisningsgruppens samarbetsförmåga och samhörighet

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kompetens för välbefinnande

Gymnastikundervisningen i sig är en verksamhetskultur som främjar hälsa och välbefinnande. När den studerande lär sig något nytt och upplever glädje och avkoppling i gymnastiken stärks den positiva självbilden.

Kommunikativ kompetens

Den studerande lär sig respektera, hjälpa och uppmuntra andra i olika gruppuppgifter, spel och lekar.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Som bedömningsmetoder används:

- lärarens observation av rörelsefärdigheter och rörelsekompetenser samt deltagandet i undervisningen och interaktion under lektionerna
- kontinuerlig lärarrespons
- kamratrespons i par muntligt/ och eller skriftligt
- den studerandes självvärdering muntligt och/ eller skriftligt under lektionerna och/eller i slutet av studieavsnittet

Gy 2. En aktiv livsstil, 2 sp (GY2)

Studieavsnittets moduler

- En aktiv livsstil, 2 sp (LI2), Obligatorisk

Mål

En aktiv livsstil

Målen för modulen är att den studerande ska

- *bedöma och utifrån bedömningen ställa upp mål för utvecklingen av sina fysiska egenskaper (styrka, uthållighet, rörlighet och snabbhet)*
- *med beaktande av den egna funktionsförmågan och miljön kunna göra motiverade val för att utveckla den fysiska funktionsförmågan och öka den fysiska aktiviteten*
- *respektera andra i kommunikationssituationer, hjälpa och uppmuntra andra under gymnastiklektionerna samt ge konstruktiv respons och kamratrespons*
- *försöka sitt bästa genom att utföra en övning grundligt och ansvarsfullt, arbeta aktivt och ändamålsenligt samt utveckla sig själv långsiktigt.*

Centralt innehåll

En aktiv livsstil

- *självvärdering, upprätthållande och mångsidig utveckling av de fysiska egenskaperna (styrka, snabbhet, uthållighet och rörlighet) med hjälp av mångsidig fysisk aktivitet*
- *rörlighet och kroppsvård*
- *ergonomiska aspekter i rörelser och utförande*
- *övningar i par eller grupp som utvecklar samarbetsförmågan och samhörigheten*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kompetens för välbefinnande

Gymnastikundervisningen i sig är en verksamhetskultur som främjar hälsa och välbefinnande. Den studerande lär sig att upprätthålla och utveckla sin funktionsförmåga och sitt välbefinnande samt fundera hur hans funktionsförmåga påverkas av olika val i vardagen och hur ett deltagande i motion stödjer välbefinnandet.

Samhällelig kompetens

Den studerande lär sig respektera, hjälpa och uppmuntra andra i olika gruppuppgifter, spel och lekar.

Global och kulturell kompetens

Den studerande lär sig använda olika typer av motionsteknologi samt testar olika metoder att mäta och testa den fysiska funktionsförmågan, analysera resultaten och göra upp en motionsplan utifrån dem.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Som bedömningsmetoder används:

- lärarens observationer av hur den studerande tillämpar sina kunskaper i olika motionsuppgifter, deltagandet i undervisningen och interaktionen under lektionerna
- den studerandes motionsplan och den studerandes självvärdering av hur planen förverkligats
- kontinuerlig lärarrespons
- kamratrespons i par muntligt och/eller skriftligt under lektionerna
- den studerandes självvärdering muntligt och/eller skriftligt under lektionerna och/eller i slutet av studieavsnittet

Gy 3. Nya möjligheter, 2 sp (GY3)

Studieavsnittets moduler

- Nya möjligheter, 2 sp (LI3), Valfri

Mål

Nya möjligheter

Målen för modulen är att den studerande ska

- *mångsidigt öva och tillämpa sina rörelsefärdigheter och -kunskaper på nya sätt*
- *träna sin kroppskontroll*
- *identifiera sina känslor, visa respekt för andra i kommunikationssituationer samt stödja gemenskapskänslan genom att hjälpa och uppmuntra andra*
- *försöka sitt bästa genom att utföra en övning grundligt och ansvarsfullt, arbeta aktivt och ändamålsenligt samt utveckla sig själv långsiktigt.*

Centralt innehåll

Nya möjligheter

- *introduktion till nya aktiviteter och idrottsgrenar*
- *upprätthållande och utveckling av rörelsefärdigheterna och de fysiska egenskaperna på mångsidiga sätt*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kompetens för välbefinnande

Gymnastikundervisningen i sig är en verksamhetskultur som främjar hälsa och välbefinnande.

Kommunikativ kompetens

Den studerande lär sig identifiera sina känslor, visa respekt för andra samt stödja gemenskapskänslan genom att hjälpa och uppmuntra andra genom olika utmaningar och problemlösningsuppgifter i grupp.

Tvårvetenskaplig och kreativ kompetens

Den studerande lär sig att tillämpa sina rörelsefärdigheter- och kunskaper på nya sätt. Exempelvis genom att bekanta sig med nya motionsformer, genom att göra bekanta saker på ett nytt sätt eller genom att utveckla egna motionsformer.

Samhällelig kompetens

Den studerande lär sig att ta ansvar över de egna och de gemensamma aktiviteterna och deras säkerhet samt att hjälpa och stödja andra under gymnastiklektionerna.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Som bedömningsmetoder används:

- lärarens observationer av hur den studerande tillämpar sina kunskaper i olika motionsuppgifter, deltagandet i undervisningen och interaktionen under lektionerna
- kontinuerlig lärarrespons
- kamratrespons i par muntligt och/eller skriftligt under lektionerna
- den studerandes självvärdering muntligt och/eller skriftligt under lektionerna och/eller i slutet av studieavsnittet

Gy 4. Gemensam aktivitet, 2 sp (GY4)

Studieavsnittets moduler

- Gemensam aktivitet, 2 sp (LI4), Valfri

Mål

Gemensam aktivitet

Målen för modulen är att den studerande ska

- *arbeta gemensamt för att uppnå målet som ställts upp för den fysiska aktiviteten*
- *respektera andra i kommunikationssituationer, hjälpa och uppmuntra andra under gymnastiklektionerna och ge konstruktiv respons och kamratrespons*
- *försöka sitt bästa genom att utföra en övning grundligt och ansvarsfullt, arbeta aktivt och ändamålsenligt samt utveckla sig själv långsiktigt.*

Centralt innehåll

Gemensam aktivitet

- *gemensam fysisk aktivitet, till exempel de gamlas dans, friluftsliv eller någon annan projekthelhet*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kompetens för välbefinnande

Gymnastikundervisningen i sig är en verksamhetskultur som främjar hälsa och välbefinnande.

Kommunikativ kompetens

Den studerande lär sig respektera, hjälpa och uppmuntra andra i olika gruppuppgifter, spel och lekar.

Samhällelig kompetens

Den studerande lär sig att arbeta tillsammans genom att ställa upp mål, planera innehåll och genomföra detta.

Etisk kompetens och miljökompetens

Den studerande lär sig att sträva mot det gemensamma goda och att ta ansvar för sina uppgifter.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Som bedömningsmetoder används:

- lärarens observationer av hur den studerande tillämpar sina kunskaper i olika motionsuppgifter, deltagandet i undervisningen och interaktionen under lektionerna
- kontinuerlig lärarrespons
- kamratrespons i par muntligt och/eller skriftligt under lektionerna
- den studerandes självvärdering muntligt och/eller skriftligt under lektionerna och/eller i slutet av studieavsnittet

Gy 5. Rörelse ger energi, 2 sp (GY5)

Studieavsnittets moduler

- Rörelse ger energi, 2 sp (LI5), Valfri

Mål

Rörelse ger energi

Målen för modulen är att den studerande ska

- *bedöma sin egen ork och energinivå och kunna göra motiverade val av fysiska aktiviteter för att förbättra funktions- och studieförmågan*
- *förstå hur orken och studieförmågan kan främjas genom fysisk aktivitet och idrott*
- *delta i aktiviteterna ändamålsenligt, aktivt och på ett sätt som främjar gemenskapskänslan.*

Centralt innehåll

Rörelse ger energi

- *motionsformer som ger energi*
- *avslappning och kroppsvård*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kompetens för välbefinnande

Gymnastikundervisningen i sig är en verksamhetskultur som främjar hälsa och välbefinnande. Fokus ligger på att främja den studerandes ork och energi för studierna och det psykiska välbefinnandet.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Som bedömningsmetoder används:

- lärarens observationer av hur den studerande tillämpar sina kunskaper i olika motionsuppgifter, deltagandet i undervisningen och interaktionen under lektionerna
- kontinuerlig lärarrespons
- kamratrespons i par muntligt och/eller skriftligt under lektionerna
- den studerandes självvärdering muntligt och/eller skriftligt under lektionerna och/eller i slutet av studieavsnittet

Gy 6. Snabbhet, styrka och uthållighet A, 2 sp (GY6)

Mål

Lokal precisering

- Målsättningen är att erbjuda grenöverskridande träningstillfällen och möjligheter att utveckla de fysiska, psykiska och sociala funktionsfärdigheter som krävs vid idrottande. Innehållet utformas enligt gruppens behov men tyngdpunkten ligger på 4 delområden; snabbhet, uthållighet, styrka och rörlighet. Målet är att den studerade skall lära sig att träna långsiktigt, målmedvetet och resultatriktat samt lära sig att bedöma sin egen utveckling. Idrottsinriktningen förverkligas som ett samarbete mellan Kristinestads gymnasium och Kristiinankaupungin lukio samt olika aktörer från idrottsfältet.

Centralt innehåll

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

- Studieavsnitten förutsätter aktivt deltagande
- Studierna bedöms med en anteckning om avlagd kurs (A)

Gy 7. Snabbhet, styrka och uthållighet B, 2 sp (GY7)

Mål

Lokal precisering

- Målsättningen är att erbjuda grenöverskridande träningstillfällen och möjligheter att utveckla de fysiska, psykiska och sociala funktionsfärdigheter som krävs vid idrottande. Innehållet utformas enligt gruppens behov men tyngdpunkten ligger på 4 delområden; snabbhet, uthållighet, styrka och rörlighet. Målet är att den studerande skall lära sig att träna långsiktigt, målmedvetet och resultatriktat samt lära sig att bedöma sin egen utveckling. Idrottsinriktningen förverkligas som ett samarbete mellan Kristinestads gymnasium och Kristiinankaupungin lukio samt olika aktörer från idrottsfältet.

Centralt innehåll

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

- Studieavsnitten förutsätter aktivt deltagande
- Studierna bedöms med en anteckning om avlagd kurs (A)

Gy 8. Snabbhet, styrka och uthållighet C, 2 sp (GY8)

Mål

Lokal precisering

- Målsättningen är att erbjuda grenöverskridande träningstillfällen och möjligheter att utveckla de fysiska, psykiska och sociala funktionsfärdigheter som krävs vid idrottande. Innehållet utformas enligt gruppens behov men tyngdpunkten ligger på 4 delområden; snabbhet, uthållighet, styrka och rörlighet. Målet är att den studerande skall lära sig att träna långsiktigt, målmedvetet och resultatriktat samt lära sig att bedöma sin egen utveckling. Idrottsinriktningen förverkligas som ett samarbete mellan Kristinestads gymnasium och Kristiinankaupungin lukio samt olika aktörer från idrottsfältet.

Centralt innehåll

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

- Studieavsnitten förutsätter aktivt deltagande
- Studierna bedöms med en anteckning om avlagd kurs (A)

Gy 9. Snabbhet, styrka och uthållighet D, 2 sp (GY9)

Mål

Lokal precisering

- Målsättningen är att erbjuda grenöverskridande träningstillfällen och möjligheter att utveckla de fysiska, psykiska och sociala funktionsfärdigheter som krävs vid idrottande. Innehållet utformas enligt gruppens behov men tyngdpunkten ligger på 4 delområden; snabbhet, uthållighet, styrka och rörlighet. Målet är att den studerande skall lära sig att träna långsiktigt, målmedvetet och resultatriktat samt lära sig att bedöma sin egen utveckling. Idrottsinriktningen förverkligas som ett samarbete mellan Kristinestads gymnasium och Kristiinankaupungin lukio samt olika aktörer från idrottsfältet.

Centralt innehåll

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

- Studieavsnitten förutsätter aktivt deltagande
- Studierna bedöms med en anteckning om avlagd kurs (A)

Gy 10. Snabbhet, styrka och uthållighet E, 2 sp (GY10)

Mål

Lokal precisering

- Målsättningen är att erbjuda grenöverskridande träningstillfällen och möjligheter att utveckla de fysiska, psykiska och sociala funktionsfärdigheter som krävs vid idrottande. Innehållet utformas enligt gruppens behov men tyngdpunkten ligger på 4 delområden; snabbhet, uthållighet, styrka och rörlighet. Målet är att den studerande skall lära sig att träna långsiktigt, målmedvetet och resultatintat samt lära sig att bedöma sin egen utveckling. Idrottsinriktningen förverkligas som ett samarbete mellan Kristinestads gymnasium och Kristiinankaupungin lukio samt olika aktörer från idrottsfältet.

Centralt innehåll

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

- Studieavsnitten förutsätter aktivt deltagande
- Studierna bedöms med en anteckning om avlagd kurs (A)

Gy 11. De äldstes dans, 2 sp (GY11)

Mål

Lokal precisering

- Syftet med studierna är att fördjupa kunskaper och färdigheter i olika typer av sällskapsdans och en förkovring i dansetikettens kod samt att förstärka färdigheter som anknyter till den sociala funktionsförmågan. Arbetsättet präglas av den studerandes delaktighet, gemensamma aktivitet och samverkan. Studieavsnittet avslutas med ett De äldstes dans- evenemang. De äldstes dans kan förverkligas i samarbete med Kristiinankaupungin lukio.

Centralt innehåll

Lokal precisering

- Olika typer av sällskapsdanser
- Dansetikett
- Danssuppvisning

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Samhällelig kompetens

Den studerande lär sig att ta ansvar, hjälpa och stödja andra och att arbeta mot ett gemensamt mål.

Global och kulturell kompetens

Den studerande lär sig traditionella danser

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

- Studieavsnittet förutsätter aktivt deltagande och bedöms med en anteckning om avlagd kurs (A)

10.20. Gymnasiediplom (LD)

Läroämnets uppdrag

I studieavsnitten som byggs upp på lokal nivå kan ingå gymnasiediplom som avläggs inom ett läroämne eller en läroämnegrupp. Syftet med gymnasiediplomen är att ge den studerande möjlighet att visa en specialkompetens och ett specialintresse genom ett arbete som den studerande utfört och utvecklat under en längre period. Gymnasiediplomarbetet ger en mångsidig bild av den studerandes förmåga att arbeta målinriktat och de färdigheter som den studerande utvecklat samt hens djupgående kunskap på området i fråga. Avläggandet av gymnasiediplom fördjupar den mångsidiga kompetens som utvecklas under gymnasietiden. Gymnasiediplomarbetet ska även avspegla den studerandes förmåga att tänka, skapa, tolka och värdera samt hens intressen som bygger på eget engagemang. Gymnasiediplomet skapar förutsättningar för att stärka den egna och andras delaktighet, aktivitet och helhetsmässiga välbefinnande i gemenskapen.

Gymnasiediplom kan avläggas i huslig ekonomi, bildkonst, slöjd, gymnastik, mediekunskap,

musik, dans och teaterkonst. Ett gymnasiediplom omfattar två studiepoäng. Gymnasiediplomen ger de studerande möjlighet att med tanke på fortsatta studier utvärdera kunskaper och styrkor som de utvecklat under gymnasietiden. Gymnasiediplomen kompletterar de kunskaper som framgår av avgångsbetyget från gymnasiet och studentexamensbetyget.

Gymnasiediplom kan i enlighet med utbildningsanordnarens beslut avläggas i ett eller flera läroämnen eller läroämnegrupper. Ett gymnasiediplom kan ingå i de valfria studierna i ett läroämne på det sätt som fastställs i den lokala läroplanen. Utbildningsstyrelsen ger separata anvisningar för avläggande av respektive gymnasiediplom.

I den lokala läroplanen ska man, i fråga om de gymnasiediplom som utbildningsanordnaren erbjuder, beskriva gymnasiediplomens uppdrag och allmänna mål samt redogöra för bedömning och för målen och de centrala innehållen för respektive gymnasiediplom i studieavsnitt om två studiepoäng.

Mål

.

Gemensamma mål för alla gymnasiediplom är att den studerande

ska

- ställa upp egna mål och utgångspunkter för avläggandet av gymnasiediplomet
- arbeta målinriktat, självständigt och i samverkan med andra
- undersöka och uttrycka kulturell verklighet på sätt som är kännetecknande för respektive kunskapsområde
- tillämpa de särskilda kunskaper som inhämtats under gymnasietiden och intressen som bygger på eget engagemang
- använda och fördjupa mångsidig kompetens som hen utvecklat under gymnasiestudierna
- välja ändamålsenliga studiemiljöer och arbets- och uttryckssätt

- bedöma hur man uppnått målen samt arbetsprocessen, slutresultatet och helheten
- stärka sin egen och andras delaktighet, medverkan och helhetsmässiga välbefinnande i gymnasiegemenskapen.

Bedömning

Bedömningen av gymnasiediplomen ska basera sig på ett självständigt arbete som utförs individuellt eller i grupp under gymnasietiden och som visar specialkompetens och intresse. Gymnasiediplomet ska bedömas som en helhet. I bedömningen av gymnasiediplomet ska man ge den studerande respons på hur målen som ställts upp för gymnasiediplomet uppnåtts. Bedömningen av gymnasiediplomet ska vara mångsidig och tillförlitlig och motsvara den kunskapsnivå som den studerande visat i läroämnet eller läroämnesgruppen. Inom ramen för processen då gymnasiediplomet avläggs ska även den studerande själv utvärdera sin prestation.

Studieavsnitt

Gd 1. Gymnasiediplom i gymnastik, 2 sp (GYGD4)

Studieavsnittets moduler

- Gymnasiediplom i gymnastik, 2 sp (LILD4), Valfri

Mål

Gymnasiediplom i gymnastik

Målen för modulen är att den studerande ska

- genom en särskild prestation visa prov på sitt intresse för gymnastik och de ämneskunskaper och färdigheter som den studerande har utvecklat under gymnasiestudierna
- ska på ett mångsidigt sätt kunna reflektera över betydelsen av fysisk aktivitet i sitt liv och samtidigt utveckla sin fysiska funktionsförmåga, sitt fysiska specialkunnande och intresse samt sin samarbetsförmåga.

Lokal precisering

- Gymnasiediplomets uppdrag och allmänna mål finns preciserat i utbildningsstyrelsens bilaga "Anvisningar för gymnasiediplomet i gymnastik"

Centralt innehåll

Gymnasiediplom i gymnastik

- omfattar en helhet som innehåller delområdena fysisk prestationsförmåga, kunskap om gymnastik och idrott, specialkunnande, intresse och samarbetsförmåga samt självvärdering i form av en portfölj

Lokal precisering

- Det centrala innehållet finns preciserat i utbildningsstyrelsens bilaga "Anvisningar för gymnasiediplomet i gymnastik"

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kompetens för välbefinnande

Den studerande lär sig att upprätthålla, mäta och resonera kring sin sin fysiska, psykiska och sociala funktionsförmåga och hur dessa inverkar på ens egna hälsa och välbefinnande.

Samhällelig kompetens

Den studerande lär sig ta ansvar för de egna och de gemensamma aktiviteterna samt hjälpa och stödja andra. Den studerande lär sig att sätta upp mål och att arbeta långsiktigt.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

- Bedömningsgrunderna finns preciserade i utbildningsstyrelsens bilaga "Anvisningar för gymnasiediplomet i gymnastik"
- Gymnasiediplomet i gymnastik kan med fördel genomföras i samarbete med Kristiinankaupungin lukio

Fri beskrivning av studieavsnittet

Gd 2. Gymnasiediplom i bildkonst, 2 sp (KULD2)

Studieavsnittets moduler

- Gymnasiediplom i bildkonst, 2 sp (KULD2), Valfri

Mål

Gymnasiediplom i bildkonst

Målen för modulen är att den studerande ska

- *genom en särskild prestation visa prov på sitt intresse för bildkonst och de ämneskunskaper och färdigheter som den studerande har utvecklat under gymnasiestudierna*
- *visar sitt kunnande inom bildkonst och annan visuell kultur genom att producera, tolka och värdera olika bilder på ett mångsidigt sätt*
- *kunna redogöra för och förmedla de mål och utgångspunkter som hen ställt upp för gymnasiediplomet*
- *kunna producera en konstnärlig och visuell helhet där arbetsätten och hur innehållet presenteras stödjer och kompletterar varandra*
- *visa sitt kunnande inom bildkonst och övrig visuell kultur*
- *kunna utvärdera arbetsprocessen och verket med utgångspunkt i sitt eget lärande.*

Lokal precisering

- I genomförandet av gymnasiediplomet i bildkonst beaktas samarbetsmöjligheter mellan stadens gymnasier.
- Gymnasiediplomets uppdrag och allmänna mål finns preciserade i utbildningsstyrelsens bilaga "Anvisningar för gymnasiediplomet i bildkonst".

Centralt innehåll

Gymnasiediplom i bildkonst

- utgår från målen som ställts upp för gymnasiediplomet samt den uppgift, det perspektiv och arbetssätt som den studerande valt
- omfattar verket och arbetsprocessen, självvärdering och en portfölj som beskriver den studerandes kunskande om bildkonst och övrig visuell kultur

Lokal precisering

- Kristinestads gymnasium erbjuder möjligheten att avlägga gymnasiediplom i bildkonst i samarbete med Kristiinankaupungin lukio.
- Det centrala innehållet finns preciserat i Utbildningsstyrelsens bilaga (anvisningar för gymnasiediplomet i bildkonst).

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Samhällelig kompetens

Exempelvis värderingar och betydelser, självvärdering och dialog, mediapåverkan, upphovsrätt, yttrandefrihet, personlig integritet, hållbar utveckling.

Global och kulturell kompetens

Exempelvis miljöobservationer, kulturarv, världens konst och finländsk konst.

Tvärvetenskaplig och kreativ kompetens

Exempelvis undersökning av kulturfenomen, visuella referenser, bildtolkning, kreativa uttryck, experimentella arbetssätt, personliga uttryck med hjälp av olika material och redskap.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Enligt nationella direktiv. I genomförandet av gymnasiediplom i bildkonst uppmärksammas samarbetsmöjligheterna mellan stadens gymnasier, t.ex. i bedömningen av gymnasiediplomen.

10.21. Temastudier (TO)

Läroämnets uppdrag

Gymnasieutbildningens lärokurs kan innefatta temastudier som utvecklar mångsidig kompetens. Målen och innehållet för temastudierna ska fastställas i den lokala läroplanen.

Studieavsnitt

Laborationskurs i KE-FY tillsammans med Kristiinankaupungin lukio, 2 sp (FYKELOKAL)

Mål

Centralt innehåll

Tyskan/Franskan runt omkring oss, 2 sp (TYFRALOKAL)

Mål

Lokal precisering

- bekantar oss närmare med målspråket och kulturen, om möjligt på ort och ställe
- tränar oss i att använda målspråket i autentiska situationer
- utöka samarbetet inom de korta språken mellan de båda lokala gymnasierna

Centralt innehåll

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Studieavsnittet bedöms med en anteckning om avlagda studier (A) om uppgifterna som tillhör studieavsnittet är avlagda och om man deltagit i övrigt program under studieavsnittet

Fri beskrivning av studieavsnittet

De studerande har möjlighet att i praktiken få bekanta sig med språket de studerat under gymnasietiden. Kursen kan om möjligt inkludera en resa, eventuellt tillsammans med studerande som läser andra korta främmande språk vid gymnasiet. Studieavsnittet kan även delvis göras som ett samarbetsprojekt med Kristiinankaupungin lukio.

10.22. Ekonomi och företagsamhet (EKF)

Läroämnets uppdrag

Inom ämnet ekonomi och företagsamhet får de studerande kunskaper i privatekonomi samt en fördjupad förståelse för begreppet företagsamhet. Kurserna är uppbyggda kring färdigheter och kompetenser som studerande har nytta av både i privatlivet och i det framtida arbetslivet. Undervisningen i ekonomi och företagsamhet är ämnesöverskridande.

Mål

- aktivitet
- problemlösningsförmåga
- flexibilitet
- förmåga att leda sig själv
- social förmåga
- samarbete

Bedömning

Studieavsnittet bedöms med vitsorden avlagd-underkänd. Bedömningen baserar sig uppgifter som utförs under studieavsnittet. Deltagande i föreläsningar och studiebesök.

Studieavsnitt

Marknadsföring, kommunikation och presentation, 2 sp (EKF1)

Mål

Lokal precisering

- De studerande får färdigheter i marknadsförings-, kommunikations- och presentationsteknik.
- De studerande ger förslag till teoretiska lösningar på verkliga uppdrag i samarbete med lokala företag.
- De studerande använder flera språk.
- De studerande får bekanta sig med företag och utbildningar på tredje stadiet.

Centralt innehåll

Lokal precisering

- De studerande inspireras via föreläsningar, studiebesök och workshops.
- Användning av sociala medier och storytelling (att skapa en berättelse i reklamsyfte) som metoder inom marknadsföring.
- Konstruering av affärstal i teori och praktik på flera språk.
- Teoretiska och eventuellt också konkreta förslag till lösningar av verkliga uppdrag givna av lokala företag.
- Planering och ordnande av entreprenörsdag som ett samarbetsprojekt med skolans studerande.

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kommunikativ kompetens

Läroämnet fördjupar den studerandes sociala färdigheter och förmåga att samarbeta samt aktivt delta i samhället och främja det gemensamma välbefinnandet. Samtidigt främjas målen för **kommunikativ kompetens**.

Tvärvetenskaplig och kreativ kompetens

Undervisningen i ekonomi och företagsamhet sporrar den studerande till tvärvetenskapligt samarbete och att kombinera information på ett nytt sätt i enlighet med principen för kontinuerligt lärande och målen för **tvärvetenskaplig och kreativ kompetens**. Undervisningen i ekonomi och företagsamhet ska i mån av möjlighet omfatta samarbete med lokala företag och högskolor.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Studieavsnittet bedöms med vitsorden avlagd-underkänd. Bedömningen baserar sig på uppgifter som utförs under studieavsnittet.

Koll på ekonomin, 2 sp (EKF2)

Mål

Lokal precisering

- De studerande får grundläggande färdigheter som behövs för att ha kontroll över den egna ekonomin.
- De studerande deltar i inspirationsföreläsningar, studiebesök och i mån av möjlighet samarbete med andra skolor (även utomlands).

Centralt innehåll

Lokal precisering

- De studerande får grundläggande färdigheter i att förtjäna pengar.
- De studerande får grundläggande färdigheter i att konsumera och planera stora inköp.
- De studerande sporras till att spara och placera.
- De studerande uppmanas utnyttja lån och kreditkort med eftertanke.
- De studerande får grundläggande färdigheter i att skydda sin ekonomi genom försäkringar.

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kompetens för välbefinnande

Ämnet ekonomi och företagsamhet utvecklar den studerandes **kompetens i välbefinnande** genom att den stärker livskompetensen och färdigheterna att sköta den egna ekonomin och försäkringar. "Koll på ekonomin - koll på livet."

Samhällelig kompetens

I ämnet ekonomi och företagsamhet utvecklas **den samhälleliga kompetensen** och främjar den studerandes förutsättningar att kritiskt undersöka och analysera aktuella företeelser. Den studerande övar sig att agera i en värld som präglas av ekonomi där det är av stor betydelse att ha kontroll över den egna ekonomin. Läroämnet stärker den studerandes initiativförmåga och entreprenörsattityd samt hens färdigheter för fortsatta studier och arbetsliv.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Studieavsnittet bedöms med vitsorden avlagd-underkänd. Bedömningen baserar sig på uppgifter som utförs under studieavsnittet.

Cirkulär ekonomi, 2 sp (EKF3)

Mål

Lokal precisering

- De studerande resonerar kring konsumtionsvalens inverkan på miljön och andra människor.
- De studerande analyserar sina konsumtionsvanor och sina levnadssätt och får möjlighet att göra smarta val i vardagen.
- De studerande studerar ekonomi ur ett ekologiskt och hållbart perspektiv.

Centralt innehåll

Lokal precisering

- Principerna för cirkulär ekonomi och hållbar konsumtion.
- Återanvändning, återvinning, hyra, reparera och delningsekonomi.
- Återvinning av kunskap (bland annat hantverkarkunskap).
- Studiebesök till företag som stöder tänkande om delningsekonomi eller livscykel-tänkande.

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Etisk kompetens och miljökompetens

I ekonomi och företagsamhet betonas individens värdebaserade och etiska agerande för det gemensamma goda med beaktande av det sociala ansvaret. Läroämnet fördjupar den studerandes förståelse av den cirkulära ekonomins principer och av hållbar konsumtion, såväl i näromgivningen som på global nivå. Den studerandes **etiska kompetens och miljökompetens** stärks inom ämnet ekonomi och företagsamhet.

Global och kulturell kompetens

Ämnet ekonomi och företagsamhet stödjer den studerandes **globala och kulturella kompetens** genom att den stärker hans förståelse för hållbarhetsaspekten både i ett lokalt och ett globalt perspektiv. Läroämnet hjälper den studerande att agera etiskt och jämlikt i en global värld.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Studieavsnittet bedöms med vitsorden avlagd-underkänd. Bedömningen baserar sig på uppgifter som utförs under studieavsnittet.

10.23. Ämnesövergripande studieavsnitt

MaA 9. Ekonomisk matematik, 2 sp (MAA9-MAB6)

Läroämnena

- Lång lärokurs i matematik
- Kort lärokurs i matematik

Studieavsnittets moduler

- Ekonomisk matematik, 1 sp (MAA9), Obligatorisk
- Grunder i ekonomisk matematik, 1 sp (MAB6), Obligatorisk

Mål

Ekonomisk matematik

Målen för modulen är att den studerande ska

- *lära sig använda sina matematiska färdigheter för att beräkna tillräckligheten hos resurser, för ekonomisk planering, företagande och beräkning av lönsamhet*
- *tillämpa formler för talföljder i matematiska problem som anknyter till ekonomi*
- *lära sig att anpassa matematiska modeller i ekonomiska situationer och förstå deras begränsningar*
- *kunna använda programvara vid beräkningar och i samband med tillämpningar.*

Grunder i ekonomisk matematik

Målen för modulen är att den studerande ska

- *behärska grundbegrepp och få färdigheter i ekonomisk matematik*
- *fördjupa sina färdigheter i procenträkning*
- *lära sig att beskriva hur processer inom ekonomin utvecklas*
- *kunna använda informationskällor och programvara för att göra beräkningar i samband med tillämpningar.*

Centralt innehåll

Ekonomisk matematik

- *aritmetisk och geometrisk talföljd och deras summor*
- *ränteräkning: ränta på ränta, nuvärde och diskontering*
- *depositioner och lån*
- *matematiska modeller anpassade för ekonomiska situationer där talföljder och summor används*

Grunder i ekonomisk matematik

- *relativ andel, jämförelse, beräkning av förändring*
- *index*
- *ränta och enkel ränteräkning*
- *skatter*
- *valutor*

Lokal precisering

Mångsidig kompetens

Kompetens för välbefinnande

De studerande lär sig om ekonomisk planering, att ta reda på ekonomisk information samt företagande och lönsamhet.

Samhällelig kompetens

De studerande får kunskap om olika typer av lån, skatter, index och valutor.

Etisk kompetens och miljökompetens

Talföljder kan användas till ekonomiska tillämpningar men även för att studera kalkyler som berör ekologiska resurser.

Bedömning av studieavsnitt

Lokal precisering

Bedömningen diskuteras i början av studieavsnittet tillsammans med de studerande. Bedömningen baserar sig t.ex. på förhör, inlämningsuppgifter samt ett eller flera prov. Under studieavsnittets gång följs det upp hur de studerande jobbar med olika uppgifter.

11. Bilagor

11.1. Statsrådets förordning om gymnasieutbildning

Statsrådets förordning om gymnasieutbildning 810/2018

11.2. Nivåskala för språkkunskap och språkutveckling

Denna nivåskala är en i Finland utarbetad tillämpning av de skalor som ingår i den gemensamma europeiska referensramen för språk: lärande, undervisning och bedömning som utvecklats av Europarådet.

NIVÅSKALA FÖR SPRÅKKUNSKAP OCH SPRÅKUTVECKLING					
Kun-skaps-nivå	Förmåga att kommunicera			Förmåga att tolka texter	Förmåga att producera texter
	Kommunikation i olika situationer	Förmåga att använda kommunikationssituationer	Kulturellt lämpligt språktyper	Förmåga att tolka texter	Förmåga att producera texter
A1.1	Den studerande klarar sporadiskt av, med stöd av sin samtalspartner, några ofta återkommande och rutinmässiga kommunikationssituationer.	Den studerande behöver mycket hjälpmedel (till exempel gester, teckningar, lexikon, internet). Kan ibland gissa eller förutse enskilda ords betydelse utgående från kontexten, allmän kunskap eller sina andra språkkunskaper. Kan uttrycka om hen har förstått.	Den studerande kan använda några för språket eller kulturen typiska artighetsfraser (hälsa, säga adjö, tacka) i några mycket rutinmässiga sociala sammanhang.	Den studerande förstår en begränsad mängd talade och skrivna ord och uttryck. Känner till teckensystemet eller ett mycket begränsat antal skrivtecken.	Den studerande kan uttrycka sig mycket begränsat i tal med hjälp av inövade ord och inlärd standarduttryck. Uttalar några inövade uttryck begränsat. Kan skriva några enskilda ord och uttryck.
A1.2	Den studerande klarar sporadiskt av ofta återkommande rutinmässiga kommunikationssituationer men tar för det mesta ännu stöd av sin samtalspartner.	Den studerande använder sig av det mest centrala ord- och uttrycksförrådet i kommunikationssituationer, sin kommunikation. Behöver mycket hjälpmedel. Kan be samtalspartnern att upprepa eller tala långsammare.	Den studerande kan använda några av de allra vanligaste artighetsfraserna för språket i rutinmässiga sociala sammanhang.	Den studerande förstår skriven text bestående av några ord och långsamt tal som innehåller inövade, bekanta ord och uttryck. Kan urskilja enskilda fakta i en text.	Den studerande kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om några bekanta och för hen viktiga saker samt skriva några korta meningar om inövade ämnen. Uttalar de flesta inövade uttrycken begripligt. Behärskar ett mycket begränsat ordförråd, några situationsbundna

					uttryck och en del av den elementära grammatiken.
A1.3	Den studerande reder sig i många rutinmässiga kommunikationssituationer men tar ibland stöd av sin samtalspartner.	Den studerande deltar i kommunikationssituationer men behöver ofta hjälpmedel. Kan reagera med korta verbala uttryck, små gester (till exempel genom att nicka), ljud eller liknande minimal respons. Måste ofta be samtalspartnern att förtydliga eller upprepa.	Den studerande kan använda vanliga uttryck som kännetecknar artigt språkbruk i många rutinmässiga sociala sammanhang.	Den studerande förstår med hjälp av kontexten skriven text och långsamt tal som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck. Kan plocka ut enkel information enligt behov ur en kort text.	Den studerande behärskar en begränsad mängd korta, inövade uttryck, det mest centrala ordförrådet och grundläggande satsstrukturer. Kan med hjälp av ett begränsat uttrycksförråd berätta om vardagliga och för hen viktiga saker samt skriva enkla meddelanden. Uttalar inövade uttryck begripligt.
A2.1	Den studerande kan utbyta tankar eller information i bekanta och vardagliga situationer och stundtals hålla igång en konversation.	Den studerande deltar i allt högre grad i kommunikationssituationer. Använder mer sällan nonverbala uttryck. Måste relativt ofta be samtalspartnern upprepa eller förtydliga. Kan i någon mån utnyttja samtalspartnerns uttryck i sin egen kommunikation.	Den studerande klarar av korta sociala situationer. Kan använda de vanligaste artiga hälsnings- och tilltalsfraserna samt artigt framföra till exempel önskemål, invitationer, förslag och ursäakter och besvara sådana.	Den studerande förstår texter som innehåller enkla, bekanta ord och uttryck samt tydligt tal. Förstår det centrala innehållet i korta, enkla budskap som intresserar hen och grundtankarna i en förutsägbar text som innehåller ett bekant ordförråd. Klarar mycket enkel slutledning	Den studerande kan med enkla meningar och ett konkret ordförråd berätta om vardagliga och konkreta saker som är viktiga för hen. Behärskar ett lätt förutsägbart ordförråd och många centrala strukturer. Kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.

				med hjälp av kontexten.	
A2.2	Den studerande	Den studerande	Den studerande	Den studerande	Den studerande
Grundläggande språkfärdighet i stadd utveckling	<p>Reder sig relativt bra i olika vardagliga kommunikationssituationer. Kan i allt högre grad ta initiativ i en kommunikationssituation.</p> <p>Måste då och då be om samtalspartnerns upprepa eller förtydliga. Använder till exempel ett närliggande eller allmännare begrepp när hen inte vet det exakta begreppet (hund/djur eller hus/stuga).</p>	<p>Deltar i allt högre grad i kommunikationssituationer. Använder vid standarduttryck för att be om precisering av uttrycket.</p> <p>Måste då och då be om samtalspartnerns upprepa eller förtydliga. Använder till exempel ett närliggande eller allmännare begrepp när hen inte vet det exakta begreppet (hund/djur eller hus/stuga).</p>	<p>Kan använda språket på ett enkelt sätt för centrala ändamål, till exempel för att utbyta information eller uttrycka sin åsikt eller ståndpunkt på ett lämpligt sätt. Kan diskutera artigt med hjälp av vanliga uttryck och grundläggande kommunikationssituationer.</p>	<p>Kan i mycket stora drag följa med ett tydligt anförande, känner ofta igen ämnet i en pågående diskussion och förstår det väsentliga i en allmänspråklig text eller långsamt tal som innehåller bekanta ord. Kan härleda betydelsen av obekanta ord utgående från kontexten.</p>	<p>Kan räkna upp och beskriva (för sin ålder typiska) saker som anknyter till vardagen med hjälp av vanliga ord, några idiomatiska uttryck samt grundläggande och ibland också lite svårare strukturer. Kan tillämpa några grundläggande uttalsregler också i andra än inövade uttryck.</p>
B1.1	Den studerande	Den studerande	Den studerande	Den studerande	Den studerande
Fungerande grundläggande språkfärdighet	<p>kan relativt obehindrat kommunicera, delta i diskussioner och uttrycka sina åsikter i vardagliga kommunikationssituationer.</p>	<p>kan i någon mån ta initiativ i olika skeden av en kommunikationssituation och försäkra sig om att samtalspartnern förstått budskapet. Kan omskriva eller byta ut obekanta ord eller omformulera sitt budskap. Kan diskutera betydelsen av obekanta uttryck.</p>	<p>visar att hen behärskar de viktigaste artighetskutymerna. Den studerande kan i sin kommunikation ta hänsyn till några viktiga kulturellt betingade aspekter.</p>	<p>förstår det väsentliga och vissa detaljer i tydligt och relativt långsamt allmänspråkligt tal eller i lättfattlig skriven text. Förstår tal eller skriven text som bygger på gemensam erfarenhet eller allmän kunskap. Urskiljer även utan förberedelse det centrala innehållet, nyckelord och</p>	<p>kan redogöra för det väsentliga och även för vissa detaljer angående vardagliga ämnen, verkliga eller fiktiva, som intresserar hen. Använder sig av ett relativt omfattande ordförråd och olika strukturer samt en del allmänna fraser och idiom. Kan tillämpa flera grundläggande</p>

				viktiga detaljer.	uttalsregler också på andra än inövade uttryck.
B1.2	Den studerande kan relativt obehindrat delta i kommunikation också i vissa mer krävande situationer som till exempel då man informerar om en aktuell händelse.	Den studerande kan ta initiativ och använda lämpliga uttryck i en kommunikationssituation där ett bekant ämne behandlas. Kan relativt naturligt rätta till missförstånd. Kan diskutera betydelsen också av mer komplicerade uttryck.	Den studerande kan för olika ändamål använda ett språk som inte är familjärt men inte heller alltför formellt. Den studerande känner till de viktigaste artighetskutymerna och följer dem. Den studerande kan i sin kommunikation ta hänsyn till viktiga kulturellt betingade aspekter.	Den studerande förstår tydligt tal som innehåller fakta om bekanta eller relativt allmänna ämnen och klarar också i någon mån av texter som förutsätter slutledning. Den studerande förstår det väsentliga och de viktigaste detaljerna i en mer omfattande formell eller informell diskussion i omgivningen.	Den studerande kan berätta om vanliga konkreta ämnen genom att beskriva, specificera och jämföra. Uttrycker sig relativt obehindrat. Kan skriva personliga och mer officiella meddelanden och uttrycka sina tankar också om en del fiktiva ämnen. Använder sig av ett relativt omfattande ordförråd, vanliga idiom, olika strukturer och även komplicerade meningar. Behärskar de grundläggande uttalsreglerna också för andra än inövade uttryck.
B2.1	Den studerande kan kommunicera obehindrat också i nya kommunikationssituationer som ibland inbegriper abstrakt, men ändå tydligt språk.	Den studerande kan uttrycka sin åsikt och ibland för att vinna och använda standarduttryck, såsom "Det är en svår fråga". Kan diskutera betydelsen	Den studerande strävar efter att uttrycka sina tankar sakligt och med respekt för sin samtalspartner samt ta hänsyn till de krav som olika	Den studerande förstår muntlig eller skriven text som är invecklad till språk och innehåll. Kan följa med omfattande tal och komplicerad	Den studerande kan med mångsidiga strukturer och ett relativt omfattande ordförråd, som också inbegriper idiomatiska och abstrakta

		också av komplicerade uttryck och begrepp. Kan ge akt på sin egen förståelse och kommunikation och korrigera sitt språk.	situationer ställer.	argumentation samt redogöra för det centrala innehållet i det hörda. Förstår en stor del av en pågående diskussion. Förstår olika typer av skrivna texter, som också kan handla om abstrakta ämnen, fakta, attityder och åsikter.	uttryck, uttala sig relativt klart och exakt om olika saker som hör till det egna erfarenhetsområdet. Kan delta också i relativt formella diskussioner. Behärskar ett relativt omfattande ordförråd och även krävande satsstrukturer. Uttalet är tydligt, betoningen ligger på rätt stavelse i ordet och talet innehåller några för målspråket typiska intonationsmönster.
B2.2	Den studerande kan använda språket i olika typer av kommunikationsituationer och också nya, som förutsätter ett mångsidigt språk.	Den studerande strävar efter att ge respons, kompletterande synpunkter eller slutsatser. Kan bidra till att kommunikationen fortlöper och vid behov använda omskrivningar. Kan diskutera betydelsen också av komplicerade uttryck och begrepp. Kan använda strategier som stödjer förståelsen,	Den studerande kan uttrycka sina tankar naturligt, tydligt och artigt både i en formell och en informell situation samt välja språkbruk efter situation och samtalspartner.	Den studerande förstår pågående eller inspelat, klart strukturerat talat standardspråk i alla situationer. Förstår i viss mån också främmande språkformer. Kan läsa invecklade texter skrivna för olika ändamål och sammanfatta det centrala innehållet i dem. Den studerande kan känna igen attityder och kritiskt	Den studerande kan uttrycka sig på ett säkert, tydligt och artigt sätt. Behärskar i stor utsträckning språkliga medel för att uttrycka konkreta och abstrakta, bekanta och obekanta ämnen. Kan kommunicera spontant och skriva en tydlig och strukturerad text. Uttalet är mycket tydligt, betoningen ligger på rätt stavelse i ordet och talet

		såsom att plocka ut det centrala innehållet och till exempel göra anteckningar om det hörda.		bedöma det hörda och/eller lästa.	innehåller några för målspråket typiska intonationsmönster.
C1.1	Den studerande kan kommunicera mångsidigt, obehindrat och exakt i alla kommunikationssituationer.	Den studerande tar på ett naturligt sätt ansvar för att kommunikationen flyter. Kan omformulera situationer och klara sig ur svåra situationer. Använder skickligt språk- eller kontextrelaterade antydningar för att dra slutsatser eller förutspå det som kommer.	Den studerande kan använda språket flexibelt och effektivt för sociala ändamål, även uttrycka känslotillstånd, indirekta antydningar (till exempel ironi) och humor.	Den studerande förstår i detalj också längre anföranden om bekanta och allmänna ämnen, även om talet inte skulle vara tydligt strukturerat eller om det skulle innehålla idiomatiska uttryck eller registerbyten. Den studerande förstår i detalj invecklade abstrakta skrivna texter och kan kombinera information från komplicerade texter.	Den studerande kan uttrycka sig obehindrat, exakt och strukturerat om många olika ämnen eller hålla ett relativt långt, förberett anförande. Kan med säker och personlig stil skriva välstrukturerade texter om invecklade ämnen. Det språkliga uttrycksförrådet är mycket omfattande. Uttalet är naturligt och behagligt att lyssna på. Talrytmen och intonationen är typiska för målspråket.
Avancerad språkfärdighet, grundnivå					

11.3. Anvisning: mål, centralt innehåll och bedömning av den studerandes lärande i undervisning i samiska som kompletterar gymnasieutbildningen

Anvisning 7.11.2019 OPH-2264-2019

Utbildningsstyrelsen ger bifogade anvisning om målen, det centrala innehållet och bedömningen av den studerandes lärande i undervisning i samiska som kompletterar gymnasieutbildningen. Anvisningen gäller undervisning i samiska som kompletterar gymnasieutbildningen och som

ordnas med separat finansiering (Undervisningsministeriets förordning om grunderna för statsunderstöd som beviljas för kompletterande undervisning i den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen för elever med främmande språk, samiska och romani som modersmål 1777/2009).

Denna anvisning ersätter Utbildningsstyrelsens anvisning som utgör bilaga 3 till Grunderna för gymnasiet läroplan 2015 (Utbildningsstyrelsens föreskrift 60/011/2015).

Undervisningen ska ordnas i enlighet med denna anvisning från och med 1.8.2021.

Generaldirektör	Olli-Pekka Heinonen
Undervisningsråd	Petri Lehikoinen

11.3.1. Mål, centralt innehåll och bedömning av den studerandes lärande i undervisning i samiska som kompletterar gymnasieutbildningen

Utbildningsstyrelsens anvisning nr 2264-2019.

Enligt Finlands grundlag har alla som bor i Finland rätt att upprätthålla och utveckla sitt språk och sin kultur. Syftet med undervisningen i samiska är att stödja den studerande att utveckla en aktiv flerspråkighet och ett intresse för kontinuerligt språklärande. Undervisningen i samiska ska stödja den studerandes delaktighet som en aktiv och balanserad medlem i såväl sin egen språk- och kulturgemenskap som i den finländska språk- och kulturgemenskapen samt som global aktör. Undervisningen i samiska ska samarbeta med undervisningen i lärokursen svenska och litteratur och undervisningen i övriga läroämnen.

Språkpedagogiken stärker den studerandes språkliga medvetenhet och förmåga att använda flera språk parallellt samt fördjupar hens multilitteracitet och förmåga att anpassa sig till språkgemenskapen. Språkpedagogiken hjälper även den studerande att bygga upp sin språkliga och kulturella identitet. Målet är att den studerande ska lära sig uppfatta och värdesätta den språkliga och kulturella mångfalden samt de språkliga rättigheterna i den egna vardagen och i samhället i övrigt. Den studerandes utgångsläge och språkkunskaper ska tas i beaktande i studierna. I studierna ska man utnyttja olika studiemiljöer såsom bibliotek, teatrar och museer samt övriga kulturella institutioner. I studierna ska den studerande även utnyttja sin egen språkgemenskap, sina språk- och textmiljöer samt den språkliga och kulturella mångfalden i skolgemenskapen och andra gemenskaper. I studierna ska man använda tillräckligt krävande material och arbetssätt som är meningsfulla för den studerande, ger upplevelser och utvecklar kreativiteten.

Målen och innehållet har fastställts för undervisning i samiska som omfattar två undervisningstimmar per vecka under hela gymnasieutbildningen. Utbildningsanordnaren ska göra upp en lokal läroplan, där målen för undervisningen och det centrala innehållet väljs med hänsyn till det samiska språkets särdrag. Läroplanen i samiska kan också utarbetas gemensamt av flera utbildningsanordnare.

Undervisningens uppdrag

Undervisningen i samiska ska handleda den studerande till att uttrycka sig själv mångsidigt, utveckla sina kommunikativa färdigheter, aktivt söka och kritiskt granska information och tolka texter samt till etiska reflektioner. Undervisningens uppdrag är att stödja och utveckla den studerandes språkliga medvetenhet vilket bidrar till att hens uppskattning för det samiska språket ökar och hen blir motiverad att fördjupa sina kunskaper i samiska.

I undervisningen kombineras företeelser inom språk-, litteratur- och kulturforskning. Den studerandes kännedom om och mångsidiga användning av det samiska språket breddas och hen lär sig känna de språkliga rötterna samt utvecklar sin förmåga att jämföra språkets olika drag med andra språk som hen kan. Den studerande utvecklar samtidigt sitt ord- och begreppsförråd och sin multilitteracitet. Hen utvecklar sin kunskap om den egna kulturens litteratur, berättartradition, visuella kultur, musik och drama.

Undervisningens mål

Målen för undervisningen i samiska som kompletterar gymnasieutbildningen berör den studerandes kommunikationsfärdigheter, förmåga att tolka och producera text samt utvecklingen av den studerandes språkliga och kulturella kännedom. Målen för undervisningen är följande:

Kommunikationsfärdigheter

Målet är att den studerande ska

- kunna kommunicera målinriktat, ändamålsenligt och etiskt såväl enskilt som i grupp samt kunna analysera, bedöma och utveckla sina egna kommunikationsfärdigheter
- kunna analysera och bedöma olika kommunikationssituationer och -relationer samt kommunikationsfenomen och -färdigheter och kommunikationsetik som ingår i kontexten.

Att tolka texter

Målet är att den studerande ska

- utveckla sin kritiska och kulturella läskunnighet så att hen kan analysera och utvärdera multimodala texter och vara medveten om deras syften och kontexter, till exempel fakta- och medietext, litteratur och muntlig text, samt kan använda sig av relevanta begrepp för att analysera text
- utveckla sin förmåga att tolka skön- och facklitteratur i estetiskt och funktionellt syfte, fördjupa sin förståelse för litterära medel och behärska relevanta begrepp för att analysera litteratur
- kritiskt kunna granska olika informationskällor samt informationens syfte, tillförlitlighet och användbarhet.

Att producera texter

Målet är att den studerande ska

- utveckla sin kritiska och kulturella läskunnighet så att hen kan producera och dra nytta av multimodala texter och vara medveten om deras syften och kontexter, kan uttrycka sig och motivera sina tankar samt använda ett för situationen lämpligt språk och uttryckssätt
- kunna behärska de olika faserna i en skrivprocess och reflektera över sina egna skrivprocesser, kunna ge och ta emot respons samt tillämpa respons i sitt skrivande
- stärka sina färdigheter att behärska standardspråket och dess normer i tal och skrift samt kunna använda olika källor på ett ändamålsenligt sätt och förstå och följa regler om upphovsrätt.

Att utveckla språklig och kulturell medvetenhet

Målet är att den studerande ska

- bli medveten om vilken betydelse språket och olika kunskapsområden har för lärandet och tänkandet samt hur den språkliga och kulturella mångfalden inverkar på identiteten
- fördjupa sina kunskaper om samiskans struktur, ordförråd, olika register, uttrycksformer och tonlägen och deras meningsskapande funktion samt om litteraturen och andra kulturprodukter

- bekanta sig med de samiska språken som helhet samt förstå sin egen roll som upprätthållare av samiskan.

Bedömning

Syftet med bedömningen är att främja och stödja lärandet och synliggöra olika aspekter av den studerandes kunskaper och utveckling. Responsen och bedömningen är kopplade till de moduls specifika mål som grundar sig på lärokursens allmänna mål. Modulernas mål bildar målen för de lokala studieavsnitten eller sammanfogas till sådana. Bedömningen ska vara mångsidig, öppen och rättvis samt basera sig på delaktighet och uppmuntran och vägleda den studerande till självvärdering. Den studerandes lärande och kunskaper ska bedömas på olika sätt, till exempel med hjälp av iakttagelser av den studerandes lärande och olika prestationer.

Bedömningen under ett studieavsnitt kan bestå av till exempel respons samt självvärdering och kamratrespons som stödjer den studerande att utveckla sina färdigheter under läroprocessens gång. Med hjälp av bedömningsdialog och respons samt självvärderingsfärdigheter utvecklar den studerande en uppfattning om sig själv och hur hen talar och lyssnar samt producerar och tolkar text.

Bedömningen i slutet av ett studieavsnitt ska grunda sig på målen för modulerna som ingår i studieavsnittet. Utöver målen för modulerna kan studieavsnittet också innehålla lokala mål för mångsidig kompetens. Då ett studieavsnitt inleds ska den studerande informeras om målen för studierna så att både läraren och den studerande kan följa upp framsteg i studierna. Bedömningen av ett studieavsnitt ska grunda sig på olika slags prestationer, till exempel skriftliga och muntliga prestationer och eventuella andra delprestationer samt på den studerandes aktivitet under studieavsnittets gång. Om studieavsnittet består av flera moduler från samma läroämne ges endast ett vitsord.

Studier

SMO1 Att tolka och skriva text (2 sp)

Mål

Målen för modulen är att den studerande ska

- kunna producera, tolka och analysera olika multimodala samiska texter samt deras språkliga strukturer och uttryck
- uppmuntras som skribent och behärska de olika skedena av en skrivprocess
- lära sig använda olika typer av texter som utgångspunkt för sitt eget skrivande
- stärka sin uppfattning om sig själv i fråga om att tolka och producera text samt ge och ta emot respons.

Centralt innehåll

- centrala textgenrer: berättande, beskrivande, instruerande, ställningstagande och reflekterande texter och kombinationer av dessa
- texters målgrupper, sammanställning av texthelheter; analys av textens syfte, kontext, innehåll, uppbyggnad, uttrycksformer och synvinklar
- skriva olika typer av texter i process, kollaborativt och individuellt samt materialbaserat skrivande, referat av texter och kommentarer till texter
- texters flerstämmighet och intertextualitet
- språk- och textvård

SMO2 Text och språklig medvetenhet (1 sp)

Mål

Målen för modulen är att den studerande ska

- utveckla sin språkliga och textuella medvetenhet
- fördjupa sin förståelse av språk och text som meningsskapande helheter
- förstå de samiska språken som helhet bland språken i världen samt vilken inverkan kulturella kontakter har.

Centralt innehåll

- samiska och identitet, språklig variation, jämförelse mellan språk, språkens ställning, livskraftiga och utrotningshotade språk
- språkpolitik, en- och flerspråkighet, språkideologier, språkvård
- multilitteracitet och textgenre som begrepp, det vidgade textbegreppet

SMO3 Kommunikation 1 (1 sp)

Mål

Målen för modulen är att den studerande ska

- uppmuntras att kommunicera aktivt, fördjupa sin kommunikationsprofil och sin medvetenhet om språk och identitet
- fördjupa sina färdigheter i gruppkommunikation samt lära sig analysera och bedöma fenomen i anslutning till gruppkommunikation
- lära sig analysera betydelsen av olika språkliga och icke-verbala medel och iakttä kontextbundna variationer i olika kommunikationssituationer.

Centralt innehåll

- reflektioner över de egna kommunikationsfärdigheterna, ge och ta emot respons, förmåga att lyssna samt att målinriktat och konstruktivt delta i gruppkommunikation
- analys av olika kommunikationssituationer, konstruktion av samtal, betydelseförhandling, språket och icke-verbal kommunikation
- språk och identitet samt kontextbundna variationer i språkbruket

SMO4 Litteratur 1 (2 sp)

Mål

Målen för modulen är att den studerande ska

- fördjupa och utveckla mångsidigare läsvanor
- känna till genrerna och uttrycksmedlen inom samisk skön- och facklitteratur samt film
- bredda sina läsfärdigheter, analysera och tolka litteratur av och om samer med hjälp av lämpliga begrepp och metoder
- lära känna samernas historia och det materiella och immateriella samiska kulturarvet.

Centralt innehåll

- litteraturens roll och olika sätt att läsa litteratur, i synnerhet läsning och skrivning i funktionellt och estetiskt syfte
- centrala genrer, uttrycksformer och analysbegrepp
- berättelser och narrativitet i skön- och facklitteratur, mytiska berättelser, jolkning och sångtradition
- narrativitet i multimodala texter, till exempel teater, film och musik

SMO5 Att tolka text 1 (2 sp)

Mål

Målen för modulen är att den studerande ska

- vidareutveckla sin kritiska läskunnighet, i synnerhet sin mediekunskap
- lära sig tolka multimodala samiska texter, samt lära sig analysera deras uttrycksformer och växelverkan, även ur samiskt perspektiv
- förstå hur medierna fungerar, deras betydelse för identiteten och deras roll som opinionsbildare i samhället
- mångsidigt kunna motivera sina åsikter, förstå och analysera andras motiveringar samt kunna förhålla sig konstruktivt till avvikande åsikter.

Centralt innehåll

- yttrandefrihet, mediekritik, medieetik
- språkliga och audiovisuella medel som används för att påverka mottagaren samt argumentationsteknik och retoriska stilmedel
- ideologiskt färgade texter och skillnaden mellan åsikter och vetenskaplig kunskap, minoritetens och minoritetsspråks synlighet i medierna
- källkritik, informationssökning och -hantering, upphovsrätt
- att analysera och producera skriftliga och muntliga texter som tar ställning och påverkar

SMO6 Att producera text 1 (1 sp)

Mål

Målen för modulen är att den studerande ska

- uppmuntras som skribent och utveckla sina färdigheter i att behärska skrivprocessen i samiska
- lära sig använda andra samiska texter som underlag för den egna skrivprocessen och kunna bedöma texternas tillförlitlighet
- stärka sin uppfattning om vilken inverkan textens disposition, språk och uttrycksform har för dess betydelse.

Centralt innehåll

- skrivprocessen: idéfas, avgränsning av ämnet, val av perspektiv, disposition, bearbetning och finslipning; ge och ta emot respons
- materialbaserat skrivande, språk- och textvård
- ordkonstövningar som stärker skribentens egen röst

SMO7 Kommunikation 2 (1 sp)

Mål

Målen för modulen är att den studerande ska

- öka tilltron till sin förmåga att framträda och sin förståelse för anspänning
- utveckla sin färdighet att framträda samt sin förmåga att producera olika muntliga texter, även i digitala miljöer
- fördjupa sin förmåga att analysera och bedöma talad text och audiovisuell kommunikation.

Centralt innehåll

- anspänning och koncentrationsnivå, publikkontakt och åhörarnas ansvar
- särdrag för kommunikation på samiska

- sammanställning och framförande av ett inlägg individuellt, i grupp eller som en audiovisuell text; färdigheter i att fokusera, ta kontakt, åskådliggöra och uttrycka sig
- kommunikationsfärdigheter och -etik i olika kommunikationskanaler, till exempel sociala medier
- analys och bedömning av talade och audiovisuella texter

SMO8 Litteratur 2 (2 sp)

Mål

Målen för modulen är att den studerande ska

- öka sin kunskap om samisk litteratur och kunna granska skönlitteratur också som en del av ett samhälle i förändring
- förstå betydelsen av olika kontexter för tolkningen av litteratur
- kunna analysera inhemsk och utländsk litteratur som skrivits av eller handlar om samer samt annan konst som en del av den kulturella kontexten.

Centralt innehåll

- granska samisk litteratur i olika kontexter: författarens och genrens kontext, historisk och kulturell kontext, politisk och samhällelig kontext
- granska texter ur olika synvinklar, till exempel med beaktande av olika människosyner, identiteter, världsbilder, värdegrunder och idévärldar
- den samiska litteraturen och litteratur om och av samer som ett mångfacetterat, flerstämmigt och flerspråkigt fenomen

Betyg

Den studerande ska ges ett intyg över deltagande i undervisning i samiska som kompletterar gymnasieutbildningen. I intyget antecknas vilket språk som studerats, omfattningen av undervisningen och en verbal bedömning eller ett siffervitsord i enlighet med utbildningsanordnarens beslut. I övrigt följs bestämmelserna om betygsanteckningar i grunderna för gymnasiets läroplan.

11.4. Anvisning: mål, centralt innehåll och bedömning av den studerandes lärande i undervisning i romani som kompletterar gymnasieutbildning

Anvisning 7.11.2019 OPH-2265-2019

Utbildningsstyrelsen ger bifogade anvisning om målen, det centrala innehållet och bedömningen av den studerandes lärande i undervisning i romani som kompletterar gymnasieutbildningen. Anvisningen gäller undervisning i romani som kompletterar gymnasieutbildningen och som ordnas med separat finansiering (Undervisningsministeriets förordning om grunderna för statsunderstöd som beviljas för kompletterande undervisning i den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen för elever med främmande språk, samiska och romani som modersmål 1777/2009).

Denna anvisning ersätter Utbildningsstyrelsens anvisning som utgör bilaga 4 till Grunderna för gymnasiets läroplan 2015 (Utbildningsstyrelsens föreskrift 60/011/2015).

Undervisningen ska ordnas i enlighet med denna anvisning från och med 1.8.2021.

Generaldirektör	Olli-Pekka Heinonen
Undervisningsråd	Petri Lehikoinen

11.4.1. Mål, centralt innehåll och bedömning av den studerandes lärande i undervisning i romani som kompletterar gymnasieutbildningen

Utbildningsstyrelsens anvisning nr 2265-2019.

Enligt Finlands grundlag har alla som bor i Finland rätt att upprätthålla och utveckla sitt språk och sin kultur. Syftet med undervisningen i romani är att stödja den studerande att utveckla en aktiv flerspråkighet och ett intresse för kontinuerligt språklärande. Undervisningen i romani ska stödja den studerandes delaktighet som en aktiv och balanserad medlem i såväl sin egen språk- och kulturgemenskap som i den finländska språk- och kulturgemenskapen samt som global aktör. Undervisningen i romani ska samarbeta med undervisningen i lärokursen svenska och litteratur och undervisningen i övriga läroämnen.

Språkpedagogiken stärker den studerandes språkliga medvetenhet och förmåga att använda flera språk parallellt samt fördjupar hens multilitteracitet och förmåga att anpassa sig till språkgemenskapen. Språkpedagogiken hjälper även den studerande att bygga upp sin språkliga och kulturella identitet. Målet är att den studerande ska lära sig uppfatta och värdesätta den språkliga och kulturella mångfalden samt de språkliga rättigheterna i den egna vardagen och i samhället i övrigt. Den studerandes utgångsläge och språkkunskaper ska tas i beaktande i studierna. I studierna ska man utnyttja olika studiemiljöer såsom bibliotek, teatrar och museer samt övriga kulturella institutioner. I studierna ska den studerande även dra nytta av sin egen språkgemenskap, sina språk- och textmiljöer samt den språkliga och kulturella mångfalden i skolgemenskapen och andra gemenskaper. I studierna ska man använda tillräckligt krävande material och arbetssätt som är meningsfulla för den studerande, ger upplevelser och utvecklar kreativiteten.

Målen och innehållet har fastställts för undervisning i romani som omfattar två undervisningstimmar per vecka under hela gymnasieutbildningen. Utbildningsanordnaren ska göra upp en lokal läroplan, där målen för undervisningen och det centrala innehållet väljs med hänsyn till det romska språkets särdrag. Läroplanen i romani kan också utarbetas gemensamt av flera utbildningsanordnare.

Undervisningens uppdrag

Undervisningen i romani ska handleda den studerande till att uttrycka sig själv mångsidigt, utveckla sina kommunikativa färdigheter, aktivt söka och kritiskt granska information och tolka texter samt till etiska reflektioner. Undervisningens uppdrag är att stödja och utveckla den studerandes språkliga medvetenhet. Den studerandes uppskattning för det romska språket ökar och hen blir motiverad att fördjupa sina kunskaper i romani.

I undervisningen kombineras företeelser inom språk-, litteratur- och kulturforskning. Den studerandes kännedom om och mångsidiga användning av det romska språket breddas och hen lär sig känna de språkliga rötterna samt utvecklar sin förmåga att jämföra språkets olika drag med andra språk som hen kan. Den studerande utvecklar samtidigt sitt ord- och begreppsförråd och sin multilitteracitet. Hen utvecklar sin kunskap om den egna kulturens litteratur, berättartradition, visuella kultur, musik och drama.

Undervisningens mål

Målen för undervisningen i romani som kompletterar gymnasieutbildningen berör den studerandes kommunikationsfärdigheter, förmåga att tolka och producera text samt utvecklingen av den studerandes språkliga och kulturella kännedom. Målen för undervisningen är följande:

Kommunikationsfärdigheter

Målet är att den studerande ska

- kunna kommunicera målinriktat, ändamålsenligt och etiskt såväl enskilt som i grupp samt kunna analysera, bedöma och utveckla sina egna kommunikationsfärdigheter
- kunna analysera och bedöma olika kommunikationssituationer och -relationer samt kommunikationsfenomen och -färdigheter och kommunikationsetik som ingår i kontexten

Att tolka texter

Målet är att den studerande ska

- utveckla sin kritiska och kulturella läskunnighet så att hen kan analysera och utvärdera multimodala texter och vara medveten om deras syften och kontexter, till exempel fakta- och medietext, litteratur och muntlig text, samt kan använda sig av relevanta begrepp för att analysera text
- utveckla sin förmåga att tolka skön- och facklitteratur i estetiskt och funktionellt syfte, fördjupa sin förståelse för litterära medel och behärska relevanta begrepp för att analysera litteratur
- kritiskt kunna granska olika informationskällor samt informationens syfte, tillförlitlighet och användbarhet.

Att producera texter

Målet är att den studerande ska

- utveckla sin kritiska och kulturella läskunnighet så att hen kan producera och dra nytta av multimodala texter och vara medveten om deras syften och kontexter, kan uttrycka sig och motivera sina tankar samt använda ett för situationen lämpligt språk och uttrycksätt
- kunna behärska de olika faserna i en skrivprocess och reflektera över sina egna skrivprocesser, kunna ge och ta emot respons samt tillämpa respons i sitt skrivande
- stärka sina färdigheter att behärska standardspråket och dess normer i tal och skrift samt kunna använda olika källor på ett ändamålsenligt sätt och förstå och följa regler om upphovsrätt.

Att utveckla språklig och kulturell medvetenhet

Målet är att den studerande ska

- bli medveten om vilken betydelse språket och olika kunskapsområden har för lärandet och tänkandet samt hur den språkliga och kulturella mångfalden inverkar på identiteten
- fördjupa sina kunskaper om den finländska romanins struktur, ordförråd, olika register, uttrycksformer och tonlägen och deras meningsskapande funktion samt om litteraturen och andra kulturprodukter
- bekanta sig med de romska dialekter som talas på olika håll i världen samt förstå sin egen roll som upprätthållare av det romska språket i Finland.

Bedömning

Syftet med bedömningen är att främja och stödja lärandet och synliggöra olika aspekter av den studerandes kunnande och utveckling. Responsen och bedömningen är kopplade till de modulspecifika mål som grundar sig på lärokursens allmänna mål. Modulernas mål bildar målen för de lokala studieavsnitten eller sammanfogas till sådana. Bedömningen ska vara mångsidig, öppen och rättvis samt basera sig på delaktighet och uppmuntran och vägleda den studerande till

självvärdering. Den studerandes lärande och kunnande ska bedömas på olika sätt, till exempel med hjälp av iakttagelser av hens lärande och olika prestationer.

Bedömningen under ett studieavsnitt kan bestå av till exempel respons samt självvärdering och kamratrespons som stödjer den studerande att utveckla sina färdigheter under lärprocessens gång. Med hjälp av bedömningsdialog och respons samt självvärderingsfärdigheter utvecklar den studerande en uppfattning om sig själv och hur hen talar och lyssnar samt producerar och tolkar text.

Bedömningen i slutet av ett studieavsnitt ska grunda sig på målen för modulerna som ingår i studieavsnittet. Utöver målen för modulerna kan studieavsnittet också innehålla lokala mål för mångsidig kompetens. Då ett studieavsnitt inleds ska den studerande informeras om målen för studierna så att både läraren och den studerande kan följa upp framsteg i studierna. Bedömningen av ett studieavsnitt ska grunda sig på olika slags prestationer, till exempel skriftliga och muntliga prestationer och eventuella andra delprestationer samt på den studerandes aktivitet under studieavsnittets gång. Om studieavsnittet består av flera moduler från samma läroämne ges endast ett vitsord.

Studier

RMO1 Att tolka och skriva text (2 sp)

Mål

Målen för modulen är att den studerande ska

- kunna producera, tolka och analysera olika multimodala romska texter samt deras språkliga strukturer och uttryck
- uppmuntras som skribent och behärska de olika skedena av en skrivprocess
- lära sig använda olika typer av texter som utgångspunkt för sitt eget skrivande
- stärka sin uppfattning om sig själv i fråga om att tolka och producera text samt ge och ta emot respons.

Centralt innehåll

- centrala textgenrer: berättande, beskrivande, instruerande, ställningstagande och reflekterande texter och kombinationer av dessa
- texters målgrupper, sammanställning av texthelheter; analys av textens syfte, kontexter, innehåll, uppbyggnad, uttrycksformer och synvinklar
- skriva olika typer av texter i process, kollaborativt och individuellt samt materialbaserat skrivande, referat av texter och kommentarer till texter
- texters flerstämmighet och intertextualitet
- språk- och textvård

RMO2 Text och språklig medvetenhet (1 sp)

Mål

Målen för modulen är att den studerande ska

- utveckla sin språkliga och textuella medvetenhet
- fördjupa sin förståelse av språk och text som meningsskapande helheter
- förstå romanins ställning bland språken i världen samt vilken inverkan kulturella kontakter har.

Centralt innehåll

- *romani och identitet, språklig variation, jämförelse mellan språk, språkens ställning, livskraftiga och utrotningshotade språk*
- *språkpolitik, en- och flerspråkighet, språkideologier, språkvård*
- *multilitteracitet och textgenre som begrepp, det vidgade textbegreppet*

RMO3 Kommunikation 1 (1 sp)

Mål

Målen för modulen är att den studerande ska

- *uppmuntras att kommunicera aktivt, fördjupa sin kommunikationsprofil och sin medvetenhet om språk och identitet*
- *fördjupa sina färdigheter i gruppkommunikation samt lära sig analysera och bedöma fenomen i anslutning till gruppkommunikation*
- *lära sig analysera betydelsen av olika språkliga och icke-verbala medel och iaktta kontextbundna variationer i olika kommunikationssituationer.*

Centralt innehåll

- *reflektioner över de egna kommunikationsfärdigheterna, ge och ta emot respons, förmåga att lyssna samt målinriktat och konstruktivt delta i gruppkommunikation*
- *analys av olika kommunikationssituationer, konstruktion av samtal, betydelseförhandling, språket och icke-verbal kommunikation*
- *språk och identitet samt kontextbundna variationer i språkbruket*

RMO4 Litteratur 1 (2 sp)

Mål

Målen för modulen är att den studerande ska

- *fördjupa och utveckla mångsidigare läsvanor*
- *känna till genrer inom romsk skön- och facklitteratur samt film och deras uttrycksmedel*
- *bredda sin förmåga att läsa, analysera och tolka litteratur på romani och litteratur av och om romer med hjälp av lämpliga begrepp och metoder*
- *lära känna romernas historia och det materiella och immateriella romska kulturarvet.*

Centralt innehåll

- *litteraturens roll och olika sätt att läsa litteratur, i synnerhet läsning och skrivning i funktionellt och estetiskt syfte*
- *centrala genrer, uttrycksformer och analysbegrepp i litteraturen*
- *berättelser och narrativitet i skön- och facklitteratur, romernas sångtradition och mytiska berättelser*
- *multimodala texters narrativitet, till exempel teater, film och musik*

RMO5 Att tolka text 1 (2 sp)

Mål

Målen för modulen är att den studerande ska

- *vidareutveckla sin kritiska läskunnighet, i synnerhet sin mediekunskap*
- *lära sig tolka multimodala romska texter samt lära sig analysera deras uttrycksformer och växelverkan, även ur den romska kulturens perspektiv*
- *förstå hur medierna fungerar, deras betydelse för identiteten och deras roll som opinionsbildare i samhället*

- mångsidigt kunna motivera sina åsikter, förstå och analysera andras motiveringar samt kunna förhålla sig konstruktivt till avvikande åsikter.

Centralt innehåll

- yttrandefrihet, mediekritik, medieetik
- språkliga och audiovisuella medel som används för att påverka mottagaren samt argumentationsteknik och retoriska stilmedel
- ideologiskt färgade texter och skillnaden mellan åsikter och vetenskaplig kunskap, minoritetens och minoritetsspråks synlighet i medierna
- källkritik, informationssökning och -hantering, upphovsrätt
- att analysera och producera skriftliga och muntliga texter som tar ställning och påverkar

RMO6 Att producera text 1 (1 sp)

Mål

Målen för modulen är att den studerande ska

- uppmuntras som skribent och utveckla sina färdigheter i att behärska skrivprocessen
- lära sig använda andra romska texter som underlag för den egna skrivprocessen och kunna bedöma texternas tillförlitlighet
- stärka sin uppfattning om vilken inverkan textens disposition, språk och uttrycksform har för dess betydelse.

Centralt innehåll

- skrivprocessen: idéfas, avgränsning av ämnet, val av perspektiv, disposition, redigering och finslipning; ge och ta emot respons
- materialbaserat skrivande, språk- och textvård
- ordkonstövningar som stärker skribentens egen röst

RMO7 Kommunikation 2 (1 sp)

Mål

Målen för modulen är att den studerande ska

- öka tilltron till sin förmåga att framträda och sin förståelse för anspänning
- utveckla sin färdighet att framträda samt sin förmåga att producera olika muntliga texter, även i digitala miljöer
- fördjupa sin förmåga att analysera och bedöma talad text och audiovisuell kommunikation.

Centralt innehåll

- anspänning och koncentrationsnivå, publikkontakt och åhörarnas ansvar
- särdrag för kommunikation på romani
- sammanställning och framförande av ett inlägg individuellt, i grupp eller som en audiovisuell text; färdigheter i att fokusera, ta kontakt, åskådliggöra och uttrycka sig
- kommunikationsfärdigheter och -etik i olika kommunikationskanaler, till exempel sociala medier
- analys och bedömning av talade och audiovisuella texter

RMO8 Litteratur 2 (2 sp)

Mål

Målen för modulen är att den studerande ska

- öka sin kunskap om romsk litteratur och kunna granska skönlitteratur också som en del av ett samhälle i förändring
- förstå betydelsen av olika kontexter för tolkningen av litteratur
- kunna analysera inhemsk och utländsk litteratur som skrivits av eller handlar om romer samt annan konst som en del av den kulturella kontexten.

Centralt innehåll

- granska romsk litteratur i olika kontexter: författarens och genrens kontext, historisk och kulturell kontext, politisk och samhällsrelaterad kontext
- granska texter ur olika synvinklar, till exempel med beaktande av olika människosyner, identiteter, världsbilder samt hur värdegrunder och idévärldar förändrats
- den romska litteraturen och litteratur av och om romer som ett mångfacetterat, flerstämmigt och flerspråkigt fenomen

Betyg

Den studerande ska ges ett intyg över deltagande i undervisning i romani som kompletterar gymnasieutbildningen. I intyget antecknas vilket språk som studerats, omfattningen av undervisningen och en verbal bedömning eller ett siffervitsord i enlighet med utbildningsanordnarens beslut. I övrigt följs bestämmelserna om betygsanteckningar i grunderna för gymnasiet läroplan.

11.5. Anvisning: mål, centralt innehåll och bedömning av den studerandes lärande i undervisning i den studerandes eget modersmål som kompletterar gymnasieutbildningen

Anvisning 7.11.2019 OPH-2266-2019

Utbildningsstyrelsen ger bifogade anvisning om målen, det centrala innehållet och bedömningen av den studerandes lärande i undervisning i den studerandes eget modersmål som kompletterar gymnasieutbildningen. Anvisningen gäller undervisning i den studerandes eget modersmål som kompletterar gymnasieutbildningen och som ordnas med separat finansiering (Undervisningsministeriets förordning om grunderna för statsunderstöd som beviljas för kompletterande undervisning i den grundläggande utbildningen och gymnasieutbildningen för elever med främmande språk, samiska och romani som modersmål 1777/2009).

Denna anvisning ersätter Utbildningsstyrelsens anvisning som utgör bilaga 5 till Grunderna för gymnasiet läroplan 2015 (Utbildningsstyrelsens föreskrift 60/011/2015).

Undervisningen ska ordnas i enlighet med denna anvisning från och med 1.8.2021.

	Generaldirektör	Olli-Pekka Heinonen
	Undervisningsråd	Petri Lehikoinen

11.5.1. Mål, centralt innehåll och bedömning av den studerandes lärande i undervisning i den

studerandes eget modersmål som kompletterar gymnasieutbildningen

Utbildningsstyrelsens anvisning nr 2266-2019.

Enligt Finlands grundlag har alla som bor i Finland rätt att upprätthålla och utveckla sitt språk och sin kultur. Syftet med undervisningen i eget modersmål är att stödja den studerande att utveckla en aktiv flerspråkighet och ett intresse för kontinuerligt språklärande. Undervisningen i eget modersmål ska stödja den studerandes delaktighet som en aktiv och balanserad medlem i såväl sin egen språk- och kulturgemenskap som i den finländska språk- och kulturgemenskapen samt som global aktör. Undervisningen i eget modersmål ska samarbeta med undervisningen i lärokursen svenska och litteratur och undervisningen i övriga läroämnen.

Språkpedagogiken stärker den studerandes språkliga medvetenhet och färdigheter att använda flera språk parallellt samt fördjupar hens multilitteracitet och förmåga att anpassa sig till språkgemenskapen. Språkpedagogiken hjälper även den studerande att bygga upp sin språkliga och kulturella identitet. Målet är att den studerande ska lära sig uppfatta och värdesätta den språkliga och kulturella mångfalden samt de språkliga rättigheterna i den egna vardagen och i samhället i övrigt.

Den studerandes utgångsläge och språkkunskaper ska tas i beaktande i studierna. I studierna ska man utnyttja olika studiemiljöer såsom bibliotek, teatrar och museer samt övriga kulturella institutioner. I studierna ska den studerande även utnyttja sin egen språkgemenskap, sina språk- och textmiljöer samt den språkliga och kulturella mångfalden i skolgemenskapen och andra gemenskaper. I studierna ska man använda tillräckligt krävande material och arbetssätt som är meningsfulla för den studerande, ger upplevelser och utvecklar kreativiteten.

Denna anvisning har utarbetats för alla språk som undervisas som eget modersmål. Målen och det centrala innehållet har fastställts för undervisning i eget modersmål som omfattar två undervisningstimmar per vecka under hela gymnasieutbildningen. Utbildningsanordnaren ska göra upp en lokal läroplan där målen för undervisningen fastställs och innehållet väljs med beaktande av det aktuella språkets särdrag, bland annat skriftsystemet. Läroplanen kan också utarbetas gemensamt av flera utbildningsanordnare.

Undervisningens uppdrag

Undervisningen i det egna modersmålet ska handleda den studerande till att uttrycka sig själv mångsidigt, utveckla sina kommunikativa färdigheter, aktivt söka och kritiskt granska information och tolka texter samt till etiska reflektioner. Undervisningens uppdrag är att stödja och utveckla den studerandes språkliga medvetenhet. Den studerandes uppskattning för det egna modersmålet ökar och hen blir motiverad att fördjupa sina kunskaper i det egna språket.

I undervisningen kombineras företeelser inom språk-, litteratur- och kulturforskning. Den studerandes kännedom om och mångsidiga användning av det egna modersmålet breddas och hen lär sig känna de språkliga rötterna samt utvecklar sin förmåga att jämföra språkets olika drag med andra språk som hen kan. Den studerande utvecklar samtidigt sitt ord- och begreppsförråd och sin multilitteracitet. Hen utvecklar sin kunskap om den egna kulturens litteratur, berättartradition, visuella kultur, musik och drama.

Undervisningens mål

Målen för undervisningen i den studerandes eget modersmål som kompletterar gymnasieutbildningen berör den studerandes kommunikationsfärdigheter, förmåga att tolka och producera text samt utvecklingen av den studerandes språkliga och kulturella kännedom. Målen för undervisningen är följande:

Kommunikationsfärdigheter

Målet är att den studerande ska

- kunna kommunicera målinriktat, ändamålsenligt och etiskt såväl enskilt som i grupp samt kunna analysera, bedöma och utveckla sina egna kommunikationsfärdigheter
- kunna analysera och bedöma olika kommunikationssituationer och -relationer samt kommunikationsfenomen och -färdigheter och kommunikationsetik som ingår i kontexten

Att tolka texter

Målet är att den studerande ska

- utveckla sin kritiska och kulturella läskunnighet så att hen kan analysera och utvärdera multimodala texter och vara medveten om deras syften och kontexter, till exempel fakta- och medietext, litteratur och muntlig text, samt kan använda sig av relevanta begrepp för att analysera text
- utveckla sin förmåga att tolka skön- och facklitteratur i estetiskt och funktionellt syfte, fördjupa sin förståelse för litterära medel och behärska relevanta begrepp för att analysera litteratur
- kritiskt kunna granska olika informationskällor samt informationens syfte, tillförlitlighet och användbarhet.

Att producera texter

Målet är att den studerande ska

- utveckla sin kritiska och kulturella läskunnighet så att hen kan producera och dra nytta av multimodala texter och vara medveten om deras syften och kontexter, kan uttrycka sig och motivera sina tankar samt använda ett för situationen lämpligt språk och uttryckssätt
- kunna behärska de olika faserna i en skrivprocess och reflektera över sina egna skrivprocesser, kunna ge och ta emot respons samt tillämpa respons i sitt skrivande
- stärka sina färdigheter att behärska standardspråket och dess normer i tal och skrift samt kunna använda olika källor på ett ändamålsenligt sätt och förstå och följa regler om upphovsrätt.

Att utveckla språklig och kulturell medvetenhet

Målet är att den studerande ska

- bli medveten om vilken betydelse språket och olika kunskapsområden har för lärandet och tänkandet samt hur den språkliga och kulturella mångfalden inverkar på identiteten
- fördjupa sina kunskaper om det egna modersmålets struktur, ordförråd, olika register, uttrycksformer och tonlägen och deras meningsskapande funktion samt om litteraturen och andra kulturprodukter.

Bedömning

Syftet med bedömningen är att främja och stödja lärandet och synliggöra olika aspekter av den studerandes kunskaper och utveckling. Responsen och bedömningen är kopplade till de modulspecifika mål som grundar sig på lärokursens allmänna mål. Modulernas mål bildar målen för de lokala studieavsnitten eller sammanfogas till sådana. Bedömningen ska vara mångsidig, öppen och rättvis samt basera sig på delaktighet och uppmuntran och vägleda den studerande till självvärdering. Den studerandes lärande och kunskaper ska bedömas på olika sätt, till exempel med hjälp av iakttagelser av den studerandes lärande och olika prestationer.

Bedömningen under ett studieavsnitt kan bestå av till exempel respons samt självvärdering och kamratrespons som stödjer den studerande att utveckla sina färdigheter under läroprocessens gång. Med hjälp av bedömningsdialog och respons samt självvärderingsfärdigheter utvecklar den

studerande en uppfattning om sig själv och hur hen talar och lyssnar samt producerar och tolkar text.

Bedömningen i slutet av ett studieavsnitt ska grunda sig på målen för modulerna som ingår i studieavsnittet. Utöver målen för modulerna kan studieavsnittet också innehålla lokala mål för mångsidig kompetens. Då ett studieavsnitt inleds ska den studerande informeras om målen för studierna så att både läraren och den studerande kan följa upp framsteg i studierna. Bedömningen av ett studieavsnitt ska grunda sig på olika slags prestationer, till exempel skriftliga och muntliga prestationer och eventuella andra delprestationer samt på den studerandes aktivitet under studieavsnittets gång. Om studieavsnittet består av flera moduler från samma läroämne ges endast ett vitsord.

Studier

EMO1 Att tolka och skriva text (2 sp)

Mål

Målen för modulen är att den studerande ska

- kunna producera, tolka och analysera olika multimodala texter samt deras språkliga strukturer och uttryck
- uppmuntras som skribent och behärska de olika skedena av en skrivprocess
- lära sig använda olika typer av texter som utgångspunkt för sitt eget skrivande
- stärka sin uppfattning om sig själv i fråga om att tolka och producera text samt ge och ta emot respons.

Centralt innehåll

- centrala textgenrer: berättande, beskrivande, instruerande, ställningstagande och reflekterande texter och kombinationer av dessa
- texters målgrupper, sammanställning av texthelheter; analys av textens syfte, kontexter, innehåll, uppbyggnad, uttrycksformer och synvinklar
- skriva olika typer av texter i process, kollaborativt och individuellt samt materialbaserat skrivande, referat av texter och kommentarer till texter
- texters flerstämmighet och intertextualitet
- språk- och textvård

EMO2 Text och språklig medvetenhet (1 sp)

Mål

Målen för modulen är att den studerande ska

- utveckla sin språkliga och textuella medvetenhet
- fördjupa sin förståelse av det egna modersmålet och text som meningsskapande helheter.

Centralt innehåll

- modersmål och identitet, språklig variation, jämförelse mellan språk, språkens ställning, livskraftiga och utrotningshotade språk
- språkpolitik, en- och flerspråkighet, språkideologier, språkvård
- multilitteracitet och textgenre som begrepp, det vidgade textbegreppet

EMO3 Kommunikation 1 (1 sp)

Mål

Målen för modulen är att den studerande ska

- uppmuntras att kommunicera aktivt, fördjupa sin kommunikationsprofil och sin medvetenhet om språk och identitet
- fördjupa sina färdigheter i gruppkommunikation samt lära sig analysera och bedöma fenomen i anslutning till gruppkommunikation
- lära sig analysera betydelsen av olika språkliga och icke-verbala medel och iaktta kontextbundna variationer i olika kommunikationssituationer.

Centralt innehåll

- reflektioner över de egna kommunikationsfärdigheterna, ge och ta emot respons, förmåga att lyssna samt målinriktat och konstruktivt delta i gruppkommunikation
- analys av olika kommunikationssituationer, konstruktion av samtal, betydelseförhandling, språket och icke-verbal kommunikation
- språk och identitet samt kontextbundna variationer i språkbruket

EMO4 Litteratur 1 (2 sp)

Mål

Målen för modulen är att den studerande ska

- fördjupa och utveckla mångsidigare läsvanor
- känna till genrer inom skön- och facklitteratur samt film på det egna modersmålet och deras uttrycksmedel
- bredda sin förmåga att läsa, analysera och tolka litteratur med hjälp av lämpliga begrepp och metoder
- lära känna det egna modersmålets materiella och immateriella kulturarv.

Centralt innehåll

- litteraturens roll och olika sätt att läsa litteratur, i synnerhet läsning och skrivning i funktionellt och estetiskt syfte
- centrala genrer, uttrycksformer och analysbegrepp i litteraturen
- berättelser och narrativitet i skön- och facklitteratur
- multimodala texters narrativitet, till exempel teater, film och musik

EMO5 Att tolka text 1 (2 sp)

Mål

Målen för modulen är att den studerande ska

- vidareutveckla sin kritiska läskunnighet, i synnerhet sin mediekunskap
- lära sig tolka multimodala texter samt lära sig analysera deras uttrycksformer och växelverkan
- förstå hur medierna fungerar, deras betydelse för identiteten och deras roll som opinionsbildare i samhället
- mångsidigt kunna motivera sina åsikter, förstå och analysera andras motiveringar samt kunna förhålla sig konstruktivt till avvikande åsikter.

Centralt innehåll

- yttrandefrihet, mediekritik, medieetik
- språkliga och audiovisuella medel som används för att påverka mottagaren samt argumentationsteknik och retoriska stilmedel
- ideologiskt färgade texter och skillnaden mellan åsikter och vetenskaplig kunskap, minoritetens och minoritetsspråks synlighet i medierna

- källkritik, informationssökning och -hantering, upphovsrätt
- att analysera och producera skriftliga och muntliga texter som tar ställning och påverkar

EMO6 Att producera text 1 (1 sp)

Mål

Målen för modulen är att den studerande ska

- uppmuntras som skribent och utveckla sina färdigheter i att behärska skrivprocessen
- lära sig använda andra texter på det egna modersmålet som underlag för den egna skrivprocessen och kunna bedöma texternas tillförlitlighet
- stärka sin uppfattning om vilken inverkan textens disposition, språk och uttrycksform har för dess betydelse.

Centralt innehåll

- skrivprocessen: idéfas, avgränsning av ämnet, val av perspektiv, disposition, redigering och finslipning; ge och ta emot respons
- materialbaserat skrivande, språk- och textvård
- ordkonstövningar som stödjer skribentens egen röst

EMO7 Kommunikation 2 (1 sp)

Mål

Målen för modulen är att den studerande ska

- öka tilltron till sin förmåga att framträda och sin förståelse för anspänning
- utveckla sin färdighet att framträda samt sin förmåga att producera olika muntliga texter, även i digitala miljöer
- fördjupa sin förmåga att analysera och bedöma talad text och audiovisuell kommunikation.

Centralt innehåll

- anspänning och koncentrationsnivå, publikkontakt och åhörarnas ansvar
- sammanställning och framförande av ett inlägg individuellt, i grupp eller som en audiovisuell text; färdigheter i att fokusera, ta kontakt, åskådliggöra och uttrycka sig
- kommunikationsfärdigheter och -etik i olika kommunikationskanaler, till exempel sociala medier
- analys och bedömning av talade och audiovisuella texter

EMO8 Litteratur 2 (2 sp)

Mål

Målen för modulen är att den studerande ska

- öka sin kunskap om litteratur på det egna modersmålet och kunna granska skönlitteratur också som en del av ett samhälle i förändring
- förstå betydelsen av olika kontexter för tolkningen av litteratur.

Centralt innehåll

- granska litteratur på det egna modersmålet i olika kontexter: författarens och genrens kontext, historisk och kulturell kontext, politisk och samhällsrelaterad kontext
- granska texter ur olika synvinklar, till exempel med beaktande av olika människosyner, identiteter, världsbilder samt hur värdegrunder och idévärldar förändrats

- litteratur som ett mångfacetterat, flerstämmigt och flerspråkigt fenomen

Betyg

Den studerande ska ges ett intyg över deltagande i undervisning i eget modersmål som kompletterar den grundläggande utbildningen. I intyget antecknas vilket språk som studerats, omfattningen av undervisningen och en verbal bedömning eller ett siffervitsord i enlighet med utbildningsanordnarens beslut. I övrigt följs bestämmelserna om betygsanteckningar i grunderna för gymnasiets läroplan.

11.6. Anvisningar för gymnasiediplomet i gymnastik

<https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/183598anvisningargymnasiediplometgymnastikliikuntaswe170509.pdf>